A. A. R.

S.-II
Tom XV
1892-93
M.S. Literare

ANALELE
ACADEMIEI ROMANE

SERIA II. — TOMULŪ XV.

1892—1893

MEMORIILE SECȚIUNEI LITERARE

BUCURESCI
LITO-TIPOGRAFIA CAROL GÖBL, STRADA DOMNEI 16
1893.

CUPRINSULŬ

Pag.

Jocurĭ copilărescĭ, culese dela Românii din Macedonia de ***P. N. Papahagi-Vurdună*** 1

Vrăjĭ, farmece şi desfacerĭ, adunate de *S. Fl. Marianŭ* 77

JOCURI COPILARESCI

CULESE DELA

ROMÂNII DIN MACEDONIA

DE

P. N. PAPAHAGI-VURDUNĂ

Ședința din 28 Maiŭ 1893.

Pe lângă jocurile descrise acì, maĭ sunt o mulțime altele pe carĭ le jócă copiiĭ ceĭ micĭ primăvara și vara, și anume cele cu *oile*, cu *caiĭ*, etc., carĭ sunt o imitație a ocupațiuneĭ părinților̆ lorŭ. Oile din jocurile copiilorŭ se representă prin bucățele de porcelanŭ, sticlă, etc.; iar caiĭ se facŭ de lemnŭ de răchită, fagŭ etc., și se facŭ cu măestrie, așà că din câte-va bucățele de lemnŭ verde îțĭ dă copilașulŭ în câte-va momente nisce figurĭ adevĕrate de caĭ.

Asemenea maĭ sunt și alte multe jocurĭ obicĭnuite de fete. Maĭ lipsescŭ, în fine, din acéstă colecțiune jocurile copiilorŭ cu *insecte;* ast-felŭ, când prindŭ vre-unŭ greere, legându-lŭ cu o sfóră, îĭ daŭ drumulŭ și îĭ cântă diferite formulete.

1. *Lŭ-am bun, bun?; A cuĭ ésti X . . . .*

Copiiĭ de multe orĭ, iarna maĭ cu sémă, când se adună în jurulŭ focu-luĭ la vatră, se întovărăşescŭ doĭ câte doĭ, şi se întrecŭ să laude saŭ să satiriseze pe ceĭ-lalţĭ, după cum credŭ eĭ de cuviinţă şi după cum sunt micele lorŭ simpatiĭ şi antipatiĭ. Iată cum se face joculŭ acesta: Fie ceĭ doĭ tovarăşĭ copiĭ A. şi B. Unulŭ întrébă pe celŭ-laltŭ:

A. Lu-am bun, bun pri (cutare)	L'am bunŭ, bunŭ pe (cutare)
B. Pri çe-lŭ baḑĭ?	Pe ce-lŭ bagĭ?
A. Pri nâ căpistéri.	Pe o căpistere.
B. Carĭ s' cadă?	De va cădé?
A. S' mâcă nâ turtă di ńĭari (1).	Să mănânce o turtă de miere (1).

Alta:

A. Lu-am bun, bun X......	L'am bunŭ, bunŭ pe X.
B. Pri çe-l baḑĭ?	Pe ce-lŭ bagĭ?
A. Pri nâ casă.	Pe o casă.
B. Carĭ s' cadă?	De va cădé?
A. S' mâcă nâ căţauă grasă.	Să mănânce o căţea grasă.

Alta:

A. Lu-am bun, bun X...	L'am bunŭ, bunŭ pe X...
B. Pri çe-l baḑĭ?	Pe ce-lŭ bagĭ?
A. Pri un mâşè.	Pe unŭ cleşte.
B. Carĭ s' cadă?	De va cădé?
A. Si s' facă pâşè.	Să se facă paşă.

etc., etc.

Altă dată, în locŭ de a începe cu: *Lu-am bun, bun,* se începe în modulŭ următorŭ:

A. A cuĭ ésti X...?	Alŭ cuĭ e X...?
B. A meŭ (a melŭ).	Alŭ meŭ.
A. Iu lŭ-aflaşĭ?	Unde l'aĭ aflatŭ?
B. 'N ḑeană.	In geană (pe colină).
A. Çe fâçea?	Ce făcea?
B. 'Şĭ aunḑea faça cu nâ pénă.	Işĭ ungea faţa cu o pană.

(1) Se caută ca rĕspunsulŭ celŭ din urmă alŭ luĭ A să rimeze în tot-deauna cu cuvintulŭ din urmă alŭ rĕspunsuluĭ ce dă la intrebarea: *Pri çe-l baḑĭ?* (Ex. căpistéri=ńiari, casă=grasă, etc) şi când unŭ copilŭ n'a găsitŭ bine rima, ceĭ-lalţĭ ilŭ batjocorescŭ şi-ĭ ḑicŭ: *Călcaşĭ tu pită aóçe* (aci aĭ călcatŭ în plăcintă), adecă: aĭ scrântit'o.

Alta :

A. A cuĭ ésti X...	Alŭ cuĭ este X...
B. A meŭ.	Alŭ meŭ.
A. Iu lŭ-aflaşĭ?	Unde l'aĭ aflatŭ?
B. Tu grâdină.	In grădină.
A. Çe făçea?	Ce făcea?
B Bilea unâ gâlĭină.	Jupuià o gâină.

Saŭ:

A. Çe-lu aĭ X...?	Ce-lŭ aĭ pe X...?
B. Frate.	Frate.
A. Iu lŭ-aflaşĭ,	Unde l'aĭ aflatŭ?
B. După casă.	După casă.
A. Çe făçea ?	Ce făcea?
B. 'Ncâlicà pri nâ ĭapă arâñĭósă.	Incălecà pe o iapă rîiósă.

şi totŭ pe tonulŭ acesta caută care maĭ de care a se satirisà saŭ a se lăudà. Joculŭ este fórte rĕspânditŭ printre copiiĭ micĭ şi pe la toţĭ Macedo-Româniĭ.

2. *Cu ḑîca (cu ḑicala).*

Copilaşiĭ, când se strîngŭ iarna în jurulŭ foculuĭ, între alte diferite jocurĭ pe carĭ le obicĭnuescŭ, aŭ şi joculŭ: *Cu ḑîca* (Cu ḑicala).

Unulŭ dintre copilaşĭ, adresându-se către unŭ altulŭ, îĭ spune să ḑică unŭ cuvîntŭ óre-care. Ḑicêndŭ acesta, elŭ caută să-lŭ păcăléscă saŭ nu printr'o *ḑîcă* (ḑicală). Fie ceĭ doĭ copilaşĭ A. şi B:

A. (către B.) Ḑî : şapte !	Ḑi : şépte !
B. Şapte.	Şépte.
A. S' mâçĭ turtă cu lapte.	Să mănâncĭ turtă cu lapte.

Alta :

A. Ḑî: cicior !	Ḑi: piciorŭ !
B. Cicior.	Piciorŭ.
A. Mâ-ta féţi un ficior.	Mamă-ta născù unŭ ficiorŭ.

Alta :

A. Ḑî: Armâtulâ !	Ḑi : armatolŭ !
B. Armâtulâ.	Armatolŭ.
A. Tatâ-tu s' féçi pâpă.	Tatălŭ tĕŭ se făcu popă.

Alta:

A. Ḑî: gurgulĭutos !	Ḑi: rotundŭ !
B. Gurgulĭutos.	Rotundŭ.
A. S' mâçi un porcu gros.	Să mănânci unŭ porcŭ grosŭ

Alta:

A. Ḑî : cap !	Ḑi : capŭ!
B. Cap.	Capŭ.
A. S' ti bași un arap.	Să te sărute unŭ arapŭ.

Alta:

A. Ḑî : chin!	Ḑi : pinŭ!
B. Chin.	Pinŭ.
A. Si mâçi un mĭel cu stâfiḑĭ plin.	Să mănâncĭ unŭ mielŭ cu stafide plinŭ.

Alta:

A. Ḑî: loc!	Ḑi: locŭ!
B. Loc.	Locŭ.
A. Si ti agudĭască ghiftul cu un cĭoc.	Să te loviască ţiganulŭ cu unŭ ciocanŭ

Alta:

A. Ḑî: mână!	Ḑi: mână!
B. Mână.	Mână.
A. Ţîne s'ţî dau ună pri mână.	Ţine să-ţĭ daŭ una pe mână.

Alta:

A. Ḑî: niorĭ!	Ḑi: norĭ!
B. Niorĭ.	Norĭ.
A. Cu feată di uvreŭ s'ti 'nsorĭ.	Cu fată de Ovreŭ să te însorĭ.

Alta:

A. Ḑî: mușat!	Ḑi : frumosŭ!
B. Mușat.	Frumosŭ.
A. S'ti ved ca ghiftu 'mbitat.	Să te vĕdŭ ca ţiganulŭ beatŭ.

Și totŭ pe tonulŭ acesta continuă maĭ departe. Altă dată, în locŭ să-șĭ adreseze unulŭ altuia păcălelile acestea, le adreséză unuĭ alŭ treilea, care este esclusŭ din dialogŭ. Ast-felŭ:

A. Ḑî: prun!	Ḑi: prunŭ!
B. Prun.	Prunŭ.
A. X..... mâcă un câne di Lăsun.	X.... mâncă unŭ câne de Alasona.

[etc., etc.

3. *Ce lingură daĭ la numtă?*

Joculŭ acesta consistă în a prinde unŭ copilaşŭ pe altulŭ de ureche şi a-lŭ întrebà:

Çe lingură daĭ la numtă? (Ce lingură daĭ la nuntă?)

Dacă copilaşulŭ spune «mare», celŭ-laltŭ i-o sucesce, ḑicêndŭ:

Stăĭ s'u fâçem ma mică (Stăĭ să o facemŭ maĭ mică);

dacă spune «mică», celŭ-laltŭ i-o sucesce, ḑicêndŭ:

Stăĭ s'u fâçem ma mari (Stăĭ să o facemŭ maĭ mare);

şi dacă spune:

Çe lingură va lipséscă (După lingura ce va trebui),

îlŭ lasă în pace, şi la rêndulŭ sĕŭ prinde pe celŭ-laltŭ de ureche, repetândŭ acelaşĭ lucru.

4. *Çe lĭaĭ tini?*

Iarna, când copiiĭ ceĭ miciĭ se adună în jurulŭ foculuĭ la vatră, îşĭ punŭ diferite întrebărĭ, dintre carĭ una este şi: *Çe lĭaĭ tini* (Ce ieĭ tu)? la care copilaşiĭ rĕspundŭ, numindŭ unŭ lucru care să conţină în sine câtŭ se póte maĭ multă materie. De obiceiŭ joculŭ se face între doĭ copilaşĭ, carĭ respundŭ pe rêndŭ:

A. Çe lĭaĭ tini?	Ce ieĭ tu?
B. Io liaŭ, cât traḑi amarea.	Eŭ ieaŭ câtŭ conţine (trage) marea.
A. Io liaŭ, cât traḑi arina.	Eŭ ieaŭ câtŭ conţine nisipulŭ.
B. Io, cât traḑi fărina ş'amarea.	Eŭ, câtŭ conţine făina şi marea.
A. Io, cât traḑi frânḑa, arina şi stélili.	Eŭ, câtŭ conţine frunza, nisipulŭ şi [stelele.
B. Io, cât traḑi de auà până la Dum- [niḑĕŭ (1)	Eŭ, câtŭ conţine de aci până la Dum- [neḑeŭ (1).
A. Io, cât s' vêdi pri lumi.	Eŭ, câtŭ se vede pe lume,
B. Io, cât védi sórili....	Eŭ, câtŭ vede sórele, etc....

şi pe tonulŭ acesta se continuă, şi după ce ḑice fie-care totŭ ce a creḑutŭ elŭ că conţine cea maĭ multă materie, se întrébă ceĭ-lalţĭ, cine a spusŭ maĭ multŭ (*carĭ luă ma mult*) şi copiiĭ între eĭ se pronunţă, saŭ că amêndoĭ aŭ fost egalĭ, saŭ că unulŭ dintre eĭ, spre a supĕrà pe cel-lalt.

(1) Copiiĭ numescŭ cerulŭ *Dumniḑĕŭ*, şi orĭ de câte orĭ vorbescŭ despre cerŭ, îĭ daŭ acéstă numire.

5. *Ptiù-câcâ.*

Iarna, când copiiĭ se strîngŭ în jurulŭ vetreĭ și facŭ sgomotŭ mare, așà în câtŭ mamele lorŭ nu potŭ să lucreze, acestea îĭ ieaŭ cu binele și le spunŭ să se jóce *Ptiù-câcâ*. Băeţiĭ atuncĭ se învoescŭ să tacă toţĭ și cine va vorbì pentru acésta, după ce scuipă unulŭ dintre dînșiĭ și ḑice: *Ptiu-câcâ*, adaogă:

Açel çe va gréscă,'	Cine va grăi,
Și va sburască,	Și va vorbi,
S'mâcă nâ cupañie di vĭermĭ,	Să mănânce o copaie cu viermĭ,
Și si-lĭ bagă draclu 'n gură.....	Și draculŭ să-ĭ bage 'n gură (cutare lucru)
Trŭóră çe va s'avdă d'iu ișì bóçea.	Indată ce va auḑi de unde a eșitŭ vocea.

Și toţĭ în timpulŭ acesta scuipă în cenușe, și ḑicêndŭ: *Ptiù-câcă*, tacŭ.

Fie-care copilașŭ tace ore întregĭ și se teme de a vorbì. Când cine-va uită și rupe tăcerea, chiar pentru momentŭ, toţĭ ceĭ-lalţĭ într'o voce îĭ spunŭ: *Li mâcașĭ toati, ș' cu sânătati; cum iarà?* (Le aĭ mâncatŭ tóte și să-ţĭ fie de bine; cum eraŭ?) și însoţescŭ aceste cuvinte și altele pe carĭ i le adreséză prin semnulŭ desgustuluĭ și alŭ scârbeĭ: *aĭ tătă-ta, tătă-ta*. Copilulŭ de multe orĭ protestéză și ḑice că cutare motivŭ l'a făcutŭ să vorbéscă, și dacă motivulŭ invocatŭ de dînsulŭ pare celorŭ-lalţĭ bunŭ, toţĭ declară că nu *se-acaţă grirea* (nu se prinde grăirea), și joculŭ reîncepe.

Motivulŭ adusŭ de copilașŭ este maĭ cu sémă, că unŭ altulŭ l'a făcutŭ să vorbească (*altu mi sburâ*, altulŭ m'a făcutŭ să vorbescŭ) saŭ că vre-unulŭ dintre ceĭ-lalţĭ, carĭ nu jócă, spune ceva care provócă rîsulŭ copilașuluĭ

6. *Câ-că! câcă! Iu li-aĭ mâñĭli.*

Joculŭ acesta se jócă de copiĭ micĭ, maĭ cu sémă iarna, când se adună în jurulŭ *vetreĭ*. Ișĭ punŭ toţĭ copiiĭ mânile una peste alta pe genuchiulŭ unuia dintre eĭ, care scie diferite recitative. Acesta, atingêndŭ la fie-care pronunţare de silabă a recitativuluĭ mâna copilașuluĭ, când termină recitativulŭ, i-o apucă cu cele două degete și i-o ridică în sus, strigândŭ: *câcă, câââcă!* (cutcurigu!) Copilașulŭ ascunde mâna acésta spre a nu fi vĕḑută de copiĭ, căcĭ cum i-o vede cine-va, se repede și i-o ciupesce. După ce tóte mânile copilașilorŭ aŭ fostŭ ascunse de fie-care, celŭ care *făcea* (care pronunţă recitativulŭ și ridică mânile copiilorŭ, spunêndŭ în momentulŭ ridicăreĭ: câcă, câââcă!) după ce-șĭ ascunde și elŭ mâna pe

care o avea la jocŭ, pe cea cu care făcea o muşcă cu gura şi după asta o scóte ţinênd'o lângă gură, şi întrébă pe fie-care copilaşŭ: *Iu li-aĭ mâñĭli?* (Unde aĭ mânile?) Fie care copilaşŭ întocmesce o minciună, înşelândŭ pe celŭ care-ĭ întrébă. Iată maĭ multe rĕspunsurĭ, carĭ se obicĭnuescŭ maĭ cu sémă a se da la întrebarea ce li se face şi carĭ de obiceiŭ sunt tipice:

Intr. Iu le-aĭ mâñĭli?	(Unde aĭ mânile?)
Copilaşulŭ: Mi duşĭŭ întră lémne	Mĕ duseiŭ să carŭ (întru) lemne
Şi aflaĭ nâ móşe 'n cale.	Şi aflaĭ o bĕtrână 'n cale.
Mi acâţă, mi dipiră,	Mĕ prinse, îmĭ smulse pĕrulŭ,
Mâñĭli m̃ĭ tâlĭè	Mânile îmĭ tăĭe
Ş' tu puţ îm̃ĭ le arucă.	Şi 'n puţŭ mi le aruncă.

Saŭ:

Intr. Iu le aĭ mâñĭli?	Unde le aĭ mânile?
Cop. Le-ar'caĭ în foc.	Le aruncaĭ în focŭ.
Intr. Trâ-çe le ar'caşĭ în foc?	Pentru ce le aruncaşĭ în focŭ?
Cop. Câ plânḑeam	Pentru că plângeamŭ
Şi sghileam,	Şi sbieramŭ (strigamŭ tare),
Şi me avḑî mumea,	Şi mĕ auḑi mama mea,
Şi vine, m̃i li tâlĭè	Şi veni, mi le tăĭè
Şi 'n foc m̃ĭ lẹ-arucă.	Şi 'n focŭ mi le aruncă.

Saŭ:

Intr. Iu le aĭ mâñĭli?	Unde le aĭ mânile?
Cop. Mi duşĭŭ la oĭ	Mĕ duseĭ la oĭ
Cu cârliglu dinăpoĭ,	Cu cârligulŭ dinapoĭ (îndărătŭ),
Şi acâţaĭ un m̃ĭel	Şi prinseiŭ unŭ melŭ
Cu dinţilĭ di her,	Cu dinţiĭ de ferŭ,
Ş' cum îl hâriseam,	Şi cum îlŭ mângâiamŭ,
Hap! m̃i li acâţă	Hap! mi le prinse (cu gura)
Şi m̃i le mâcă.	Şi le mâncă.

După ce toţĭ termină cu causele pentru carĭ aŭ perdutŭ mânile, toţĭ începŭ să le scótă încetulŭ cu încetulŭ din haină şi din sînŭ, cântândŭ într'unŭ glasŭ:

Ia-le, ĭale,	Iată-le, ĭată-le,
Iu'şĭ v̄in,	Unde (îşĭ) vinŭ,
Iu'şĭ v̄in ca la pânâghir,	Unde vinŭ precum (ar veni) dela bâlciŭ)
Ancârcat' di muşiteţĭ,	Încărcate de frumuseţĭ (lucrurĭ frum.
Di muşiteţĭ şi di ghineţĭ.	De frumuseţĭ şi de bine (» bune.

Saŭ:

Iea-le laile iu şi vin	Iată-le bietele unde vinŭ
Dit pădurĭli cu chin,	Din pădurile cu pinŭ,
Di la stăñĭli cu găléti	Dela stânele cu gâlétă,
Albi, albi ş' sâturati	Albe, albe şi săturate,
Cu alcă dulçi şi cu lapti.	Cu smântână dulce şi cu lapte.

şi scoţêndu-le toţĭ, le amestecă unulŭ cu altulŭ, şi se pişcă cu degetele, imitândŭ din gură lătratulŭ cânilorŭ: *ham, ham, ham!* După asta reîncepe joculŭ.

7. *Altu-maltu; Birbec, birbicuş.*

Joculŭ acesta se jócă de copilaşĭ după ce se *facŭ*. Cine rĕmâne îşĭ pune capulŭ în póla unuĭ altŭ copilaşŭ, numitŭ *mumă*, cu trupulŭ în sus. Ceĭlalţĭ copiĭ îlŭ lovescŭ pe corpŭ cu palma mânilorŭ, însoţindŭ fie-care lovitură cu una din silabele cuvintelorŭ următóre:

Al-tu,	Altu,
Mal-tu,	Maĭ multŭ (Maltu e şi nume),
A-cuĭ mâñĭ *'s a-nal-tu?*	Ale cuĭ mânĭ sunt înaltu?

Saŭ:

Birbec,	Berbece,
bir-bi-cuş,	berbecelŭ,
A-cuĭ ḑé-dit é-sti pus?	alŭ cuĭ degetŭ este pusŭ?

Saŭ:

La Avela (Epirŭ) se zice:

Pan, pan,	Pan, pan,
Culupan,	Scutece,
A cuĭ ḑédit mini am?	Alŭ cuĭ degetŭ eŭ amŭ?

După acésta, unulŭ dintre copilaşĭ îşĭ pune mâna de asupra *bâgatuluĭ* şi muma întrébă: *Carĭ ésti?* (cine este?). Dacă *bâgatul* ghicesce, scapă, şi celŭ care şi-a pusŭ mâna peste dînsulŭ îĭ ĭea loculŭ. Dacă nu ghicesce, totŭ dînsulŭ rĕmâne să se bage.

8. *Cu avinarea.*

Doĭ băeţĭ, spre a vedé cine alérgă maĭ multŭ, îşĭ propunŭ să jóce *cu avinarea* (cu vênătórea). Pentru acésta se *facŭ* maĭ întâĭ, şi cine rĕmâne trebuie să alerge să prindă pe cel-laltŭ.

Acela, care va fi vênatŭ *(avinat)*, spune celuĭ-laltŭ să presinte palma şi elŭ; lovind'o cu a sa, elŭ dice la fie-care lovitură câte unŭ cuvîntŭ din vorbele următóre:

Ţini | mèrlu | çè-mĭ | didèşĭ |	Ţine mĕrulŭ ce-mĭ aĭ datŭ,
Tâ|lĭe-ţĭ-lu|	Taie-ţi-lŭ,
Mâ|câ-ţĭ-lu|	Mănâncă-ţi-lŭ,
Ş'alàgă | tra s' mi-|acaţĭ |	Ş'alérgă să mĕ prindĭ.

Şi când termină, fuge iute în cotro îĭ place, iar celŭ-laltŭ se silesce să-lŭ prindă. După ce-lŭ prinde, joculŭ se continuă prin schimbarea rolurilorŭ.

9. *Dă-mĭ foc.*

Joculŭ acesta îlŭ jócă copiiĭ ceĭ miciĭ, doĭ câte doĭ. Unulŭ lipesce vîrfurile degetelorŭ de mânĭ, fie-care degetŭ dintr'o mână cu corespondentulŭ sĕŭ din cea-laltă, şi după acésta deschide degetele ast-felŭ lipite şi face ast-felŭ să fie óre-care spaţiŭ între fie-care pĕreche de degete. Tóte pĕrechile de degete se numescŭ *scară*. Cel-laltŭ băiatŭ atingêndŭ cu degetulŭ arĕtătorŭ alŭ mâneĭ sale drepte prima tréptă a scăreĭ, formată de cele douĕ degete micĭ, dice: *dă-mĭ foc* (dă-mĭ focŭ). Acesta îĭ rĕspunde: *Du-te ma 'n sus* (du-te maĭ sus) saŭ: *asună ma 'nsus* (sună maĭ sus), şi băiatulŭ se urcă pe trépta imediatŭ superióră a degetelorŭ micĭ, unde face totŭ aşà, până ajunge pe trépta formată de arĕtătorĭ. Acì maĭ dice băiatulŭ: *Dă-mĭ foc!* şi cel-laltŭ îĭ rĕspunde: *Du-ti nâuntru* (Du-te înăuntru).— *Va mi mâşcă cânili!* (Are să mĕ musce cânele!) — *Nu ti mâşcă câ-ĭ ligat* (Nu te muşcă căcĭ este legatŭ). Atuncĭ băiatulŭ se încrede în cuvintele celuĭ-laltŭ şi vîră mâna în deschidĕtura formată din împreunarea arĕtătorilorŭ şi degetelorŭ policarĭ. Atuncĭ cel-laltŭ îĭ prinde mâna cu amêndouĕ mânele sale şi imitândŭ pe câne, i-o aduce la gură ca şi cum l'arŭ muşcà. Celŭ-laltŭ, făcêndŭ mare hazŭ, rîdêndŭ, se preface că se sperie şi strigă, după cum se strigă cânilorŭ, când vinŭ să te musce: *oştĭ, oştĭ, ti-ĭa, tit!* Apoĭ joculŭ reîncepe prin schimbarea rolurilorŭ.

10. *Țicna !*

Băețiĭ obicĭnuescŭ a se adunà mulțĭ la unŭ locŭ și, ședêndŭ toțĭ jos, începŭ a spune la basme. Când e să plece, toțĭ se scólă de odată în picióre, strigândŭ: *țicna!* și care e fórte distrasŭ, în câtŭ întârzie a se sculà în picióre în același timpŭ cu ceĭ-lalțĭ, îlŭ prindŭ ceĭ-lalțĭ, unulŭ de mânĭ, altulŭ de picióre și-lŭ *daŭ treĭ orĭ di padi* (îlŭ trântescŭ de treĭ orĭ la pămîntŭ.)

Țicna se numesce și când se afumă mâncarea.

11. *Pecea.*

Se dice simplu: *aĭ si nĕ agiucăm «Pecea»* (haĭ să ne jucămŭ d'a *Pecea*). (1) Jocul acesta constă în a se *face* băețiĭ maĭ întâĭ, și cine rĕmâne trebue să alerge să prindă pe unulŭ din ceĭ-lalțĭ. Toțĭ băețiĭ se strîngŭ în jurulŭ celuĭ rĕmasŭ și la unŭ semnŭ toțĭ se depărtéză de dînsulŭ, care în cotro îĭ place. Celŭ rĕmasŭ se pune în góna lorŭ, și celŭ prinsŭ trebue să-ĭ iea loculŭ.

12. *Daĭ mumă paĭe?* (2) *Cu chitriçeaua* (3).

Unulŭ dintre băețĭ, care dă pétra se numesce *mumă*. Muma iea o *chitriçeauă* (petricea), și după ce toțĭ jucătoriĭ se așéză în picióre în jurulŭ sĕŭ, le dă pétra ca la joculŭ : *Cu chitriçeaua* (vedĭ pag. ...) cu singura escepție, că muma nu póte să o ascundă asupră-ĭ, ci trebue să o dea unuia dintre jucătorĭ. Acela care a primit'o, pe când ceĭ-lalțĭ nu-lŭ observă, o rupe la fugă și se duce la unŭ locŭ determinatŭ de maĭ înainte, la o depărtare de 30 de pașĭ de unde se dă *chitriçeaua*, și care se numesce *semnŭ*. Ceĭ-lalțĭ jucătorĭ alérgă după dînsulŭ și, dacă-lŭ prindŭ, acesta trebuie să se întórcă îndărătŭ și se dă *chitriçeaua* de noŭ. Dacă nu e prinsŭ, toțĭ ceĭ-lalțĭ se întorcŭ, și elŭ remâne la *semnŭ*.

In timpulŭ acesta, fie-care dintre ceĭ-lalțĭ jucătorĭ *lĭa unŭ lucru*, adică spune la urechea *mumeĭ: io lĭaŭ lucrulŭ* X.... (eŭ iaŭ cutare lucru), și numesce unŭ lucru. De obiceiŭ copiiĭ numescŭ lucrurile cele maĭ puținŭ comune în viața de tóte dilele, ast-felŭ : ochiŭ de furnică, nisipŭ, soldĭ, dracŭ, îngerŭ, grăunte din marginea loculuĭ, etc.

După ce toțĭ aŭ spusŭ câte ceva, celŭ dela semnŭ întrébă pe mumă:

---

(1) La Ohrida în Macedonia.

(2) La Românii Grămușteni e cunoscutŭ sub acestŭ nume.

(3) La ceĭ-lalțĭ Românĭ din Macedonia, și maĭ cu sémă la ceĭ din Epirŭ.

—	Daĭ mumă paĭe?	Daĭ mamă zestre?
Muma:	Daŭ.	Daŭ.
—	Çe daĭ?	Ce daĭ?
Muma:	Condiliŭ şi călâmarŭ.	Condeiŭ şi călimărŭ.
—	Çe grĭaşti, çe scriĭaşti?	Ce grăeşte, ce scrie?
Muma:	Grĭaşti şi scriĭaşti ...	Grăeşte şi scrie ...

Şi acì *muma* numesce diferite lucrurĭ, între carĭ şi acele spuse eĭ de jucătorĭ şi adaoge:

— Çe lĭaĭ,	Ce ieĭ,
Çe alaşĭ?	Ce laşĭ?

şi acela dela semnŭ numesce numele unuĭ lucru din cele spuse de *mumă*, şi dacă nemeresce numele unuĭ lucru de cele *luate* de unulŭ din jucătorĭ, jucătorulŭ aceluĭ lucru se duce la semnŭ pentru a fi încălecatŭ dela *semn* până la *mumă;* iar dacă nu nemeresce, trebue să vie cu limba scósă afară dela *semn* până la *mumă,* căreia ĭĭ dă *chitriçeaua*, şi joculŭ reîncepe.

13. *Ano-Chìrchir-Ano ; Chìrchira-Culi.*

Joculŭ se jócă de o potrivă de băeţĭ ca şi de fete. Ilŭ vomŭ descrie, aşà cum se jócă de băeţĭ.

Se prindŭ copiiĭ de mână în formă de horă. Doĭ dintre ceĭ maĭ cu vaḑă se punŭ unulŭ la începutŭ şi celŭ-laltŭ la fine. Celŭ dela începutŭ, care se numeşte *capŭ*, întrébă pe celŭ dela fine, care se numeşte *códă*, şi dialogulŭ următorŭ se nasce între eĭ:

Capulŭ:	Ano-Chirchir-Ano!	Ano, Chirchir-Ano!
Códa:	Orsi, chitare.	Poftimŭ, chitare.
Capulŭ:	Aĭ gioni trâ 'n surari?	Aĭ flăcăŭ pentru însurătóre?
Códa:	Am.	Am.
Capulŭ:	Carĭ îlĭ daĭ?	Care (fată) îĭ daĭ?
Códa:	Lĭ daŭ (cutare).	Iĭ daŭ (cutare).

Saŭ:

Capulŭ:	Chirchira-Culi.	Chirchira-Culi.
Códa:	Orsi, chitare.	Poftim, chitare.
Capulŭ:	Aĭ gioni trâ 'nsurari?	Aĭ flăcăŭ pentru însurătóre?
Códa:	Am.	Am.
Capulŭ:	Carĭ îlĭ daĭ?	Care (fată) îĭ daĭ?
Códa:	Lĭ daŭ (cutare).	Iĭ daŭ (cutare).

Saŭ când se jócă de fete :

Capulŭ:	Ano-Chirchir-Ano.	Ano-Chirchir-Ano.
Códa:	Orsi, chitare.	Poftimŭ, chitare.
Capulŭ:	Aĭ fétă trâ mârĭtari?	Aĭ fată pentru măritare?
Códa:	Am.	Am.
Capulŭ:	Pri carĭ u daĭ?	După cine o daĭ (o mărițĭ)?
Códa:	Pri (cutare).	După (cutare).

și códa numesce acì pe unulŭ dintre jucătorĭ, iar copiiĭ ceĭ-lalțĭ strigă în gură mare numele celuĭ numitŭ de códă și-ĭ adreséză cuvinte neplăcute, ca *ciripar* (brutarŭ), *gănusar* (spoitorŭ de vase), *ghiftu* (țiganŭ) etc, ceea ce face să se supere numitulŭ și ceĭ-lalțĭ să facă mare hazŭ. După acésta, códa trece cu toțĭ, ținuțĭ de mână, pe sub mâna capuluĭ și a celuĭ de alŭ doilea, ast-felŭ ca capulŭ și alŭ doilea copilŭ să vie față în față fără a se lăsà de mână. După acésta urméză iarășĭ întrebările și trecerea códeĭ pe sub mânile celuĭ de alŭ doilea și alŭ treilea, ca să vie iarășĭ alŭ doilea cu alŭ treilea față în față. Totŭ așà se continuă până ce se forméză unŭ lanțŭ lungŭ și până ce doĭ câte doĭ sunt față în față.

După asta capulŭ cu códa lasă lanțulŭ formatŭ ast-felŭ și se ducŭ să *dea mâna* (1) și la unŭ semnŭ alŭ lorŭ, copiiĭ, doĭ câte doĭ, după ce strică lanțulŭ formatŭ, trecêndŭ în sensŭ inversŭ, celŭ rĕmasŭ la începutŭ pe sub mânile fie-căreĭ părechĭ, se ducŭ *s' lĭa mână* (să ĭea mână, (2) și prin modulŭ acesta se facŭ două bande. Toțĭ dintr'o bandă se prindŭ de haină, de pe la spate, unulŭ după altulŭ, și (ceĭ doĭ *capĭ* (căcĭ códa acuma a devenitŭ *capŭ)*, după ce tragŭ o linie *(semn)* în mijloculŭ distanțeĭ ce separă bandele, se punŭ în fruntea bandelorŭ, față în față, și apucându-se de mânĭ, începŭ să se tragă din tóte puterile lorŭ. Dacă o bandă reușesce să tragă pe *capulŭ* celeĭ-lalte bande în partea sa, ast-felŭ că *capulŭ* inamicŭ să trécă peste *semn*, copilulŭ de la finele bandeĭ învinse, trece la banda învingĕtóre și jocулŭ continuă, până ce unulŭ din *capĭ* rĕmâne fără copiĭ, și atuncĭ, după învoiala ce aŭ avutŭ la începutulŭ joculuĭ, trebue să facă diferite figurĭ caraghióse, pe carĭ le ordónă ceĭ-lalțĭ copiĭ, și să trécă pe sub mâna fie-căruĭ jucătorŭ (trecêndŭ maĭ întâĭ pe sub mâna capuluĭ învingĕtorŭ) spre semnŭ de desonóre.

La fete, cea învinsă umblă într'unŭ piciorŭ cu limba scósă afară. Fetele carĭ se jócă cu jocулŭ acesta, nu întrecŭ vîrsta de 10 anĭ.

(1) Vedĭ pentru «darea mâneĭ» la jocулŭ „*Pri un cicior.*"
(2) Vedĭ acelașĭ jocŭ.

14. *Cu scóterea untulemnu.*

Se alege unŭ zidŭ *(muru)* pentru joculŭ acesta, și băețiĭ, după ce se lipescŭ de dînsulŭ cu spatele, se strîngŭ de o parte și de alta, ḑicêndŭ:

Puscă-untulemnu (oțetŭ, unt-de-lemnŭ) saŭ: *scóti untulemnu* (scóte unt-de-lemnŭ), și celŭ care ese prin strîngerea ce i se face, capĕtă câte-va loviturĭ în timpulŭ acela dela ceĭ-lalțĭ, dacă nu se smuncesce iute din rêndulŭ lorŭ. Acesta apoĭ se duce la fine și împinge pe ceĭ-lalțĭ. Așâ se continuă joculŭ maĭ departe. Când capĕtă lovitura cine-va, maĭ aude din partea celuĭ care l'a lovitŭ și cuvîntulŭ *puscă?* (oțetŭ). Adică l'a arsŭ tare orĭ nu?

15. *Iu-ĭ cuclu, iu-ĭ vimtul?*

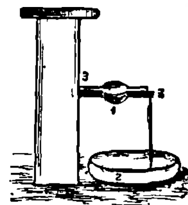
Joculŭ acesta constă în a ghici cine-va în care mână copilulŭ a pusŭ *nucile, alunele, migdalele,* etc., și dacă ghicesce, le câștigă, iar dacă nu, dă aceluĭ care a pusŭ atâtea *nuci*, etc., câte a avutŭ în mână. Acela care pune, întrébă pe celŭ-laltŭ, presintândŭ mânile închise:

Iu-ĭ cuclu,	Unde-ĭ cuculŭ,
Iu-ĭ vimtul?	Unde-ĭ vîntulŭ?

și când copilulŭ spune pentru o mână că aci e cuculŭ și sunt nucile într'însa, elŭ le câștigă; din contră, dacă nucile sunt în mâna pentru care elŭ a spusŭ că este vîntŭ, perde atâtea nucĭ.

16. *Vine móra?*

Se ducŭ copiiĭ la unŭ șipotŭ *(șopotŭ)* cu copaie *(cupañie)* și după ce-lŭ spală, adecă după ce golescŭ apa din copaia șipotuluĭ prin ajutorulŭ mâneĭ, îșĭ bagă unulŭ dintre eĭ buzele în *șurcă (țevă)* și închiḑêndŭ ochiĭ, strigă celorŭ-lalțĭ: *Vine móra? vine móra!* (1) adică s'a umplutŭ copaia, ca să încépă să curgă prin *șurcă* și toțĭ ceĭ-lalțĭ îĭ spunŭ în gura mare: *nu vine!* dacă nu s'a umplutŭ copaia. Când se umple copaia, toțĭ strigă: *vine, vine* (a venitŭ) și copilașulŭ, deschiḑêndu-șĭ ochĭ, bea întâiulŭ.

Șipotŭ; 1) cupañie 2) cupañia mare 3) șurcă.

(1) *Vine móra* (a venitŭ móra) se întrebuințéză propriŭ la morĭ. Când se aduce apă la móră și acésta începe să lucreze se ḑice: *vini móra* (a venitŭ móra, adecă a începutŭ să lucreze móra.)

17. *Sbóră, sbóră!*

Se strîngŭ copiiĭ în picióre saŭ jos stândŭ și punŭ toțĭ câte unŭ degetŭ pe masă saŭ pe genuchiulŭ unuia dintre eĭ, și unulŭ celŭ maĭ vîrstnicŭ, devine conducĕtorulŭ joculuĭ. Conducĕtorulŭ, repetândŭ cuvîntulŭ «*sbóră*» de câte orĭ voesce, numesce o vietate óre-care, sburătóre saŭ nu, și pentru ca să înșele pe ceĭ-lalțĭ a spune contrariulŭ de ce face vietatea numită, dacă acésta este o vietate sburătóre, elŭ nu ridică de locŭ degetulŭ, pronunțândŭ numele aceleĭ vietățĭ, și mulțĭ, luându-se după exemplulŭ sĕŭ, îlŭ imitéză involuntarŭ și ast-felŭ trebue să capete câte o lovitură dela toțĭ ceĭ carĭ aŭ jucatŭ bine.

Când numesce o vietate care nu sbóră, conducĕtorulŭ ridică mâna de odată, cercândŭ ast-felŭ a-ĭ amăgì.

Totŭ așà continuă joculŭ maĭ departe.

18. *Cu lepurli.*

Se punŭ băețiĭ doĭ câte doĭ în picióre în formă de cercŭ și departe fie-care păreche de cea-laltă. Părechea de câte doĭ băețĭ e formată ast-felŭ ca unulŭ din ceĭ doĭ băețĭ să fie la spatele celuĭ-laltŭ, și după acésta doĭ băețĭ se facŭ: unulŭ iepure *(lepuri)* și celŭ-laltŭ ogarŭ *(hârtă)*. Iepurele póte să alerge în jurulŭ cerculuĭ formatŭ de părechile de băețĭ precum și prin fața lorŭ. Ogarulŭ însă nu póte alergà decât după părechĭ. Când iepurele se vede strîmtoratŭ a fi prinsŭ de ogarŭ, se pune în fața uneĭ părechĭ și acì fiindŭ treĭ băețĭ, alŭ treilea, care este ultimulŭ începĕndŭ dela celŭ care a statŭ înaintea părecheĭ, plécă iute spre a nu fi prinsŭ de ogarŭ. Dacă este prinsŭ, devine elŭ ogarŭ și ogarulŭ devine iepure, care, dacă este ostenitŭ multŭ, se pune în fața uneĭ părechĭ, și alŭ treilea de aci se face iepure.

Fie-care iepure are dreptulŭ să se puie îndată, dacă vrea, în fața uneĭ părechĭ óre-care, și neapăratŭ trebue alŭ treilea să devie iepure. Ogarulŭ nu scapă decât după ce prinde iepurele.

Joculŭ se jócă și de fete micĭ.

19. *Ştlup!*

Băețașiĭ, umflându-șĭ fălcile, cu amândouĕ mânile le lovescŭ spre a se desumflà, ceea ce produce sgomotulŭ: *ștlup*, de unde i-a venitŭ și numele.

De multe orĭ băiatulŭ, după ce-şĭ umflă fălcile bine, ţinêndŭ o mână la gură, cu cea-laltă lovesce o falcă încetŭ şi de maĭ multe orĭ, ceea ce face să producă unŭ sgomotŭ asemenea bróscelorŭ *(brótiçĭlor)*. Totŭ aşà face şi cu falca cea-laltă.

20. *Di-anchidicarealuĭ.*

Băeţiĭ, când se găsescŭ în livede, unde de obiceiŭ se jócă, se duce unulŭ şi punêndu-se ghemuitŭ îndărătulŭ unuĭ altŭ băiatŭ, care stă în picióre, unŭ alŭ treilea împinge pe acesta, care, împedicatŭ de celŭ ghemuitŭ, cade pe spate. Acésta de obiceiŭ nu se face decât de ceĭ maĭ tarĭ la ceĭ maĭ slabĭ, şi maĭ cu sémă atuncĭ când se spune de vre-unulŭ, care se consideră maĭ superiorŭ celorŭ-lalţĭ, să stea josŭ şi aceştia nu ascultă.

Di'nchidicarealuĭ însémnă de a împedecarea.

21. *Cu băgarea capuluĭ tu şoput.*

(Cu băgarea capuluĭ în şipotŭ).

Băeţaşiĭ, ca să arate că sunt voinicĭ, se adună în jurulŭ unuĭ şipotŭ şi se prindŭ, cine póte să sufere maĭ multŭ apa. Ceĭ maĭ voinicĭ îşĭ vîră capulŭ sub *şurca* (sghiabulŭ) şipotuluĭ şi lasă să curgă apa pe dînsulŭ; ceĭ-lalţĭ în timpulŭ acesta numěră, şi totŭ aşà se face şi cu ceĭ-lalţĭ; şi cine suferă maĭ multŭ se declară *căpitan* şi are bunŭ nume printre ceĭ-lalţĭ.

22. *Cu ţinirea mânilieĭ în şoput.*

(Cu ţinerea mâneĭ în şipotŭ).

Joculŭ acesta se face totŭ ca celŭ de maĭ sus; singura diferenţă e că, în locŭ de a pune capulŭ sub *şurcă* (sghiabŭ), se pune degetulŭ saŭ mâna întrégă în copaia şipotuluĭ saŭ sub *şurcă*.

Uniĭ, ceĭ carĭ se obicĭnuescŭ, reuşescŭ a ţine mâna saŭ degetulŭ până la numěrulŭ 100, 200, şi une-orĭ maĭ multŭ, ceea ce este o adevěrată bravură pentru copilaşiĭ ceĭ de 4—9 anĭ, avêndŭ în vedere că la Pindŭ, unde maĭ cu sémă se obicĭnuesce joculŭ, apa e fórte rece, chiar în mijloculŭ vereĭ.

23. *Cu luarea chitriçeaulĭeĭ.*

(Cu luarea petriceleĭ).

Şipotele în comunele românescĭ sunt provĕḑute cu câte o mică albie, prin care curge apa şi care se numesce *cupañie.*

Copilaşiĭ, spre a arĕtà cine póte să sufere apa maĭ multŭ, aruncă o petricea (*chitriçeauă*) în *cupañie* şi unulŭ dintre dînşiĭ, care se dă de voinicŭ, închiḑêndu-şĭ ochiĭ, îşĭ vîră capulŭ în *cupañie* şi fără să adie o bucată de vreme, caută să găséscă pétra şi apucând'o cu gura, să o scóță afară. Când reuşeşte, îşĭ rădică capulŭ cu mândrie şi e plinŭ de bucurie. De multe orĭ însă, nereuşindŭ elŭ, spală copaia şipotuluĭ şi, aşteptândŭ să se umple, aruncă petricéua şi unŭ altulŭ se oferă pentru a o scóte cu gura din copaie.

Acestŭ jocŭ servesce a-ĭ deprinde cu apa rece şi a le întări pelea.

24. *Pataloni.*

Joculŭ acesta consistă în a se prinde doĭ copilaşĭ de mână, unŭ alŭ treilea să se puie de-a curmezişulŭ pe mânile lorŭ ast-felŭ prinse, şi aşà să fie dusŭ dintr'unŭ capĕtŭ alŭ curțiĭ până într'altulŭ, cântându-ĭ :

Pataloni-loni	Pataloni-loni.
Iu lu-açem (aducem) aestu.....	Unde-lŭ ducemŭ pe acesta ?.....

(Maĭ sunt cuvinte, dar nu mi le aducŭ aminte).

Când sfîrşesce cântecŭlŭ, se dă jos alŭ treilea băiatŭ şi, prinḑêndu-şĭ mânile cu unulŭ din ceĭ-lalțĭ, celŭ care rĕmâne de astă dată, se pune pe mânile lorŭ să fie dusŭ *pataloni;* aşà se numesce ducerea pe mânĭ (1). Şi după ce şi acesta a fostŭ dusŭ *pataloni*, vine rêndulŭ celuĭ care n'a fostŭ dusŭ de locŭ, şi totŭ aşà se succedŭ pe rêndŭ fie-care.

25. *Cu chétra pri apă. Cu bâşarea apilĭeĭ.*

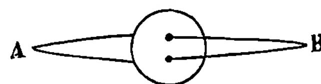
(Cu pétra pe apă). (Cu sărutarea apeĭ).

Se iea o pétră netedă şi subțire şi se aruncă pe apă cu latulŭ eĭ. Băiatulŭ, a căruĭ pétră face maĭ multe salturĭ pe apă şi merge maĭ departe, se consideră învingĕtorŭ. Pentru fie-care atingere a petreĭ pe apă, se zice că pétra *bâşè* (sărută) apa, de unde şi numirea joculuĭ: cu bâşarea apilieĭ.

(1) La Farşeroțĭ, *pataloni* se numesce *lerghia.*

26. *Cu vêrvùra.*

Se iea o cóje de pinŭ și, după ce se netezesce bine cu o custură (bricégŭ), se rotundesce și i se facŭ două găurele, prin carĭ se trecŭ cele două extremitățĭ ale aceleașĭ sforĭ *(ciórǎ).* După acésta, se légă aceste două extremitățĭ. Apucândŭ cu amândouě mânile extremitățile A și B ale sfóreĭ îndoite, se învîrtesce *vêrvura* de maĭ multe orĭ, până ce distanța dintre A și B devine fórte mică. Atuncĭ băiatulŭ, prin depărtarea și apropiarea mânilorŭ sale, face să se întórcă *vêrvura* în jurulŭ sfóreĭ fórte iute, încât nicĭ că se distinge une-orĭ dacă se întórce saŭ nu.

Vêrvura.

27. *Cu ascuchiatlu.*

(Cu scuipatulŭ).

Băețiĭ, scuipândŭ într'una din mânĭ, lovescŭ cu dunga celeĭ-lalte mânĭ în scuipatŭ, și în care parte a săritŭ scuipatulŭ maĭ departe, se dice că dórme noroculŭ băiatuluĭ pentru care s'a *datŭ* în scuipatŭ. In partea aceea încă va fi mirésa, cu care se va căsători dînsulŭ.

28. *Cu plâscânirea frânzâlieĭ.*

(Cu plesnitura frunzeĭ).

Copilașiĭ, împreunândŭ vîrfurile arĕtătoruluĭ și policaruluĭ, ast-felŭ ca se formeze unŭ cercŭ, așéză bine o frunză de nucŭ, de fagŭ saŭ de orĭ-ce altŭ arborŭ, destulŭ să fie largă, și cu cea-laltă mână lovind'o, frunza se găuresce, și în timpulŭ acesta produce și unŭ sgomotŭ. Cu câtŭ se produce maĭ multŭ sgomotŭ și se găuresce maĭ multŭ frunza, cu atâtŭ copilașuluĭ îĭ pare maĭ bine, căcĭ scie să *dea* (să lovéscă) cu dibăcie.

29. *Țilistră* (1); *Zâza* (2).

Se scobesce o rămurea de socŭ (*usâc*), lungă câtŭ două schiópe și jumĕtate. După acésta se alege unŭ lemnŭ tare, de obiceiŭ alunulŭ, și se face unŭ *fif*, adecă unŭ lemnŭ care să încapă în una din găurile soculuĭ scobitŭ,

(1) Așà se numește la Ohridenĭ, Farșerоțĭ.
(2) La ceĭ-lalțĭ Românĭ din Macedonia.

zâzeĭ saŭ *ţilistreĭ*, după ce însă se găuresce frumuşelŭ cu unŭ acŭ saŭ cu o undrea supţire. In gaura liberă a *ţilistreĭ* se introduce unŭ pistonŭ, numitŭ *sul'*, care la extremitatea ce se introduce în gaură e învîrtitŭ cu *ciup* (fire supţire de cânepă) spre a se lipi bine de păreţiĭ *ţilistreĭ*. După acésta se ducŭ şi tragŭ apă pe care o asvârle în aerŭ, saŭ aruncă cu ea la ţintă. De multe orĭ băeţiĭ îşĭ *încarcă ţilistrele* şi asvârlă asupra fetelorŭ şi nevestelorŭ, carĭ sunt p'acolo, ḑicêndŭ că le dorescŭ binele, cu tótă protestarea lorŭ, şi cu acéstă ocasiune eĭ recitéză diferite formule maĭ maĭ multŭ saŭ maĭ puţinŭ convenabile.

30. *Pâşpacă* (1); *Pleofcă*.

Pâşpaca se face totŭ aşà ca şi *zîza*, cu singura deosebire că aci nu se pune *fiful*. In schimbŭ însă se facŭ două dopurĭ de câlţĭ, carĭ se numescŭ *ciuchi* saŭ *plumbĭ*. Cu ajutorulŭ pistonuluĭ (tubuluĭ) se împinge unulŭ până la marginea *pâşpaceĭ* şi punêndŭ şi pe celŭ-laltŭ, prin presiunea ce se face aeruluĭ, face ca primulŭ dopŭ să isbucnéscă cu sgomotŭ: *pac!*

Băeţiĭ se întrecŭ cu *pâşpacele*, cine aruncă *ciupul* (dopulŭ) maĭ multŭ în aerŭ saŭ cine trage maĭ bine la ţintă, etc.

31. *A çibàra*; *A murara*.

Se *face* ca la joculŭ *Pri-chétra a'scúndire*, şi cine rĕmâne este încălecatŭ de *mumă*. Toţĭ ceĭ-lalţĭ băeţĭ şedŭ în formă de cercŭ pe pămîntŭ, unulŭ de altulŭ în depărtare de câţĭ-va paşĭ, şi celŭ călare conduce calulŭ în jurulŭ celorŭ-lalţĭ, şi la fie-care se opresce şi întrébă: *gumar* (măgarŭ) orĭ *sumar* (samarŭ). Dacă i se respunde: *m̃ĭ-adar móra* (îmĭ dregŭ móra) orĭ altŭ-ceva, călăreţulŭ trece la unŭ altŭ băiatŭ, unde pune aceeaşĭ întrebare. Dacă i se respunde: *gumar*, călăreţulŭ devine măgarŭ şi măgarulŭ călăreţŭ; dacă i se respunde *sumar*, băiatulŭ care a rĕspunsŭ devine călăreţŭ şi călăreţulŭ şade pe pămîntŭ în loculŭ luĭ. Totulŭ în acestŭ jocŭ stă în faptulŭ că băeţiĭ îndată ce vĕdŭ că măgarulŭ le este lorŭ antipaticŭ, îlŭ chinuescŭ şi facŭ ca să fie încălicatŭ maĭ de toţĭ, din care causă până la urma urmelorŭ se ieaŭ şi la cértă.

Numele de *çibară* probabilŭ că vine dela cuvintele albaneze *ci bară* (ce cauţĭ.)

Murara este femeninulŭ cuvîntuluĭ *murar* (morarŭ).

---

(1) *Pâşpacă* se numesce de obiceiŭ în Epirŭ.

32. *Afumarea.*

Băețiĭ, când sunt adunațĭ maĭ mulțĭ într'o casă, caută să păcăléscă pe necu noscĕtorulŭ joculuĭ acestuia și să-lŭ facă să-șĭ înnegréscă fațâ și mânile cu fumŭ.

Pentru acésta se prepară de maĭ nainte douĕ farfuriĭ, dintre carĭ una se înnegresce (*se afumă*) cu fumŭ pe dosŭ. Acéstă farfurie se dă naivuluĭ copilŭ în mânĭ și i se spune să stea dreptŭ, să nu se misce de locŭ și să nu privéscă decât în ochiĭ celuĭ-laltŭ băiatŭ, care luândŭ farfuria ceal-altă stă la óre-care distanță de primulŭ.

In farfuria acestuia (în cea *neafumată*) se pune o monedă și se spune naivuluĭ copilŭ, că dacă va face totŭ ce va face și elŭ cu farfuria *bună*, moneda printr'unŭ modŭ miraculosŭ și fără ca nimenĭ să scie, se va transportà în farfuria sa (în cea *afumată*). Copilulŭ încrețendu-se, saŭ curiosŭ de a vedé dacă este saŭ nu posibilŭ, primesce.

Celŭ cu farfuria cea bună, ducêndŭ mâna pe sub dosulŭ farfurieĭ sale ca și cum s'ar șterge, o duce și pe la fațâ. Celŭ-laltŭ, făcêndŭ totŭ așà, îșĭ înnegresce fața cu mânile. După ce s'a înnegritŭ bine, îĭ spunŭ să se uite în farfurie, nu cum-va va fi venitŭ moneda. Dacă nu s'a simțitŭ și cu acésta, îĭ spunŭ să se ducă în vre-o parte unde sunt ómenĭ maĭ vîrstnicĭ adunațĭ și prin modulŭ acesta se distréză pe socotéla păcălituluĭ.

33. *Cu chétra a 'scùndere.* (1)

(D'ascunsele).

Joculŭ se face în modulŭ următorŭ:

Se adună toțĭ băețiĭ carĭ vorŭ să iea parte la jocŭ, și se numĕră cu una din formulele date maĭ în jos saŭ îșĭ daŭ pétra *('șĭ da chétra)*, adecă: unulŭ dintre eĭ iea o pétră în mână și, după ce o ascunde într'una din mânĭ, se adreséză către unulŭ din jucătorĭ, presentându-ĭ mânile închise, și îĭ țice: *ĭu-ĭ chétra* (unde-ĭ pétra). Dacă nu ghicesce acesta, scapă. Dacă nemeresce, scapă celŭ care a avutŭ pétra, și acelașĭ lucru trebue să-lŭ facă alŭ doilea cu unŭ altŭ jucătorŭ, și se urméză în modulŭ acesta până la celŭ din urmă. La cine a rĕmasŭ pétra, acela *se face* saŭ *s' bagă* (se bagă), adecă îșĭ închide ochiĭ cu mânile orĭ cu póla haineĭ, pe când ceĭ-lalțĭ se ascundŭ, fie-care pe unde póte. *Făcutulŭ* strigă din când în când: nópte! saŭ (la Ohrida): cùcu! și dacă i se rĕspunde *nópte*, nu trebuie să se *disfacă* (să-șĭ deschidă ochiĭ), iar dacă toțĭ tacŭ saŭ îĭ rĕspundŭ: țiuă (la Ohrida:

(1) La Crușova joculŭ acesta se numesce *namŭli cu ascundère*, iar la Ohrida, *Cùcu*.

aĭda), atuncĭ îşĭ deschide ochiĭ şi alérgă să afle pe băeţiĭ ascunşĭ. Indată ce vede pe vre-unulŭ, îlŭ numesce: ti viḑuĭ X..... ascumtu aclo.... (te vĕḑuĭ, ascunsŭ în cutare parte) şi alérgă să scuipe la *semnu*, adecă la loculŭ unde *s'féçeră* (unde şi-aŭ datŭ pétra), ca nu cum-va să-lŭ prinḑă vre-unulŭ dintre jucătorĭ saŭ celŭ vĕḑutŭ, înainte de a puté ajunge la semnŭ. Dacă vre-unulŭ dintre jucătoriĭ ascunşĭ îlŭ prinde, îlŭ ţine forţatŭ până vinŭ toţĭ ceĭ ascunşĭ *s'da di nasŭ* (să-lŭ atingă cu mâna). Dacă nimenĭ nu l'a prinsŭ, celŭ vĕḑutŭ a arsŭ *(si-arsi)* şi nu maĭ are voie să iea parte la jocŭ până nu se isprăvesce joculŭ. Totŭ aşà se petrece şi cu ceĭ-lalţĭ vĕḑuţĭ, şi dacă toţĭ jucătoriĭ aŭ fostŭ *arşĭ*, fără ca *făcutulŭ* să fie prinsŭ de vre-unulŭ, primulŭ vĕḑutŭ trebue *să se bage* şi joculŭ reîncepe. Iar dacă celŭ *făcutŭ* e prinsŭ, se face totŭ elŭ.

Se maĭ face joculŭ acesta şi în modulŭ următorŭ:

După ce băeţiĭ îşĭ daŭ pétra saŭ se numĕră, cine rĕmâne nu-şĭ ascunde ochiĭ, dar alérgă să prinḑă pe jucătorĭ, carĭ caută să scuipe la *semnŭ*. Dacă prinde pe vre-unulŭ, acesta trebue să *se facă* şi joculŭ reîncepe. Iar dacă toţĭ aŭ reuşitŭ să scuipe la *semnŭ*, trebuie să se facă totŭ fostulŭ, şi joculŭ reîncepe.

Formulele ce se obicinuescŭ la joculŭ: *Cu chétra a'scundere* şi la alte diferite jocurĭ:

I. (1)	II (2)	III	IV (3)
Ùnumina	Ùrlu	Unumina	Ùnumido
Dùdumina	Dòrlu	Dùnumina	Dùdumido
Trialama	Tèrlu	Tricau	Trialoni
Càtalama	Pàrlu	Ciùciura	Càcialoni
Jùlijuli	Çirlu	Pènga	Jùli, juli
Pànaghiţa	Şàrlu	Lènga	Pànàghiţa
O-cma	Şàbàrlu	Sùdi	Stìncantona
Dòcma	Oburlu	Mùdi	Cacaraḑa

(1) Din formula acésta, afară de *unu* şi *du* din *unu-mina, dudu-mina*, carĭ aŭ sensŭ de unulŭ şi doĭ, afară de *tria* din *tvialama*, care corespunde luĭ treĭ în limba grécă, şi afară de cuvintele de oraşe: Neaguşti, Hrupişti, precum şi de chirchencz, care însémnă unŭ felŭ pasere, cele-lalte cuvinte n'aŭ nicĭ unŭ sensŭ în limba Macedo-Românilorŭ.

(2) Singura particularitate ce observămŭ aci, este că fie-care cuvîntŭ începe cu sunetulŭ corespondentŭ alŭ primelorŭ numere dela unulŭ pănă la ḑece.

(3) Aci, afară de *eşĭ*, care este imperativulŭ verbuluĭ a eşi, nu găsimŭ cuvîntŭ cu vre-unŭ sensŭ.

Càlişti
Màlişti
Neàguşti
Hrùpişti
Chirchinez!

Nòurlu
Ḑèrlu

Dilĭĭ (Dàli)
Pljĭa-şcus (1)
Ş'eşĭ!

Ficiur cu ficiur
Ş'eşĭ!

V (2)

'Ililica
Bùbulica
Tù cutare
Tù mutare
Ichir
Bichir
Tèta
Vesichir
Ièlemàna
Bèşĭ Turchi

VI (3)

Unumina
Dùdumina
Trialama
Càtalama
'Ocma
Dòcma
Şibişti
Carabişti
Carì i açèlus
Didicus

VII (4)

Iririța
Bibilița
Dùmagară.
Dùcutară,
Cĭàcli
Macli
'N dupli
Plàscus.

VIII (5)

Ililița
Pirpilița
Tù matalĭ
Tù catalĭ
Elțum
Bèlțum
Cifcic
Dàculița

IX (6)

Ėlelem
Bèlelem
Şùmşum
Càlelem
Orma

X (7)

'Unumi
Dùdumi
Triarañi
Càțarañi
Sùĭdu

XI (8)

Unumina
Dùdumina
Trèi Sèri
Càraberi
Pànghipànghi

XII (9)

Unumina
Dùdumina
Trialama
Càtalama
Ichir

---

(1) Unŭ nume propriŭ macedo-romànŭ: (Pleaşcă) *Ş'eşi* însémnă să eşĭ.
(2) Acì găsimŭ numaĭ pe *bubulica*, care însémnă unŭ felŭ de scărăbuşŭ.
(3) Acì numaĭ *carĭ i açelus* însémnă *cine e acela*, deşi are la fine unŭ *s*, care nu se întîlneşte nicĭ odată în vorbirea obicĭnuită a Românilorŭ din Macedonia.
(4) Nu găsimŭ nicĭ unŭ cuvìntŭ cu vre-o însemnare în limba Macedo-Românilorŭ.
(5) De asemenea.
(6) Acì găsimŭ numaĭ *pe càcàràțĭ im pòlă*, care însémnă căcăreḑĭ în şorțŭ, şi *Musca tu òlă*, care însémnă musca 'n òlă.
(7) Acì găsimŭ pe *grapsi*, care însémnă în limba grécă: scrie.
(8) Acì găsimŭ pe *trei seri* = (adecă egalŭ) treĭ serĭ şi pe *cucòt* = cucoş.
(9) Nu găsimŭ nicĭ unŭ cuvìntŭ cu vre-unŭ sensŭ.

Notă. Cuvintele a cărorŭ însemnare a fostŭ notată într'una din notele precedente nu se maĭ notéză în cele următóre. Aşà de exemplu, când spunem la No. 12 că nu găsimŭ nicĭ unŭ cuvìntŭ cu vre-unŭ sensŭ, facemŭ abstracțiune de *unumina, dudumina*, asupra cărora ne amŭ opritŭ maĭ sus.

Dòrma	Mùĭdu	Chìcanela	Bichir
Tèșiu	Tale	Sdafni	Tàrta
Pèșiu	Dèca	Sdufni	Beşichir
Càcărăţĭ im pólă	Gràpsi	Şancu	Ghĭemada
Mùsca tu ólă.	Mbùfu.	Màngu	Beşĭ
		Cucòt.	Turchi Jabechĭ.

34. *Pri un cicior. (La Avela: T'a cuţandàchĭ).*

Toţĭ băeţiĭ, carĭ ieaŭ parte la jocŭ, se fac părechĭ, părechĭ. Părechea cea maĭ mare *da mână*, adică ceĭ doĭ fruntaşĭ aĭ joculuĭ din părechea acésta se întorcŭ cu spatele către cele-lalte părechĭ, saŭ se ducŭ maĭ într'o parte și unulŭ dintre dînșiĭ, A, presintă cele două degete camaraduluĭ sĕŭ B, și-lŭ întrébă: ce degetŭ ieĭ? B iea de ex. degetulŭ arĕtătorŭ și degetulŭ mare rĕmâne a fi alŭ luĭ A. Fie-care păreche vine cu rĕndulŭ, separată, la *părechea-mumă* numită, unde unulŭ presintă cele două degete, cu care atingêndŭ puţinŭ pe celŭ maĭ micŭ din părechea venită și ḑicêndu-ĭ: *carĭ lĭaĭ?* (pe care degetŭ ieĭ) îșĭ opresce degetele pe pieptulŭ celuĭ maĭ mare ḑicêndu-ĭ: *carĭ alașĭ?* (pe care degetŭ lașĭ). Dacă acesta alege arĕtătorulŭ, devine tovarășulŭ luĭ B și celŭ-laltŭ alŭ luĭ A. Totŭ așà se face și cu cele-lalte părechĭ. Prin modulŭ acesta se facŭ două *ceti* (1) (bande) egale. După acésta se face unŭ cercŭ mare numitŭ *Soir,* saŭ *Çerclĭiu* și aruncă pétra spre a se vedé cine trebue să intre în *soir*. Se iea pentru acésta o pétră mică și netedă și după ce se scuipă pe o parte, o iea unulŭ din ceĭ doĭ fruntașĭ aĭ *cetelor* și întrébă partea adversă: Ce luaţĭ? sóre (partea nescuipată) orĭ plóe (partea scuipată?) Presupunêndŭ că banda A a luatŭ *sóre*, se aruncă pétra în aerŭ și dacă cade cu partea nescuipată în sus (sóre), a învinsŭ banda A, și ceĭ din banda B trebue să jóce partea neonorată a joculuĭ, adecă intră în *soir* toţĭ saŭ numaĭ câte unulŭ — după învoială — iar ceĭ din banda A, pe rĕndŭ câte unulŭ intră în *soir* și cată să-ĭ atingă cu piciorulŭ saŭ, dacă s'aŭ învoitŭ, și cu mâna; pe orĭ-cine l'a atinsŭ, se arde. Se consideră *arsŭ* și orĭ-cine a eșitŭ afară de *soir*. Totŭ așa se arde și celŭ care *se dă* pe unŭ piciorŭ, dacă cum-va a eșitŭ din *soir* saŭ a atinsŭ pămîntulŭ și cu piciorulŭ celŭ-laltŭ. Dacă ceĭ din *soir* aŭ fostŭ *scoșĭ* (arșĭ) toţĭ, joculŭ se reîncepe și banda B are unŭ *sumar* (se maĭ ḑice pe alocurea: *bis)* și totŭ ea trebue să jóce partea neonorată a joculuĭ. Dacă însă ceĭ din banda B n'aŭ fostŭ toţĭ scoșĭ, n'are nimenĭ *sumar* și joculŭ se reîncepe prin schimbarea rolurilorŭ.

(1) Se maĭ numescŭ: bande, taĭfe, bluchĭ.

Numele *t'acuţandachi* vine din cuvîntulŭ grecescŭ *cuţoş* (schiopŭ). Aci *t* nu e decât *d* înmuiatŭ, după cum e şi *T'abuşala* în locŭ de *D'abuşala*.

35. *Cu nuçĭli tu guvă.*
(Cu nucile în gaură).

Se face o gaură (guvă) câtŭ să încapă unŭ pumnŭ, şi la o depărtare de câţĭ-va paşĭ se pune *semnu*, ca de acolo băeţiĭ să arunce în gaură nucile. Spre a se vedé cine trebue să stea la gaură, băeţiĭ aruncă dela semnŭ nucĭ în gaură şi ale cuĭ nucĭ întră păreche într'însa, acela are dreptulŭ să stea. Ast-felŭ să începe joculŭ. Ceĭ-lalţĭ băeţĭ aruncă dela semnŭ şi când nucile intră păreche în gaură, le câştigă celŭ ce *şédi* (care stă lângă gaură); iar când intră nepăreche, celŭ care *şédi* cedéză loculŭ acestuia, după ce-ĭ dă atâtea nucĭ, câte aŭ intratŭ în gaură.

Une-orĭ, în locŭ a se luà nucile carĭ intră în gaură, se ieaŭ acelea carĭ nu intră. In totŭ casulŭ trebue să se învoéscă de la începutŭ. De multe orĭ băeţiĭ înlocuescŭ nucile cu migdale orĭ sîmburĭ de prune, de cireşe etc., carĭ se numescŭ : *ósi*.

36. *Cucu-dan* (1); *Cucâli-Vicâli*; (2) *Cucu 'mpadi* (3).

Se adună băeţiĭ, carĭ dorescŭ să jóce, şi se facŭ ca şi la joculŭ: *Cu chétra à 'scùndire*, şi cine rĕmâne trebue să alerge dupe vre-unulŭ din ceĭ-lalţĭ, cari-lŭ necăjescŭ prin diferite gesturĭ şi strîmbăturĭ de gură precum şi prin cuvintele satirice ce-ĭ adreséză, numindu-lŭ când prostuţŭ, când cióră (gae), când bufniţă (cucuvae) etc. Aşà băeţiĭ îĭ sarŭ înainte şi îĭ ḑicŭ: *cùcu, cùcu,* saŭ *cucâli, vicâli;* p'alocurea *cucu-dan, cucu-dan.* Nu póte scăpà acesta decât dacă póte să atingă cu mâna pe vre-unŭ băiatŭ când stă în picióre, de óre-ce băeţiĭ, spre a-ĭ face maĭ mare necazŭ şi a-lŭ supĕrà, se mută desŭ dintr'unŭ locŭ într'altulŭ. Dacă băiatulŭ este atinsŭ în momentulŭ când stă jos şi a ḑisŭ *cucu* (saŭ *cucâli-vicâli*, orĭ *cucu-dan)* nu se iea în consideraţie. Acelŭ care alérgă să prinḑă pe ceĭ-lalţĭ se numesce : *cucu* saŭ *cucăli-vicâli*, saŭ *cucu-dan.*

Când loculŭ unde se jócă copiiĭ conţine maĭ mulţĭ pomĭ, băeţiĭ se învoescŭ, în locŭ să stea jos pe pămîntŭ, să se agaţe de pomĭ, ast-felŭ ca

(1) *Cucu-dan* se numesce la Româniĭ din Avela, Avela-Nouă şi Xirolivad.
(2) *Cucâli-vicâli* se numesce la Româniĭ din Bitolia, Cruşova, Magarova, Tirnova.
(3) Aşà se numesce pe la ceĭ-lalţĭ Românĭ.

piciórele să nu atingă pămîntulŭ: Orĭ-care băiatŭ e atinsŭ de *cucu-dan* pe când nu e agăţatŭ de pomŭ, îĭ iea loculŭ. De multe orĭ, când *cucu-dan* nu póte să prinḑă pe nicĭ unulŭ şi s'a ostenitŭ multŭ, observă cine e maĭ prostŭ agăţatŭ de pomŭ şi stă acolo de-lŭ păzesce până atinge cu piciórele pămîntulŭ, când îlŭ şi atinge cu mâna, suferindŭ în schimbŭ tóte tachinările ce-ĭ facŭ ceĭ-lalţĭ băeţĭ, carĭ voescŭ să scape pe celŭ ameninţatŭ a deveni *cucu-dan*. Orĭ de câte orĭ cine-va se agaţă de pomŭ, trebue să spue: *cucu* (saŭ cucâli-vicâli, cucu-dan), căcĭ altmintrelea se face elŭ *cucu-dan*.

37. *A sclaĭa* (1); *cu S-clavĭlĭi; cu S-clavlu; T'a S-clavachĭa* (2)

La joculŭ acesta toţĭ băeţiĭ se împărţescŭ în douĕ tabere, A şi B, ca la joculŭ *Pri-unŭ ciciorŭ*. Cele douĕ tabere se punŭ faţă în faţă una de alta, în depărtare de 30—40 de paşĭ. Loculŭ, unde e reşedinţa fie-căreĭ tabere se numesce *semn*. Joculŭ se începe în modulŭ următorŭ:

Şefiĭ celorŭ douĕ tabere, numiţĭ *mumă*, fie-care în parte, înainteză în mijloculŭ distanţeĭ ce le separă, şi aci *muma* tabereĭ A de exemplu, întinde palma celeĭ-lalte mume din tabăra B, care o lovesce şi presintă la rêndulŭ sĕŭ palma. Muma tabereĭ A la rêndulŭ eĭ lovesce palma întinsă şi se întórce spre semnulŭ sĕŭ, urmărită de muma B, care voesce să o prindă saŭ să o atingă cu mâna. In timpulŭ acesta, unulŭ din băeţiĭ tabereĭ A sare în scăparea mumeĭ şi urmăresce pe muma B, care, vĕḑêndŭ că a eşitŭ unŭ jucătorŭ din tabăra adversă, se întórce în grabă spre *semnŭ* la tabăra sa. Unulŭ din tabăra B sare în góna celuĭ care urmăresce pe *muma* lorŭ şi îlŭ vîneză până ce ajunge la tabăra din care face parte, de unde unŭ altŭ jucătorŭ se pune în urmărirea inamiculuĭ, care e nevoitŭ a se întórce la tabăra B.

Scopulŭ joculuĭ e să prinḑă pe inamicŭ, înainte ca acesta să aibă timpulŭ a se întórce la tabăra din care face parte, şi a-lŭ face prin modulŭ acesta sclavŭ.

Dacă celŭ care urmăresce pe unŭ inimicŭ pe care arŭ voi să-lŭ facă *sclavŭ*, n'a plecatŭ dela *semnŭ (nu luă semn*; acì se maĭ ḑice şi: *nu ari semn)* ci dela óre-care depărtare, prinḑêndu-lŭ, în locŭ să devie sclavŭ celŭ urmăritŭ, îndată ce s'a probatŭ de spectatorĭ că *nu luă semn*, devine elŭ însuşĭ sclavŭ.

---

(1) Se numesce aşà joculŭ la Vlaho-Clisura (Macedonia), Moscopole (Albania) şi Vlaholivade (Macedonia).

(2) Se numesce aşà la Avela (Epirŭ).

A avea semn saŭ *a lua semn*, însemnéză a plecà unŭ jucătorŭ dela semnŭ în urma inamiculuĭ pe care ar voi să-lŭ facă *sclavŭ*.

Dacă unulŭ dintr'o tabără este ajunsŭ de unulŭ din tabăra cea-laltă, înainte ca elŭ să ajungă la *semnŭ*, se zice că tabĕra aceea a *luatŭ ântâñiulŭ semn* (întâiulŭ semnŭ) şi fiind-că pentru prima dată unŭ inimicŭ e făcutŭ sclavŭ, se graţiéză.

După ce o tabĕră a luatŭ *ântâñĭulŭ semn*, pe orĭ-cine prinde din tabără inamică, îlŭ *face sclavŭ*.

De multe orĭ, după învoiala ce se face la începutulŭ joculuĭ, nu se duce sclavŭ celŭ prinsŭ, ci în loculŭ sĕŭ se trimete de *mumă* unulŭ maĭ puţinŭ alergătorŭ şi îndemănaticŭ în acestŭ jocŭ. Muma nu se duce nicĭ odată în sclavie, ci trimete pe altulŭ în loculŭ sĕŭ.

Sclaviĭ se punŭ în picióre, în linie paralelă cu tabăra din care facŭ parte şi la o distanţă dela semnulŭ tabereĭ ce i-aŭ făcutŭ sclavĭ, câtŭ póte sări celŭ maĭ bunŭ tovarăşŭ alŭ sclavilorŭ în treĭ săriturĭ. Dacă sunt maĭ mulţĭ sclavĭ, se ţinŭ de mână unulŭ de altulŭ. Dacă o tabĕră a pusŭ sclaviĭ la drépta, cea-laltă îĭ pune totŭ aşà.

Indată ce se face unŭ sclavŭ, *muma* nu maĭ ese în goana inamiculuĭ, ci rĕmâne la semnŭ pentru a păzi sclavulŭ, sărindŭ în contra celuĭ care s'ar încercà să-lŭ libereze.

Sclaviĭ se potŭ liberà, orĭ de câte orĭ unulŭ din tovarăşiĭ lorŭ ar reuşi să ajungă în închisóre, înainte ca ceĭ din banda adversă să reuşéscă a-lŭ oprì. Dacă sunt maĭ mulţĭ sclavĭ, şi unulŭ din tovarăşiĭ lorŭ a reuşitŭ să ajungă până la dînşiĭ, nu póte liberà decât pe unulŭ singurŭ, de ordinarŭ pe celŭ maĭ noŭ *sclavŭ* saŭ pe celŭ maĭ voinicŭ.

Când toţĭ dintr'o tabără aŭ fostŭ reduşĭ în sclăvie, rĕmâindŭ numaĭ muma, care tot-deauna e ultima redusă în sclăvie, acesteia i se permite să prescurteze distanţa, mutândŭ semnulŭ la $^1/_2$ distanţeĭ prime. Dacă devine şi mama sclavă, ceĭ învingĕtorĭ încalecă pe ceĭ învinşĭ, dela unŭ semnŭ până la cel-laltŭ, unde şi rĕmânŭ spre a reîncepe joculŭ ; învinşiĭ trebue să mérgă de aci la semnulŭ învingĕtorilorŭ într'unŭ piciorŭ şi cu limba scósă afară. Joculŭ după asta reîncepe.

38. *Chichir-michir; cu câmila bâgatâ; de a bâgataluĭ*

(Cu cămila băgată); (De-a băgatele).

Se facŭ douĕ bande toţĭ jucătoriĭ, precum la joculŭ : *Pri-un cicior*, şi *se facŭ*, spre a se vedé cine trebue să *se bage*. Băeţiĭ din banda care a rĕmasŭ, se punŭ unulŭ lângă altulŭ, celŭ d'întâiŭ cu capulŭ pe genuchiulŭ unuĭ

copilŭ, care se numesce *mumă* şi care nu se jócă, iar ceĭ-lalţĭ cu capulŭ fie-care la şoldulŭ celuĭ din naintea sa, şi se face ast-felŭ unŭ felŭ de cămilă întinsă. Ceĭ din banda adversă, luândŭ vêntŭ, dela óre-care depărtare de unde s'a pusŭ *cămila*, se aruncă unulŭ după altulŭ de-asupra lorŭ călare *(câvală)*, şi după acésta, şefulŭ lorŭ, care se aruncă la începutŭ saŭ la fine, numĕră într'o singură respiraţie până la 20, 30, după cum aŭ convenitŭ la începutulŭ joculuĭ, şi la urmă ḑicêndŭ *tàlia* (1), se daŭ jos spre a se maĭ aruncà.

Dacă şefulŭ n'a pututŭ să numere până la numĕrulŭ convenitŭ într'o singură respiraţie, saŭ dacă vre-unulŭ din tovarăşiĭ sĕĭ nu s'a aruncatŭ bine călare, aşà în câtŭ haina sa atinge pămîntulŭ, saŭ chiar a căḑutŭ la pămîntŭ, atuncĭ banda sa devine *cămilă* şi ceĭ din banda *cămilă* aŭ să jóce rolulŭ lorŭ.

39. *Cu pirustia* (2): *Cu câmila 'mpróstă* (3); *De-a câmàra* (4).

(Cu pirustie); (Cu cămila 'n picóre); (De-a cămara).

Şi aci băeţiĭ se facŭ douĕ bande, şi după ce *se facŭ*, ceĭ din banda care rĕmâne se punŭ în picióre unulŭ lângă altulŭ în formă de cercŭ şi, prinḑêndu-se de braţe, îşĭ lipescŭ capetele, formândŭ ast-felŭ o cămilă. Şefulŭ lorŭ, care se numesce *mumă*, îĭ păzesce de a nu fi încălecaţĭ de ceĭ din banda adversarilorŭ; dacă muma reuşesce a lovì din piciorŭ pe orĭ-cine din banda adversă, bandele îşĭ schimbă rolurile, devenindŭ *cămilă (pirustie* saŭ *cămară)* ceĭ din banda adversă.

40. *Cu ficiorlu; cu ficiuriclu.*

(Cu feciorulŭ).

Toţĭ jucătoriĭ şedŭ în formă de cercŭ pe *livadi* (luncă) depărtaţĭ unulŭ de altulŭ cu vre-o treĭ patru paşĭ. Dintr'o haină se face unŭ *ficior*, şi după ce *se facŭ*, cine rĕmâne trebue să vie în jurulŭ băeţilorŭ, carĭ sunt aşezaţĭ în formă de cercŭ, ca să prinḑă *ficiorlu* (copilulŭ) pe care băeţiĭ îlŭ aruncă dela unulŭ la altulŭ fórte repede şi, după cum le vine lorŭ maĭ bine, la celŭ din stânga saŭ din drépta lorŭ.

(1) P'alocurea, in locŭ de *tàlia* se ḑice *chichir-michiiiirrrr*, de unde şi numele joculuĭ.
(2) *Cu pirustia* se numesce la Româniĭ din jurulŭ Bitolieĭ.
(3) Cu *cămila 'mpróstă*, se numesce la Xirolivade, Selĭa, Gramaticova, etc.
(4) *Câmàră* se numesce orĭ-ce boltă in forma celeĭ formate de curcubeŭ.

Toţĭ rîdŭ şi facŭ hazŭ mare când alérgă alergătorulŭ după *ficior* şi nu-lŭ póte prinde. Nu-ĭ este permisŭ a trece prin faţa băeţilorŭ nicĭ a străbate cerculŭ prin mijlocŭ.

Dacă alergătorulŭ a reuşitŭ să prinḑă *ficiorul*, acela în mânile căruia l'a prinsŭ, devine alergătorŭ, iar elŭ îĭ iea loculŭ.

41. *Cu castrulu (1).*

Băeţiĭ carĭ ieaŭ parte la jocŭ se împărţescŭ în două bande, ca la joculŭ *Pri un cicior*, şi după acésta *se face,* cine să intre în *castru. Castru* să presu pune o grópă mare, în care să încapă toţĭ jucătoriĭ dintr'o bandă şi împrejurulŭ căruĭ *castru* se face o mică brazdă cu o pétră saŭ cu ajutorulŭ unuĭ lemnŭ ascuţitŭ la vîrfŭ.

Ceĭ carĭ se găsescŭ afară din *castru* îndată ce *lĭ-u ḑîsiră* (a începutŭ joculŭ) lovescŭ cu mânile pe ceĭ din *castru* pe corpŭ şi mânĭ. Nu e permisŭ a lovi cine-va pe capŭ şi pântece.

Dacă ceĭ carĭ sunt în afară de *castru* reuşescŭ a scóte pe vre-unulŭ din *castru* afară, îĭ daŭ toţĭ câte una şi-lŭ liberéză în *castru.* Ceĭ din *castru* numaĭ atuncĭ vorŭ puté să scape şi să jóce la rêndulŭ lorŭ rolulŭ adversarilorŭ, când vorŭ reuşi să introducă în *castru* pe unulŭ din banda contrarie.

Acestŭ jocŭ se jócă de băeţiĭ marĭ, în vîrstă de 10—15 anĭ.

42. *De-a capra (2); acri-macri (3); Papadiţa (4).*

La joculŭ acesta potŭ luà parte orĭ-câţĭ băeţĭ. Unŭ băiatŭ se pune jos şi se ḑice că e *capră.* Unŭ altulŭ îlŭ păzesce de mâneca dulămeĭ. Inainte de a începe joculŭ în tótă seriositatea sa, băeţiĭ ceĭ-lalţĭ vorŭ să vaḑă dacă *carnea* (adecă *capra* se consideră ca carne friptă, din care trebue să mănânce ceĭ-lalţĭ băeţĭ) are sare; *vederea de sare* se face, lovindŭ cu mâna pe *capră* însă încetŭ. Toţĭ câţĭ l'aŭ vĕḑutŭ de sare, se consideră în numĕrulŭ jucătorilorŭ, şi joculŭ începe în tótă seriositatea. Celŭ care păzesce se numesce *pâpă* (popă). Pâpălu vine în jurulŭ capreĭ şi o păzesce de loviturile ce voescŭ să-ĭ dea jucătoriĭ, ferindu-se şi pe sine totŭ de odată. Dacă *pâpălu*

(1) *Castru* se numesce unŭ locŭ întăritŭ, tabără, meterezŭ.
(2) Se întrebuinţéză termenulŭ acesta la Farşeroţĭ.
(3) In Macedonia (Vlaho-Clisura, Gramosta, Bitolia etc.)
(4) In Epirŭ.

lovesce pe unŭ jucătorŭ cu talpa piciorului saŭ cu mâna (după cum s'aŭ învoitŭ) pe haină, acesta iea loculŭ capreĭ, şi capra devine *pâpă.* Lovitura pe carne (pe mână saŭ faţă) nu se iea în consideraţie, pentru acelaşĭ motivŭ, arĕtatŭ la joculŭ *Cu topa ancălicari.*

Joculŭ maĭ póte fi şi *câvală pri pâpă* (călare pe popă) şi în casulŭ acesta, când vre-unuia dintre jucătorĭ îĭ vine bine, se aruncă călare pe popă, care nu trebue să se strîmbe spre a cădé călăreţuluĭ *(câvala)*, căcĭ aşà nu merge (nu se acaţă) şi atuncĭ *pâpălu* trebue să stea a fi încălecatŭ de băiatŭ pentru a doua óră, şi în casulŭ acesta îlŭ încalecă şi maĭ bine, de óre-ce încalecă în linişte. Popa deşi încălecatŭ continuă a păzi, până lovesce pe cine-va şi scapă.

Joculŭ maĭ este şi *cu şedérea* (cu şederea), adecă unulŭ dintre băeţĭ, dacă a reuşitŭ să se puie lângă capră şi să o apuce de haină, înainte de a puté fi atinsŭ de popă cu piciorulŭ saŭ cu mâna (dacă s'aŭ învoitŭ aşà) se găsesce de o cam dată la adăpostŭ; şi când popa se uită în altă parte, elŭ lovesce una saŭ maĭ multe loviturĭ pe capră şi se duce în grabă. Când şéde cine-va, popa le spune celorŭ-lalţĭ băeţĭ să dea pe celŭ *şedutŭ*, că nu le face nimicŭ şi toţĭ începŭ a-lŭ bate. Celŭ şedutŭ n'are ce să facă şi tace; dacă vede însă că mănâncă multe, elŭ se decide şi plécă. Atuncĭ *pâpălu* care îĭ păzesce momentulŭ plecăriĭ, se repede şi de cele maĭ multe orĭ îlŭ şi atinge cu piciorulŭ, şi ast-felŭ atinsulŭ devine capră.

Une-orĭ băeţiĭ reuşescŭ a despărţi pe popă de capră şi atuncĭ îlŭ batŭ câtŭ vorŭ, de óre-ce popa fără a ţiné capra de mâneca dulameĭ, saŭ de haina copiluluĭ, chiar dacă ar atinge pe cine-va cu piciorulŭ, nu se iea în consideraţie.

Nu e permisŭ a lovi decât pe trupŭ.

Pe alocurea capra se numesce *priftésă* (preutésă); totŭ aşà şi preotulŭ se numesce *picurar* (păstorŭ) saŭ *hâsap* (măcelarŭ).

43. *Lasă-spată.*

Acestŭ jocŭ se jócă de băeţĭ micĭ, şi doĭ câte doĭ de odată. Se întorcŭ amêndoĭ cu spatele şi se lipescŭ. Unulŭ dintre eĭ, ast-felŭ stândŭ, îşĭ aduce palmele celorŭ douĕ mânĭ la peptŭ şi le ţine tare lipite, pe când cótele îĭ esŭ puţinŭ în afară spre spate, prin carĭ trece celŭ-laltŭ cele douĕ mânĭ ale sale, pe carĭ după acésta le lipesce şi dînsulŭ de peptŭ. Unulŭ, A, se aplécă cu capulŭ în spre peptŭ, rădicândŭ pe tovarăşulŭ sĕŭ pe spate şi dice: *lasă*, iar celŭ-laltŭ, B, *spată*. După acésta se rădică A şi se aplécă B, care repetă aceleaşĭ cuvinte, şi totŭ ast-felŭ continuă joculŭ, când unulŭ rădicândŭ pe celŭ-laltŭ pe spate, când altulŭ.

44. *Cu schinarea la cur.*

Băeţiĭ *se facŭ*, şi cine rĕmâne *se bagă,* adecă îşĭ pune capulŭ în póla unuĭ altŭ băiatŭ, numitŭ *mumă,* care nu iea parte activă la jocŭ, şi se determină unŭ locŭ la óre-care depărtare dela *mumă*, — de obiceiŭ vre-o 10 — 20 de paşĭ,—care se numesce *semnu.* Toţĭ ceĭ-lalţĭ băeţĭ vinŭ de se aşéză la *semnu.* Pe când celŭ *băgat* stă aplecatŭ cu capulŭ în póla *mumeĭ*, unulŭ din băeţiĭ de la *semnu*, vine pe vîrfulŭ degetelorŭ, ca să nu facă sgomotŭ, şi-lŭ *schină* (atinge) la curŭ. După asta, ţinêndu-şĭ respiraţia, aşteptă respunsulŭ că celŭ *băgat* va da *mumeĭ*, care l'a întrebatŭ : *care ésti?* (cine este ?). Dacă celŭ *băgat* ghicesce, scapă, şi ghicitulŭ îĭ iea loculŭ ; dacă nu, este încălecatŭ de celŭ de care l'a *schinatŭ* până la *semnu*, de unde se întórce într'unŭ piciorŭ şi cu limba scósă.

Joculŭ acesta distréză fórte multŭ pe copiĭ şi ceĭ carĭ nu ieaŭ parte la jocŭ, rîdŭ şi facŭ mare hazŭ de celŭ *băgat*, maĭ cu sémă când e încălecatŭ şi când se întórce într'unŭ piciorŭ şi cu limba scósă.

45. *Chisa cu paràdislu.*

(Infernulŭ cu paradisulŭ).

Se iea unŭ lemnŭ lungŭ câtŭ o schĭópă şi grosŭ câtŭ unŭ degetŭ şi se înfige în pămîntŭ pe jumĕtate. Elŭ se numesce *móşe* (bĕtrână). Loculŭ alesŭ pentru acestŭ jocŭ trebue să fie móle. Toţĭ băeţiĭ câţĭ ieaŭ parte la jocŭ se adună în jurulŭ *móşcĭ* şi şedŭ jos. Unulŭ dintre eĭ numĕră dela *móşe* câte treĭ-patru palme spre fie-care băiatŭ şi însémnă depărtarea. Fie-care băiatŭ îşĭ are *sula* de lemnŭ, pe care o înfige la punctulŭ însemnatŭ. După acésta se aduce o *custură* (bricégŭ) care să fie însemnată pe o parte a lameĭ, avêndŭ saŭ o sgârietură, saŭ data când s'a făcutŭ, şi pe partea cea-laltă să nu fie nimicŭ însemnatŭ. Partea custureĭ însemnată se numesce *chisă* (infernŭ), cea netedă se numesce *paradis.* Unulŭ dintre băeţĭ iea custura în mână şi, aruncând'o în sus, o lasă să cadă. Dacă cade cu partea *chisă* în sus, custura o iea unŭ băiatŭ, care urméză immediatŭ după acelŭ care aruncă custura, şi care-şĭ perde dreptulŭ de a maĭ aruncà până să-ĭ vie rêndulŭ. Ca să-ĭ vie rêndulŭ trebue să arunce toţĭ ceĭ-lalţĭ băieţĭ. Când custura cade *paradis*, elŭ o prinde dela mânerŭ, şi o dă în pămîntŭ cu vîrfulŭ lămiĭ. Câtă parte din lamă intră în pămîntŭ, cu atâta acesta-şĭ apropie sula de móşe; şi iarăşĭ maĭ aruncă custura, şi dacă cade *paradis*, face totŭ ca maĭ sus, maĭ aruncă până cade *chisă*,

când custura trece la celŭ-laltŭ. Așà se continuă joculŭ până ce toțĭ, afară de unulŭ, și-aŭ apropiatŭ *sulili* de móșe. Acela care a rĕmasŭ, maĭ aruncă de treĭ orĭ custura și dacă în treĭ aruncăturĭ n'a reușitŭ să aducă *sula* sa până la *móșe*, tóte *sulili* celorŭ-lalțĭ băiețĭ se înfigŭ în pămîntŭ, lăsându-se afară numaĭ o mică parte spre a puté fi prinsă. Celŭ rĕmasŭ trebue să le scótă cu dințiĭ, pe când ceĭ lalțĭ îlŭ tachinéză prin cuvintele lorŭ cele mușcătóre.

46. *Dare a drâmbală*
(Scrânciobŭ).

Se înfinge în pămîntŭ unŭ parŭ de mărimea talieĭ copiilorŭ carĭ iaŭ parte la jocŭ. Une-orĭ parulŭ e ceva maĭ micŭ. După ce se ascute puținŭ la vêrfŭ, se aduce o prăjină mare *(grendă)*, mijloculŭ căreia este pe jumĕtate găuritŭ, și se pune cu partea semi-găurită pe vîrfulŭ paruluĭ. La cele două capete ale prăjineĭ, care se numesce *drâmbală*, se punŭ doĭ băețĭ, și prin vêntulŭ ce-șĭ daŭ fie-care pe rêndŭ, *drâmbala*, când se rădică în sus, când se lasă în jos, rădicândŭ și scoborândŭ ast-felŭ pe rêndŭ pe ceĭ doĭ copiĭ, carĭ se daŭ *a drâmbală*. Când e să se dea jos ceĭ doĭ copiĭ, ca să nu cadă vre-unulŭ dintre eĭ prin desechilibrarea *drâmbaleĭ*, când unulŭ, în momentulŭ ce se găsesce jos ar părăsi-o, ceĭ-lalțĭ jucătorĭ se răpedŭ la parŭ și oprescŭ *drâmbala*.

Pe la comunele românescĭ dela Pindŭ, joculŭ acesta este fórte respânditŭ și se jócă numaĭ vara; *drâmbala* se face de *pinŭ* tînĕrŭ de obiceiŭ și găurirea eĭ se face prin ajutorulŭ cărbunilorŭ.

47. *Cu tâbaclu.*

Joculŭ acesta se jócă numaĭ între doĭ băețĭ. După ce *se facŭ* cine rĕmâne presintă celuĭ-laltŭ mâna în formă de pumnŭ, celŭ-laltŭ se preface că iea *tâbac* din pumnulŭ întâiuluĭ și după acésta se preface că-lŭ trage pe nasŭ, și când îĭ vine la socotéla lovesce cu mâna sa pe pumnulŭ băgatŭ. Acesta orĭ de câte orĭ simte că va fi lovitŭ, îșĭ trage mâna, și dacă nu e lovitŭ, scapă și presintă celŭ-laltŭ *pumnul*.

Când e să iea *tabac* din pumnŭ, jucătorulŭ, după ce lovesce într'o parte și alta pumnulŭ, ca și cum ar lovi pe o cutie adevĕrată și plină cu tabacŭ, îlŭ întrébă *de unde l'a adusŭ, cum îlŭ vinde, ba că-ĭ scumpŭ și nu-ĭ cam vine la socotélă, ba că tabaculŭ adusŭ din cutare localitate este maĭ bunŭ etc.*, și când îlŭ lovesce tare pe pumnŭ, îlŭ tachinéză: *e! frate n'aĭ să te plângĭ, că nu-țĭ plătescŭ bine, etc.*, și alte multe de astea.

48. *Cu scóterea carne.*

La Pindŭ se obicĭnuesce, că adunându-se flăcăiĭ în *còdur (misuhòri)* (1), unde se aduce de vîndare şi carne crudă saŭ friptă în ţépă, se prindŭ, cine póte să taĭe o bucată óre-care de carne, piciorŭ, cóste, capŭ, etc., dintr'unŭ numĕrŭ óre-care de loviturĭ, după învoială. Operaţia acésta se numesce: *scótere carne.* Se facŭ prinsorĭ pentru acésta, şi dacă nu reuşesce cine se angajéză să *scótă carnea*, perde prinsórea.

Prinsorile sunt de obiceiŭ, *carne friptă*, *vinŭ*, câte o cinste la ceĭ carĭ ieaŭ parte la prinsóre, etc.

49. *Tu guvă cu adunarea.*

(In gaură cu adunarea).

Fetele obicĭnuescŭ a jucà şi ele cu sîmburĭ de roşcove numite: *çinçifi*. Pentru acésta se face o gaură câtŭ o nucă de mare şi după acésta, dela óre-care depărtare de acolo, se ducŭ de aruncă, în gaură cu *çinçifi*. Fie-care caută să arunce *çinçifa* sa în gaură, saŭ câtŭ se póte maĭ aprópe de gaură. Cine a pututŭ aruncà *çinçifa* în gaură saŭ maĭ aprópe de gaură decât cele-lalte, acea are dreptulŭ să adune. *Adunarea* se face ast-felŭ: cu unghia policaruluĭ caută să pue în gaură tóte *çinçifile*. Pentru fie-care *çinçifă* are dreptulŭ să o adune în gaură din treĭ loviturĭ cu policarulŭ. Dacă în treĭ loviturĭ n'a pututŭ să o adune, fata a căreĭ *çincifă* erà maĭ aprópe de gaură după acea a primeĭ fete, are dreptulŭ să adune. Acésta adună însă numaĭ *çinçifile*, pe carĭ nu le-a pututŭ pune în gaură prima, aşà că lucrarea devine maĭ lesniciósă pentru dînsa.

Cine a pututŭ să adune tóte *çinçifile* în gaură, le suflă cu gura, şi câte scóte afară din gaură dintr'o singură suflătură, le câştigă. N'are dreptulŭ să sufle decât o singură dată, şi după dînsa va suflà acea care urméză în ordinea depărtăriĭ *çinçifilor* dela gaură. Aşà se continuă, până ce câştigă tóte *çinçifili*.

De multe orĭ în locŭ de *çinçifi*, jócă cu *gazeti* (monedă falsă cu coloare aurie), *aspri*, *pârḑiçĭ* (părăluţe purtate de obiceiŭ la gâtŭ), etc.

---

(1) *Còdur* (Clisura, Gopişte, etc.) şi *misuhòri* (grec.) însémnă mijloculŭ satuluĭ, unde de ordinarŭ e piaţă.

50. *Tu guvă cu adunarea diprisupră.*

Joculŭ acesta, pe care-lŭ obicĭnuescŭ numaĭ fetele, se jócă totŭ ca și celŭ precedentŭ, cu singura deosebire, că în locŭ de a aruncà dela óre-care depărtare cu *çinçifili* saŭ cu cele-lalte obiecte cu carĭ jócă, aruncă chiar de pe de asupra gaureĭ, adecă îșĭ punŭ fetele mânile în carĭ ţinŭ *çinçifili* deasupra gaureĭ, la óre-care înălţime, în modŭ perpendicularŭ, și de acolo, pe rêndŭ, lasă fie-care să cadă *çinçifa*. Fata a căreĭ *çinçifă* este maĭ aprópe de gaură, *adună* cea d'intâia. După acésta urmézà, cum amŭ spusŭ în joculŭ precedentŭ.

51. *Cu ţara.*

Fetele cele micĭ obicĭnuescŭ a se jucà pe *gâzeti*, *asprì*, *pârdiçĭ*, etc. cu joculŭ *ţara*. Pentru acésta se aduce nisipŭ, și după ce fetele *se facŭ*, cine remâne, amestecă în nisipulŭ celŭ supţire atâtea *gâzeti*, câte sunt și fetele, — câte una de fie-care fată, — și după acésta face *ţara* (nisipulŭ celŭ supţire) ast-felŭ amestecată atâtea *tocurĭ* (1) (grupurĭ) câte fete sunt. Apoĭ spune fetelorŭ să îșĭ alégă fie-care câte unŭ *toc* (grupŭ), rêmâindŭ ca dînsa să iea *toculŭ* celŭ din urmă ce-ĭ vorŭ lăsà fetele. Fie-care fată după acésta îșĭ desvelesce grupulŭ sĕŭ și câștigă câte *gâzeti* s'orŭ aflà într'însulŭ. De sigurŭ că se întîmplă de multe orĭ ca într'unŭ grupŭ să fie una saŭ maĭ multe, și într'altulŭ de locŭ.

52. *Cu funea; orbu-ghiani; cu ochiĭlĭ ligaţĭ.*

(Cu funia) (orbu-Iani) (cu ochiĭ legaţĭ).

Se aduce o *fune* (frânghie) ale căreĭ extremităţĭ se légă, și într'însa intră toţĭ jucătoriĭ. *Se fac*, și cine rĕmâne îșĭ légă ochiĭ și caută după acésta să prindă pe vre-unŭ jucătorŭ și să-lŭ recunóscă. Dacă-lŭ recunósce, elŭ scapă și recunoscutulŭ se légă la ochĭ. Ochiĭ se légă de obiceiŭ cu o batistă.

Pe când celŭ legatŭ caută să prindă pe vre-unulŭ dintre jucătorĭ, ceĭlalţĭ îlŭ ciupescŭ de braţŭ, saŭ îlŭ tragŭ de mânecă, și îĭ facŭ felŭ de felŭ de șicane.

(1) Tocurile se maĭ numescŭ și *suraţĭ*.

53. *Pri ceflâ.*

Băeţiĭ jócă jocululŭ acesta cu óse de prune, cu migdale, nucĭ, etc. Pentru acésta se iea unŭ *parŭ* (bĕţŭ micŭ lungŭ câtŭ unŭ degetŭ şi subţire) şi se pune în pămîntŭ. Altă dată în locŭ de *parŭ* se pune unŭ cuiŭ. Pe *parŭ* saŭ cuiŭ (*penură*) se pune jumĕtate din migdală, după ce i se scóte sîmburele, care se numesce *ceflă* (cójă), ca şi tóte ósele, nucile, migdalele, etc., stricate. Dela óre-care depărtare de acolo se determină unŭ locŭ, numitŭ *semnu;* după ce băeţiĭ *se facŭ* cine să rĕmâie la *ceflă*, ceĭ-lalţĭ se ducŭ şi aruncă dela *semnu pri ceflă cu nucĭ*, *migdale*, etc., adecă cu ce jócă. De obiceiŭ se aruncă cu câte o singură nucă pe dată, şi dacă aruncătorulŭ nu lovesce *cefla* aşà ca să cadă jos, nuca cu care a aruncatŭ i-o câştigă celŭ care *şéde* la ceflă. Aşà se continuă până când unulŭ dă *cefla* jos de pe *parŭ* saŭ cuiŭ; în casulŭ acesta elŭ şéde la ceflă, după ce i se dă din partea fostuluĭ la *ceflă* douĕ *nucĭ*, *migdale* etc.

54. *Cu arucarea chétra.*

Jocululŭ acesta este obicĭnuitŭ de băeţĭ ca şi de flăcăĭ şi de bărbaţĭ în ḑile de sĕrbătorĭ. Pentru acésta se determină unŭ locŭ, numitŭ *semnu*, de unde trebue să arunce pétra.

Jocululŭ e de douĕ felurĭ : *cu loc* saŭ *fără loc. Fără loc* se face ast-felŭ : toţĭ jucătoriĭ trebue să arunce pétra dela *semnu* fără să-şĭ dea vêntŭ. *Cu loc*: toţĭ jucătoriĭ se ducŭ la óre-care depărtare dela *semnu*, în partea opusă aceleia unde aŭ să arunce pétra, şi de acolo dându-şĭ vêntŭ *(luânda loc)*, adecă în iuţélă mare, ţinêndŭ pétra pe mâna dréptă şi rădicată maĭ pre-sus de umĕrŭ, ajungŭ la *semnu* şi de aci o aruncă câtŭ potŭ maĭ departe.

Altă dată, se convine de maĭ nainte, să arunce pétra cu amêndouĕ mânile.

Cine a pututŭ să arunce pétra maĭ departe dela *semnu*, acela se declară învingĕtorŭ.

E de observatŭ, că une-orĭ, când sunt vre-o ḑece tinerĭ maĭ de aceeaşĭ putere, şi care maĭ de care ambiţiosŭ să arunce pétra maĭ departe, lumea vine cu grămada să asiste.

55. *Alumtarea.*

Băeţiĭ, de multe orĭ, spre a se sci cine este celŭ maĭ voinicŭ, se ieaŭ

la trântă doĭ câte doĭ şi cine e trântitŭ, e maĭ puţinŭ voinicŭ decât celŭ-laltŭ.

Trântéla (*ar'carea* saŭ maĭ bine **sdupunirea**) se face prin luptă, *alumtare,* cu pedecă *(chédică)* şi fără pedecă.

De obiceiŭ, când băeţiĭ se ieaŭ la trântă, se apucă saŭ de gulerulŭ *dulameĭ* saŭ de mijlocŭ. Când se apucă de mijlocŭ, unulŭ dintre eĭ trece una din mânile sale pe la subţióra mâneĭ contrariĭ a celuĭ-laltŭ, iar a doua mână o duce pe umĕrulŭ băiatuluĭ, şi ast-felŭ îşĭ unesce cele douĕ mânĭ, la spatele adversaruluĭ, care face totŭ aşà. După ce se apucă aşà, unulŭ dintre băeţiĭ spectatorĭ dă semnalulŭ lupteĭ *(alumtăriľeĭ)* prin cuvintele următóre: *ptiŭ li-u ḑisim* (ptiu, i-o ḑisemŭ) şi băeţiĭ caută să se trântéscă. Fiecare dintre eĭ, după ce se începe lupta, are dreptŭ, dacă-ĭ vine la socotélă, să apuce pe adversarulŭ sĕŭ cum póte maĭ bine, maĭ cu sémă când se învoescŭ dela începutŭ ca să se lupte *cum vor puté.*

Spre a se considerà că unulŭ din băeţiĭ carĭ se luptă a fostŭ trântitŭ, trebue să fie trântitŭ pe spate, ast-felŭ ca *plâtarea* saŭ *cósta* (omoplatulŭ) să atingă pămîntulŭ. De acì se vede că a rĕmasŭ şi ḑicătórea cu care se laudă de obiceiŭ ceĭ voinicĭ, băeţĭ, flăcăĭ saŭ bărbaţĭ: *nu îmĭ mâncă cósta ţéră putè* (nu mi-a mâncatŭ (atinsŭ) cósta ţĕrîna nicĭ odată). Copiiĭ ceĭ micĭ trebue să se lupte de treĭ orĭ, căcĭ aşà este bine, spunŭ eĭ, de óre-ce dacă nu se vorŭ luptà de treĭ orĭ, *îlĭ mâncă câñĭli di la oĭ* (îĭ mănâncă câniĭ dela oĭ). Cine cade la a treia óră, acela este învinsulŭ şi celŭ-laltŭ e voinicŭ *(gionili).*

56. *A valma; vâlâmà.*

Joculŭ acesta se jócă de obiceiŭ de flăcăĭ şi bărbaţĭ. Numele-ĭ provine de la *vâlmă* (păstorŭ de iepe, ergheliĭ). Se face în modulŭ următorŭ:

Toţĭ câţĭ vorŭ să iea parte la acestŭ jocŭ se prindŭ unulŭ de altulŭ de *dulamă* de pe la spate, şi doĭ maĭ glumeţĭ se punŭ, unulŭ la începutŭ şi celŭ-laltŭ la fine. Celŭ dela începutŭ se consideră stăpânulŭ *(domnulŭ)* iepelorŭ, căcĭ toţĭ ceĭ-lalţĭ dela celŭ dela începutŭ până la ultimulŭ se consideră ca iepe. Celŭ dela fine este *vâlâmălu* (servitorŭ alŭ *domnuluĭ*).

Domnul pune diferite întrebărĭ *vâlâmăluĭ* şi prin respunsurile glumeţe ce scie să dea acesta, provócă rîsulŭ publiculuĭ spectatorŭ. Câte odată *vâlâmălu* se dă de Grecŭ, şi în casulŭ acesta vorbesce stricatŭ românesce, ceea ce provócă şi maĭ multŭ rîsulŭ în publicŭ. Maĭ cu hazŭ e însă, când *domnul* se dă de Grecŭ şi servitorulŭ *(vâlâmălu)* de Românŭ, căcĭ la întrebările ce-ĭ pune *domnul,* când întrebarea nu-ĭ convine *vâlâmăluĭ,* acesta

se preface că nu pricepe grecesce şi-ĭ vorbesce românesce, ceea ce face să se supere *domnul*, care alérgă după *vâlâmă* cu o *vérgă* ca să-lŭ bată şi se întórce când într'o parte, când într'alta, şi rîdŭ ómeniĭ de se prăpădescŭ de rîsŭ.

Joculŭ se face la sěrbătorĭ, după ce se termină hora *(corŭlu)*.

57. *Càcada-màcada.*

Joculŭ se jócă de băeţĭ saŭ de flăcăĭ. De obiceiŭ se jócă la petrecerĭ. Se prindŭ toţĭ jucătoriĭ de mână în formă de horă, şi după ce se pune în fruntea horeĭ celŭ maĭ glumeţŭ ca să-ĭ conducă, joculŭ se începe, cântândŭ toţĭ şi venindŭ în jurŭ. Când se jócă de băeţĭ, se cântă ast-felŭ:

Càca-da
Màca-da
Şi purdèşi-anapoda.

Când se jócă de flăcăĭ, aceştia improviséză diferite cântece, maĭ multŭ saŭ maĭ puţinŭ licenţióse şi la adresa celorŭ urîţĭ de poporŭ în genere. După ce se cântă de vre-o douě-treĭ orĭ, conducětorulŭ *(caplu)* se opresce de odată şi toţĭ îlŭ imitéză. Acuma elŭ, presintândŭ spre centrulŭ horeĭ, când piciorulŭ dreptŭ, când celŭ stângŭ, la fie-care presentare de picióre, care trebue să fie imitată de toţĭ jucătoriĭ, ḑice iute: *andreptul* (dreptulŭ piciorŭ), *astângul* (stângulŭ sub. înţ. piciorŭ) Pe când toţĭ facŭ acéstă mişcare, *caplu*, numindŭ cu vocea maĭ apăsată şi bruscŭ, care piciorŭ să presinte toţĭ spre centrulŭ horeĭ, saŭ, — dacă crede elŭ, — care piciorŭ să fie pusŭ călare pe celŭ-laltŭ piciorŭ, elŭ face contrariulŭ de ce spune spre a induce în eróre pe ceĭ-lalţĭ. Cine a făcutŭ contrariulŭ de ce a spusŭ *caplu*, se pune în centrulŭ horeĭ. După ce maĭ vinŭ de douě-treĭ orĭ în jurulŭ luĭ, ceĭ-lalţĭ se oprescŭ de odată şi *caplu*, adresându-se lorŭ, le ḑice:

Ia lârḑiţĭ-vě s'ně videm! (Ian lărgiţi-vě să ně mândrimŭ, lit. să ne vedemŭ.)

Hora lărgindu-se, elŭ continuă:

— Çe s'hibă aestu? (ce să fie acesta? adecă celŭ din mijloculŭ horeĭ.)

Nacâ-ĭ Vùrgar?	Nu cum-va e Bulgarŭ?
Nacă-ĭ Grec?	Nu cum-va e Grecŭ?
Nacă-ĭ lup? etc.	Nu cum-va e lupŭ? etc. etc.

şi după ce-şĭ exprimă îndoiala ast-felŭ, adaogă, că óre după cutare parte a corpuluĭ séměnă a cutare, ba că după cutare séměnă a cutare, etc.

La urma urmelorŭ se pronunţă definitivŭ pentru una din câte a spusŭ, şi toţĭ jucătoriĭ îlŭ aprobă în gura mare:

Acşi ésti! ai 'ndreptu! (aşà este! aĭ dreptate! etc).

Caplu, după ce a fostŭ aprobatŭ că a nemeritŭ, și după ce face câte-va caraghioslîcurĭ spre semnŭ de satisfacţie, saŭ îșĭ rĕsucesce mustăţile saŭ se strîmbă când într'o parte, când într'alta spre publiculŭ spectatorŭ, mișcândŭ din sprincene și voindŭ să arate: aţĭ vĕḑutŭ ce deșteptŭ am fostŭ, etc. etc —, se întórce spre tovarășiĭ sĕĭ și le ḑice:

Çe-lĭ lipsesce? (Ce-ĭ lipsesce?) Aceştia daŭ din umerĭ și-lŭ lasă să rĕspundă totŭ elŭ, și după cum e *grec* saŭ *vurgar*, saŭ *lup*, saŭ orĭ-ce altă *vieţuitóre* saŭ *lucru*, capulŭ găsesce de cuviinţă că-ĭ lipsesce unŭ lucru și adresându-se către ceĭ-alţĭ, le ḑice:

Lĭ-lu dăm? (Ilŭ dămŭ?) (lucrulŭ ce-ĭ lipsesce ad.) și toţĭ în gură mare aprobă: *Lŭ dăm, lŭ dăm!* (Ilŭ dămŭ, îlŭ dămŭ) și toţĭ apropiindu-se de dînsulŭ, îĭ daŭ lucrulŭ trebuinciosŭ. Dacă este lupŭ, *caplu* ḑice să-lŭ gonéscă de acolo și toţĭ strigă: *Dùùa, lupe!* (Huideo, lupule!).

Dacă este grecŭ, *caplu* ḑice, că nu scie sĕraculŭ să vorbéscă bine cutare limbă și toţĭ sunt de părere să-lŭ înveţe a vorbi și începŭ a declamà diferite versurĭ maĭ multŭ saŭ maĭ puţinŭ satirice, pe tonulŭ stricatŭ cu care vorbesce Greculŭ limba străină ce e numită, și rîde publiculŭ de se prăpădesce de rîsŭ.

După acésta continuă *caplu* a presintà iarășĭ picióreIe, după cum amŭ arĕtatŭ maĭ sus, și cine greșesce, iea loculŭ celuĭ care stă în mijloculŭ horeĭ și care scapă. Dacă nimenĭ nu greșesce, iarășĭ continuă a veni în jurulŭ celuĭ din mijloculŭ horeĭ și iarășĭ se repetă scena de maĭ sus.

Joculŭ acesta este fórte rĕspânditŭ printre Româniĭ din Macedonia, precum și joculŭ *a vâlmă*.

58. *Cu tucinili.*

(Cu tăciunele).

Băeţiĭ, când se strîngŭ iarna în jurulŭ foculuĭ, obicĭnuescŭ a jucà *cu tucinile* (tăciune). Unulŭ dintre eĭ iea din focŭ unŭ tăciune, care să aibă flacăre și presintându-lŭ celuĭ de lângă dînsulŭ îĭ ḑice: *Ḑî: tim-tim-tim* (Ḑi: tim-tim-tim).

— Tim-tim-tim.
— Ţîne s'ti bișim (Ţine să te bĕșimŭ).

Și ḑicêndŭ aceste cuvinte, dă acestuia tăciunele și-lŭ trage puţinŭ de ureche. Acesta la rêndulŭ sĕŭ presintă tăciunele la unŭ altulŭ, cu care se petrece aceeașĭ scenă, și totŭ așà se continuă, purtândŭ tăciunele pe rêndŭ la toţĭ băeţiĭ, dela drépta la stânga și viceversa. Acela la care se stinge flacăra tăciuneluĭ, e trasŭ de ureche de toţĭ ceĭ-alţĭ, și joculŭ continuă

maĭ departe, după ce se aprinde iarăşĭ tăciunele. Celŭ trasŭ de ureche, se crede că va trăi maĭ puţinŭ ca toţĭ ceĭ-lalţĭ.

59. *Cu Ṽiràclu* (1).

(Cu uliulŭ).

Se prindŭ băeţiĭ unulŭ după altulŭ ca la joculŭ *a vâlmă*, şi unŭ băiatŭ, care-şĭ însuşesce prin consimţemîntulŭ celorŭ-lalţĭ calitatea de *ṽiràc* (uliŭ), alérgă când într'o parte, când într'alta, ca să prindă vre-un băiatŭ dela códă. Toţĭ băieţiĭ carĭ s'aŭ prinsŭ ca la joculŭ *à vâlmà* afară de întâiulŭ, se presupune că sunt puĭ, iar întâiulŭ se presupune a fi *clocie* (cloşcă).

Ṽiraclu, alergândŭ când într'o parte, când într'alta, vede că *clocia* îĭ sare tot-deauna în faţă şi i se opune straşnicŭ, imitândŭ cu vocea sa strigătulŭ ce adevèrata cloşcă îlŭ scóte, când cine-va voesce să-ĭ răpéscă vr'unŭ puiŭ saŭ când vre-unŭ câne o urmăresce să o prindă. Atuncĭ elŭ i se adreséză şi îĭ ḑice: *Dă-m̃ĭ foc* (Dă-mĭ focŭ)—*Du-te la hilie mea* (Du-te la fiica mea), îĭ rěspunde cloşca, şi scuipă imediatŭ în ceva, presupunêndŭ că scuipă într'unŭ paharŭ. *Ṽiraclu*, după ce simuleaza că a căpătatŭ focŭ, se pune iarăşĭ să alerge după prinderea vre-unuĭ puiŭ. Pe cine dintre *puĭ* pune mâna, îlŭ iea şi-lŭ duce într'unŭ anumitŭ locŭ, de unde nu maĭ are voie să plece. Aşà face elŭ, până reuşesce să iea toţĭ *puiĭ* dela cloşcă, afară de unulŭ.

Cloşca rěmasă cu unŭ singurŭ puiŭ, se duce într'o parte unde se presupune că este casa şi grădina eĭ, şi aci pune capulŭ în póla puiuluĭ sěŭ, care o caută la capŭ. In acestŭ timpŭ, *ṽiraclu* trămite pe unulŭ din puiĭ răpiţĭ la cloşcă şi-ĭ spune să-ĭ céră cheile, cu carĭ să deschidă mama sa lada, ca să scótă hainele cele nouě, de óre-ce vrea să însóre pe unulŭ din copiĭ. Cloşca, dându-ĭ unŭ óre-care obiectŭ presupusŭ ca cheĭ, îĭ ḑice: *Du-te cama'nṽie* (du-te maĭ curînd).

Acesta, în locŭ să plece, pişcă puiulŭ closceĭ de braţŭ, de piciorŭ, etc. şi puiulŭ începe să strige: *ţiŭ, ţiŭ, ţiŭ*. Cloşca atuncĭ se mânie şi înfuriată se repede asupra venituluĭ, care speriatŭ pléćă în grabă mare la *ṽiràc*, căruia îĭ spune cele întîmplate. *Ṽiraclu* trămite pe altulŭ să-ĭ céră de astă dată ghetele cele nouě, cu carĭ să mărite pe o soră a sa. Venindŭ puiulŭ la cloşcă, se petrece aceeaşĭ scenă ca şi cu precedentulŭ. Scopulŭ pentru care se trimetŭ diferiţĭ puĭ sub diferite pretexte, este ca să vadă dacă puiulŭ rěmasŭ la cloşcă e bine păzitŭ saŭ nu. Intre acestea cloşca se preface că adórme şi îndată ce află *ṽiràclu* acésta, imediatŭ trimite pe puiĭ sěĭ să-ĭ

(1) Comunicatŭ de Gheorghe Cica, elevŭ la liceulŭ din Bitolia şi originarŭ din Călive (Selia).

aducă și pe ultimulŭ puiŭ rĕmasŭ la cloșcă. Aceștia luându-lŭ, după ce se depărtéză întru cât-va dela casa cloșceĭ, începŭ să strige: *brum, brum.*

Cloșca, rĕmasă fără nicĭ unŭ puiŭ, caută în sus caută în jos, strigă, se vaetă, chémă pe puiulŭ sĕŭ, și după ce vede că nu vine, iea o furcă cu unŭ fusŭ și se duce să caute pe la vecinĭ, nu cum-va s'o fi dusŭ p'acolo. In drumŭ întâlnindu-se cu *ĭràclu*, îĭ spune:

— *Ĭiràc, ĭiràc, nu-mĭ viḑușĭ singurlu ameŭ hilĭŭ?*
(Uliule, uliule, nu vĕḑușĭ uniculŭ meŭ fiŭ?)
— Ţî-l viḑuĭ (Ţi-lŭ vĕḑuĭ).
— Iu fèçe? (Unde s'a dusŭ?)
— Cum era? (Ce felŭ era puiulŭ?)
— Aroșŭ. (Roșu.)
— Calea roși lò (Calea roșie apucă).

Și cloșca, după ce caută în partea arĕtată, se întórce iarășĭ la *ĭiràclu* și îĭ spune că nu l'a găsitŭ. *Ĭiraclu* îĭ arată altŭ drumŭ, ḑicêndu-ĭ că p'acì trebue să fi apucatŭ. După ce cloșca caută în câte-va drumurĭ pe care i le arĕtà *ĭiràclu*, se întórce și îĭ ḑice: *Ĭirac, ĭirac, scóte si-ţĭ ved pulĭi.* (Uliule) scóte să-ţĭ vĕdŭ puiĭ). *Ĭiraclu* se opune; cloșca atuncĭ îĭ trage una cu furca și îĭ ḑice: *Scóte pulĭi* (scóte puiĭ). *Ĭiraclu* iarășĭ se opune și cloșca îĭ maĭ trage una. Dacă vede așà *ĭiraclu*, n'are în cotro și îĭ scóte pe toţĭ, afară de puiulŭ căutatŭ de cloșcă. Cloșca îĭ observă maĭ întâĭ la limbĭ, apoĭ la picióre, la aripĭ (mânĭ) etc. «Maĭ lipsesce» ḑice ea—«Nu lipsesce» rĕspunde *ĭiraclu.* Ba că lipsesce, ba că nu lipsesce, cloșca înfuriată maĭ trage una *ĭiracluĭ.*

Acesta de frică maĭ scóte și ultimulŭ puiŭ și ḑice:

— Ia veḑĭ, nu-ĭ a tĕŭ (Ian veḑĭ, nu-ĭ alŭ tĕŭ).
— S' videm (Să vedemŭ).

Și cloșca căutându-lŭ, după limbă, după picióre, aripĭ, etc., îlŭ recunósce, și luându-lŭ cu sine plécă în grabă mare, simulândŭ a fi bucurósă. Ast-felŭ să termină joculŭ.

Cu sfurla.

(Sfârléză).

Jocurile cu *sfurla* se facŭ vara. Sunt maĭ multe felurĭ de *sfurle: cicricóñie*, care se face de lemnŭ dela cicricŭ și care *face* (se întórce în jurŭ) maĭ bine decât tóte și dórme în facere, că ţi se pare că nu se învîrtesce

de locŭ; *édirișe, pixarișe* de *édire saŭ pixare* (edere), carĭ pe lângă că facŭ bine, maĭ aŭ avantagiulŭ de a fi inatacabile loviturilorŭ ce primescŭ în jocurile carĭ urméză; *pârnârișe* făcute de părnare, unŭ felŭ de arbustŭ tare, acestea sunt tarĭ, dar nu *facŭ* bine și multŭ, pentru aceea se obicĭnuescŭ maĭ multŭ la joculŭ *analtu*, unde nu se cere să *facă* multŭ sfurla.

In ceea ce privesce forma lorŭ, ele sunt de maĭ multe felurĭ : *gurgulitóse* (rotunde); *spirlungóse* (lungărețe); *cuculĭate* (cu cuculiŭ. Veḑĭ fig.); *dardare* se numescŭ acelea, carĭ când se întorcŭ în jurŭ, nu staŭ într'unŭ locŭ, ci se mișcă și facŭ sgomotŭ. Sunt unele însă carĭ facŭ sgomotŭ, dar carĭ cu tóte acestea *facŭ* bine, și copiiĭ carĭ vorŭ să aibă ast-felŭ de sfurle, le găurescŭ prin mijlocŭ.

Cuculiŭ

Sulŭ.

Tóte sfurlele trebue să aibă câte unŭ *sulŭ* de ferŭ pe care se învîrtesce sfóra, numită *sfurnòschilŭ*, și în jurulŭ căruia se învîrtesce sfurla. Sfurlele maĭ potŭ fi *adunate* (învîrtite cu sfurnòschilulŭ) și dela *cuculiŭ*. *Cuculiulŭ* tot-deauna e de lemnŭ și se face odată cu sfurla. Sululŭ se pune de băețĭ din cuiŭ, saŭ de Țiganiĭ carĭ lucréză ferulŭ.

60. *Analtu; pri sfurlă.*

Se face maĭ întâĭ unŭ cercŭ micŭ, avêndŭ o rază de cincĭ centigrade, care se numesce *simnic*. Toțĭ băețiĭ, carĭ voescŭ să jóce, trebue să aibă fie-care sfurla sa, cu care aruncă să *dea* în *simnic*. Fie-cine, care nu póte să nemerèscă la întâia *dare* în *simnic*, maĭ are dreptulŭ să maĭ dea încă de douĕ orĭ, până la treĭ. Dacă toțĭ băețiĭ aŭ datŭ în *simnic* în una din cele treĭ aruncăturĭ, maĭ începŭ să dea din noŭ până ce unulŭ nu va nemeri. Dacă însă sunt maĭ mulțĭ carĭ n'aŭ datŭ în *simnic* în cele treĭ aruncăturĭ și o parte dintre dînșiĭ aŭ datŭ, aceștia nu maĭ aruncă, și rĕmâne ca ceĭ ce n'aŭ *datŭ* să încerce din noŭ, până când toțĭ vorŭ da, afară de unulŭ singurŭ.

Acela care rĕmâne, pune sfurla jos și ceĭ-lalțĭ, pe rêndŭ, caută să o lovéscă și să-ĭ facă *svunḑi*, (aiurea *zocurĭ*, găurĭ făcute prin *sululŭ* de ferŭ alŭ sfurleĭ), însă loviturile să fie *analtu* saŭ *pri nâsă* (înaltŭ, pe dênsa) adecă în momentulŭ când se aruncă sfurla și nu după ce cade jos: sfurla *pusă* să fie lovită maĭ întâĭ de sfurla jucătoruluĭ, și pe urmă acésta să cadă pe pămîntŭ (apoĭ *s' mâcă țară*).

Cine o póte lovi, pune pe a sa, și celŭ *băgatŭ* îșĭ iea sfurla de jos și dă la rêndulŭ sĕŭ. Așà se continuă joculŭ maĭ departe.

Dacă celŭ care *dă* cu sfurla sa pe cea *băgată* și lovind'o nu maĭ *face* de locŭ (adecă nu vine în jurŭ), se ḑice că sfurla acésta *iși* (a eșitŭ) *scùfus*, și se procedéză ca și în casulŭ când n'ar fi lovit'o de locŭ.

Dacă sfurla *face* (se întórce în jurulŭ sĕŭ), însă sbîrniindŭ, se ḑice că *s'duçi dârdàră*, şi lovitura se iea în considerare.

61. *Cu simniclu (cu trêçirea semnuluĭ).*

Ca şi în joculŭ precedentŭ, după ce se dă în *simnic*, acela care rĕmâne pune sfurla jos, şi ceĭ-lalţĭ caută să o lovéscă, atâtŭ *înaltŭ* ca în joculŭ precedentŭ, câtŭ şi cu *mâtulĭi*, în direcţia unuĭ locŭ numitŭ *semnu* şi care este depărtatŭ de loculŭ unde s'a pusŭ sfurla cu vre-o 10—20 de paşĭ. *Mâtulĭi* se numesce lovirea ce se face sfurleĭ băgate, nu în momentulŭ când aruncă cine-va cu sfurla, ci după ce acésta căḑêndŭ jos, stăpânulŭ sĕŭ, pe când dînsa se întórce încă în jurŭ (*façi*), o primesce în palma sa întinsă şi, după ce-ĭ dă óre-care vîntŭ, lovesce sfurla băgată în direcţia în care trebue să fie dusă, spre a trece semnulŭ. Când cine-va face o ast-felŭ de lovitură, se ḑice că *lŭa mâtulĭŭ,* saŭ numaĭ *ló* (a luatŭ mâtuliŭ, a luatŭ). După ce iea cine-va *mâtulĭŭ*, trebue ca sfurla să *facă.* Dacă cine va nu reuşesce să lovéscă sfurla *băgată analtu* saŭ să iea *mâtulĭŭ*, saŭ că lovind'o orĭ luândŭ *mâtulĭŭ* sfurla sa *nu face,* trebue atuncĭ să puie sfurla în loculŭ celuĭ *băgat*, care la rêndulŭ sĕŭ scăpândŭ de jos, continuă a jucà în rêndulŭ celuĭ care *căḑu.* Până să ajungă la *semnu*, de multe orĭ se schimbă maĭ multe sfurle. Când sfurla cuĭ-va a trecutŭ de *semnu*, unulŭ dintre jucătorĭ o iea şi o pune într'unŭ locŭ bine neteḑitŭ, şi aci fie-care jucătorŭ trebue să dea de treĭ orĭ pe rêndŭ *analtu* saŭ cu *mâtulĭi* pe sfurla *bâgată.* Acestŭ faptŭ se ḑice: *S' lĭa aradă* (să iea rêndulŭ). Dacă cine-va nu póte să dea, celŭ *băgatŭ* scapă şi jucătoriĭ trebue să iea *aradă de treĭ orĭ* pe sfurla celuĭ ce n'a putută *să dea.* Dacă toţĭ băeţiĭ reuşescŭ să iea *aradă* de treĭ orĭ, fie-care dintre dînşiĭ dă câte treĭ *svunḑĭ* pe sfurla *bâgată*, şi joculŭ reîncepe, punêndu-se jos totŭ sfurla *asvunḑită* (*dată cu zocurĭ*).

62. *Cu bâşarea.*

Joculŭ acesta constă în a luà *mâtulĭi* numaĭ. Cine, aruncândŭ cu sfurla, n'a lovitŭ pe *sfurla bâgată analtu* şi n'a putută să iea niciĭ *mâtulĭŭ*, trebue să puie jos sfurla sa şi celŭ *bâgat* scapă.

Sfóra cu care se învîrtesce sfurla (*se adună sfurla*) se numesce *sfurnoschilu.*

Bâşarea (sărutarea) nu se prinde, adecă când se aruncă sfurla pe pămîntŭ şi pe când încă *face* (se întórce), vine în contactŭ cu sfurla *bâgată 'mpadi.* se numesce *bâşari* acéstă atingere, şi cu acésta jucătorulŭ nu-şĭ trece

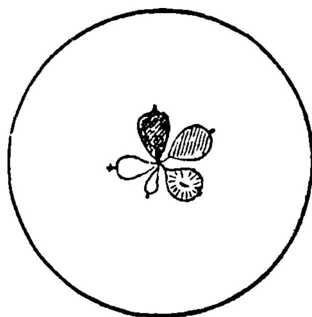
rêndulŭ, ci trebue, dacă n'a lovitŭ *analtu*, să iea *mâtulĭŭ*. *Bâşarea* nu se prinde şi la joculŭ precedentŭ.

Sunt băeţĭ, carĭ aŭ măestria să iea sfurla pe unghia degetuluĭ fără ca dînsa să înceteze de a se întórce. Aceştia se consideră printre ceĭ d'întâĭ jucătorĭ.

63. *A sóirluĭ ; t'a soira.*

Joculŭ *a soirluĭ* cu sfurla se face precum urméză:

Se împărţescŭ băeţiĭ în douĕ bande, ca la joculŭ *Pri unŭ cicior*. După acésta *se facŭ*, cine să *între* în *soir*. Banda care rĕmâne *întră* în *soir*, adecă pune sfurlele tuturorŭ jucătorilorŭ din carĭ se compune în *soir*, şi ceĭ din banda adversă trebue să dea asupra lorŭ, şi caută să scótă celŭ puţinŭ pe una afară din *soir*. Se dă tot deauna de pe *soir*, saŭ cuĭ îĭ place, póte să dea şi afară din *soir*, însă nicĭ odată nu i se permite a da din *soir*.

Soir cu sfurle.

Dacă toţĭ din bandă aŭ datŭ şi n'aŭ scosŭ nicĭ o sfurlă din *soir*, banda acésta *cadi* (cade) şi trebue să *intre* în *soir*, adecă să puie tóte sfurlele jucătorilorŭ carĭ facŭ parte din bandă în *soir*, şi foştiĭ în *soir* esŭ afară adecă jócă rolulŭ adversarilorŭ lorŭ.

Dacă unulŭ chiar dintre ceĭ carĭ jócă *din afară* scóte celŭ puţinŭ o sfurlă din *soir*, se strîngŭ iarăşĭ sfurlele în *soir* şi toţĭ daŭ încă câte odată. Dacă iarăşĭ unulŭ dintre eĭ scóte o sfurlă afară din *soir*, iarăşĭ se strîngŭ sfurlele în mijloculŭ *soiruluĭ* şi iarăşĭ maĭ daŭ toţĭ.

Dacă vre-unulŭ din ceĭ carĭ *jócă din afară* lovesce sfurlele fără a pută să scótă pe vre-una afară, ci numaĭ le răresce în *soir*, sfurlele nu se strîngŭ la mijlocŭ, ci se lasă aşà rărite, şi jucătoriĭ trebue să le lovéscă de acolo unde sunt, ceea ce e maĭ dificilŭ pentru jucătorĭ, de óre-ce când tóte sfurlele sunt strînse la unŭ locŭ, se potŭ lovì maĭ uşorŭ, şi din tóte celŭ puţinŭ una póte eşì din *soir* afară. Rolurile bandelorŭ se schimbà când, dând toţĭ din bandă, nu scotŭ nicĭ o sfurlă. *Soirlu* se maĭ numesce pe alocurea *trêcolu* şi *çerclĭŭ*.

64. *Cu ficĭlu ; cu fiflu.*

Se alege pentru acestŭ jocŭ unŭ locŭ netedŭ. La jocŭ nu potŭ luà parte decât celŭ multŭ cincĭ băeţĭ, căcĭ cu maĭ mulţĭ devine complicatŭ. Fie-

care băiatŭ îşĭ are şi pétra sa netedă, care se numesce *asmadă* (1). Se pune o pétră mică şi rotundă pe pămîntŭ, numită *ficĭŭ*, saŭ *fif*. La o depărtare de 10 saŭ 20 de picióre dela ficĭŭ se face o gaură şi i se dă numele de *semnu*.

Toţĭ câţĭ se jócă *se facŭ*, cine *să acaţă locŭ la semnu* maĭ înainte. Facerea se face ast-felŭ: Unulŭ dintre eĭ iea tóte *asmădţile* în mână şi, punêndu-le una peste alta, le rostogolesce înaintea luĭ. A cuĭ *asmadă* se duce maĭ departe, acela *acaţă* (ocupă) *locŭ la semnu* maĭ întâĭ. După dînsulŭ va urmà acela a căruĭ *asmădă* e maĭ departe după aceea a întâiuluĭ, şi totŭ aşà urméză şi ceĭ-lalţĭ. *Si-acaţă locŭ la semnu* însémnă, ca fie-care să arunce *asmada* sa dela *ficĭŭ* la semnŭ, câtŭ se póte maĭ aprópe.

După ce toţĭ aruncară la semnŭ, a cuĭ *asmadă* este maĭ aprópe de dînsulŭ, acela dă întâiulŭ, adecă cu *asmada* sa loveşte maĭ întâĭ *asmada* fie-căruĭ jucătorŭ, numĕrândŭ la fie-care lovitură, una când lovesce pe întâia, două lovindŭ pe a doua etc. După acésta trage de acolo ca să lovéscă *ficĭulŭ*, şi dacă-lŭ nemeresce, numĕră câte picióre încapŭ din loculŭ unde a fostŭ *ficĭulŭ* până unde s'a dusŭ, socotindŭ şi loviturile de pe *asmădţi*. Dacă numĕrulŭ este tocmaĭ acelŭ învoitŭ dela începutulŭ jocului, acesta scapă şi continuă ceĭ-lalţĭ; dacă nu, elŭ continuă, şi după ce a datŭ pe *ficĭŭ*, trebue să dea pe *asmădţi*. Când nu nemeresce pe *ficĭŭ* saŭ pe *asmădţĭ*, dă alŭ doilea. Acelaşĭ lucru se întîmplă şi cu acesta.

Dacă toţĭ aŭ pututŭ să facă *numĕrulŭ* convenitŭ şi numaĭ unulŭ singurŭ n'a pututŭ, acestuia i se permite să dea încă o dată, şi dacă şi de astă dată nu *le face* (aşà se dice), rĕmâne să fie încălecatŭ de fie-care jucătorŭ.

Incălecarea se face aşà:

Celŭ care rĕmâne stă cu pieiórele deschise, iar între ele se aşéză o *asmadă* şi pe dînsa *ficĭulŭ*. Unulŭ dintre jucătorĭ, mergêndŭ pe la spatele luĭ dă în *ficĭŭ* cu *asmada sa* şi merge în partea opusă de unde s'a dusŭ *ficĭul*, anapoda cu călcâile îndărătŭ. Celŭ rĕmasŭ se repede iute la *ficĭŭ*, îlŭ apucă cu mâna şi în grabă mare se întórce să prindă pe acelŭ care merge pe călcâie anapoda; unde-lŭ prinde, de acolo este încălecatŭ până la *ficĭŭ*. Acelaşĭ lucru se repetă şi cu ceĭ-lalţĭ jucătorĭ, şi după ce termină toţĭ, joculŭ reîncepe.

65. *Gluciŭ*.

Acestŭ jocŭ se jócă de treĭ băeţĭ. După ce se *facŭ*, cine rĕmâne se face calŭ şi unulŭ din ceĭ-lalţĭ doĭ îlŭ încalecă. Celŭ liberŭ iea treĭ petre, două

(1) *Asmada* se maĭ numesce pe alocurea *amadă* şi *madă*.

le pune în mâna stângă şi una în mâna drésptă. Stândŭ într'un piciorŭ, cu cea din mâna drésptă lovesce pe cele din mâna stângă, şi câteşĭ trele cadŭ pe pămîntŭ. Trebue ca în distanţa dela o piétră la alta să încapă celŭ puţinŭ odată talpa piciorului, căcĭ altminterea se ḑice că s'a făcutŭ *gluciŭ*, şi celŭ care a lovitŭ petrele devine *cal'ŭ*, şi fostulŭ calŭ, *călăreţŭ*. Dacă nu s'a făcutŭ *gluciŭ*, jucătorulŭ caută în treĭ sărituri într'unŭ piciorŭ să lovéscă cu una din cele treĭ pietre pe cele-lalte două. Dacă reuşesce, încalecă dînsulŭ pe calŭ şi fostulŭ călăreţŭ trebue să *dea* cu petrele. Joculŭ continuă, şi dacă celŭ care dă cu petrele le dă *gluciŭ* saŭ nu reuşesce în treĭ săriturĭ să le lovéscă, devine calulŭ fostuluĭ calŭ şi alŭ treilea dă cu petrele.

Jocurĭ cu arşice

Arşiculŭ la Macedonenĭ se numesce: *mişicŭ; ipŭ; vâşclie.*

Mişicŭ se numesce la Bitolia şi Vlaho-Clisura, unde se maĭ numesce şi *ipŭ.*

Arşicele sunt de maĭ multe felurĭ: *anṽilicĭóse* saŭ *fripte*, cele maĭ preţuite; *arâñióse* (rîiόse) saŭ *gâgâñióse*, (sunt cele maĭ puţinŭ preţuite; *amâgice* sunt cele micĭ şi frumóse; *hiarte* (ferte) sunt cele mijlociŭ preţuite

66. *Dutĭ à lachĭ* (1).

Joculŭ acesta se jócă de câte doĭ băeţĭ, carĭ, după ce se aşéză jos, facŭ *alumaţilĭi* (ichiurile), (2) adecă: *alumălu* care stă *cazaca* (armaşŭ) saŭ *ciurla* (domnŭ), dă dreptŭ posesoruluĭ sĕŭ să arunce întâĭ arşicele. Se pune câte unŭ arşicŭ la jocŭ, şi dacă arşicele se ducŭ amêndouĕ *dutĭ* (omŭ), orĭ *lachĭ* (hoţŭ), orĭ *cazaca* (armaşŭ), orĭ *ciurla* (domnŭ), băiatulŭ care le aruncase câştigă. Dacă n'aŭ căzutŭ arşicele după cum amŭ spusŭ, aruncă celŭ-laltŭ, şi totŭ aşà se continuă joculŭ. Când aruncă jucătorulŭ arşicele, se zice că: *le dă.*

---

(1) Joculŭ acesta şi cele carĭ urméză sunt descrise aşà cum se jócă la Avela (Epirŭ). Joculŭ *a cazaca, turnava,* şi *cu soirlu* se jócă diferitŭ maĭ în fie-care satŭ.

(2) *Alumălu* (ichiulŭ) se maĭ numesce: *anumă, amadi, made, madă, psaltu, cocanŭ.* Aceste douĕ numirĭ din urmă se obicĭnuescŭ numaĭ la Vlaho-Clisura, unde nicĭ una din numirile de maĭ sus nu există.

67. *Héca.*

Potŭ luà parte la jocŭ orĭ-câțĭ băețĭ vorŭ voi. Se așéză jos în formă de cercŭ și-șĭ facŭ *alumațĭlĭi* spre a se vedé cine trebue să *dea* întâĭ. *Alumălu* care *lĭ-u ḑisi* (a statŭ) *cazaca* saŭ *ciurla*, dă dreptŭ posesoruluĭ sĕŭ să dea întâĭ. După elŭ va *da* acela a căruia *alumă lĭ-u ḑisi ciurla* saŭ *cazaca* în urma întâiuluĭ, și în aceeașĭ ordine va urmà fie-care să dea. După acésta se așéză jos, în ordinea în care trebue să *dea*, în formă de cercŭ. La jocŭ se pune, după învoială, câte unulŭ saŭ maĭ multe arșice. Nu se primesce la jocŭ orĭ-cine n'are minimum cincĭ arșice.

Acela care trebue să dea, după ce depune fie-care jucătorŭ partea ce se cuvine, strînge tóte arșicele în mână și le *dă* în mijlocŭ. Dacă dintre tóte arșicele *date*, stă unulŭ saŭ maĭ multe *cazaca*, fără a fi nicĭ unŭ arșicŭ *ciurla*, elŭ câștigă tóte arșicele carĭ sunt *cazaca*, precum și cele în *dutĭ* și totŭ dînsulŭ continuă a *da*. Perde dreptulŭ de a da, dacă n'a statŭ nicĭ unŭ arșicŭ *cazaca*, și atuncĭ dă celŭ din drépta sa. Dacă se întîmplă ca, pe lângă arșiculŭ saŭ arșicele carĭ staŭ *cazaca*, să maĭ stea unulŭ saŭ maĭ multe *ciurla*, atuncĭ se ḑice că s'a făcutŭ *Hèca* și câștigă tóte arșicele acela care are dreptulŭ să dea după dînsulŭ, adică celŭ din drépta luĭ. Așà se continuă joculŭ, și îndată ce se isprăvescŭ arșicele, fie-care pune iarășĭ la jocŭ partea cu care s'aŭ învoitŭ la începutulŭ joculuĭ. Daca cuĭ-va nu i-a rĕmasŭ decât unŭ singurŭ arșicŭ și dînșiĭ jócă cu câte douĕ saŭ maĭ multe, i se dă dreptulŭ să puie la jocŭ numaĭ unulŭ, dar nu i se permite să jóce, dacă, după ce i s'a câștigatŭ și acesta, maĭ scóte din buzunarŭ și vre-unŭ altŭ arșicŭ, pentru că de douĕ orĭ nu póte să jóce cine-va cu *cùrtus* (așà se numesce celŭ din urmă arșicŭ ce posedă jucătorulŭ).

68. *A cazàca.*

Potŭ luà parte la jocŭ orĭ-câțĭ băețĭ vorŭ să se jóce. Se facŭ *alumațĭlĭi* cine să iasă întâĭ. Fie-care doresce să fie celŭ din urmă în *eșire* la acestŭ jocŭ. După ce s'aŭ regulatŭ cum trebue să iasă, fie-care pune, după învoială, câte unulŭ saŭ maĭ multe arșice în linie orizontală, *cazaca* saŭ *ciurla*, și de acolo cine este întâiulŭ, *ese*, adică aruncă la óre-care depărtare, după cum i se pare luĭ că este maĭ bine, *alumălu* sĕŭ. După dînsulŭ ese celŭ care a fostŭ alŭ doilea la *facerea alumațĭlorŭ*, și așà maĭ departe. Cine ese maĭ departe decât toțĭ, adecă a căruĭ *alumă* e maĭ departe de unde s'aŭ așezatŭ arșicele, dă întâiulŭ în arșice cu *alumălu* sĕŭ, și dacă le lovesce

și vre-unŭ arșicŭ saŭ maĭ multe se ducŭ, după cum se duce și *alumălu* sĕŭ (însă *dutĭ* orĭ *lachĭ)*, câștigă arșicele acelea și cu cele-lalte procedéză ca la joculŭ *Dutĭ à lachĭ*, cu singura deosebire, că aruncă și *alu mălu* când aruncă arșicele, și dacă *alumălu* sĕŭ *lĭ-u ḑîçĭ* (a statŭ) *cazaca* câștigă tóte arșicele. Asemenea în lovirea ce a făcutŭ arșicelorŭ, dacă *alumălu* a statŭ *cazaca* și unulŭ saŭ maĭ multe arșice s'aŭ *dusă dutĭ* saŭ *lachĭ*, le câștigă pe tóte.

Dacă *alumălu* se duce *ciurla*, când a lovitŭ arșicele, saŭ când le-a aruncatŭ împreună cu *alumălu*, nu câștigă nimicŭ, și celŭ care a fostŭ maĭ departe de arșice cu *alumălu*, după dînsulŭ, are dreptulŭ să arunce arșicele, și totŭ așà se face și cu următoriĭ. Jucàtorulŭ aci nu câștigă decât arșicele carĭ se ducŭ după cum se duce și *alumălu* sĕŭ,—afară decât când se duce *ciurla*, când nu câștigă nimicŭ, — când se duce *cazaca*, elŭ le câștigă pe tóte. Dacă și la joculŭ acesta tóte arșicele s'aŭ dusŭ după cum s'a dusŭ *alumălu* sĕŭ și numaĭ unulŭ singurŭ nu e așà, atuncĭ și acestŭ arșicŭ se câștigă, căcĭ se ḑice: *açelu dit soni câipi si façi* (celŭ din sfîrșitŭ se face căipi).

După ce tóte arșicele carĭ s'aŭ pusŭ la jocŭ se câștigă, joculŭ reîncepe.

69. *T'a cucòșea.*

Potŭ să iea parte la jocŭ orĭ câțĭ băețĭ.

Joculŭ acesta nu se jócă decât celŭ puținŭ cu câte douĕ arșice de fie-care băiatŭ. Arșicele se punŭ unulŭ peste altulŭ, douĕ câte douĕ, și acéstă suprapunere se numesce *apaĭe*. Punerea se face ast-felŭ : Unulŭ din arșice se pune *ciurla* saŭ *cazaca* și pe de-asupra acestuia se pune unŭ altŭ arșicŭ totŭ *ciurla* saŭ *cazaca*. Apăile se punŭ una lângă alta în formă de cercŭ saŭ pătratŭ și în mijlocŭ, dacă sunt maĭ multe apăĭ, se pune una saŭ douĕ. Ele nu trebue să fie lipite.

După acésta se *facŭ alumațilĭĭ* cine să dea întâĭ, alŭ doilea etc. Loculŭ de unde se dă, este la óre-care depărtare de unde sunt apăile, de ordinarŭ o distanță de vre-o 10 pașĭ, și se numesce *semnu*. Fie-care caută să atingă prin aruncarea *alumăluĭ* apăile, și pe câte le dă jos, le câștigă. După ce aruncă cine-va cu *alumălu* dela *semnu* în apăĭ, n'are voie să rădice *alumălu* până ce n'aŭ datŭ toțĭ.

Dacă după aruncarea tuturorŭ jucătorilorŭ dela *semnu*, n'aŭ fostŭ câștigate tóte apăile, dă într'însele acela a căruĭ *alumă*, când s'a aruncatŭ dela *semnu*, s'a dusŭ maĭ departe de apăĭ; după acesta va da unŭ altulŭ în ordinea depărtăriĭ *alumăluĭ*. Dacă și după acéstă dare nu s'aŭ câștigatŭ tóte apăile, se determină unŭ locŭ la o mică depărtare de apăĭ, care se

numesce *simnicu* și fie-care, în ordinea din urmă, dă până ce se câștigă tóte apăile. Pe urmă se reîncepe joculŭ.

Toțĭ câțĭ jócă (acésta se cere la orĭ-ce jocŭ) trebue să aibă celŭ puținŭ cincĭ arșice. Când cuĭ-va i se câștigă tóte arșicele și nu-Ĭ remâne decât unulŭ singurŭ, i se permite să jóce, și acestŭ arșicŭ se pune *sùngalus,* adecă pe córnele de pe dinainte. Dacă jucândŭ nu câștigă decât unŭ arșicŭ, iarășĭ se primesce la jocŭ.

70. *Cu cimcirea.*

(Cu atingerea).

Se arangiază arșicele în linie orizontală, unulŭ lângă altulŭ, ca la joculŭ *a cazaca.* După acésta băețiĭ esŭ totŭ ca la joculŭ *a cazaca* și totŭ ca acolo, celŭ eșitŭ maĭ departe dă întâĭ în arșice, și dacă le atinge puținŭ, le câștigă pe tóte. Când cine-va le atinge, se zice că *le cimci*, de unde și numele joculuĭ: *cu cimcirea.*

71. *A turnava.*

Se arangiază arșicele precum amŭ spusŭ maĭ sus și, după ce se *facŭ alumațĭlĭi* în ordinea cuvenită, ese fie-care dintre jucătorĭ ca la joculŭ *a cazaca*, cu singura deosebire că aci, în momentulŭ de a eșì *lĭ-u d̦îci alumăluĭ* (îĭ o zice (îĭ cântă) alumăluĭ), adecă îĭ *șueră* (fluera cu gura) și zice: *V̄inu Marilus!* (adecă: vino (stăĭ cazaca) marilus). Dacă se întîmplă ca *alumălu eșituluĭ* să stea *cazaca,* elŭ câștigă tóte arșicele. Dacă nu stă (cazaca), se continuă ca la joculŭ *a cazáca.* Potŭ luà parte orĭ câțĭ băețĭ.

72. *Cu avinarea.*

Acestŭ jocŭ se jócă de doĭ, treĭ, saŭ multŭ patru băețĭ. Nu e jocŭ prin care să caute băețiĭ a câștigà arșice.

Unulŭ din băețĭ, când se jócă numaĭ doĭ, ese, iar celŭ-laltŭ caută să-Ĭ lovéscă *alumălu* cu alŭ sĕŭ. Dacă-lŭ lovesce, se zice că posesorulŭ *alumăluĭ* lovitŭ are o *zdârtă* (1) și continuă a da totŭ dînsulŭ, până ce nu nemeresce. Atuncĭ dă celŭ-laltŭ, și așà se continuă maĭ departe joculŭ.

Totŭ așà se jócă cu treĭ și cu patru băețĭ, dândŭ fie-care în ordine.

(1) Pe alocurea se zice: *sumàr, bis.*

73. *Tatafchìa.*

La jocŭ se pune câte unulŭ saŭ maĭ multe arşice.

Arşicele se punŭ unulŭ peste altulŭ (stog), regulatŭ, cele de jos *cazaca* saŭ *ciurla* şi cele-lalte totŭ aşà pe de-asupra lor. După acésta se facŭ *alumaţilii*, cine să iasă la începutŭ. Fie-care caută acì ca să fie ultimulŭ şi nicĭ odată întâiulŭ. Intâiulŭ ese la óre-care depărtare şi caută să fie unŭ locŭ, unde să nu-ĭ pótă lovì următoriĭ *alumălu*. Acela care-ĭ urméză caută, dacă póte, să lovéscă cu *alumălu* sĕŭ *alumălu* întâiuluĭ şi dacă reuşesce, câstigă arşicele ce a pusŭ *lovitulŭ (aguditlu)*, care perde dreptulŭ de a maĭ continuà joculŭ, de óre-ce se ḑice că a fostŭ mâncatŭ *(lŭ mâcară)*. După acésta alŭ doilea continuă a da în arşice, de unde i s'a dusŭ *alumălu* şi dacă le lovesce, câte arşice se ducŭ *dutĭ*, le câştigă şi maĭ dă în cele rĕmase, carĭ nu se maĭ punŭ în ordine, ci se lasă aşà până se câştigă tóte. Dacă n'a lovitŭ *alumălu* întâiuluĭ, saŭ după ce l'a lovitŭ n'a nemeritŭ arşicele saŭ le-a nemeritŭ şi n'a câştigatŭ nicĭ unulŭ, continuă să dea alŭ treilea, cu care se petrece acelaşĭ lucru ca şi cu ceĭ precedenţĭ. Când la *eşirea* cuĭ-va, *alumălu* s'a dusŭ *cazaca* saŭ *ciurla*, acesta are dreptulŭ să dea în arşice saŭ pe *alumaţilii* jucătorilorŭ, dacă aŭ eşitŭ şi, dacă după ce a trasŭ cu *alumălu* n'a nemeritŭ, şi *alumălu* sĕŭ a maĭ statŭ *cazaca* saŭ *ciurla,* totŭ elŭ continuă a maĭ da. Dacă se întîmplă ca cine-va lovindŭ pe *alumă* saŭ pe arşice, loveşte atâtŭ *alumălu* câtŭ şi arşicele, se ḑice că *cingârşiră* (s'aŭ lovitŭ arşicele) şi joculŭ reîncepe, iar toţĭ jucătoriĭ trebue să puie la jocŭ tóte arşicele câştigate.

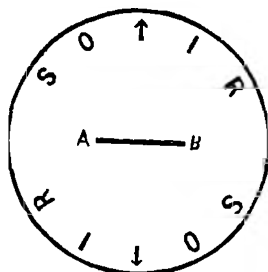
74. *Pri mână.*

La joculŭ acesta băeţiĭ se aşéză ca la joculŭ *Hèca*, şi după ce-şĭ facŭ *alumaţilii*, dă cine este întâiulŭ, adecă iea tóte arşicele ce a pusŭ fie-care la jocŭ şi, aruncându-le în sus cu mâna, caută să prindă cu dosulŭ mâneĭ unŭ numĕrŭ de arşice părechie. Dacă prinde arşice părechie, câştigă câte a prinsŭ, şi totŭ dînsulŭ dă, până nu prinde nicĭ unulŭ saŭ prinde arşice în numĕrŭ nepărechie.

După întâiulŭ urméză alŭ doilea, după alŭ doilea alŭ treilea, în ordinea stabilită prin facerea *alumaţilorŭ*. După ce prima depunere de arşice s'a câştigatŭ, începe altŭ jocŭ cu băiatulŭ la care s'a terminatŭ primulŭ jocŭ

75. *Cu soirlu* (1).

Soir se numesce unŭ cercŭ făcutŭ pe pămîntŭ, maĭ mare saŭ maĭ micŭ, după cum jucătoriĭ credŭ de cuviinţă. După acésta, după învoiala ce facŭ, pune fie-care partea sa de arşice în *soir*, în linie orizontală A B. De o parte şi de cea-laltă a *soirluĭ*, în direcţiunea săgeţilorŭ şi la óre-care depărtare de dînsulŭ, se fixéză câte unŭ locŭ numitŭ *semnu*. De aci trebue să dea jucătoriĭ în ordinea ce le-a fostŭ determinată de *facerea alumaţilorŭ*. Scopulŭ fie-căruĭ jucătorŭ e să tragă în arşicele din *soir* spre a le scóte afară. Trebue să scótă câte unulŭ la fie-care tragere, şi dacă scóte şi n'a *căḑutŭ* celŭ scosŭ precum şi nicĭ unulŭ din cele nescóse, nu câştigă nimicŭ, ci-lŭ pune iarăşĭ cum a fostŭ, şi dă celŭ care vine după dînsulŭ.

Dacă *căḑuse* arşicele (s'aŭ dusŭ *dutĭ* saŭ *lachĭ)* şi nu scóte nicĭ unulŭ, celŭ care vine după dînsulŭ *dă* în arşice dela *soir*, adecă, călcândŭ cu piciorulŭ pe *soir*, trage cu *alumălu* în arşice, căutândŭ să le scótă afară.

După ce jucătorulŭ a trasŭ, dacă este dela *semnu*, şi nu nemeresce arşicele, saŭ dacă le nemeresce şi n'a eşitŭ nicĭ unulŭ afară din *soir*, însă *alumălu* sĕŭ ese şi *stă (cazaca* saŭ *ciurla)*, dacă vede elŭ că póte să scótă de acolo, ḑice celorŭ-lalţĭ jucătorĭ că *o bagă* (că consideră *ciurla* saŭ *cazaca*) şi trage de acolo în arşice. Ceĭ carĭ vinŭ după dînsulŭ nu maĭ daŭ dela semnŭ, ci dela *soir*.

Asemenea şi ceĭ carĭ daŭ dela *soir* şi nu scotŭ nimica, dacă *alumaţliĭ* lorŭ esŭ afară din *soir* şi *lĭ u sta* (stă cazaca saŭ ciurla), continuă să tragă în arşice.

De multe orĭ, după învoiala dela începutŭ, se prindŭ ca *ciurlili* şi *cazăchili* să le puie (să se iea în considerare) orĭ unde vorŭ sta.

Când cine-va scóte două arşice de odată, caută să calce cu piciorulŭ imediatŭ *alumălu ;* dacă ceĭ-lalţĭ jucătorĭ reuşescŭ să-lŭ calce maĭ înainte de dînsulŭ, acesta, orĭ pune cele două arşice ce a scosŭ şi nu maĭ are voie să dea până să-ĭ vie din noŭ rĕndulŭ, orĭ nu le pune, şi în casulŭ acesta *alumălu* sĕŭ, împreună cu arşicele rĕmase în *soir,* se grupéză în mijloculŭ *soirluĭ*, şi acela care a scosŭ două arşice, dă întâiulŭ într'însele, avêndŭ la *alumă* pe unulŭ din arşicele scóse. Gruparea acésta se numesce *îngruparea alumăluĭ*, de óre-ce *alumălu* este ascunsŭ de cele-lalte arşice din *soir*

(1) *Soirlu* pe-alocurea se numesce *tĕrrolŭ* şi *ţerclu*.

După dînsulŭ daŭ ceĭ-lalţĭ, şi îndată ce se *cimcesc* (se atingŭ) arşicele, unulŭ din jucătorĭ iea *alumălu* şi-lŭ păstréză până la câştigarea arşicelorŭ din *soir*, când se pune la mijlocŭ, şi începêndŭ dela celŭ care a câştigatŭ celŭ din urmă arşicŭ, toţĭ pe rêndŭ caută să scótă *alumălu*. Cine-lŭ scóte, câştigă dela stăpânulŭ *alumăluĭ* atâtea arşice câte a pusŭ la începutulŭ joculuĭ.

Dacă se întîmplă ca unŭ arşicŭ să fie aprópe de *soir*, în câtŭ celŭ care urméză după celŭ ce dă, îlŭ ajunge cu degetele piciorului, avêndŭ călcâiulŭ pe *soir*, se dice că arşiculŭ este *fiticiŭ*, saŭ *fitŭ*, saŭ *fitéĭ*. Cine are unŭ *fiticiŭ*, are dreptulŭ să iea arşiculŭ cu mâna şi să-lŭ puie la o depărtare maĭ mare spre mijloculŭ *soirluĭ*, în apropierea celorŭ-lalte arşice, şi să *li u da fiticĭ* saŭ *clâţĭ*. Modulŭ acesta de dare este unŭ mijlocŭ prin care cine-va póte să câştige tóte arşicele câte se găsescŭ în *soir*, pentru că prin felulŭ acesta de a lovì, se opresce *alumălu* totŭ în *soir* şi în apropierea celorŭ-lalte arşice, pe carĭ le face *fiticĭ*, dacă depărtarea dintre *alumă* şi arşice nu e maĭ mare decât talpa piciorului aceluia care *trage*.

După ce tóte arşicele se scotŭ, se începe joculŭ, şi dă la începutŭ acela care a scosŭ celŭ d'întâĭ dela *semnu* saŭ *u bâgă (cazaca* saŭ *ciurla)*. După dînsulŭ urméză ceĭ carĭ-lŭ urmaŭ în joculŭ precedentŭ.

76. *Cu tombulu.*
(Cu parulŭ.)

Se alege pentru acestŭ jocŭ unŭ locŭ planŭ *(padi)* şi se înfige în pămîntŭ unŭ parŭ micŭ — cam de douĕ decimetre — de care se légă unŭ brâŭ lungŭ saŭ o funie. După acésta se *facŭ* toţĭ băeţiĭ spre a se vedé cine trebue să păzéscă parulŭ *(s'aveglie par'lu)*. Toţĭ ceĭ-lalţĭ, afară de păzitorulŭ paruluĭ, trebuie să aibă câte unŭ *tombul* (1), pe care-lŭ depunŭ lângă parŭ, după care faptŭ începe joculŭ. Păzitorulŭ paruluĭ vine în jurŭ şi se silesce a păzi *tombulĭli*, căcĭ ceĭ-lalţĭ caută prin tóte chipurile a i le răpì, păzindu-se însă a nu fi loviţĭ de păzitorŭ cu talpa piciorului saŭ cu mâna (după învoială), căcĭ în casulŭ acesta, celŭ lovitŭ îĭ iea loculŭ şi păzitorulŭ scapă. Păzitorulŭ, care ţine capĕtulŭ liberŭ alŭ brâuluĭ saŭ funieĭ, nu se póte repezì pe ceĭ carĭ voescŭ a-ĭ răpì *tombulĭli* decât până unde ajunge funia saŭ brâulŭ. Dacă se întîmplă să lovéscă pe jucătorŭ fără a ţine în mână brâulŭ saŭ funia, nu se iea în consideraţie acéstă lovitură.

Dacă jucătoriĭ reuşescŭ a-ĭ luà tóte *tómbulĭli*, începŭ să-lŭ lovéscă pe corpŭ

(1) *Tombulu* se numesce orĭ-ce brâŭ îndoitŭ după ce e bine sucitŭ, aşà ca să devie tare, şi care servesce la jocurile acestea.

cu dînsele, pădindu-se a nu fi atinşĭ de păzitorŭ cu talpa piciorulu, căcĭ în casulŭ acesta, după cum amŭ spusŭ maĭ sus, celŭ lovitŭ devine păzitorŭ şi joculŭ reîncepe.

77. *Cu tombulu di 'mpadi* (1); *a ólili* (2); *tistimelĭa după cur* (3).

După ce *se facŭ* toţĭ băeţiĭ, cine rĕmâne iea *tombulu.* După acésta toţĭ ceĭ-lalţĭ se aşéză în livede în formă de cercŭ şi în depărtare unuĭŭ de altulŭ de treĭ patru paşĭ. Celŭ cu *tombulu*, după ce lŭ ascunde sub póla *dulumăluĭ*, vine in jurulŭ băeţilorŭ şi-lŭ lasă pe nesimţite în dosulŭ unuia dintre dînşiĭ. Dacă acesta a simţitŭ că i s'a pusŭ *tombulu* la spatele luĭ, se scólă repede, îlŭ apucăşi începe a urmări pe celŭ care i-lŭ pusese, şi dacă-lŭ ajunge, îlŭ lovesce pe spate, până ce urmăritulŭ reuşesce să se aşeze în loculŭ celuĭ care îlŭ urmăresce.

Celŭ care posedă *tombulu* se numesce *tombulár.*

Dacă nu simte, *tombularlu* îndată ce ajunge la *tombul*, îlŭ iea şi începe să lovéscă pe celŭ după care era *tombulu*, şi care la rêndulŭ sĕŭ se scólă şi vine în jurulŭ băeţilorŭ cu mare repediciune, de óre-ce *tombularlu* continuă a-lŭ lovì, până ce ajunge la loculŭ sĕŭ.

Ca să devie cine-va *tombulár*, trebue să simtă când i se pune *tombulu* la spate şi să se ridice a-lŭ luà.

Nu e permisŭ ca ceĭ-lalţĭ băeţĭ să spue, când *tombularlu* lasă *tombulu* la spatele cuĭ-va, căcĭ atuncĭ nu se prinde.

78. *Tombulu cu darea.*

La joculŭ acesta se facŭ douĕ bande, carĭ se aşéză una departe de alta la vre-o 20—25 paşĭ. Fruntaşiĭ bandelorŭ esŭ în mijloculŭ distanţeĭ ce le separă, ca să încépă joculŭ. Se lovescŭ pe rêndŭ câte o lovitură cu *tombulu* şi se zice că *alâxiră tombuli* (că aŭ schimbatŭ tombuliĭ).

Celŭ care a lovitŭ maĭ întâĭ, se întórce la semnulŭ de unde a pornitŭ, şi celŭ-laltŭ îlŭ maĭ lovesce de câte-va orĭ. Cum ajunge în banda sa, imediatŭ presintă *tombulu* unuia din tovarăşiĭ sĕĭ, care se zice că *ari* (are) pe celŭ din banda adversă, pentru care cuvîntŭ îlŭ şi lovesce, fără ca acesta să-ĭ

(1) Aşà se numesce la Avela, Perivole, Turia, Băésa, Xirolivad, Avela-Nouă.

(2) Aşà se numesce la Vlaho-Clisura, Cornu, Pàrléngu, la Româniĭ din Tesalia şi din jurulŭ Bitolieĭ.

(3) Aşà se numesce numaĭ la Ohrida, unde şi *tombulu* se numesce *tistimeli.*

întórcă lovitura, ci se întórce imediatŭ la banda din care face parte şi face acelaşĭ lucru pe care l'a făcutŭ şefulŭ celŭ-laltŭ. De acì, celŭ care a luatŭ *tombulu*, alungă pe celŭ din banda adversă prin loviturĭ din ce în ce maĭ tarĭ. Totŭ aşà urméză până la fine. Cine iea *tombulu* maĭ în urmă, acela se zice că *are*.

Pe la Pindŭ joculŭ acesta este fórte rĕspânditŭ, şi la fie-care sĕrbătóre, după *corŭ* (horă), *cărvănariĭ* cu *picurariĭ* maĭ cu sémă se întrecŭ, care maĭ de care, să dovedéscă că sunt maĭ voinicĭ. Loviturile de multe orĭ devinŭ periculóse, şi ca să se puie unŭ capĕtŭ joculuĭ spre a nu degenerà în bătăĭ adevĕrate, intervinŭ spectatoriĭ şi joculŭ încetéză. Maĭ periculosŭ e joculŭ acesta când se dă între Românĭ şi Grecĭ, când se cobóră Româniĭ în Tesalia. Multe certe povestescŭ Româniĭ iscate din causa acestuĭ jocŭ, şi multŭ rîdŭ femeile române de Grecĭ, când îĭ vĕdŭ cum o ieaŭ la fugă, în locŭ să stea să priiméscă loviturile din partea adversarilorŭ, după obiceiulŭ joculuĭ. Unŭ casŭ hazliŭ este şi acesta. La Dămaş este unŭ rîŭ anume *Galugàvra*. Dincóce de rîŭ, într'o zi de Pascĭ se angajase joculŭ *Tombulu cu darea* între Grecĭ şi Românĭ, şi când unuĭ Românŭ îĭ veni rêndulŭ să lovéscă pe adversarulŭ sĕŭ Grecŭ, acesta opăritŭ de o lovitură, la a doua o rupe la fugă, şi cum Românulŭ îlŭ urmăresce, nicĭ una nicĭ douĕ Greculŭ, trece prin Galugàvra dincolo de rîŭ, în rîsulŭ jucătorilorŭ, şi maĭ cu sémă alŭ femeilorŭ române.

79. *Cu chitriçeaua.*

Se aşéză toţĭ băeţiĭ în rêndŭ, unulŭ lângă altulŭ, şi după ce *se facŭ*, cine rĕmâne iea *tombulu* în mână şi *chitriçeaua* (petricéua). Pune *tombulu* subsuóră şi lipindŭ cele douĕ mânĭ prin palmele lorŭ, după ce introduce *chitriçeaua* într'însele, începe dela celŭ d'întâĭ băiatŭ să *dea* pe rêndŭ *chitriçeaua*. A da *chitriçeaua* însémnă ca băiatulŭ tombularŭ să trécă mânile sale lipite ast-felŭ şi cu petricéua prin mânile a fie-căruia dintre ceĭ-lalţĭ băeţĭ, carĭ le închidŭ îndată ce şi le trage tombularulŭ pe ale sale, spre a nu vedé ceĭ-lalţĭ jucătorĭ că i s'a datŭ luĭ saŭ nu *chitriçeaua*. Tombularulŭ orĭ o dă pétra la vre-unulŭ dintre jucătorĭ, orĭ o ascunde asupra luĭ însuşĭ. După acésta începe dela celŭ d'întâĭ, care întindêndŭ mâna, tombularulŭ îĭ trage una cu *tombulu* şi-lŭ întrébă: *carĭ u ari*? (La cine e petricéua?) Băiatulŭ ḑice pentru cine i se pare luĭ că trebuie să o aibă. Dacă a ghicitŭ, maĭ capătă o lovitură sărată din partea tombularuluĭ, şi devine elŭ tombularŭ; dacă n'a ghicitŭ, tombularulŭ să duce la celŭ numitŭ de băiatulŭ lovitŭ şi repetă acelaşĭ lucru. Totŭ aşà se continuă joculŭ până când

unulŭ dintre băeţĭ trebue să ghicéscă pétra, şi prin urmare să devină tombularŭ, spre a reîncepe joculŭ.

80. *Di çe ocliu ésti aestu?*

La joculŭ acesta potŭ luà parte orĭ câţĭ băeţĭ vorŭ voi. Unulŭ dintre eĭ, care are renume de imparţialitate, se alege *mumă*. După ce i se aduce *tombulu mumeĭ*, ea se aşéză pe unŭ scaunŭ de petre făcutŭ în grabă, şi prinḑêndŭ *tombulu* dela vîrfŭ cu mâna, lăsândŭ capĕtulŭ celŭ-laltŭ a fi apucatŭ de băeţĭ, iar cu cea-laltă mână unŭ firŭ supţire, din care face unŭ ochiŭ (o gaură represintândŭ unŭ ochiŭ de o fiinţă óre-care, după mărimea găureĭ), se adreséză băiatuluĭ care a apucatŭ capĕtulŭ liberŭ alŭ tombuluĭ, pe când toţĭ ceĭ-lalţĭ jucătorĭ staŭ în jurulŭ luĭ: *di çe ocliu ésti aestu?* (de ce ochiŭ este acesta?) Băiatulŭ, după ce observă ochiulŭ în tóte direcţiile, întrébă: sbóră fiinţa cu ochiulŭ acesta? *(asbóiră viaţa cu ocliul aestu?)* şi alte diferite întrebărĭ la carĭ *muma* îĭ rĕspunde maĭ multŭ saŭ maĭ puţinŭ, după cum doresce. In fine băiatulŭ numesce o vieţuitóre, care-ĭ pare luĭ că va fi cea adevĕrată. Dacă n'a ghicitŭ, unŭ altulŭ îĭ iea loculŭ. Acelaşĭ lucru se petrece şi cu acesta, până ce unulŭ ghicesce. Să presupunemŭ că ochiulŭ a fostŭ de *óie*. Indată ce băiatulŭ a spusŭ: *de óie*, *muma* îĭ rĕspunde: *óies* (1) *ş'agudes* (óie şi lovesce) şi acesta începe să lovească cu *tombulu* pe orĭ-cine dintre jucătorĭ pe carĭ-ĭ întîlnesce, până ce aceştia ajungŭ la *semnu*. Semnulŭ este loculŭ depărtatŭ dela acela unde stă *muma* cu 20 — 30 de paşĭ. După ce toţĭ aŭ ajunsŭ acì, *tombularlu* întrébă pe *mumă*: *Câte tombuli nâinti, câti nâpoĭ?* (ad. de câte orĭ trebue să mĕsorŭ dela semnŭ cu tombululŭ înainte spre mumă, şi de câte orĭ în partea opusă?) După cum va spune *muma*, tombularulŭ va mĕsurà dela semnŭ cu mĕsura tombuluĭ înainte saŭ înapoĭ de semnŭ, şi unde va merge capĕtulŭ tombuluĭ la ultima mĕsură, acolo se va pune tombularulŭ. Une-orĭ *muma*, dacă crede ea că tombularulŭ e voinicŭ şi alérgă iute, îĭ ordonă să mĕsóre înapoĭ, şi când vede că este vre-unŭ debilŭ, îĭ ordónă să mĕsóre înainte de semnŭ. Toţĭ ceĭ-lalţĭ băeţĭ staŭ în picióre la semnŭ în linie dréptă, distribuiţĭ de o parte şi de alta, lăsândŭ în mijloculŭ lorŭ unŭ felŭ de cărare prin care trebue să trécă tombularulŭ, care este maĭ încolo de semnŭ, dacă i s'a spus să numere înapoĭ. Tombularulŭ se plânge apoĭ, ba că-ĭ împinge la o parte, ba că cărarea nu-ĭ destulŭ de largă ca să pótă trece, ba că una, ba că alta, cercândŭ prin tóte chipurile să trécă prin mijlocŭ şi să nu pótă

(1) Finala *s* probabilŭ să fie *este*.

fi prinsŭ de dînșiĭ până să ajungă la *mumă*. Dacă a reușitŭ să nu fie prinsŭ, elŭ scapă și joculŭ reîncepe. Dacă a fostŭ prinsŭ, elŭ se smucesce din tóte puterile ca să le scape cu de a sila și ține țépănŭ tombululŭ. Ceĭ-lalțĭ însă, îlŭ punŭ jos și totŭ cu de a sila caută să-ĭ iea tombululŭ. Tombularulŭ câte odată, când l'aŭ prinsŭ aprópe de *mumă*, îĭ aruncă tombululŭ, și dacă *muma*-lŭ prinde, scapă, dacă nu, îlŭ ieaŭ ceĭ-lalțĭ băețĭ carĭ jócă. Cu alte cuvinte, dacă tombululŭ i-a fostŭ luatŭ de jucătorĭ, urméză următórele: Toțĭ băețiĭ carĭ jócă, afară de tombularulŭ căruia i s'a luatŭ tombululŭ, se ducŭ într'unŭ locŭ ascunsŭ, unde se ascunde tombululŭ asupra unuia dintre dînșiĭ. Apoĭ învîrtindŭ toțĭ băețiĭ pólele de *dulamale*, spre a se crede că fie-care are tombululŭ, se întorcŭ la *mumă*, cântândŭ:

Dusi turcul la agă	S'a dusŭ turculŭ la aga
Di mâcă un trâhână.	De a mâncatŭ tarana.

Acì *muma* întrébă pe tristulŭ tombularŭ: *çe vreĭ s' facă nacă cunóștim carĭ lu-ari tombulu* (ce vreĭ să facemŭ, nu cum-va cunóscemŭ la cine este tombululŭ?) Acesta le spune maĭ întâĭ să facă câte o *cu'utumbă* (fr. culbute), apoĭ încă câte una, să rădice mânile în sus, să deschidă piciórele, să vie câte odată în jurŭ etc. și după ce băețiĭ facŭ tóte acestea, vinŭ în jurulŭ *mumeĭ*, lângă care stă la stânga tumbularulŭ, și dînsa-șĭ dă părerea, ḑicêndŭ: *aestu mi fură* (numindŭ pe unŭ băiatŭ) *ș'aestu lŭ-ari* (numindŭ pe unŭ altulŭ). Tombularulŭ ține saŭ nu socotélă de părerea *mumeĭ*, după cum crede că *muma* are saŭ nu dreptate, și la rêndulŭ sĕŭ ḑice, numindŭ pe unŭ óre-care băiatŭ dintre jucătorĭ: *aestu mi fură* (acesta mĕ fură) și, numindŭ pe cine crede elŭ că posedă tombululŭ, ḑice: *ș'aestu lŭ-ari* (și acesta îlŭ are). Dacă n'a ghicitŭ, îșĭ pune capulŭ în póla mumeĭ și presintă spatele băețilorŭ, carĭ, după ce *muma*-lŭ lovește încetŭ pe spate cu tombululŭ de atâtea orĭ câte haine pórtă și-lŭ ciupesce încetŭ de brațŭ la fie-care lovitură, începŭ pe rêndŭ fie-care a-ĭ trage pe spate câte treĭ loviturĭ, maĭ dulcĭ saŭ maĭ sărate, după cum doresce fie-care. Dacă s'a întîmplatŭ ca cine-va să dea vre-o lovitură maĭ multŭ, tombularulŭ băgatŭ i-o întórce.

Dacă tombularulŭ, când a spusŭ: *ș'aestu lŭ-ari*, a ghicitŭ, elŭ scapă și loviturile le capătă acela la care a fostŭ tombululŭ. După acésta, joculŭ reîncepe.

81. *Cu tombulu sum cicióri.*

Copiiĭ se așéză în cercŭ și cu piciórele întinse și lipițĭ unulŭ de altulŭ. După ce *se facŭ*, cine rĕmâne trebue să alerge după *tombulu*. Ast-felŭ

acesta stă în mijloculŭ ronduluĭ formatŭ de copiĭ și caută să vadă la cine e *tombulu*. Pe când elŭ este întorsŭ cu spatele spre acela trece care posedă *tombulu*, acesta îĭ trage o lovitură cu dînsulŭ și iute îlŭ ascunde sub genuchĭ, de unde îlŭ trece unuĭ altŭ băiatŭ de lângă dînsulŭ. Toţĭ băeţiĭ ţinŭ mânile sub genuchĭ și fie-care comunică cu celŭ dela drépta și stânga sa prin una din mânile sale. Pe când celŭ din mijlocŭ caută *tombulu* într'o parte, dintr'alta se pomenesce cu o lovitură, și până ce să se întórcă acì, *tombulu* iarășĭ dispare pe sub genuchĭ. Joculŭ durézä până când celŭ din mijlocŭ reușesce să apuce *tombulu* în mâna unuia dintre jucătorĭ, și în casulŭ acesta elŭ scapă, și rolulŭ sěŭ îlŭ jócă acela în ale căruĭ mânĭ s'a prinsŭ *tombulu*. Ast-felŭ încépe joculŭ noŭ și continuă maĭ departe.

82. *Tombulu cu casa.*

Joculŭ acesta se face în modulŭ următorŭ: Băeţiĭ carĭ vorŭ să iea parte la jocŭ se așéză în cercŭ în jurulŭ uneĭ mese, saŭ dacă sunt afară, în jurulŭ unuĭ locŭ planŭ, și începêndŭ dela celŭ maĭ mare, fie-care aruncă câte odată unŭ arșicŭ. Dacă arșiculŭ cade *cazaca* (v. joc. cu arșice), iea *tombulu* și devine *domnu*, dacă arșiculŭ cade *ciurla*, iea o chee, saŭ orĭ-ce altŭ lucru, destulŭ însă că i se dă numele de chee *(chĭei)* și posesorulŭ sěŭ se numesce *casă*.

După ce s'aŭ aranjatŭ ast-felŭ, se continuă cu aruncarea arșiculuĭ și la cine nu cade *cazaca* orĭ *ciurla*, i se dă aceluia atâtea pe mână câte ordonă *casa*, căcĭ *casa* ordonă și domnulŭ plătesce, și ca să nu méargă pe favorurĭ la jocŭ, trebue să ordone *„avrόse-zâhârόse, ș'ansârati împipirati“*, remânêndŭ la disposiţia caseĭ numaĭ numěrulŭ loviturilorŭ.

Dacă s'o întîmplà să dea domnulŭ vre-o lovitură pe mâna inculpatuluĭ fără ordinulŭ caseĭ, acesta are totŭ dreptulŭ să i-o întórcă, lovindu-lŭ cum i-ar plăcé. De multe orĭ se aliază în numěrŭ egalŭ de o parte și de cea-laltă și se facŭ două tabere *(tâburĭ)*, și când *casa* în casulŭ acesta este într'o tabără, iar *tombulu* (domnulŭ) în cea-laltă, *casa* nu ordonă loviturĭ pentru partisaniĭ sěĭ, și ordonândŭ pentru ceĭ din tabăra inimică, domnulŭ le dă «*lâptόse*», în câtŭ în casulŭ acesta se continuă până ce atâtŭ *casa* câtŭ și *tombulu* trecŭ într'o singură tabără. Se convine de maĭ nainte ca loviturile să nu trécă peste o sută și fie-care din partisaniĭ unuĭ inculpatŭ iea parte la pedépsa luĭ și tinde mâna ca să priméscă unŭ óre-care numěrŭ de loviturĭ, altmintrelea ar fi imposibilŭ inculpatuluĭ să sufere. Nu se permite să dea în loculŭ domnuluĭ unŭ altulŭ, nicĭ să se facă schimbŭ

între *casă* și domnŭ, unulŭ adecă să iea loculŭ altuia. Intrebările se facŭ așà:

Domnulŭ: Ti întrebŭ casa, câtŭ si-lĭ plâtimŭ? (Te întrebŭ cassierule câte să-ĭ plătimŭ !)

Casa: ahâti...	— Atâtea....
— Cum si hibă?	— Cum să fie?
— Lâptóse, bâmbâcóse,	— Lăptóse, ca bumbaculŭ,
Că deneavra tricu prim pâzari,	Că adinéorĭ trecu prin tîrgŭ,
Acumpâră zahari,	Cumpĕră zaharŭ,
Pitruzahari,	(totŭ unŭ felŭ de zaharŭ),
Di nê-o mpârți a nóuă.	Și ni l'a împărțitŭ nouĕ

(Făcêndŭ alusiune că și inculpatulŭ la rêndulŭ sĕŭ nu i-a lovitŭ tare.)

Saŭ când e vorba să ardă pe cine-va:

Domnulŭ: Ti 'ntrebŭ casă, câti-si lĭ plâtescu?]	— Te 'ntrebŭ, casierule, câte să-ĭ plătescŭ?]
Casa: Ahâti	— Atâtea .....
— Cum si hibă?	— Cum să fie?
— Arcuróse, cârțânóse, pravatóse,	— Rĕcorόse, zdravene, tarĭ de totŭ,
Câ déneavra tricu prim pâzari,	Căcĭ adineaorĭ trecu prin tîrgŭ,
Acumpâră nă grundă di albă sari,	Cumpĕră o bucată de sare,
Ș'tu loc di zahari	Și în locŭ de zaharŭ
Nê u dédi di u mâcămŭ,	Ne-o dete de o mâncarămŭ,
Di suflitlu nê cutrimburăm.	Că sufletulŭ ni s'a cutremuratŭ.

Și așà continuă maĭ departe, improvisândŭ diferite pricinĭ pentru carĭ trebue să le plătéscă într'unŭ felŭ saŭ într'altulŭ.

83. *De-a scólă-scufi; cu dare-a câciua.*

Toțĭ băețiĭ, carĭ vorŭ să jóce joculŭ acesta, trebue să aibă fie-care *câciua* sa (fesulŭ sĕŭ). După ce *se facŭ,* cine rĕmâne îșĭ pune *câciua* pe pămîntŭ și o păzesce de ceĭ-lalțĭ băețĭ, carĭ voescŭ să o lovéscă cu piciorulŭ. Păzirea *căciueĭ* constă în a căutà să lovéscă cu talpa piciorului (saŭ cu mână, dacă aŭ convenitŭ dela începutŭ) pe vre-unulŭ dintre jucătoriĭ ce vinŭ în jurulŭ luĭ, căutândŭ a-ĭ lovi căciula și a i-o duce departe. Dacă a pututŭ să atingă pe cine-va, atuncĭ acesta îĭ iea loculŭ și pune *câciua.* Când vre-unulŭ dintre băețĭ a pututŭ să-ĭ lovéscă cu piciorulŭ *câciua*, păzitorulŭ nu maĭ are voe a atinge pe jucătorĭ cu piciorulŭ, ci trebue să caute a luà *căciua* cu mâna și a atinge cu dînsa pe orĭ-care dintre jucătorĭ, înainte ca aceștia să pótă scuipá la *semnu.* Semnulŭ este loculŭ unde se pune *câ-*

cina spre a fi păzită. Dacă a lovitŭ pe cine-va cu *câciua*, elŭ scapă și a-tinsulŭ îĭ iea loculŭ. Când apucă *câciua* în mână, păzitorulŭ o póte aruncà din depărtare asupra jucătorilorŭ, ca să-ĭ lovéscă. Dacă nu-ĭ nemeresce însă, aceștia o împingŭ cu piciorulŭ departe, și nu se întorcŭ la semnŭ decât după ce aŭ dus'o fórte departe, saŭ dacă păzitorulŭ a reușitŭ să o apuce. Când o aruncă păzitorulŭ, dacă lovesce pe mână nu se prinde, pentru acelașĭ motivŭ arĕtatŭ la joculŭ *Pri un cicior*; iar dacă jucătorulŭ o prinde în mână saŭ în póla haineĭ, totŭ nu se prinde, și în casulŭ acesta jucătorulŭ o lasă jos și o dă înainte cu piciorulŭ. Dacă jucătorulŭ nu e păzitorŭ, și din greșélă apucă *câciua* cu mâna, *se arde* și se face elŭ păzitorŭ. Când păzitorulŭ, păzindŭ *câciua*, stă fórte aprópe de dînsa în câtŭ ceĭ-lalțĭ nu îndrăsnescŭ să se apropie de ea, se zice că păzitorulŭ *u chișe* (o pișe) și, după meseria pe care o are tatălŭ sĕŭ, dacă e păstorŭ, ceĭ-lalțĭ băețĭ îlŭ invită să se retragă dela *câciuă* și să facă ca distanța să fie maĭ mare, ca să pótă trece oile tatăluĭ sĕŭ, orĭ îĭ spun că caiĭ se sperie a trece pe o cale așà de strimtă, și altele de acestea, după care păzitorulŭ se retrage, căcĭ în casulŭ contrariŭ morŭ oile saŭ caiĭ, de óre-ce păzitorulŭ nu voesce să le facă cale spre a trece și printr'o cale așà de strîmtă nu potŭ trece decât puține oĭ și puținĭ caĭ.

Joculŭ se numesce *scólă-scufi*. probabilŭ dela *scólă* și *scufi* (rădică scufe unŭ felŭ de *câciuă* maĭ próstă). *Câciua* se maĭ numesce și *câciulă*.

84. *Cu darea câciulilor.*

Fie-care jucătorŭ îșĭ pune *câciula* la unŭ locŭ, numitŭ *semnu*. Căciulele se punŭ una lângă alta în linie orizontală. Fie-care jucătorŭ se duce la óre-care depărtare de semnŭ și, după ce iea *vanțu* (după ce-șĭ dă vîntŭ), vine iute și lovesce cu piciorulŭ *câciula* sa câtŭ póte maĭ tare, spre a se duce departe de semnŭ. După ce aŭ lovitŭ toțĭ, acela a căruia căciulă este maĭ aprópe de semnŭ, este încălecatŭ de toțĭ ceĭ-lalțĭ, și anume de fie care din loculŭ unde i s'a adusŭ căciula, până la semnŭ. După acésta, joculŭ reîncepe.

85. *Tabușala.*

(D'abușelea).

Se împărțescŭ toțĭ băețiĭ în două bande, A și B, precum la joculŭ *Pri un cicior*, și totŭ ca acolo se face unŭ *soir*. Se *facŭ* cele două bande

şi cine rĕmâne intră în *soir* şi se dă *d'abuşala*, umblândŭ ca brotăceiĭ (brótiçĭlĭi) pe mânĭ şi picióre. Trebue ca toţĭ aceştia să aibă în capŭ *căciuă* (fesŭ). După acésta intră şi banda cea-laltă în *soir* şi caută prin tóte chipurile să iea *căciulile* brotăceilorŭ, păzindu-se totŭ de odată a nu fi atinşĭ de dînşiĭ cu piciorulŭ, căcĭ orĭ-cine este atinsŭ saŭ scosŭ din *soir* se *arde*, adică nu maĭ are voe să jóce, ci stă la o parte până se va termină joculŭ acesta, ca să reîncépă altulŭ. Dacă ceĭ din picióre aŭ reuşitŭ să răpéscă tóte *căciulile* brotăceilorŭ, se ducŭ de le ascundŭ într'o parte, şi întorcêndu-se, spunŭ stăpânilorŭ lorŭ să alerge ca să le găséscă. In timpulŭ acesta, ceĭ învingĕtorĭ cântă la adresa celorŭ învinşĭ:

Alagă, alagă pórca,	Alérgă, alérgă scroafa,
Pórca cu purçelĭi,	Scrófa cu purceiĭ,
Purçelĭi luară padea,	Purceiĭ luară poiana,(aŭ apucatŭ poiana)
Pórca lŭă pădurea.	Scrófa luă (apucă) pădurea.

Dacă le găsescŭ, joculŭ se reîncepe prin schimbarea rolurilorŭ. Dacă însă declară că nu le potŭ găsì, atuncĭ li se arată loculŭ unde sunt ascunse, însă joculŭ se reîncepe, jucândŭ fie-care bandă rolulŭ dela joculŭ precedentŭ.

Dacă brotăceiĭ aŭ reuşitŭ să *ardă* pe toţĭ ceĭ din banda adversă, înainte ca aceştia să pótă luà tóte *căciulile*, scapă, şi se facŭ brotăceĭ ceĭ din banda adversă.

86. *Află-ţĭ clocie pulĭlĭi!*

(Află-ţĭ cloşcă puiĭ).

Băeţiĭ carĭ vorŭ să se jóce cu joculŭ acesta, trebue să aibă câte unŭ fesŭ *(căciulă)*. Joculŭ se începe ast-felŭ: Toţĭ băeţiĭ îşĭ aşéză fesurile ca la joculŭ *de-a scólă-scufi* şi totŭ ca acolo le lovescŭ. Alŭ cuĭ fesŭ s'a dusŭ maĭ aprópe dela loculŭ unde aŭ aşezatŭ fesurile, şi care se numesce *semnu*, se face *clocie* (cloşcă). E de observatŭ că, lovindŭ fesulŭ cu piciorulŭ, fie-care caută, în lovitura ce-ĭ face, să-lŭ prindă, căcĭ prinḑêndu-lŭ îlŭ aruncă cu mâna până unde póte, şi în casulŭ acesta e sigurŭ că nu rĕmâne maĭ aprópe de semnŭ spre a devenì *clocie*.

Fesulŭ *clociei* se iea de ceĭ-lalţĭ jucătorĭ şi, pe când unulŭ dintre dînşiĭ îĭ ţine ochiĭ închişĭ cu mâna, eĭ îlŭ ascundŭ şi, întorcêndu-se la dînsulŭ, îĭ ḑicŭ, spre cutare parte ţi-amŭ ascunsŭ fesulŭ, acuma caută să-lŭ găsescĭ, şi toţĭ jucătoriĭ ţinêndu-se după dînsulŭ îĭ ḑicŭ: *află-ţĭ clocie pulĭlĭi!* (Află-ţĭ cloşcă puiĭ). Dacă reuşesce să-lŭ găsiască, caută să lovéscă cu dînsulŭ pe

vre-unulŭ dintre jucătorĭ, înainte ca aceştia să ajungă la *semnu* (la loculŭ unde s'aŭ pusŭ fesurile), şi lovitulŭ devine *clocie*. Dacă nu lovesce pe nimenĭ, totŭ elŭ rĕmâne *clocie*.

Cu topa.
(Cu mingea).

Jocurile cu *topa* (1) carĭ urmézǎ acì, se obicĭnuescŭ de copiiĭ marĭ, şi anume de ceĭ dela 9—15 anĭ. Ele se jócă maĭ cu sémă în timpulŭ primăvereĭ şi vereĭ. Mingele le facŭ copiiĭ înşişĭ, şi ele sunt de maĭ multe felurĭ, după cum sunt şi jocurile: tarĭ (*strési*), moĭ (*móli*) şi săritóre (*ansăritóñie*) sunt cele maĭ obicĭnuite şi ele se facŭ: cele *tarĭ*, din sfóră, din petece de lână învîrtite cu sforĭ şi bine strînse; cele *moĭ*, de pĕrŭ, pe care copiiĭ îlŭ smulgŭ dela vacĭ şi-lŭ punŭ în apă spre a se întări şi a luà forma rotundă a mingeĭ, saŭ de fire dela rĕsboiŭ; cele moĭ potŭ servi şi ca săritóre, cu tóte acestea ele se facŭ maĭ de obiceiŭ de meşinŭ, învîrtitŭ cu sfóră.

87. *Topa cu darea* (2).

Joculŭ acesta se face în modulŭ următorŭ:

Unulŭ dintre jucătorĭ, de obiceiŭ acela care posedă *topa*, se pune în mijloculŭ celorŭ-lalţĭ şi aruncă *topa* în sus câtŭ póte. In timpulŭ acesta toţĭ ceĭ-lalţĭ se depărtézǎ de dînsulŭ, care în cotro-ĭ place. Cădêndŭ *topa*, acela care o aruncă în aerŭ, o iea şi lovesce pe cine póte. *Topa* odată aruncată, joculŭ s'a începutŭ, şi orĭ-cine póte, iea *topa* şi lovesce. Joculŭ constă în a se lovi cu *topa*. Une-orĭ se facŭ toţĭ băeţiĭ două bande, şi orĭ de câte orĭ unŭ băiatŭ dintr'o bandă iea *topa*, lovesce cu ea tot-deauna pe unulŭ din banda adversă.

88. *Cu topa ancălicari* (3).

La joculŭ acesta se strîngŭ toţĭ băeţiĭ carĭ ieaŭ parte la jocŭ, şi staŭ în picióre în formă de cercŭ. Unulŭ dintre eĭ lovesce *topa* de pămîntŭ ca

(1) *Topa* vine dela cuvîntulŭ turcescŭ *topa*, care însémnă minge.

(2) *Topa* se numesce şi *şucă*, *minge* pe la Româniĭ din Ohrida, şi *topcĭ* la ceĭ din Bitolia. Noĭ amŭ păstratŭ numele de *topă*, cum se ḑice la Avela (Epirŭ).

(3) La Avela (Epirŭ) se numesce *Topturdop*.

să se rădice sus. Fie-care dintre ceï-lalţï băeţï se încórcă s'o prindă în momentulŭ când s'a rădicatŭ *topa* în sus. Dacă nimenï n'o prins'o, trebue să lovéscă *topa* de pămîntŭ unŭ altŭ băiatŭ. Dacă o prinde cine-va, acesta încalică pe celŭ care a lovitŭ *topa* de pămîntŭ, şi de călare o aruncă în mijloculŭ băeţilorŭ, carï staŭ în jurulŭ călăreţuluï, căutândŭ să o prindă. Dacă o prinde vre-unulŭ, descalecă călăreţulŭ şi încalecă celŭ care a prins'o, care la rêndulŭ sĕŭ face acelaşï lucru. Şi încălicatulŭ se încércă încă să o prindă, şi dacă reuşesce, călăreţulŭ devine calŭ şi calulŭ călăreţŭ. Dacă o prinde însuşï călăreţulŭ, nu se dă jos de călare, ci urméză. Când nimenï nu o prinde, toţï fugŭ în grabă în cotro le vine maï bine, şi încălicatulŭ se repede la *topă* şi trage să lovéscă pe cine crede că-lŭ póte nemeri. Dacă a reuşitŭ, lovitulŭ devine calŭ şi celŭ care a lovitŭ călăreţŭ, şi joculŭ se continuă. Dacă n'a lovitŭ, *topa* se iea de cine póte şi e asvêrlită de unulŭ dintre jucătorï până când unulŭ va fi lovitŭ.

Dacă *topa*, lovită de pămîntŭ de călăreţŭ, după ce s'a rădicatŭ odată, maï atinge pămîntulŭ şi se maï rădică odată, nimenï nu trebue să o prindă, căcï cine o prinde devine calŭ, şi calulŭ călăreţŭ, de óre-ce atuncï se ḑice că *topă mâcă ţară* (mingea a mâncatŭ pămîntŭ).

Nu se iea în consideraţie lovitura, când înainte de a fi lovitŭ cine-va *topa* a atinsŭ pămîntulŭ, căcï şi în casulŭ acesta *topa mâcă ţară*. Totŭ asemenea, când cine-va e lovitŭ pe *carne*, adecă pe mână saŭ faţă şi celŭ care a lovitŭ stăruesce în a-lŭ încălica, lovitulŭ îï ḑice : *taliŭ carni, beaï sânḑiŭ?* (taiŭ carne, bea sânge ?), şi numaï dacă primesce să bea sânge de omŭ, aşà se prinde lovitura. In casulŭ acesta lovitulŭ se sgârie la piciorŭ cu unŭ acŭ şi îï ḑice să bea, dacă poftesce. Dar lucrulŭ acesta nu se întîmplă decât fórte rarŭ, căcï băeţiï consideră de mare pĕcatŭ a bea sânge de omŭ, de óre-ce atuncï se facŭ *uvreï* (evreï), în limba copiilorŭ: *uvridă* (jidanŭ), căcï evreiï, spunŭ băeţiï, aŭ bĕutŭ şi beaŭ sânge de creştinŭ.

Dacă cine-va, când se aruncă *topa,* reuşesce să o prindă, celŭ care a aruncatŭ cu dînsa devine calŭ şi celŭ care o prinde devine călăreţŭ.

89. *Topa cu merlu.*

Toţï băeţiï se facŭ două bande ca la joculŭ *Pri un cicior.*

După acésta, cele două bande se punŭ faţă în faţă la o depărtare una de alta de 20—25 paşï, după cum sunt băeţiï maï marï saŭ maï micï. Se alege tot-deauna pentru joculŭ acesta o livede. După ce facŭ *cu arucarea chétră'ieï* (cu aruncarea petreï) cine să arunce *topa* maï întâï, fie-care dintre fruntaşiï celorŭ două bande, carï se numescŭ a parte *mumă*, îşï aşéză copiiï

în ordine pe *semnu* (loculŭ unde staŭ cele douĕ bande) și joculŭ se începe. Una din cele douĕ *mumĭ* aruncă *topa ca mer* (de unde și numele joculuĭ) la *muma* din banda adversă A. Daca a prins'o, se ḑice ca banda A *a luatŭ semnu*. Apoĭ o aruncă *muma* bandeĭ A la *muma* bandeĭ B, care la rêndulŭ sĕŭ caută să o prindă, și prinḑênd'o se ḑice că a luatŭ *semnu*. Când se aruncă *topa* dintr'o bandă într'alta, nu numaĭ *mumile* respective, ci toţĭ băeţiĭ ceĭ-alţĭ caută să o prindă. Dacă o bandă după ce a luatŭ *semnu* o maĭ prinde orĭ de câte orĭ va fi, va trimite la fie-care prindere pe câte unulŭ din băeţiĭ sĕĭ să încalece pe tovarășulŭ ce a avutŭ la *darea mână* în banda cea-laltă. Și celŭ călare maĭ de curînd, când vede că *muma* caluluĭ sĕŭ prinde *topa*, o rupe la fugă spre a nu fi lovitŭ de dînsa cu *topa*. *Muma* n'are voe să tragă cu *topa* după călăreţŭ decât dela semnŭ, și dacă-lŭ lovesce, acesta se întórce la banda luĭ. Până când într'o bandă vorŭ fi călăreţĭ, vre-unulŭ din acéstă bandă nu póte să încalice pe vre-unulŭ din banda cea-laltă, ci caută să se scape. Când toţĭ dintr'o bandă aŭ reușitŭ a încălecà pe ceĭ din banda adversă, *muma* învingĕtóre se duce și încalecă pe *muma* învinsă și toţĭ călare îșĭ schimbă semnulŭ, adecă ceĭ învinșĭ încălecaţĭ se ducŭ până la semnulŭ învingĕtorilorŭ, și acolo descalecă călăreţiĭ și se întorcŭ la semnulŭ învinșilorŭ, după care faptŭ reîncepe joculŭ.

90. *Topa Ṽimbur-Ṽimbur* saŭ *Ṽim-Ṽim* (1).

La joculŭ acesta băeţiĭ se facŭ douĕ bande ca la joculŭ *Pri un cicior*.

Totŭ ca la joculŭ *Pri un cicior* se face unŭ *soir* mare, care se maĭ numesce și *semnu*. Se aruncă pétra saŭ se face *ștu-cara*, pentru a se vedé cine trebue să intre în *soir*. *Ștu-cara* se face în modulŭ următorŭ: Cele douĕ *mumĭ* se punŭ faţă în faţă la o depărtare de vre-o 7—10 pașĭ și, punêndŭ prima *mumă* piciorulŭ dreptŭ, ḑice: *ștu*. Făcêndŭ totŭ așà *muma* a doua, ḑice: *carà*. Apoĭ prima *mumă*, rădicândŭ piciorulŭ stângŭ și lipipindŭ călcâiulŭ de piciorulŭ dreptŭ, ḑice iarășĭ: *ștu!* Făcêndŭ totŭ așà *muma* a doua, ḑice: *carà*. Și totŭ așà urméză să facă până ce se apropie una de alta din ce în ce maĭ multŭ, și când depărtarea e așà de mică, în câtŭ nu maĭ încape talpa piciorului, așà în câtŭ piciorulŭ *mumeĭ* căreia este rêndulŭ să puie, atinge piciorulŭ *mumeĭ* adverse, se ḑice că acésta *cădŭ* și prin urmare banda sa trebue să jóce partea neonorată a joculuĭ, adică a intrà în *soir*.

Banda cea-laltă se duce maĭ într'o parte, unde să nu pótă fi vĕḑută de vre-unulŭ din banda adversă, și acolo se dă *topa* unuia dintre eĭ. Toţĭ apoĭ

(1) La Ohrida se ḑice: *Cluc-Cluc*.

se întorcŭ la *semnu* fie-care cu mânile în buzunarŭ, saŭ învîrtite în póla haineĭ, cercândŭ a induce în eróre pe ceĭ din banda contrară, și a-ĭ face să crédă că *topa* este la cine nu e. In *semnu* (*soir*) intră din banda cealaltă (A), întâia dată unulŭ singurŭ. Celŭ care posedă *topa*, îndată ce-ĭ vine la socotélă, lovesce pe acelŭ din *semnu*, dela *soir* însă, și toțĭ tovarășiĭ sĕĭ (din banda B) trebue să plece care în cotro póte. Imediatŭ unulŭ din ceĭ din banda A, iea *topa* și caută să lovéscă pe orĭ-cine din banda B. Dacă n'a lovitŭ, celŭ din *soir* se arde și ese afară, iar în *semnu* intră toțĭ, tovarășiĭ sĕĭ, și din banda B dă totŭ celŭ care a maĭ lovitŭ pe întâiulŭ, și când lovesce pe cine-va din banda A, tovarășiĭ sĕĭ nu maĭ plécă, ci numaĭ elŭ singurŭ. Totŭ ca maĭ sus, șefulŭ bandeĭ A se repede imediatŭ să iea *topa* și caută să-lŭ loveascā. Dacă-lŭ lovesce, se arde acesta și-ĭ iea loculŭ unŭ altulŭ, totŭ din banda sa (B), care face acelașĭ lucru, și dacă primulŭ intratŭ din banda A în *soir* n'a fostŭ *scosŭ* (arsŭ), adecă n'a fostŭ lovitŭ saŭ a fostŭ lovitŭ, însă când fugeaŭ ceĭ din banda B, unulŭ dintre eĭ a fostŭ, nemeritŭ cu *topa* de unulŭ din banda A, rĕmâne în *soir* totŭ acela, și acuma trebue să dea unulŭ din banda B, nu acelŭ arsŭ însă, și dacă-lŭ nemeresce, toțĭ tovarășiĭ sĕĭ trebue să plece, și imediatŭ unulŭ din ceĭ din banda A iea *topa* și dă în cine póte. Dacă-lŭ nemeresce, se arde și trebue să dea unŭ altulŭ. Dacă nu-lŭ lovesce, celŭ intratŭ din banda A e scosŭ, și intră toțĭ tovarășiĭ sĕĭ și se urmézā cum amŭ spusŭ maĭ sus.

Dacă toțĭ din *semnu* aŭ fostŭ scoșĭ, joculŭ reîncepe și rolurile bandelorŭ nu se schimbă. Dacă toțĭ din banda B s'aŭ arsŭ (*se arsiră*) fără să pótă scóte pe ceĭ din banda A, rolurile se schimbă și joculŭ reîncepe. Ceĭ din banda A, carĭ trebuiaŭ să intre în *semnu* (*soir*) se numescŭ: *di năuntru*, ceĭ carĭ trebuiaŭ să scótă pe ceĭ din *soir*, se numescŭ: *di afară.*

Se consideră scosŭ și când celŭ din *soir* ese afară din semnŭ.

92. *Cu pàpa (1); topa semnuluĭ (2); topa 'n chétră (3); tòpcheri (4).*

Totŭ ca la joculŭ *Pri un cicior*, și acì băețiĭ se facŭ douĕ bande și aruncă pétra spre a se vedé cine trebue să șédă la *pàpă* orĭ *semnu. Pàpă* se numesce o pétră mare câtŭ capulŭ uneĭ vite, netedă și care se pune la semnŭ. Să presupunemŭ că a cădutŭ bandeĭ A să dea *topa* dela *pàpă*, și banda B să jóce rolulŭ celŭ laltŭ, care constă în a prinde *topa dată,*

(1) Cu *pàpă* se zice la Avela.
(2) *Topa semnuluĭ* la Vlaho-Clisura, Mascopuli, și la Româniĭ Farșeroțĭ.
(3) Idem.
(4) La Ohrida și la Româniĭ din Lunca, Iancovețŭ și Beala.

saŭ când nu potŭ a o prinde, a cercà să lovéscă *pàpă* cu *topa*, din loculŭ unde s'a dusŭ în urma lovitureĭ din partea unuia din banda A. Iată cum se face joculŭ acesta:

Unulŭ din banda A stă în picióre lângă *pàpă* şi, luândŭ *topa*, o aruncă puţinŭ în sus ca *mer* şi, când *topa* se cobóră cam în faţa jucătoruluĭ, îĭ aplică o lovitură în partea băeţilorŭ din banda B, carĭ caută să o prindă şi carĭ se punŭ la o depărtare maĭ mare saŭ maĭ mică dela *semnu (pàpă)* după cum celŭ care e să *dea* (să lovéscă *topa)*, o dă maĭ multŭ saŭ maĭ puţinŭ departe. Dacă *topa* e prinsă de vre-unulŭ din banda B, celŭ care a datŭ *(dédi)* se arde şi trebue să-ĭ iea loculŭ unŭ altŭ tovarăşŭ. Dacă nimenĭ n'a prins'o, şefulŭ bandeĭ B iea *topa* şi din loculŭ unde s'a dusŭ se încércă să lovéscă *pàpa,* şi dacă a lovit'o, celŭ care a datŭ *se-arsi.* Dacă nu s'a arsŭ jucătorulŭ socotesce *una* şi maĭ dă. In momentulŭ când aplică lovitura, trebue să ḑică şi câte loviturĭ are saŭ simplu câte are. De exemplu când este să lovéscă *topa* pentru a doua óră, zice că are două, saŭ numaĭ: *două*! Dacă se întîmplă ca jucătorulŭ să nu spue, ceĭ din banda adversă scuipă şi-ĭ ḑicŭ în gură mare: *ptiù, tĭ-arsişĭ* (ptiù, te-aĭ arsŭ) şi tóte câte a făcutŭ până atuncĭ nu se consideră de locŭ. Din causa acésta se nascŭ certe printre băeţĭ, maĭ cu sémă când jucătorulŭ a făcutŭ multe loviturĭ. Totŭ aşà se întîmplă când jucătorulŭ greşesce câte are, şi în locŭ să spuĭe adevĕratulŭ numĕrŭ, spune maĭ multŭ saŭ maĭ puţinŭ. In casulŭ întâiŭ e constrînsŭ să încépă dela *unu*, fiindŭ-că nu i se consideră câte (loviturĭ) are; în casulŭ alŭ doilea (când spune maĭ puţine loviturĭ decât are) şi revine la adevĕratulŭ numĕrŭ, nu i se consideră decât atâtea (loviturĭ), câte a spusŭ în gura mare.

Când vre-unulŭ din banda B a prinsŭ *topa* după ce *mâcă ţéră* (a atinsŭ pămîntulŭ), nu se iea în consideraţie. Când *topa* a căḑutŭ pe o casă saŭ pe unŭ arbore, şi de acolo căḑêndŭ, vre-unulŭ din banda B o prinde, atuncĭ se iea în consideraţie, fiind-că casa şi arborulŭ nu e *ţéră*. Când *topa* fiindŭ prinsă de unulŭ din banda B, se întórce bandeĭ A, trebue să o lovéscă odată de pămîntŭ, ca să mănânce *ţéră*, căcĭ în casulŭ când li se aruncă ast-felŭ ca ceĭ din banda A să o prindă în mână, jucătorulŭ de la *pàpă* i-a păcălitŭ şi nu se arde, de óre-ce *topa* nu *mâcă ţéră.*

După învoiala dela începutŭ, spre a puté să aibă banda A o *câvală*, trebue să facă 10, 20, 30 saŭ une-orĭ şi maĭ multe loviturĭ, plus în totdeauna încă o lovitură care se numesce *talĭe* şi după care toţĭ din banda A încalecă pe ceĭ din banda B, fie-care pe tovarăşulŭ ce a avutŭ la *darea mână*, de unde s'a dusŭ *topa* la *talĭe* până la *semnu.* Banda învingĕtóre începe joculŭ fără schimbare de rolurĭ.

De multe orĭ la joculŭ acesta se întîmplă ca jucătorulŭ, când lovesce

topa, nu o nemeresce bine; dacă *topa* lovită prostŭ cade în apropierea jucătoruluĭ, în câtŭ distanţa dela *pàpă* până la *topă* nu-ĭ maĭ mare decât póte sări într'o singură săritură jucătorulŭ, acesta dacă vrea póte să nu considere lovitura acésta şi să maĭ dea încă odată. Atuncĭ se ḑice că banda adversă B are o *uchi* (pealocurea se ḑice *cufă*). Nu i se permite jucătoruluĭ maĭ multe de treĭ *uchi*. Dacă şi a treia lovitură a fostŭ totŭ *uchi*, elŭ (jucătorulŭ) şi-a trecutŭ rêndulŭ (*'şĭ tricu arada*). Dacă însă n'a fostŭ a doua saŭ a treia lovitură *cufă* (*uchi*) ci a lovit'o bine, ceĭ din banda B, înainte de a trage cu dînsa pe *pàpă*, trebue să arunce *uchea*. Iată cum se aruncă *uchile*: Unulŭ din banda B îşĭ prinde cu mâna stângă urechea dréptă şi trece mâna dréptă în care ţine şi *topa* între peptŭ şi mâna stângă, şi apoĭ câtŭ póte aruncă *topa* în spre *pàpă*. Ceĭ-lalţĭ din banda A în timpulŭ acesta staŭ în jurulŭ luĭ şi caută să o apuce. Dacă aŭ apucat'o, se ḑice că aŭ făcutŭ *una*. Dacă n'aŭ pututŭ s'o apuce, acela care a aruncatŭ *uchea* trage cu *topa* asupra *pàpeĭ* de acolo unde este *topa* acum. Dacă a pututŭ să arunce *uchea* ast-felŭ ca să trécă dincolo de *semnu* (*pàpă*), atuncĭ s'a arsŭ jucătorulŭ din banda A. Totŭ aşà se aruncă când sunt şi două *uchĭ*.

Când vre-unulŭ din banda B, în momentulŭ când *dă* unŭ jucătorŭ din banda A, póte să lovéscă cu mâna *topa*, aşà de tare în câtŭ să trécă semnulŭ, jucătorulŭ s'a arsŭ. Se învoescŭ dela începutŭ, dacă se primesce a se da şi strîmbŭ orĭ nu, şi dacă, când se dă strîmbŭ, se permite a *eşi* dreptŭ cu *pàpa* saŭ a se da chiar de unde s'a dusŭ *topa*.

93. *De-ancâlicarea; a topa 'ncalar; cu pirustia.*

Totŭ ca la joculŭ *Pri un cicior*, şi aci se facŭ două bande (A şi B). După acésta facŭ cine trebue să se facă caĭ (*calĭ*) şi cine călăreţĭ (*călărĭ*, *căvălĭ*) prin aruncarea petreĭ, saŭ prin *stu-cará* etc., şi joculŭ începe. Presupunemŭ că ceĭ din banda A sunt caĭ, iar ceĭ din banda B călăreţĭ. Călăreţiĭ încalecă fie-care pe tovarăşulŭ sĕŭ şi se punŭ în formă de cercŭ, fie-care păreche departe una de alta cu vre-o 10 paşĭ. Unulŭ dintre călăreţĭ iea *topa* şi o aruncă unuĭ altŭ călăreţŭ din drépta luĭ şi strigă: una! Acesta caută să o prindă, şi dacă o prinde, o aruncă la călăreţulŭ din drépta sa şi ḑice: două! Totŭ aşà facŭ şi următoriĭ, şi dacă se facŭ *ḑece*, se maĭ face încă una, care se numesce *talĭa*, şi călăreţiĭ îşĭ schimbă caiĭ, fie-care mergêndŭ la calulŭ călăreţuluĭ din drépta sa şi continuă ca maĭ sus. Dacă se întîmplă ca vre-unŭ călăreţŭ să nu pótă apucà *topa*, iute toţĭ călăreţiĭ o rupŭ la fugă, fie-care în direcţia ce-ĭ place. In timpulŭ acela unulŭ din banda A iea *topa* şi caută să lovéscă pe vre-unulŭ din banda B. Dacă a

nemeritŭ, ceĭ din banda A devinŭ călăreţĭ şi ceĭ din banda B caĭ, şi joculŭ continuă, precum amŭ arĕtatŭ maĭ sus. Dacă n'a lovitŭ pe niciĭ unulŭ, joculŭ continuă, păstrândŭ fie-care rolulŭ pe care l'a avutŭ. Când celŭ din banda A trage cu *topa,* nu trebue să se depărteze maĭ multŭ de o săritură de *semnu* (aci semnulŭ e cerculŭ pe care staŭ părechile de caĭ şi călăreţĭ). Dacă lovitura se dă pe *carni* nu se prinde pentru aceleaşĭ motive arĕtate la joculŭ *cu topa a'ncălicari.* Când o bandă s'a schimbatŭ de atâtea orĭ în câtŭ fie-care călăreţŭ a ajunsŭ la calulŭ sĕŭ, îndată ce se maĭ face ḑece şi *talĭe,* în locŭ să se schimbe caiĭ şi fie-care călăreţŭ să trécă la calulŭ tovarăşuluĭ sĕŭ, se aruncă *topa* în mijloculŭ cerculuĭ şi fie-care călăreţŭ o rupe la fugă, ca şi în casulŭ când cine va n'a prinsŭ *topa.* Dacă ceĭ din banda A aŭ pututŭ acum să lovéscă pe vre-unulŭ din banda B, se continuă joculŭ prin schimbarea rolurilorŭ, iar dacă nu, tot ceĭ din banda A rĕmânŭ a fi caĭ.

94. *A topa 'n mur.*

Cu joculŭ acesta nu se potŭ jucà decât câte treĭ băeţĭ. Se alege pentru jocŭ unŭ zidŭ înaltŭ şi unulŭ (orĭ-care) dintre ceĭ treĭ iea *topa* şi, lovind'o de zidŭ, când e să cadă, o aştéptă în mână. Dacă o prinde, se ḑice că *ari unŭ.* Totŭ aşà continuă până să facă 10, 20, 30 etc. după cum se învoescŭ, plus *talĭa.* Totŭ aşà facŭ şi următoriĭ doĭ. Dacă toţĭ aŭ reuşitŭ să le facă, reîncepŭ totŭ ca maĭ sus, până când unulŭ din ceĭ treĭ nu póte să facă numĕrulŭ cerutŭ şi *topa* îĭ cade. Atuncĭ acesta e încălecatŭ de unulŭ din ceĭ-lalţĭ doĭ, iar alŭ treilea continuă a face cu *topa* în *mur* numĕrulŭ ce se cere. Dacă reuşesce, descalecă călăreţulŭ şi încalecă dînsulŭ, iar călăreţulŭ trebue să *facă* numĕrulŭ cerutŭ. Aşà se continuă, şi când cine-va nu póte să facă numĕrulŭ cerutŭ, ci-ĭ cade topa, devine calŭ, şi fostulŭ calŭ devine călăreţŭ, iar alŭ treilea continuă a *da topa 'n mur.*

A pulĭana.

Jocurile acestea se obicĭnuescŭ numaĭ de băeţĭ şi se jócă de obiceiŭ primăvara şi maĭ cu sémă tómna. Bĕţulŭ cu care eĭ jócă se numesce *pulĭan, ş-cop, ţópit,* şi se face de orĭ-ce lemnŭ. Se preferă celŭ de cornŭ fiind că este maĭ tare şi lovesce maĭ bine. Totŭ aşà în ceea ce privesce ţurcele (numite la Macedo-Românĭ: *şclengi, ciulică, ciulengă),* se preferă cele de cornŭ, fiind-că mergŭ maĭ departe când sunt lovite. *A pulĭana* se numesce orĭ-ce jocŭ, în care trebue să te servescĭ de unŭ bĕţŭ.

95. *A bìșca (bicĭca)* (1); *de-a còtca* (2); *cu pórca* (3); *De alixàndra* (4).

Potŭ luà parte la jocŭ orĭ câțĭ băețĭ vorŭ voì. Eĭ facŭ o grópă mare de unŭ decimetru, care se numesce *biserică*; toțĭ băețiĭ aŭ câte unŭ bĕțŭ, care se numesce *școp*. In jurulŭ biserriceĭ, la o depărtare de doĭ, treĭ metri, fie-care jucătorŭ îșĭ face o gaură *(gùvă)* mică, câtŭ să încapă vîrfulŭ școpuluĭ sĕŭ. Găurile băeților se află depărtate una de alta cu 2 — 3 pașĭ. După acésta *se facŭ,* și cine rĕmâne trebue să pască *pórca. Facerea* se face saŭ ca la jocŭ *Cu chétra a'scùndire*, saŭ unulŭ dintre jucătorĭ iea tóte șcópele și, după ce le face mănuchiŭ, ținêndu-le din mijlocŭ, le aruncă peste capŭ, și după acésta umblă cu călcâile îndărătŭ spre partea unde a aruncatŭ șcópele, fără a se uità într'acolo, și stăpânulŭ lemnuluĭ pe care-lŭ va călcà se face *porcarŭ.* Saŭ se maĭ face și în modulŭ următorŭ: Toțĭ băețiĭ se adună la *biserică,* unde punŭ vîrfurile șcópelorŭ lorŭ. Unulŭ dintre eĭ numeră până la unŭ numĕrŭ convenitŭ de maĭ înainte și când finescŭ, fie-care caută să prindă o gaură, adică să puie vîrfulŭ școpuluĭ într'una din găurile făcute, și fiindŭ-ca găurile sunt câțĭ băețĭ maĭ puținŭ una, unulŭ dintre eĭ trebue să rĕmâie fără gaură. Acesta se face *porcarŭ.*

Pórca este unŭ *gugucĭŭ* (cocianŭ), unŭ osŭ de calŭ, saŭ unŭ lemnŭ rotundŭ. Ca să se încépă joculŭ, se pune pórca pe marginea *biserriceĭ* și unulŭ-dintre jucătorĭ îĭ trage o lovitură. Porcarulŭ se duce și o adună cu vîrfulŭ bĕțuluĭ și caută să o puie în biserică.

N'aŭ dreptŭ, atâtŭ porcarulŭ câtŭ și ceĭ-lalțĭ băețĭ, s'o apuce cu mâna. Când porcarulŭ voesce să puie pórca în *biserică*, ceĭ-lalțĭ cércă prin tóte chipurile să i-o lovéscă tare și ast-felŭ să o depărteze de *biserică*. Porcarulŭ o păzesce cu școpulŭ sĕŭ, pe care, în momentulŭ când cine-va voesce să lovéscă pórca, îlŭ pune înainte și lovesce pe școpŭ. Când băețiĭ rădică școpulŭ spre a lovì pórca, se păzescŭ ca nu cum-va porcarulŭ să le apuce gaura maĭ înainte. In casulŭ acesta, porcarulŭ care a găsitŭ gaură scapă, și devine porcarŭ celŭ *scosŭ* din gaură. Când porcarulŭ reușesce să puie pórca în *biserică*, fie-care trebue să schimbe gaura și să prindă pe o alta. Porcarulŭ încă, în momentulŭ când se face schimbulŭ, caută

(1) *A bìșca* saŭ *bicĭca* se numesce la Avela, unde se dă și scrófeĭ de obiceiŭ numele acesta când o îndémnă să mérgă.

(2) Se numesce joculŭ așà la RomâniĭGrămusteni, Vlaho-Clisura. etc.

(3) Pretutindenĭ.

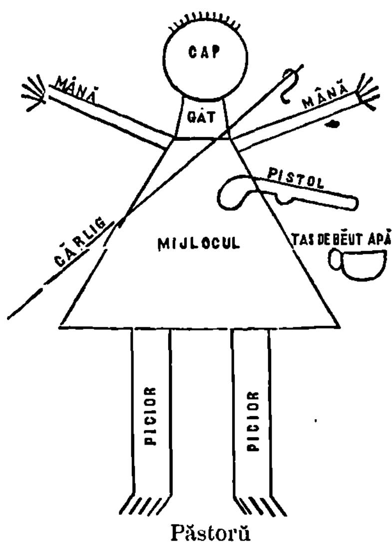
(4) Numaĭ la Vlaho-Clisura.

să prindă și elŭ o gaură, și cine rĕmâne fără gaură, devine porcarŭ. Joculŭ apoĭ reîncepe.

La Vlaho-Clisura, când se schimbă găurile, se strigă de toțĭ băețiĭ: *Alexándandra.*

96. *Cu murmințilĭ.*

La jocŭ potŭ luà parte orĭ-câțĭ băețĭ. Fie-care băiatŭ are și școpulŭ sĕŭ cu care îșĭ face o *guvă* (gaură) mică, după ce se așédă la vre-o 4 6 pașĭ departe unulŭ de altulŭ și în formă de cercŭ. Loculŭ unde se jócă bĕețiĭ trebue să fie planŭ *(padi)*. După ce fie-care băiatŭ îșĭ iea loculŭ lângă gaură, unulŭ dintre eĭ — celŭ care a rĕmasŭ după ce *s'aŭ făcutŭ* — aruncă *ciulica* celuĭ dela drépta sa, care o aștéptă, ca să o lovéscă cu bĕțulŭ. Dacă a atins'o, toțĭ, afară de celŭ care o aruncase, trebue să mérgă să puie vîrfulŭ bĕțuluĭ lorŭ în gaura aruncătoruluĭ (*s' da di guva* = să dea de gaură) și să se întórcă la găurile lorŭ, unde trebue să țină vîrfulŭ bĕțuluĭ înăuntru. Aruncătorulŭ în timpulŭ acesta alérgă după *ciulică*, și luând'o, caută s'o puie în gaura unuia dintre jucătorĭ, înainte ca acesta să aibă timpulŭ de a se întórce la gaură, saŭ când cine-va din nebăgare de sémă nu ține bĕțulŭ în gaură. Dacă reușesce la acésta, celŭ căruia i s'a pusŭ *ciulica* în gaură, trebue să o arunce la băiatulŭ din drépta sa. Dacă n'a reușitŭ s'o puie în gaură, totŭ elŭ trebue să o arunce aceluiașĭ băiatŭ.

Păstorŭ

Când o aruncă, dacă celŭ care o aștéptă să o lovéscă, nu o nemeresce, trebue elŭ să o arunce la celŭ din drépta sa. De multe orĭ, după învoiala dela începutŭ, pe când unulŭ dintre eĭ aruncă *ciulica* celuĭ din drépta sa, ceĭ-lalțĭ — afară de celŭ care aștéptă *ciulica* — staŭ pe lângă aruncătorŭ și, îndată ce o aruncase și o lovise cel-laltŭ, eĭ începŭ să-ĭ sape gaura cu bețele lorŭ, carĭ sunt ascuțite la vîrfŭ. Totŭ scopulŭ joculuĭ constă în a se face prin săpăturĭ pe pămîntŭ, începĕndŭ dela gaură, o imagine de omŭ. Unde e gaura, se face o mică grópă câtŭ mărimea capuluĭ jucătoruluĭ respectivŭ; după acésta i se facŭ gâtulŭ *(gușa)*, mijloculŭ, piciórele, mânile. Atuncĭ se ḑice că s'a făcutŭ jucătoruluĭ mormîntulŭ *(murmintili)*, și când s'a isprăvitŭ de

totŭ, băeţiĭ întrébă pe jucătorulŭ respectivŭ, ce doresce să devie în viéţa sa: căpitanŭ, păstorŭ, dascălŭ, armatolŭ *(armâtulă)*, neguţătorŭ, etc. şi după meseria ce-şĭ alege, băeţiĭ sunt datorĭ să-ĭ facă şi treĭ ustensile aparţinêndŭ aceleĭ meseriĭ.

După ce i s'a îndeplinitŭ cea din urmă dorinţă şi nu maĭ remâne nimicŭ de făcutŭ, jucătorulŭ respectivŭ este înmormîntatŭ, adecă aşezatŭ ca mortŭ în mormîntulŭ ce i s'a făcutŭ, şi în jurulŭ sĕŭ băeţiĭ înfingŭ şcópele, presupunêndŭ că sunt lumînărĭ, după cum se obicĭnuesce la mortŭ. După ce vinŭ în jurulŭ luĭ de treĭ orĭ, cântândŭ ca preoţiĭ pe nasŭ diferite cântece, între carĭ şi pe: *Alison, balison*, etc., toţĭ se depărtéză în graba cea maĭ mare, căcĭ mortulŭ ese din mormîntŭ, şi apucândŭ beţele începe să le asvêrle asupra celorŭ-lalţĭ, voindŭ a-ĭ lovì pe corpŭ, dar nu nimeresce maĭ nicĭ odată, căcĭ toţĭ se depărtéză. După ce s'a asvîrlitŭ tóte şcópele, joculŭ se reîncepe.

97. *Corimbocĭ, 'mbocĭ? — 'mbocĭ; corimbiri 'mbocĭ? — 'mbocĭ.*

La joculŭ acesta toţĭ băeţiĭ se facŭ două bande (A şi B), precum la joculŭ *Pri un cicior*. După acésta se *dă ciulenga*. *Darea ciulengeĭ* (1) se face precum urméză: Cu rêndulŭ începêndŭ băeţiĭ dintr'o bandă, fie-care apucă bĕţulŭ *(şcopul)* cam dela mijlocŭ cu mâna dréptă şi făcêndŭ ca cea-laltă jumĕtate parte a bĕţuluĭ să-ĭ vie subsóră, ţinêndu-lŭ ast-felŭ în linie orizontală, cu mâna stângă apucă *ciulenga* dela mijlocŭ şi, aducênd'o asupra bĕţuluĭ, o lasă şi începe să o lovéscă de câte orĭ póte. Acela care *dă* înainte de a lăsà *ciulenga* şi a începe să lovéscă, trebue să puie celorŭ din banda adversă întrebarea: *Corimbocĭ* saŭ *corimbiri 'mbocĭ*, şi numaĭ după ce i se respunde: *'mbocĭ* saŭ *bocĭ* trebue să încépă a lovì (se dice la jocŭ: *a face* saŭ *s'da)* şi dacă cine-va *dă* fără să puie întrebarea de maĭ sus, saŭ după ce întrébă nu aştéptă şi rĕspunsulŭ, nu se socotescŭ *câte (loviturĭ) dă* şi trebue să încépă de noŭ. Loviturile trebue să se facă de jos în sus, *ciulenga* fiindŭ asupra bĕţuluĭ. Când lovitura se face de sus în jos, acéstă lovitură se dice: *di pri ghiosŭ* (de pe jos) saŭ (la Ohrida) *uchi*.

De câte orĭ lovesce cine-va *ciulenga*, atâţea loviturĭ are să dea, când va incepe joculŭ.

Loviturile se numescŭ: *dărĭ* (dare pl. dărĭ). Ceĭ dintr'o bandă ţinŭ socotélă pentru ceĭ din banda adversă, adecă socotescŭ câte loviturĭ face fie-care din acea bandă şi câte aŭ peste totŭ. Banda care *are maĭ multe* (loviturĭ =

(1) Darea *ciulengăliei* se numesce şi *corimbocĭ,'mbocĭ.*

dărĭ) *dă* întâia. — Fie banda A, care are maĭ *multe*. Acéstă *dare* se face în modulŭ următorŭ: Fie-care din banda A lovesce *ciulenga* începêndŭ dela semnŭ în spre partea convenită dela începutŭ, de atâtea orĭ câte *dărĭ* (loviturĭ) are. Pe când aceștia daŭ, toţĭ ceĭ-lalţĭ din banda B caută să prindă *ciulenga* orĭ să o lovéscă cu beţele îndărătŭ spre semnŭ. Dacă o prindŭ, o daŭ jos *s'mâcă ţéră* și o întorcŭ celuĭ care a datŭ, ca să dea iarășĭ de unde a datŭ, de óre-ce acesta *a arsŭ* cu o lovitură și trebue să dea restulŭ, dacă maĭ are; iar dacă nu maĭ are altele, trebue să dea unŭ altulŭ din banda A. Când *ciulenga* e lovită cu beţele îndărătŭ, jucătorulŭ continuă a *da* restulŭ, dacă are, de acolo unde s'a întorsŭ *ciulenga*. Când termină unulŭ, continuă a da celŭ-laltŭ din loculŭ unde s'a dusŭ *ciulenga* la cea din urmă lovitură.

Loviturile *di pri ghiosŭ* se daŭ ast-felŭ: Celŭ care are să dea o ast-felŭ de lovitură, stă pe piciorulŭ dreptŭ și, ridicândŭ piciorulŭ stângŭ, lovesce *ciulenga* pe sub acestŭ piciorŭ.

După ce toţĭ din banda A aŭ datŭ, începŭ să dea ceĭ din banda B, de acolo unde s'a dusŭ *ciulenga* la cea din urmă lovitură a celuĭ din urmă din banda A, în spre semnŭ; adecă, pe când ceĭ din banda A se depărtaŭ din ce în ce maĭ multŭ de semnŭ, ceĭ din banda B caută să se apropie din ce în ce maĭ multŭ. Dacă, după ce toţĭ din banda B aŭ datŭ, *ciulenga* n'a ajunsŭ până la semnŭ, eĭ sunt încălecaţĭ de ceĭ din banda A, de unde a rĕmasŭ *ciulenga* până la semnŭ. Dacă însă *ciulenga* a trecutŭ semnulŭ, eĭ încalecă pe ceĭ din banda A, de unde s'a dusŭ *ciulenga* până la semnŭ. Când distanţa dela *ciulengă* până la semnŭ nu e maĭ mare de câtŭ póte sări celŭ maĭ bunŭ săritorŭ din bandă, nu se încalecă nimenĭ, și joculŭ reîncepe. La încălecare, fie-care dintr'o bandă încalecă pe tovarășulŭ ce a avutŭ la începutulŭ joculuĭ, când s'a *datŭ mână*. (V. joculŭ *Pri un cicior*).

98. *Tu guvă cu asvêrnâĭarea.*

Se face o gaură *(guvă)* lungăréţă și mică.

Se potŭ jucà doĭ saŭ maĭ mulţĭ băeţĭ; când se jócă maĭ mulţĭ, se împărţescŭ în douĕ bande, ca la joculŭ *Pri un cicior*.

Vomŭ descrie joculŭ, presupunêndŭ doĭ jucătorĭ, pentru că ceea ce se petrece cu doĭ se petrece și cu maĭ mulţĭ. Ceĭ doĭ jucătorĭ se *facŭ* și cine remâne, stă la *guvă*. Fie acesta A și cel-laltŭ B.

A pune vîrfulŭ bĕţuluĭ în *guvă* și pe de-asupra vîrfuluĭ, pe *guvă*, pune *ciulenga*, și apucândŭ bĕţulŭ dela mijlocŭ aruncă *ciulenga* cu vîrfulŭ bĕţuluĭ câtŭ póte maĭ departe. B, care stă la óre-care depărtare de acolo, caută saŭ să prindă *ciulenga* saŭ să o lovéscă cu bĕţulŭ sĕŭ spre gaură îndărătŭ.

Dacă reuşeşce să o prindă saŭ să o lovéscă aşà în câtŭ *ciulenga* să ajungă la gaură, A se *arde* şi prin urmare trebue să-şĭ schimbe rolulŭ sĕŭ cu B.

Dacă nicĭ o prinde nicĭ o lovesce, B apucă *ciulenga* şi trebue să o arunce lângă gaură. In timpulŭ acesta, A *asvârnâĭaşti* (târăşte) bĕţulŭ şi caută să lovéscă *ciulenga*. Dacă *ciulenga* s'a dusŭ lângă *guvă*, aşà în câtŭ depărtarea dela gaură până la *ciulenga* nu este maĭ mare decât lungimea bĕţuluĭ, A se arde. In casul contrariŭ, dacă încape lungimea bĕţuluĭ de odată saŭ de maĭ multe orĭ, A socotesce atâtea. Acestŭ jocŭ se jocă până la 10, 20, etc., după învoiala dela începutulŭ joculuĭ, şi când celŭ care dă a făcutŭ numĕrulŭ convenitŭ, maĭ dă încă odată câtŭ póte, şi de unde se duce *ciulenga*, de acolo încalecă pe adversarulŭ sĕŭ până la gaură.

Lovitura cea din urmă se numesce *calu*.

99. *Pri şcop; pri pulĭan.*

Jocŭlŭ se face după cum amŭ arĕtatŭ maĭ sus. Diferenţa consistă în aceea că, în locŭ de a *asvărnâi* bĕţulŭ, se aşéză crucişŭ pe gaură, şi dacă B aruncă *ciulenga* şi nu lovesce bĕţulŭ, A, aşezândŭ *ciulenga* pe marginea gaureĭ, o lovesce puţinŭ spre a se ridicà în sus, şi când s'a ridicatŭ, caută să o lovéscă tare, spre a o depărtà de gaură. Iĭ maĭ dă o lovitură totŭ aşà de acolo unde s'a dusŭ *ciulenga*, şi după acésta încă una până la treĭ. Dacă după treĭ loviturĭ, B nu póte să sară în treĭ săriturĭ, de unde s'a dusŭ *ciulenga* până la gaură, A începe să numere de câte orĭ încape bĕţulŭ sĕŭ dela *ciulengă* până la gaură şi dacă face numĕrulŭ convenitŭ la începutulŭ joculuĭ, dă încă odată, după cum amŭ arĕtatŭ, şi de unde s'a dusŭ *ciulenga*, încalecă pe adversarulŭ sĕŭ până la gaură. Acéstă din urmă lovitură se numesce *calu*.

Dacă însă B a lovitŭ cu *ciulenga* bĕţulŭ aşezatŭ pe gaură saŭ a pututŭ să sară în treĭ săriturĭ dela *ciulengă* până la gaură, A se arde şi rolurile se schimbă.

100. *Cu lemnulŭ pri ḑedit.*

Unulŭ dintre jocurile obicĭnuite de copiĭ este şi acesta. Joculŭ consistă în a luà bĕţulŭ cu care se jócă saŭ orĭ-ce altŭ bĕţŭ şi, punĕndu-lŭ pe degetŭ, caută să-lŭ ţină câtŭ se póte maĭ multŭ. Degetulŭ obicĭnuitŭ pe care băiatulŭ aşéză bĕţulŭ verticalŭ, este celŭ arĕtătorŭ. Pe când băiatulŭ se mişcă când într'o parte, când într'alta, căutândŭ să păstreze echilibrulŭ,

ca să nu-ĭ cadă bĕțulŭ, ceĭ-lalțĭ copiĭ numĕră, până-ĭ cade. Cine a pututŭ să-lŭ ție maĭ multŭ, acela se declară învingĕtorŭ.

Cu antrisărirea.

(Cu sărirea).

Jocurile carĭ urméză sunt cele maĭ multŭ gustate de băețiĭ de 10 — 20 anĭ și, după cum vomŭ arĕtà, ele nu sunt despreţuite nicĭ de bărbațĭ.

Ele se daŭ de obiceiŭ la ḑile de sĕrbătorĭ, și celŭ care se distinge, are renume și trecere printre tovarășiĭ sĕĭ. E destulŭ să amintescŭ pe revoluționarulŭ de la 1878 căpitanŭ Leonida-Hagi-Biră, care trecea în totŭ Epirulŭ și Tesalia de celŭ maĭ bunŭ săritorŭ în jocurile carĭ urméză. Poporulŭ spune că elŭ putea să sară peste treĭ iepe, așezate una lângă alta în șirŭ, dintr'o singură săritură. Elŭ era originarŭ din Samarina, orășelŭ românescŭ de pe cóstele Pinduluĭ în Epirŭ. Fetele încă preferă pe aceștia în loculŭ celorŭ-lalțĭ.

101. *An treilea.*

La loculŭ acesta potŭ luà parte orĭ-câțĭ băețĭ vorŭ voi.

Se jócă atâtŭ de băețĭ câtŭ și de flăcăĭ și bărbațĭ, de obiceiŭ la sĕrbătorĭ după terminarea horeĭ.

Se trage o linie pe pămîntŭ, care se numesce *semnu*, și toțĭ câțĭ se jócă se aruncă în treĭ săriturĭ, călcândŭ pe semnŭ după ce iea *vanțu* (după ce-șĭ daŭ vîntŭ).

Scopulŭ joculuĭ este a se vedé cine póte sărì maĭ *multŭ* (maĭ departe), în treĭ săriturĭ *(an treilea)*, și de sigurŭ aceĭ maĭ iuțĭ și maĭ ușorĭ la piciorŭ sarŭ maĭ multŭ.

De multe orĭ se facŭ prinsorĭ de maĭ înainte între jucătorĭ, carĭ se provócă, ba că cutare sare maĭ departe, ba că nu cutare, ci cutare. Prinsorile constă în a da o petrecere cine va perde. Când se facŭ prinsorĭ se determină de maĭ înainte, de câte orĭ trebue să sară ceĭ carĭ aŭ pariatŭ, și numaĭ ultima săritură *(antrisâriri)* se prinde. Cine întrece la ultima săritură în treĭ *(an treilea)*, acela câștigă.

102. *An treilea cu artisirea.*

Se pune, ca la joculŭ precedentŭ, unŭ *semnu*, și totŭ ca la joculŭ precedentŭ, băețiĭ sarŭ în treĭ săriturĭ, călcândŭ pe *semnu*. Cine *rĕmâne*, adecă

cine a săritŭ maĭ aprópe de semnŭ, *se bagă*. A se băgà cine-va, însémnă a sări, călcândŭ pe semnŭ cu amândouĕ piciórele, o singură săritură, şi acolo unde a săritŭ, să se aşeze în picióre şi cu capulŭ aplecatŭ către pămîntŭ. Ceĭ-lalţĭ sarŭ peste dînsulŭ, dela semnŭ.

Celŭ care a săritŭ maĭ departe la începutulŭ joculuĭ, devine *mumă* şi prin urmare este celŭ d'întâiŭ care sare peste celŭ băgatŭ. Când sare *muma* peste celŭ băgatŭ, unde s'aŭ dusŭ piciórele *mumeĭ*, după ce a săritŭ peste dînsulŭ (*l'antrisăriri*), acolo se pune băgatulŭ spre a fi săritŭ şi de ceĭ-lalţĭ.

Cine în treĭ săriturĭ dela semnŭ nu póte să sară peste celŭ băgatŭ, se bagă la rêndulŭ sĕŭ, şi *muma* va deveni fostulŭ băgatŭ şi fosta *mumă* devine ultimulŭ săritorŭ.

Băgarea acestuia se face precum amŭ spusŭ maĭ sus.

La joculŭ acesta caută fie-care să fie ultimulŭ, de óre-ce e maĭ puţinŭ ameninţatŭ a se băgà, fiindŭ precedatŭ de alţiĭ.

103. *An treilea cu sulili.*

La joculŭ acesta cele treĭ săriturĭ se facŭ într'unŭ piciorŭ.

Se ieaŭ treĭ *suli* (beţe micĭ şi ascuţite la vîrfŭ), şi celŭ care se aruncă *an treilea*, la fie-care săritură se opresce şi înfige în pămîntŭ o sulă. Celŭ care va sări după dînsulŭ, trebue să se oprescă la fie-care săritură şi să caute să ajungă *sulili* înfipte în pămîntŭ şi să le scótă din loculŭ acela spre a le înfige ceva maĭ departe. In timpulŭ acesta nu trebue să atingă piciorulŭ rădicatŭ de pămîntŭ, precum şi haina, căcĭ dacă face acésta, *se arde*, şi după învoiala ce aŭ făcutŭ la începutulŭ joculuĭ, trebue să vie în jurulŭ *sulilor* de maĭ multe orĭ într'unŭ piciorŭ, pe când ceĭ-lalţĭ îĭ adresézä diferite formule batjocoritóre, ceea ce provócă rîsŭ în publicŭ. Acésta se face maĭ cu sémă când jócă băeţiĭ.

104. *T'amânalĭa; cióri a pĕsărite* (1).

La joculŭ acesta, fie-care băiatŭ îşĭ are şi tovarăşulŭ sĕŭ, şi după ce părechile se *facŭ*, cine rĕmâne se *bagă*, adecă ceĭ doĭ dintr'o păreche se aşéză josŭ şi-şĭ lipescŭ talpele piciórelorŭ, de-asupra cărora sarŭ părechile cele-lalte, câte unulŭ şi păzindu-se a nu atinge cu piciorulŭ saŭ cu haina,

(1) Se numesce ast-felŭ la Ohrida, Lunca şi la Fărşeroţĭ.

în momentulŭ săriref, de piciórele celorŭ *băgaţĭ*. După ce sarŭ tóte părechile, ceĭ băgaţĭ îşĭ punŭ fie-care câte o mână pe degetele piciórelorŭ, de-asupra cărora sarŭ perechile iarăşĭ, şi dacă tóte aŭ săritŭ bine, fără să atingă întru nimicŭ de mânile celorŭ *băgaţĭ*, aceştia maĭ punŭ şi mâna cea-laltă pe de-asupra mâneĭ băgate, şi părechile iarăşĭ continuă a sări peste ele. Dacă şi de astă dată părechile aŭ săritŭ bine, ceĭ băgaţĭ îşĭ ridică piciórele câtŭ se póte maĭ sus, şi peste dînsele trebue să sară tóte părechile cele-lalte. Dacă părechile sarŭ şi de astă dată bine, joculŭ reîncepe dela începutŭ, rĕmâindŭ să se bage totŭ aceiaşĭ păreche. Dacă însă vre-unulŭ dintr'o păreche, pe când a săritŭ, a atinsŭ cu piciorulŭ saŭ cu haina de mânile saŭ piciórele celorŭ băgaţĭ, atuncĭ se bagă părechea din care face parte acesta, şi joculŭ continuă maĭ departe. Numele de *T'a mânalia* vine dela faptulŭ că se punŭ mânile una peste alta. *Cióri a pĕsărite*, însémnă: Picióre pe sărite.

105. *T'a scamnachea.*

Pentru joculŭ acesta se alege o livede întinsă şi numĕrulŭ jucătorilorŭ trebue să fie mare. Joculŭ se împarte în maĭ multe figurĭ:

Figura I. Scamnulu.

(Scaunulŭ).

Unulŭ dintre jucătorĭ se *bagă scamnu*, adecă stândŭ în picióre, îşĭ razemă mânile de picióre şi îşĭ aplécă capulŭ, întocmaĭ ca celŭ băgatŭ la joculŭ: *an treilea cu artisirea*. Peste acesta sare unŭ altŭ jucătorŭ, care după ce a săritŭ, se *bagă scamnu* şi elŭ, ceva maĭ departe de primulŭ. Apoĭ sare unŭ alŭ treilea peste amândoĭ, şi la rĕndulŭ sĕŭ se pune şi elŭ scaunŭ. Totŭ aşà se urmézä, până sarŭ toţĭ. După ce a săritŭ şi celŭ din urmă, primulŭ *băgat scamnu* se ridică, şi începĕndŭ dela celŭ maĭ apropiatŭ *băgat scamnu*, sare peste toţĭ, şi imediatŭ celŭ săritŭ de dînsulŭ se rădică şi face totŭ aşà ca elŭ.

Fig. II. Scamnulu cu douĕ ciciórĕ sĕŭ câmara.

(Scaunulŭ cu douĕ picióre saŭ cămara, bolta).

După ce primulŭ şi alŭ doilea băgatŭ sarŭ peste toţĭ, facŭ amândoĭ unŭ singurŭ *scamnu*, adecă întorcĕndu-se cu spatele, îşĭ lipescŭ maĭ întâĭ corpurile, şi ast-felŭ lipiţĭ, îşĭ aplécă fie-care capulŭ în spre dinaintea sa. Peste

scamnulu ast-felŭ formatŭ sarŭ ceĭ-lalţĭ băeţĭ, maĭ întâĭ unulŭ câte unulŭ şi imediatŭ ce aŭ săritŭ doĭ, facŭ şi eĭ unŭ scaunŭ ceva maĭ departe. Totŭ aşà se face şi cu ceĭ-lalţĭ. După ce aŭ săritŭ toţĭ, sare şi fie-care din părechea care a începutŭ figura peste tóte *scamnele* băgate, începêndŭ cu scaunulŭ celŭ maĭ apropiatŭ, şi totŭ aşà facŭ şi ceĭ imediatŭ săriţĭ de dînşiĭ.

Fig. III. Cu luarea 'mbraţă séŭ câmară.
(Cu luare în braţe).

După ce aŭ săritŭ peste toţĭ, se punŭ totŭ ca maĭ sus, însă acuma sarŭ peste dînşiĭ, doĭ câte doĭ jucătorĭ. Adecă unulŭ dintre jucătorĭ, iea pe tovarăşulŭ sĕŭ care este cu capulŭ în jos, în braţe, şi aruncându-lŭ peste scaunulŭ formatŭ de ceĭ doĭ jucătorĭ, acesta cade în picióre şi elŭ rĕmâne cu capulŭ în jos în braţele tovarăşuluĭ sĕŭ. Ceva maĭ încolo formézà la rĕndulŭ lorŭ unŭ altŭ *scamnu*. Peste aceste două scaune sarŭ alte părechĭ lipite (aşà se ḑice) şi carĭ, după ce sarŭ, se punŭ şi ele scaune. După ce aŭ săritŭ toţĭ, sare şi părechea care a începutŭ figura aceasta peste tóte scaunele băgate, începêndŭ, după cum amŭ arĕtatŭ şi maĭ sus, cu *scamnulu* celŭ maĭ maĭ apropiatŭ; totŭ aşà facŭ şi ceĭ imediatŭ săriţĭ de dînşiĭ.

Fig. IV. Scamnulu cu 3 cicóre saŭ culutumbă (2).
(Scaunulŭ cu 3 picióre saŭ *culutumbă*, Fr. culbute).

Sărindŭ peste tóte scaunele, se punŭ iarăşĭ totŭ ca la figura de maĭ sus, însă se ataşéză la scaunulŭ ast felŭ formatŭ şi unŭ alŭ treilea jucătorŭ din părechea imediatŭ următóre. Acestŭ jucătorŭ se bagă *scamnu* lipitŭ de ceĭ doĭ, şi anume îşĭ pune capulŭ la închectura celorŭ doĭ şi, prinḑêndu-şĭ mânile de piciórele lorŭ, îşĭ întinde corpulŭ spre partea de unde vorŭ sări jucătoriĭ ceĭ-lalţĭ. Acestŭ alŭ treilea jucătorŭ se numesce *aláchit* (lipitŭ).

Peste scaunulŭ ast-felŭ formatŭ sare tovarăşulŭ celuĭ lipitŭ, făcênd o *culutumbă* (fr. culbute), adecă răzemându-şĭ capulŭ de celŭ lipitŭ, se întórce cu piciórele peste ceĭ-lalţĭ doĭ şi cade dincolo de scaunŭ în picióre. Cum a săritŭ, vine şi iea loculŭ celuĭ lipitŭ, care la rĕndulŭ sĕŭ sărindŭ şi elŭ, vine de se lipesce unŭ altulŭ din părechea care e să sară. Totŭ aşà se întîmplă şi cu aceĭ din părechea acésta, carĭ sărindŭ pe scaunulŭ băgatŭ, facŭ totŭ aşà ca şi ceĭ carĭ aŭ săritŭ înaintea lorŭ.

După ce sarŭ şi ceĭ din părechea care a începutŭ figura acésta, ceĭ imediatŭ săriţĭ de dînsa începŭ figura următóre.

Figura V. Culutumba 'mbrață.

Acéstă figură se face totŭ așà ca maĭ sus, cu singura diferență, că în locŭ de a sări câte unulŭ pe scaunulŭ băgatŭ, sarŭ câte doĭ de odată, ca la figura III. Urméză după acésta fig. VI.

Figura VI. Prit nelu.
(Prin inelŭ).

Aci o păreche face din mânĭ unŭ cercŭ, adecă ceĭ doĭ jucătorĭ îșĭ prindŭ mânile și le lărgescŭ câtŭ se póte. Prin cerculŭ acesta sare fie-care jucătorŭ, căutândŭ să fie câtŭ se póte maĭ elegantă săritura prin cercŭ, și haina sa să nu atingă de locŭ cerculŭ, dacă se póte. Cerculŭ este ceva maĭ sus de pe pămîntŭ, și ceĭ carĭ-lŭ forméză staŭ numaĭ cu unŭ genuchiŭ pe pămîntŭ. După ce doĭ jucătorĭ aŭ săritŭ prin cercŭ, forméză ceva maĭ departe unŭ altŭ cercŭ prin care vorŭ sări jucătoriĭ, după ce vorŭ fi săritŭ prin întâiulŭ.

Figura VII. Pri punti saŭ pri mână.
(Pe punte, pe mână).

Acéstă figură începe ast-felŭ : Ceĭ doĭ jucătorĭ dintr'o păreche se prindŭ cu câte una din mânile lorŭ și, stândŭ în picióre, toțĭ ceĭ-lalțĭ jucătorĭ sarŭ peste mânile lorŭ ast-felŭ prinse. Imediatŭ ce sarŭ doĭ jucătorĭ, se prindŭ de mână ceva maĭ departe de părechea întâia. Se sare peste părechĭ cum amŭ vĕḍutŭ maĭ sus.

Figura VIII. Pri capiti.

La figura acésta, jucătoriĭ dintr'o păreche îșĭ împreunéză capetele, și ceĭ-lalțĭ sarŭ unulŭ câte unulŭ, fără să atingă de locŭ, nicĭ chiar cu haina, de părechea băgată.

Fig. IX. Pri su mână.
(Pe sub mână).

La figura acésta, jucătoriĭ dintr'o păreche îșĭ împreunéză mânile, și pe sub mânile lorŭ trecŭ unulŭ câte unulŭ toțĭ ceĭ-lalțĭ, și ast-felŭ se termină jocul̆ŭ.

106. *Giuratlu a lepurilui.*

Există espresiunea pentru cine-va care depune jurămîntŭ falsŭ, că a făcutŭ jurămîntulŭ iepureluĭ *(giuratlu a lepurilui)*, adecă ca și cum n'a juratŭ de locŭ.

La copiĭ jurămîntulŭ iepureluĭ se face ast-felŭ:

Pe cărarea formată de policarŭ și arĕtătorŭ se așterne o parte din haină, pe care se punŭ unŭ *palŭ* (paiŭ). Pentru copilulŭ care a mințitŭ la jocŭ, care n'a jucatŭ bine, care în fine a făcutŭ ceva pentru care ca să fie credutŭ trebue să jure, jurămîntulŭ celŭ maĭ obicĭnuitŭ ce trebue să facă este *giuratlu a lepuriluĭ*, și decĭ elŭ trebue, în presența tuturorŭ celor-lalțĭ copiĭ, să iea cu limba *paiulŭ* ce s'a pusŭ pe haină între degete. Dacă reușesce, elŭ a spusŭ adevĕrulŭ; dacă nu, a spusŭ minciună. De multe orĭ însă, celŭ care presintă *paĭulŭ*, pe când copilulŭ își pune limba ca să-lŭ iea, i-o prinde cu degetele, și toțĭ rîdŭ și strigă, dicêndŭ: dovadă că a spusŭ minciunĭ *(semnu cà dîsi minciunĭ)*.

107. *Bâșiarea cruçiliel.*

Totŭ pentru aceleașĭ motive arĕtate la *giuratlu a lepuriluĭ*, copilulŭ acusatŭ de minciună, ca să fie credutŭ că spune adevĕrulŭ, trebue *să bașe* (să sărute) *cruçea*. Unulŭ dintre ceĭ-lalțĭ copiĭ face din degetele arĕtătorŭ ale celorŭ două mânĭ o cruce și o presintă băiatuluĭ acusatŭ ca să o sărute. De sigurŭ că copiiĭ consideră păcatŭ a sărutà crucea pentru minciună, cu tóte că o sărută adesea orĭ. Une-orĭ însă, acela care oferă crucea acusatuluĭ pentru a o sărutà, pe când acesta e gata să o sărute, îlŭ lovesce cu unulŭ din degetele carĭ servescŭ de cruce, peste nasŭ. Acésta, pentru că vĕdêndŭ că copilulŭ acusatŭ va sărutà crucea, e de prisosŭ să o maĭ sărute, căcĭ e păcatŭ. Une-orĭ însă, și pentru a face hazŭ.

VRĂJI,
FARMECE ȘI DESFACERI

ADUNATE DE

S. FL. MARIANŬ

Membru alŭ Academieĭ Române.

Ședința din 24 Martie 1893.

INTRODUCERE.

Vrăjile, farmecele și *desfacerile* sunt treĭ speciĭ deosebite de poesie poporană. Prin urmare ele niciĭ când nu trebue confundate una cu alta și maĭ puținŭ cu *descântecele,* după cum s'a făcutŭ de cătră ceĭ maĭ mulțĭ ințĭ până acuma (1).

(1) G. Dem. Teodorescu, Poesiĭ populare române Bucurescĭ 1885 p. 356—398. Dim. P. Lupașcu, Medicina babelorŭ, adunare de descântece, rețete de doftoriĭ și vrăjitoriĭ băbescĭ. Extrasŭ din Analele Academieĭ române, Seria II, t. XII, Memoriile Secțiuneĭ literare. Bucurescĭ 1890. — S. Liuba și A. Iana, Medicina poporală, credințe, datinĭ, doftoriĭ și descântece poporale, «Familia» an. XXVII, Oradea-mare 1891, No. 45 — 47, 49 — 52; an. XXVIII, 1892, No. 1—13 și 22. — Robert Prexl, descântece din Ardealŭ, «Convorbiri literare», an XXV, Bucurescĭ 1891 — 92, p. 353, 445 și 597.

O parte din aceste descântece aŭ fostŭ maĭ întâĭ publicate în traducere germană sub titululŭ de «Besprechungsformeln der Romänen in Siebenbürgen» în «Zeitschrift für Volkskunde» redactată de Dr Edmund Veckenstedts, t. I, Leipzig 1889, fasc. 4 și 5 și t II, Leipzig 1890. fasc. 1, 2, 4 și 5.

E dreptŭ că în privinţa formeĭ tóte patru speciile acestea sémĕnă fórte multŭ între olaltă, căcĭ atâtŭ unele câtŭ şi altele sunt compuse, în genere, din versurĭ neregulate şi cele maĭ de multe orĭ chiar necadenţate, din causă că ele nicĭ când nu se cântă, ci numaĭ se recitéză în taină.

In privinţa cuprinsuluĭ însă, şi maĭ cu sémă în privinţa scopuluĭ ce-lŭ urmărescŭ, se distingŭ fórte multŭ una de alta.

Pe când *descântecele* aŭ tot-deauna în vedere întórcerea, alinarea şi vindecarea diferitelorŭ bóle corporale, de carĭ suferŭ nu numaĭ ómeniĭ ci şi animalele domestice (1), pe atuncĭ *vrăjile, farmecele* şi *desfacerile,* după cum ne vomŭ încredinţà din şirele următóre, aŭ în vedere cu totulŭ alte scopurĭ.

Afară de acésta, chiar şi timpulŭ când se facŭ, precum şi obiectele carĭ se întrebuinţéză în decursulŭ acţiuneĭ lorŭ, se deosebescŭ cu totulŭ de ale *descântecelorŭ.*

Scopulŭ *vrăjilorŭ,* sing. *vrajă,* este de a constrînge pe cine-va, contra dorinţeĭ şi voinţeĭ sale, ca să asculte şi să facă tóte cele ce i se spunŭ şi se pretindŭ dela dînsulŭ (2), apoĭ de a despărţi pe doĭ soţĭ carĭ trăescŭ în cea maĭ bună înţelegere şi armonie, saŭ pe doĭ inşĭ carĭ se iubescŭ şi vorŭ să se căsătorescă, şi în fine de a luà somnulŭ copiilorŭ de ţîţă şi laptele dela vacĭ, de a nenorocì saŭ chiar de a nimicì pe cine-va. Maĭ pe scurtŭ ḑisŭ, *scopulŭ acestora este de a face cuĭ-va maĭ multŭ saŭ maĭ puţinŭ rĕŭ.* (3)

---

(1) In cadrulŭ *„Medicina babelorŭ“* saŭ *„Medicina poporală“* potŭ, după părerea mea, să încapă pe lângă doftoriile de tótă mâna usitate de poporŭ spre vindecarea diferitelorŭ bóle, numaĭ singure *descântecele,* nicĭ de cum însă şi *vrăjile, farmecele* şi *desfacerile,* carĭ nu aŭ nimicŭ de a face cu medicina.

(2) Veḑĭ şi V. Alecsandri, Poesiĭ populare ale Românilor. Bucurescĭ 1866. p. 9: «Acestŭ nenorocitŭ, — căruia *i s'a făcutŭ cu ulcica,*—este espusŭ a încălecà pe o prăjină şi a se duce prin vĕsduhŭ, după glasulŭ fărmecătóreĭ, care, bătêndŭ cu o vărguţă de alunŭ peste o ulcică din vatră, chémă necontenitŭ pe iubitulŭ eĭ.

«Sunt ómenĭ carĭ pretindŭ că aŭ veḑutŭ asemenea călăreţĭ fantasticĭ trecêndŭ ca săgéta prin aerŭ.

«Nimicŭ nu-ĭ póte oprì din călĕtoria lorŭ decât numaĭ înfigerea unuĭ cuţitŭ în pămîntŭ »

(3) Veḑĭ şi Robert Prexl, op. cit. p. 353: «Descântătórele din Transilvania nu se ocupă numaĭ cu vindecarea diferitelorŭ bóle, ci unele se simtŭ în putere a legà şi deslegà iubirea între douĕ persóne, a aflà averea perdută, ba chiar a arĕtà urma furuluĭ. Ast-felŭ

Mijlócele carĭ se întrebuințéză de către *vrăjitorĭ* și *vrăjitóre*, adecă de către bărbațiĭ și femeile ce se ocupă cu *vrăjitoria* saŭ cu *vrăjitulŭ*, sunt de regulă asemenea stricăcióse, căcĭ e lucru firescŭ că numaĭ prin întrebuințarea unorŭ plante veninóse saŭ a unorŭ obiecte spurcate și molipsitóre potŭ să buimăcéscă și să nebunéscă pe cine-va de capŭ, să-lŭ nenorocéscă în privința corporală orĭ spirituală, saŭ chiar să-lŭ mântuéscă de ḑile.

Fiindŭ scopulŭ vrăjilorŭ rĕŭ și mijlócele stricăcióse, se înțelege de sine că și tóte cele-lalte cuvinte, carĭ se derivă dela cuv. *vrajă*, încă nu potŭ să aibă unŭ înțelesŭ maĭ bunŭ decât alŭ acestuĭ cuvîntŭ.

Precum subst. *vrajă* are înțelesŭ de *faptŭ* saŭ *datŭ*, *făcĕtură*, *dătătură* și *aruncătură*, adecă *faptă rea*, totŭ așà și verb. *a vrăjì* însemnéză *a face cuĭ-va rĕŭ* saŭ simplu *a face rĕŭ*, apoĭ *vrăjitorie* = faptă saŭ făcĕtură rea, *vrăjitŭ -ă* = stricatŭ, întorsŭ pe dosŭ, înrĕutățitŭ, pocitŭ.

Asemenea fapte rele însă potŭ, după credința și spusa poporuluĭ, să le facă numaĭ nisce ómenĭ fórte rĕutăcioșĭ și împetrițĭ la inimă, cărora puținŭ le pasă de învĕțăturile și legile dumneḑeescĭ și de ceea ce se va întîmplà cu dînșiĭ după ce se vorŭ mutà din lumea acésta.

Dreptŭ aceea și toțĭ *vrăjitoriĭ* și *vrăjitórele*, carĭ se ocupă cu *vrăjitulŭ* (1), sunt privițĭ în genere de către poporŭ ca nisce ómenĭ

---

de descântătóre ținŭ descântecele lorŭ în celŭ maĭ mare secretŭ. Descântecele sunt însoțite și de mimică. — «Acum vorbescŭ numaĭ ca și la o nuntă, — îmĭ ḑise odată o femee, — «dar când descântŭ, cuvîntulŭ meŭ e trăsnetŭ, privirea-mĭ fulgerŭ, mâna mea furtună.»

(1) Mulțĭ inșĭ și maĭ cu sémă dintre ceĭ învĕțațĭ îndătinéză a numì *vrăjitorĭ* și *vrăjitóre* nu numaĭ pe ceĭ ce prin *vrăjile* lorŭ caută a face cuĭ-va rĕŭ, ci și pe ceĭ ce *cetescŭ în stele*, apoĭ pe ceĭ *ce caută în cărțĭ și palmă*, precum și pe ceĭ ce *aruncă* saŭ *tragŭ în bobĭ*.

Așà V. Alecsandri, op. cit. p. 10 scrie între altele și acestea: «*Vrăjitórele* aŭ putere a închegà apa, a legà ploile, a ghicì sórtea ómenilorŭ, trăgêndŭ în 41 bobĭ de porumbŭ»

Dim. P. Lupașcu, op. cit. p. 90 scrie: «*Vrăjitoriile* urale sunt acestea: căutarea în stele, căutarea în cridă, în oglindă, în cărțĭ, în grăunțe (boghĭ), în ghiocŭ și altele, pe carĭ pretinșiĭ *vrăjitorĭ* se recomandă că aŭ nisce cunoscințe secrete, carĭ numaĭ dinșilorŭ li s'aŭ datŭ de natură, însă acestea sunt numaĭ nisce fantasiĭ improvisate de dînșiĭ în scopŭ pentru a amăgì lumea, care crede în acestea, și spre a trage folóse dela ceĭ interesațĭ, carĭ le plătescŭ pentru nisce asemenea minciunĭ, carĭ de carĭ maĭ gogonate.»

fără de lege, lepĕdaţĭ de Dumnedeŭ, carĭ aŭ de a face maĭ multŭ cu spiritele cele necurate, pentru că eĭ în vrăjile ce le rostescŭ, în locŭ să se adreseze la Dumnedeŭ, ființa supremă şi a totŭ puternică, ca acesta să le vie întru ajutorŭ spre ajungerea scopuluĭ ce-lŭ urmărescŭ, îşĭ ieaŭ cele maĭ de multe orĭ refugiulŭ la spiritele cele necurate saŭ la nisce ființe mitologice (1), ca acestea să le dea ajutorulŭ trebuinciosŭ şi să le împlinéscă dorința.

Altă causă de ce sunt vrăjitoriĭ şi vrăjitórele rĕŭ privițĭ de poporŭ este şi pentru că aceştia de regulă *vrăjescŭ* de cum începe a se înserà şi până la miedulŭ nopțiĭ, saŭ maĭ bine disŭ până la *cântătorĭ*, adecă numaĭ în rĕstimpulŭ acela când, nu numaĭ tótă omenimea, ci şi întréga natură se află în cea maĭ mare linişte şi repausŭ şi când, după credința generală a poporuluĭ românŭ, numaĭ spiritele cele necurate şi rele alérgă în colo şi în cóce, căutândŭ dóră arŭ puté află pe cine-va ca să-ĭ facă vre-unŭ rĕŭ, vre-o stricăciune óre-care.

In fine, trebue să maĭ amintescŭ încă şi aceea că în genere cu *vrăjitoria* saŭ *vrăjitulŭ* se ocupă maĭ cu sémă numaĭ unele femeĭ bĕtrâne, carĭ, cum se dice, şi-aŭ trăitŭ traiulŭ şi şi-aŭ mâncatŭ mălaiulŭ, şi carĭ de comunŭ îşĭ facŭ dintr'acéstă o profesiune spre a-şĭ puté câştigà pânea de tóte dilele; rarŭ face acésta vre-o nevastă saŭ fată, iar dintre fete numaĭ acelea, carĭ aŭ perdutŭ tótă speranța

Cea maĭ mare parte a poporuluĭ de rĕndŭ însă face deosebire între ceĭ d'intâĭ şi ceĭ din urmă. Aşà pe ceĭ ce cetescŭ în stele, elŭ îĭ numesce de regulă *vracĭ, păscălitorĭ* şi *zodierĭ* saŭ *zodiaşĭ*, iar pe ceĭ ce caută în palmă şi în cărțĭ, în cridă, oglindă şi ghiocŭ, precum şi pe ceĭ ce aruncă bobiĭ, îĭ numesce maĭ multŭ *ghicitorĭ*, fem. *ghicitóre*, pentru că aceştia nu caută anume a face cuĭ-va rĕŭ, ci numaĭ a ghicì şi a spune viitorulŭ. Şi dacă, ceea ce se întimplă cele maĭ de multe orĭ, nu nimerescŭ bine, nu ghicescŭ, ci croescŭ numaĭ minciunĭ, nu facŭ prin acésta nimicŭ alta decât că înşală lumea bănesce.

De aicea însă, nu resultă nicĭ de cum că una şi aceeaşĭ persónă n'ar puté să fie în acelaşĭ timpŭ *zodierŭ*, *vrăjitorŭ*, *fărmecătorŭ*, *ghicitorŭ* şi *descântătorŭ*. Atârnă numaĭ dela aceea cu ce se ocupă maĭ cu mare predilecțiune.

(1) Vedĭ şi S. Liuba şi A. Iana, stud. cit., «Familia», an. XXVIII, No. 22, p. 258: «Românulŭ este de credință, cum că lucrurile aşà dise supranaturale, admirătóre, sunt făcute cu puterea *spirituşuluĭ*, şi nu arare-orĭ audimŭ dicĕndu-se: «omulŭ ĕsta e cu spirituşŭ,» saŭ «par'că-ĭ cu spirituşŭ, căcĭ póte face tóte, saŭ scie tóte, saŭ află tóte, etc.» Vrăjitórele țigăncĭ înşală fetele şi nevestele prin o apucătură, că facŭ de ese apă dintr'unŭ fusŭ şi le dicŭ că sunt cu spirituşŭ.»

că se vorŭ maĭ puté mărità. Dar și acestea numaĭ rarŭ când vrăjescŭ singure, ci ele maĭ tot-deauna se ducŭ la vre-o *babă sciutóre*, recunoscută de vrăjitóre, ca aceea să le *facă pe ursită* saŭ *pe dragoste*.

Farmecele, sing. *farmecŭ*, se distingŭ de *vrăjĭ* atâtŭ în privința cuprinsuluĭ, alŭ scopuluĭ ce-lŭ urmărescŭ și a mijlócelorŭ ce le întrebuințéză, câtŭ și în privința timpuluĭ când se facŭ.

Fărmecătoriĭ saŭ *fărmecătórele*, adecă bărbațiĭ și femeile carĭ se ocupă cu *fărmecătoria* saŭ *fărmecatulŭ* (1), după cum resultă din tóte farmecele câte îmĭ sunt mie până acum cunoscute, nicĭ când nu-șĭ ieaŭ refugiulŭ la vre-unŭ spiritŭ necuratŭ saŭ la vre-o ființă mitologică, care să le vie întru ajutorŭ spre ajungerea scopuluĭ ce-lŭ urmărescŭ, ci eĭ de regulă se adreséză saŭ la Maĭca Domnuluĭ, ca acésta să le dea ajutorulŭ necesarŭ, saŭ la nisce obiecte, bună-óră cum e *apa* și *róua*, despre carĭ aŭ deplină convingere că, dacă se vorŭ spĕlà cu dînsele, se vorŭ curăți și limpeḑi de tóte aruncăturile și făcĕturile, de totŭ datulŭ și faptulŭ, de tótă urgia și urîciunea și se vorŭ face cu multŭ maĭ frumoșĭ și atrăgĕtorĭ decât orĭ-cine altulŭ.

Scopulŭ farmecelorŭ este așà dar în prima linie ca *celŭ ce farmecă* saŭ *pentru care se farmecă* să se facă frumosŭ, plăcutŭ, atrăgĕtorŭ și fărmecătorŭ, anume ca să pótă fi iubitŭ, respectatŭ, binevorbitŭ și stimatŭ de tótă lumea, alŭ doilea spre a atrage prin frumusețea, purtarea și vorba sa pe orĭ-cine spre sine, însă maĭ alesŭ pe aceia pe carĭ și-a pusŭ elŭ ochiulŭ, și în urmă, dacă prin mijlócele și apucăturile anterióre nu și-a ajunsŭ scopulŭ, a fărmecà, adecă a furà mințile celorŭ pe carĭ îĭ iubesce și de carĭ doresce a fi iubitŭ.

---

(1) O sémă de inșĭ întrebuințéză în locŭ de cuv. *fărmecătorŭ* și *fărmecătóre* cuv. *farmazonŭ* și *farmazónă* saŭ *farmazóncă*.

Cuvintele din urmă însă, carĭ vinŭ dela cuv. francezŭ *franc-maçon*, germ *Freimaurer*, aŭ cu totulŭ altă însemnare. Ele aŭ pĕtrunsŭ abia în timpulŭ maĭ noŭ in sînulŭ poporuluĭ și aŭ începutŭ a se întrebuințà in sensŭ de *fărmecătorŭ* și *fărmecătóre* negreșitŭ numaĭ din causa asemĕnăreĭ cu vorba *farmecŭ*.

Poporulŭ de bună sémă că și-a inchipuitŭ societatea secretă a *francmasonilorŭ* ca o adunare de fărmecătorĭ, și de aceea a prefăcutŭ pe *franc-maçon* in *farmazonŭ*. Veḑĭ L. Șăinénu, Câte-va specimene de etimologie poporană română, «Columna luĭ Traianŭ», Noua serie, tom. IV, p. 242—243. Bucurescĭ 1883.

Obiectele ce se întrebuințéză de fărmecătorĭ și fărmecătóre în timpulŭ *fărmecăreĭ, fărmecătorieĭ* saŭ *fărmecătureĭ*, sunt în genere câtŭ se póte de curate, maĭ alesŭ însă plante mirositóre, și aŭ de scopŭ maĭ multŭ de a atrage, *a fărmecà*, a furà mințile cuĭ-va, ca respectivulŭ să iubéscă și să vorbéscă numaĭ cu acela *care i-a făcutŭ pe dragoste*, nicĭ decum însă a-lŭ nenorocì.

Farmecele se facŭ, în genere, de către fetele și pentru fetele cele marĭ, ca acestea să fie bine vĕḑute, vorbite de bine, iubite și jucate de feciorĭ.

Iar timpulŭ menitŭ pentru *fărmecare* e maĭ cu sémă înainte de rĕsăritulŭ sóreluĭ, adecă de cum prinde a se revĕrsà de ḑiuă și până ce rĕsare sórele, când tóte spiritele cele necurate aŭ dispărutŭ de pe fața pămîntuluĭ, și când natura e maĭ plăcută și maĭ atrăgĕtóre; rare-orĭ după rĕsăritulŭ sóreluĭ, iar după amiaḑĭ maĭ nicĭ odată.

Desfacerile, sing. *desfacere,* aŭ de regulă unŭ îndoitŭ scopŭ:

a) De a depărtà dela sine tóte vrăjitoriile și farmecele, adecă tóte făcĕturile și aruncăturile, totŭ faptulŭ și datulŭ, tótă mânia, urgia și urîciunea, tótă dragostea și iubirea impusă cu de-a sila; și

b) De a se face pre sine plăcutŭ înaintea altora.

In casulŭ acesta scopulŭ desfacerilorŭ e tot-deauna bunŭ.

De multe orĭ însă fărmecătórele nu se mulțămescŭ numaĭ cu o desfacere simplă, ci ele în acelașĭ timpŭ, tótă făcĕtura și aruncătura, totŭ faptulŭ și datulŭ, tótă mânia, urgia și urîciunea, le întorcŭ asupra aceluia dela care presupunŭ ele că vine rĕulŭ.

In casulŭ acesta *desfacerile* nu se potŭ privì numaĭ ca nisce simple depărtărĭ ale rĕuluĭ, ci totŭ odată și ca *vrăjĭ*, alŭ cărorŭ scopŭ e maĭ înainte de tóte de a întórce rĕulŭ pe capulŭ aceluia care l'a trimisŭ, și numaĭ după aceea celŭ ce desface a se face pe sine plăcutŭ înaintea lumiĭ. De aicĭ se vede că vine apoĭ și confundarea cuv. *fărmecătorŭ* și *fărmecătóre* cu cuv. *vrăjitorŭ* și *vrajitóre*, și maĭ alesŭ că, după cum am amintitŭ și maĭ sus, *vrăjile, farmecele* și *desfacerile* se facŭ în genere de către una și aceeașĭ persónă. (1)

---

(1) V. Alecsandri, op. cit. p. 9 și 10: «Poporulŭ crede în puterea *farmecelorŭ* și atribue babelorŭ sciința *vrăjitoriilorŭ*, de unde vine și vorba că *baba-ĭ calulŭ draculuĭ*. In ochiĭ luĭ

Deși desfacerile aŭ unŭ îndoitŭ scopŭ, *bunŭ* și *rĕŭ,* totușĭ ele sunt cu multŭ maĭ lesne de adunatŭ decât *vrăjile* și *farmecele,* pentru că fărmecătórele sunt de părere că dacă ni-a făcut nouĕ cine-va vre-unŭ rĕŭ, nu e nicĭ decum păcatŭ a întórce rĕulŭ respectivŭ pe capulŭ celuĭ ce ni l'a făcutŭ, ca să scie și elŭ câtŭ e de bine atuncĭ când trebue să suferĭ fără să fiĭ cu ceva vinovatŭ.

E fórte probabilŭ însă că fărmecătórele se înduplecă a destăinuì *desfacerile* cu multŭ maĭ lesne și maĭ degrabă decât *vrăjile* și *farmecile* încă și din acea causă, pentru că în contra acestorŭ din urmă se află și o sémă de *rugăcĭunĭ,* carĭ se cetescŭ la diferite ocasiunĭ, nu numaĭ de către mirenĭ, ci chiar și de către servitoriĭ altaruluĭ, și dintre carĭ unele pórtă chiar și numele de *rugăciunĭ de desfacere.* (1)

Maĭ departe spunŭ fărmecătórele, că dacă nu s'ar *desface* aceluia despre care se presupune că i-a făcutŭ cine-va vre-unŭ rĕŭ, *l'a vrăjitŭ* saŭ *fărmecatŭ,* lesne s'ar puté întîmplà ca rĕulŭ să progreseze din ce în ce totŭ maĭ multŭ și persóneĭ respective să i se întîmple, nu numaĭ atare neplăcere saŭ daună, ci chiar și nenorocire.

In fine, e de însemnatŭ încă și aceea că timpulŭ desfacerilorŭ

---

unŭ omŭ cu mintea distrasă este unŭ omŭ fármecatŭ, unŭ tinĕrŭ aprinsŭ de iubire e fărmecatŭ de vre-o babă clónță ce *i-a făcutŭ cu ulcica.*

«Vrăjitórele sciŭ a face de dragoste cu óse de liliecĭ prinșĭ în ajunulŭ Crăciunuluĭ și îngropațĭ de viĭ într'unŭ furnicarŭ.»

(1) *Carte de desfăcutŭ farmecele,* Sibiiŭ 1867, Tipografia eredeĭ luĭ G. Klosius, apud G. Dem. Teodorescu, op. cit. p. 374. La finea acesteĭ cărțĭ se spune că «aceste sfinte *rugăciunĭ pentru desfăcutŭ de farmecĭ* s'aŭ găsitŭ la mănăstirea *Kif* întru o carte la finitulŭ eĭ, scrisă de sfîntulŭ Damaschinŭ, și până acum n'aŭ fostŭ tipărită, ci s'aŭ aflatŭ numaĭ în scrisŭ».

Carte de desfacere a farmecelorŭ, Piatra, Editura tipografieĭ «Unirea», 1885. La finea acesteĭ cărticele de 30 pagine se ḑice: «Acéstă sfîntă rugăcĭune de desfăcutŭ de farmecĭ s'aŭ găsitŭ la mănăstirea *Kief,* la finele uneĭ cărțĭ scrisă de sfîntulŭ Damaschinŭ». Atâtŭ din notița acésta câtŭ și din cuprinsulŭ cărticeleĭ acesteia resultă, că ea e tipărită saŭ după cartea de maĭ sus amintită, saŭ după manuscriptulŭ după care s'a tipăritŭ și cea de maĭ sus.— Cf. «Rènduéla care se face în casa saŭ loculŭ ce se supĕră de *farmece* saŭ de nis-care-va *descântece,»* tip. în «Sânțitorulŭ» (Aghiasmatarulŭ) cuprinḑĕtorŭ de cele maĭ necesare lucrărĭ preuțescĭ culese din Efchologiulŭ celŭ mare, etc. Craiova 1877. p. 195—198.

nu e hotărîtŭ. Ci cum vede cine-va că i s'a fácutŭ rĕŭ, și rĕulŭ acela presupune că i l'a făcutŭ saŭ i l'a trimesŭ vre-unŭ dușmanŭ saŭ dușmancă, îndată începe a-șĭ *desface*, iar dacă singurŭ nu póte, nu-ĭ convine saŭ nu scie, chémă pe o *femee sciutóre*, ca aceea să-ĭ desfacă câtŭ se póte maĭ degrabă, până ce rĕulŭ nu apucă a se încuibà și învechì.

Așà dar *desfacerile*, ca și *descântecele*, se potŭ face, și chiar se și facŭ orĭ când, de cum se revarsă de ḑiuă și până ce înnoptéză.

I. VRĂJI.

Pe ursită.

Eŭ scuturŭ parulŭ,
Parulŭ scutură gardulŭ,
Gardulŭ scutură lazulŭ,
Lazulŭ scutură glodulŭ,
Glodulŭ scutură pămîntulŭ,
Pămîntulŭ scutură lacului,
Lacului scutură pe draculŭ,
Pe draculŭ celŭ maĭ mare,
Dintre toţĭ draciĭ maĭ tare.
Tu, Velzevule, ce escĭ!
Eşĭ de unde locuescĭ
Şi strigă-ţĭ toţĭ draciĭ tĕĭ,
Marĭ şi mititeĭ,
Mulţĭ ca frunza,
Iuţĭ ca spuza,
Şi-ĭ trimite
Cum maĭ iute,
Prin tóte ţĕrile,
Prin tóte ţinuturile,
Prin tóte oraşele,
Prin tóte satele
Şi prin tóte casele,
Prin tóte câmpiile,
Prin tóte dumbrăvile,
Pe tóte drumurile
Şi pe tóte cărările,
Prin tóte pădurile,
Pe tóte plaiurile
Şi pe tóte potecele,
Şi te du şi tu cu eĭ,
Şi cătaţĭ ursitul meŭ,
Ce mi-ĭ dela Dumneḑeŭ,
Ce-ĭ de Dumneḑeŭ *ursatŭ*,
De bunĭ ómenĭ îndemnatŭ,
Ce-ĭ de ursitorĭ ursitŭ
Şi de Dumneḑeŭ menitŭ,
Dar de ómenĭ rĕĭ vrăjitŭ.
Cătaţi-lŭ,
Cercaţi-lŭ!
De le-ţĭ găsì
C'a fi
A casă,
La masă
Cu tată,
Cu mamă,
Cu fraţĭ,
Cu cumnaţĭ,
Cu surorĭ,
Cu verişorĭ,
Cu surate,
Cu cumnate,
Cu sorióre,
Cu verişóre,
Cu vecinĭ,
Cu străinĭ,
La masă stândŭ
Şi mâncândŭ,
Svêrliţi-ĭ lingura,
Sfărmaţi-ĭ strachina,
Să-ĭ pară fraţiĭ
Şi cumnaţiĭ,
Surorile
Şi verişórele,
Suratele

Și cumnatele,
Părinții,
Veciniĭ
Și străiniĭ
Ca câniĭ
Ce hîrîescŭ,
Ca porciĭ
Ce grohotescŭ.
De le-țĭ găsì la masă
Cu vĕduve grase,
Cu fete frumóse,
Svêrliți-ĭ lingura,
Sfărmați-ĭ strachina,
Să-ĭ pară luĭ
Ibovnicele luĭ
Cățele burduhóse,
Scrófe răpănóse.
De le-țĭ găsì pe drumŭ mergêndŭ,
De le țĭ aflà în somnŭ dormindŭ,
Trântiți-lŭ,
Iuțiți-lŭ,
Grăbiți-lŭ,
La N. porniți-lŭ !
Cu nouĕ-ḑecĭ și nouĕ de picióre
Alergĕtóre
După dînsulŭ alergațĭ,
Pe sus îlŭ luațĭ,
Spre N. îlŭ plecațĭ !
Cu 99 de limbĭ împungĕtóre
Și străpungĕtóre
Impungeți-lŭ,
Străpungeți-lŭ,
La N. duceți-lŭ !
Cu 99 de coḑĭ lovitóre
Și pălitóre
Loviți-lŭ,
Păliți-lŭ,
Din fată-lŭ lovițĭ,
Din dosŭ îlŭ pălițĭ,
Sângele-ĭ clocotițĭ,
La N. mi-lŭ pornițĭ !
Cătați-lŭ,
Cercați-lŭ
Curînd,
Maĭ curînd,
In astă-séră,
De séră,
In astă nópte,
De nópte.
Unde li-țĭ cătà
Și mi li-țĭ aflà,
Nu-ĭ dațĭ locŭ de felŭ a stà.
De li-țĭ găsì pe cuptoriŭ,
Dați-lŭ josŭ de pe cuptoriŭ.
De li-țĭ găsì pe vatră,
Dați-lŭ sub vatră.
De li-țĭ găsì la focŭ,
Dați-lŭ pe focŭ.
De li-țĭ găsì pe patŭ,
Dați-lŭ sub patŭ.
De li-țĭ găsì pe laiță,
Dați-lŭ sub laiță.
De li-țĭ găsì lângă masă,
Dați-lŭ la mijlocŭ de casă.
De li-țĭ găsì la mijlocŭ de casă,
Dați-lŭ lângă pragŭ.
De li-țĭ găsì lângă pragŭ,
Dați-lŭ peste pragŭ.
De li-țĭ găsì după pragŭ,
Dați-lŭ în ogradă.
De li-țĭ găsì în ogradă,
Dați-lŭ peste pórtă.
Nu-ĭ dațĭ a mâncà,
Nu-ĭ dațĭ a lucrà,
Nu-ĭ dațĭ a bé,
Nu-ĭ dațĭ a ședé.
In locŭ nu-lŭ lăsațĭ,
Odihnă nu-ĭ dațĭ.
Nu-ĭ dațĭ a ședé într'unŭ locŭ
Ca pĕrulŭ pe focŭ.

Daţi-ĭ fiorĭ
Pe subsuorĭ,...
Şi şórecĭ
Prin ciórecĭ,
Şi furnicĭ
Prin opincĭ.
Cum arde para foculuĭ,
In gura cuptoriuluĭ,
Aşà să-ĭ ardă şi luĭ inima
După Domnica,
După gândulŭ eĭ,
După traiulŭ eĭ.
Tu împĕratulŭ dracilorŭ,
Impeliţaţilorŭ!
Strînge-ţĭ pe toţĭ draciĭ tĕĭ,
Marĭ şi mititeĭ,
Iuţĭ şi sprinteneĭ,
Şi-ĭ trimite'n tóte ţĕrile,
In tóte ţinuturile,
In tóte oraşele,
In tóte satele.
Şĭ-unde li-ţĭ găsi
Pe ursitulŭ meŭ
Datŭ de Dumneḑeŭ,
De Domnulŭ Dumneḑeŭ datŭ,
De ómenĭ bunĭ îndemnatŭ,
Pe sus luaţi-lŭ,
La N. porniţi-lŭ,
Iute ca gândulŭ,
Uşorŭ ca vîntulŭ,
Peste codri fără ruşine,
Peste câmpĭ fără păşune,
Peste ape fără vadurĭ,
Peste gardurĭ
Fără prilazurĭ.
Cum n'a avutŭ,
Când l'a născutŭ,
Mă sa stare,
Alinare
Şĭ-aşezare,
Aşà să n'aĭbă şi elŭ
Stare
Şĭ-alinare,
Pân'nu s'a porni,
Până n'a sosi
La N. cea alésă,
Şi frumósă,
La graiulŭ eĭ,
La traiulŭ eĭ,
La cuvîntulŭ eĭ,
La tóte ale eĭ!
Tu 'mpĕrate să m'asculţĭ
Şi ce ţĭ-am spusŭ să nu uiţĭ,
Că de nu-ĭ uità
Şi me-ĭ ascultà
Unŭ hărmăsariŭ negru ca corbulŭ
Şi iute ca foculŭ
Din herghelia Vlădichiĭ l-oiŭ luà
Şi ţi l'oiŭ da.
Şi de me-ĭ ascultà,
Unŭ hărmăsariŭ negru ca corbulŭ
Şi iute ca foculŭ
Din herghelia împĕratuluĭ
L-oiŭ luà
Şi ţi l'oiŭ da.
Tu 'mpĕrate,
Cornurate!
De me-ĭ ascultà
Şi me-ĭ ascultà,
Unŭ copilŭ de fată mare,
Nebotezatŭ,
Ne'ncreştinatŭ,
L'oiŭ luà
Şi ţi l'oiŭ da!
Dar de nu me-ĭ ascultà,
Peste mare posnă-ĭ da,
Că muerea prinde-ţĭ-oiŭ,
Cu fusulŭ mori 'npunge oiŭ,
Ochiĭ din capŭ scóte-ĭ-oiŭ,
Şĭ-altă posnă face-ţĭ-oiŭ!

Observațiunĭ.

Vraja acésta mi-a dictat'o Dominica Popescu, româncă din Ciudeiŭ, orășelŭ în districtulŭ Storojinețuluĭ.

*

Invĕlirea foculuĭ.

I.

Eŭ, focule, te 'nvĕlescŭ,
Te 'nvĕlescŭ, te potolescŭ.
Dar' tu mi te desvĕlesce
Și mi te despotolesce,
Și te fă laurŭ, bălaurŭ,
Cu aripĭ și solzĭ de aurŭ,
Cu nouĕ-ḑecĭ și nouĕ de capurĭ,
Cu nouĕ-ḑecĭ și nouĕ de ochĭ,
Cu nouĕ-ḑecĭ și nouĕ de limbĭ,
Cu nouĕ-ḑecĭ și nouĕ de picióre,
Și te du 'n lume,
Peste lume,
La ursitulŭ meŭ anume,
Și te du peste hotară
Până peste-a nóua țară,
Și-mĭ adă ursitulŭ meŭ
Celŭ lăsatŭ de Dumneḑeŭ,
De-a fi holteiŭ,
De-a fi vĕduvoiŭ,
Adă-lŭ în *ĭa* (1) sară la noĭ.
De le-ĭ găsi la masă stândŭ
Și din vre-unŭ păharŭ bêndŭ,
Svêrle-ĭ păharulŭ din mână.
De le-ĭ găsi la masă mâncândŭ,
Svêrle-ĭ lingura din mână.
De le-ĭ găsì pe patŭ,
Dă-lŭ sub patŭ.
De le-ĭ găsì pe laĭță,
Dă-lŭ sub laĭță.
De le-ĭ găsì pe cuptoriŭ,
Dă-lŭ sub cuptoriŭ.
De le-ĭ găsi pe vatră,
Dă-lŭ sub vatră.
De le-ĭ găsì la masă,
Dă-lŭ sub masă.
De le-ĭ găsì la ușă,
Dă-lŭ pe ușă,
Și grăbesce
De-lŭ pornesce,
Și mi-lŭ adă ca feciorŭ,
Adă-mi-lŭ iute în sborŭ,
Peste drumurĭ făr' de glodŭ,
Peste ape făr' de podŭ,
Peste drumurĭ făr' oprélă,
Peste gardŭ fără *zăhală*. (2)
A luĭ rușine să péră,
La noĭ să vie 'n *ia* sară,
Să 'ntre 'n casă să mĕ céră . . .
Peste câmpurĭ epuresce,
Prin drumbrăvĭ și luncĭ lupesce,
Prin pădurĭ fără de sine,
Prin satŭ fără de rușine.

Și-lŭ ad' anume la mine.
Cu limbele mi-lŭ totŭ linge
Cu piciórele-lŭ împinge,
Cu ochi-lŭ ochesce,
Cu códa-lŭ plesnesce,
Spre mine-lŭ pornesce,
La mine-lŭ grăbesce,
La mine-lŭ sosesce.
Cu dînsulŭ în ia sară
Aeve să mĕ visezŭ,
Cu dînsulŭ mânĭ diminéță
Aeve să mĕ 'ntîlnescŭ,
Cu elŭ să vorbescŭ
Și să mĕ drăgostescŭ!

Observațiunĭ.

Fata care voesce ca *ursitulŭ* eĭ să nu iubéscă pre altă fată ci numaĭ pre dînsa, saŭ fiindu-ĭ dorŭ de ursitulŭ sĕŭ, voesce să-lŭ aducă într'o mică de césŭ la sine din orĭ-ce depărtare s'ar aflà elŭ, fură în séra st. Andreiŭ saŭ a st. Vasile unŭ *resteŭ* dela o casă unde ómeniĭ nu-sŭ *priminițĭ*, adecă unde-sŭ numaĭ odată căsătorițĭ. Iară după ce fură resteulŭ și se întórce cu dînsulŭ a casă, se duce dreptŭ la vatră și începe a învĕli foculŭ cu elŭ în timpŭ ce rostesce versurile maĭ sus arĕtate. Totŭ odată caută fata ca, pe când rostesce ea versurile acestea, să nu fie nime în casă, care ar puté s'o audă și s'o stingheréscă în vrăjitoria sa. Fiindŭ și altŭ cine-va în casă și vĕḑĕndu-o ce face, atuncĭ tótă vraja, după credința eĭ, n'ar avé nicĭ unŭ efectŭ.

După ce a sfîrșitŭ de rostitŭ versurile de maĭ sus, ese cu resteulŭ, cu carele a învĕlitŭ foculŭ, afară și-lŭ aruncă peste casă. Apoĭ se întórce iarășĭ în casă și se culcă, în deplină liniște și credință că peste nópte *aeve* va visà pre *ursitulŭ* sĕŭ, iară a doua ḑi diminéță *aeve* se va întîlni cu dînsulŭ și-lŭ va strînge în brațele sale, fiindŭ-că *așà i-a făcutŭ*, că elŭ numaĭ decât trebue să vie la dînsa și s'o céră la părințiĭ sĕĭ de soție.

Acéstă vrajă, dictată dimpreună cu esplicarea eĭ de o româncă din Pătrăuțŭ, satŭ nu departe de orașulŭ Sucéva, mi-a trimis'o amiculŭ meŭ d-lŭ Vasile Turturénŭ, preotŭ.

Note.

1. In *ĭa* séră = în *acéstă* saŭ *astă* séră. Se aude fórte adese-orĭ în Bucovina, şi se întrebuinţéză tot-deauna spre a arĕtà séra ce urméză, spre deosebire de séra trecută, care se esprimă prin *a séră*, precum şi de séra premergĕtóre, care se esprimă prin *alaltă séră* = ceea-laltă séră.

In locŭ de *„în ĭa séră“* se dice şi *„de séră“*, în locŭ *„a séră“* şi *„erĭ séră“*, şi în locŭ de *„alaltă séră“* şi *„alaltă erĭ séră.“*

Totuşĭ între *„ĭa séră“* şi *„de séră“* esistă de multe orĭ o mare deosebire, căcĭ pe când prin *„ĭa séră“* se înţelege nu numaĭ séra ce are să urmeze, ci totŭ odată şi séra în care ne aflămŭ, pe atuncĭ prin *„de séră“* se înţelege numaĭ séra ce are să urmeze. Iară prin *„de cu séră“* se inţelege o parte trecută din *„ĭa séră“* şi anume partea primă.

Serile ce urméză după *„ĭa séră“* se arată prin *“mâne séră“* şi *„poĭmânĭ séră.“*

2. *Zăhală* = fără órĭ-care pĭedică.

II.

Focule,
Focşorule !
Eŭ te învĕlescŭ,
Tu nu te 'nvĕli;
Eŭ te potolescŭ,
Tu nu te potoli;
Eŭ voiŭ adormi,
Tu nu adormi;
Ci te desvĕlesce
Şi despotolesce
Şi te du în lume,
Peste lume,
Până la ursitulŭ meŭ,
Ce mi-ĭ dela Dumnedeŭ.
De-a fi cu vĕduvă grasă,
De-a fi cu fată frumósă,
Cu dînsa să nu grăiască,
Să nu *bîrîéscă*, (1)
La mine să se pornéscă.
Să nu-ĭ fie îndemână,
Să n'aibă locŭ de hodină,
Precum n'a avutŭ
Şi mă-sa când l'a născutŭ,
Cu şelele rupte,
Cu pólele crunte.
Să nu pótă adormi,
Să nu pótă hodini,
Pân' la mine n'a veni !

Observaţiunĭ.

Acéstă vrajă, dictată de-o romancă din Mitoculŭ-Dragomirneĭ,

satŭ în apropierea orașuluĭ Sucéva, și comunicată de d-lŭ dr. Ștefanŭ Saghinŭ, se face maĭ alesŭ de către fetele carĭ nu se potŭ mărita.

Note.

(1) Sub verb. *a bîrî* se înțelege aicĭ atâta câtŭ *a borborosì* saŭ *a șoptì*, adecă a vorbì ceva pe sub nasŭ ca să nu-lŭ poțĭ înțelege ce vorbesce.

Iar verb. acesta este formatŭ dela adverb. *bîr*, cu care îndătineză Românii de pretutindene a chema oile.

*

Infigerea cuțituluĭ.

Eŭ nu 'nfigŭ acestŭ cuțitŭ
Nicĭ în lutŭ, nicĭ în pămîntŭ,
Ci-lŭ înfigŭ în inima
Celuĭ ce mi-ĭ înpărțitŭ.
Sâmbătă sară
Am eșitŭ afară
Și m'am uitatŭ la délŭ
Și n'am vĕḑutŭ nemică,
Și m'am uitatŭ la vale
Și iar n'am vĕḑutŭ nemică,
M'am uitatŭ la asfințitŭ
Nicĭ atâta n'am vĕḑutŭ,
M'am întorsŭ spre rĕsăritŭ
Și 'ntr'acolo am vĕḑutŭ
Pajură înpăjurată (1)
Cu focŭ îmbrăcată,
Cu focŭ încinsă,
Cu focŭ cuprinsă.
Și cum am vĕḑut'o
Am și întrebat'o:
— Unde mergĭ tu, pajură,
Așà de 'mpăjurată
Șĭ-așà de înfocată,
Cu focŭ încinsă,
Cu focŭ cuprinsă?
— Mĕ ducŭ codriĭ să-ĭ pârlescŭ,
Câmpiĭ ca să-ĭ vestejescŭ,
Văile ca să le secŭ
Și pietrele să le crepŭ!
— Lasă codri se 'nfrunzéscă,
Câmpiile se 'nflorescă,
Văile ca se 'nverḑéscă,
Pietrele să se măréscă!
Da te dù la *omulŭ meŭ* (2)
Celŭ alesŭ de Dumneḑeŭ
Și mie datŭ,
De ómenĭ bunĭ îndreptatŭ,
Și cu focŭ ìlŭ îmbracă,
Și cu focŭ ìlŭ înfócă,
Și cu focŭ ìlŭ încinge,
Și cu focŭ ìlŭ strînge,
Și cu focŭ ìlŭ coprinde,
Și cu focŭ ìlŭ aprinde.
Focŭ pe gura cămășiĭ îĭ bagă
Și la inimă ì-lŭ așéză.
De le-ĭ găsì dormindŭ,
De le-ĭ găsì mâncândŭ,
Din somnŭ să mi-lŭ trezescĭ,

Dela masă să-lŭ stîrnescĭ
Și spre mine să-lŭ pornescĭ,
Să-lŭ aducĭ, să mi-lŭ grăbescĭ,
Prin pădure fără sine
Și prin satŭ fără rușine,
Prin poenĭ fără de drumŭ,
Prin câmpiĭ fără cărărĭ,
Pe drumurĭ fără de glodurĭ
Și prin ape fără podurĭ,
Peste gardurĭ
Fără prilazurĭ.
Și de le-ĭ găsì
La mese 'ntinse,
Cu făcliĭ aprinse,
La neveste grase
Și fete frumóse,
Să-ĭ pară cățele viermĕnóse,
Numaĭ eŭ să-ĭ par frumósă,
Numaĭ eŭ să-ĭ fiŭ alésă!

Observațiunĭ.

Acéstă vrajă, culésă în satulŭ Pătrăuțŭ de lângă orașulŭ Sucéva, mi-a trimis'o amiculŭ meŭ d-lŭ V. Turturénŭ.

Dacă o fată și-a pusŭ ochiulŭ pe unŭ feciorŭ, dar se teme că acela nu va lua-o de soție, apoĭ ca să fie maĭ sigură ca feciorulŭ respectivŭ numaĭ decât să-ĭ fie bărbatŭ, ea *ĭĭ face pe ursită.* Ese adecă într'o Sâmbătă séra în cornulŭ saŭ *chietórea* caseĭ c'unŭ cuțitŭ în mână și, înfigêndu-lŭ în pămîntŭ, rostesce dela începutŭ și până la sfîrșitŭ versurile vrăjeĭ acesteia.

Prin rostirea versurilorŭ citate și prin înfigerea cuțituluĭ, cugetă ea că feciorulŭ pe care și-a pusŭ ochiulŭ, trebue, maĭ timpuriŭ saŭ maĭ târḑiŭ, negreșitŭ s'o iea de nevastă, chiar și atuncĭ când maĭ nainte nicĭ n'ar fi visatŭ de dînsa, saŭ când atâtŭ părințiĭ câtŭ și tóte némurile luĭ i s'arŭ pune în potrivă.

Note.

1) Intr'o variantă a acesteĭ vrăjĭ din Mitoculŭ-Dragomirneĭ, care se vrăjesce de cătră fetele ce nu sunt jucate cu scopŭ ca să jóce, în locŭ de *o singură pajură* provinŭ :

Nouĕ-ḑecĭ și nouĕ de pajurĭ împăjurate
Tóte cu focŭ îmbrăcate.

Iar maĭ în jos:

Voĭ pajurilorŭ vĕ duceţĭ la N.
Şi într'însulŭ vĕ băgaţĭ,
Şi gândŭ bunŭ de mine-ĭ daţĭ.

2) Prin cuvintele *omulŭ meŭ* se înţelege aicĭ feciorulŭ pe care şi-a pusŭ fata ochiulŭ. In cele maĭ multe vrăjĭ şi farmece însă, în loculŭ acestorŭ cuvinte, se ḑice *ursitulŭ meŭ*.

*

Chiemarea luneĭ.

Lună, lună,
Vîrgolună!
Tu escĭ mândră şi frumósă,
Tu escĭ a nopţiĭ crăĭasă,
Tu calŭ aĭ
Dar' frêŭ n'aĭ.
Na-ţĭ ţie brâulŭ meŭ
Şi fă frêŭ
Caluluĭ tĕŭ,
Să mergĭ dup' ursitulŭ meŭ.
De-a fi de-aice din satŭ,
De-a fi din cela-laltŭ satŭ,
De-a fi dintr'alŭ treilea satŭ
Saŭ dintr'alŭ noulea satŭ,
Nu-ĭ da stare
Şĭ-alinare,
Elŭ să nu pótă dormi,
Să nu pótă odihni,
Pân' la mine n'a veni!

Observaţiunĭ.

Vraja acésta, culésă din Mitoculŭ-Dragomirneĭ şi comunicată de d-lŭ dr. St. Saghinŭ, se face tot-deauna la *Lună nóuă* saŭ, după cum spunŭ uniĭ Românĭ, la *Craiŭ noŭ,* de cătră fetele carĭ nu se potŭ mărită.

*

Incingerea brâuluĭ.

Brâŭ, brâuşorŭ!
Fă-te şerpuşorŭ,
Fă-te laurŭ, balaurŭ,
Cu solziĭ de aurŭ.

Și cum te-oiŭ încinge
Tu mi te descinge,
Și mergĭ dup'ursitulŭ meŭ
Celŭ lăsatŭ de Dumnedeŭ
La o casă și la dóuĕ,
Până-ĭ ajunge la nóuĕ.
Dacă nu le-ĭ întîlnì,
Dacă nu mi le-ĭ găsì,
Să te ducĭ l'a noua țară
Și mi-lŭ adă în ia sară,
Și mi-lŭ adă fără sine
Și fără lécŭ de rușine.
Nu-ĭ da a trăi,
Nu-ĭ da a grăi
Cu vĕduve grase,
Cu fete frumóse,
Cu părinți în casă.
De-ĭ pe patŭ,
Dă-lŭ sub patŭ.
De-ĭ la masă,
Dă-lŭ sub masă.
De-ĭ pe laĭță,
Dă-lŭ sub laĭță.
Unde i-sŭ picióre
Pune-ĭ capulŭ,
Iar unde-ĭ capulŭ
Pune-ĭ piciórele.
Să n'aĭbă stare
Șĭ-alinare,
Cum n'a avutŭ
Maĭca-sa când l'a născutŭ,
Cu sudorĭ de mórte
Cu pólele încruntate,
Cu sudorĭ pe frunte
Cu vinele tóte ude . . .
Cum s'a sbuciumatŭ maĭca-sa
Pân' ce l'o născutŭ,
Așà să se sbuciume și elŭ
Pân' ce n'a venì la mine.
Iar la mine dac'a venì,
Eŭ cu dînsulŭ când voiŭ grăi
Ca cu mirŭ l'oiŭ miruì,
La dînsulŭ când oiŭ cătà,
Ca cu busuĭocŭ l'oiŭ suflà,
Și la dînsulŭ când oiŭ rîde,
Să-ĭ pară
Că eŭ galbenĭ i-aș întinde!

Observațiunĭ.

Acéstă vrajă, dictată de o româncă din Stulpicanĭ, satŭ în districtulŭ Gureĭ-Humoruluĭ, mi-a comunicat'o d-lŭ V. Turturénŭ.

*

Chiemarea luĭ Teme.

Eșĭ *Teme* (1),
Nu te teme!
Eșĭ de unde escĭ,
De unde locuescĭ.
Și te du la N. N. (2)
Pe gura cămeșiĭ te bagă
Și la inima luĭ te-așéză.
Cămeșa-ĭ *pălăesce* (3)

Din somnŭ îlŭ trezesce,
La mine-lŭ pornesce,
Din lume,
Peste lume,
La mine să vie anume.
Să nu aĭbă locŭ nicĭ stare
Până la mine o plecare.
Să nu pótă făr' de mine,
Precum n'a pututŭ
Mă-sa când l'a făcutŭ
Cu pólele crunte,
Cu sudorĭ pe frunte,
Cu buzele mușcate,
Cu codile despletite pe spate!

Observațiunĭ.

Vraja acésta, culésă în Șcheia, satŭ în apropierea orașuluĭ Suceva, mi-a comunicat'o d-lŭ Vasile Balintescu, pedagogŭ.

Note.

1) Sub *Teme* se 'nțelege aice o ființă mitologică.

2) Aicĭ se pune numele feciorulu saŭ feteĭ, care se vrăjesce.

3) Sub verbulŭ *a pălăì*, care se rostesce în unele casurĭ și *a pălălăì*, se înțelege a vênturà saŭ a flulurà în vêntŭ, d. e. eŭ *pălăescŭ* sĕmânță, eŭ vênturŭ semênță; foculŭ *pălăesce* saŭ *pălălăesce*, adică arde cu *pălălae*, cu flacără mare.

*

Cócerea turteĭ.

Ieșĭ, Petre,
Ieșĭ, Sân-Petre!
Cu surda ta,
Cu muta ta,
Șĭ-asurdesce,
Șĭ-amuțesce,
Și 'ncremenesce
Și hotăresce.
Cum se hotărescŭ hotarĕle
Și miedĭuinele,
Așa să se hotărésca
Și să se despărțéscă
Gura luĭ N. N. cea rea,
Și limba luĭ,
Și inima luĭ,
Și gândulŭ luĭ
Despre mine.
Și cum nu potŭ eŭ
Fără trupulŭ meŭ,
Fără mânele mele,
Și fără picĭórele mele,
Așá nicĭ elŭ să nu pótă
Fără de mine!

Observaţiunĭ.

Fata, care voesce să fie vorbită de bine şi iubită de feciorulŭ saŭ bărbatulŭ pe care şi-a pusŭ ea ochiulŭ, aduce o gură de apă mută, adecă nevorbindŭ nemicŭ pe drumŭ când se întórce dela fântână, iar după ce a sositŭ a casă rostesce cuvintele de maĭ sus şi se frécă cu atâta făină, câtŭ cuprinde gura cea de apă. După aceea se frécă de o faţă-de-masă, apoĭ pune făina muiată în gura cea de apă pe faţa de masă, face dintr'însa unŭ aluatŭ, se pune cu dosulŭ (şedutulŭ) pe aluatŭ, după aceea îlŭ reşchie, adecă îlŭ lăţesce în drépta şi stânga, făcêndŭ dintr'însulŭ o turtă pe care o pune apoĭ în vatra foculuĭ ca să se cócă. După ce turta, astfelŭ frământată, s'a coptŭ de ajunsŭ, iarăşĭ o frécă până ce o face făină şi aşà o dă celuĭ ce i-a vrăjitŭ în mâncare ca s'o mânânce.

Vraja acésta, culésă în Boianŭ, satŭ în districtulŭ Cernăuţuluĭ, mi-a comunicat'o d-lŭ V. Turturénŭ.

*

Facerea cu ulcica.

Eŭ nu'nvêrtŭ ulcica,
Ci'ntorcŭ gândulŭ
Şi cuvîntulŭ
Şi inima luĭ N. cu totulŭ
Dela alte fete spre mine.
Să parŭ din faţă
Cuconiţă,
Iară din dosŭ păuniţă.
Câţĭ în urmă mĭ-orŭ călcà
Toţĭ m'orŭ lăudà,
Cu dînşĭ-oiŭ jucà
In gură m'oiŭ sărutà
De mână că m'orŭ luà,
Cu dînşiĭ m'oiŭ desmĭerdà.

Observaţiunĭ.

Vraja acésta, culésă în Mitoculŭ-Dragomirneĭ şi comunicată de d-lŭ dr. St. Saghinŭ, se face maĭ cu sémă de cătră fetele cele stătute, carĭ nu se potŭ mărità.

Ea este una dintre cele maĭ usitate și maĭ rĕspândite vrăjĭ. Dovadă despre acésta avemŭ și dicala «*ĭ-a făcutŭ cu ulcica*» saŭ «*pare că ĭ-a făcutŭ cu ulcica*», care se aplică unuĭ feciorŭ, ce șĭ bate prea multŭ capulŭ după vre-o fată, deși aceea nu e cine scie câtŭ de frumósă, istéță saŭ avută.

Fata, care voesce să placă orĭ-cuĭ, iea o ulcicuță, o întórce cu gura în jos, ĭĭ pune pe fundŭ maĭ mulțĭ cărbunĭ și învêrtind'o rostesce cuvintele de maĭ sus.

*

Așternerea patuluĭ.

Mie-mĭ așternŭ bumbacŭ și mătasă,
Flăcăilorŭ N. N. holeră ghimpósă,
Focŭ și urzicĭ,
Ace și furnicĭ.
Să nu pótă bé
Să nu pótă mânca,
Să nu pótă adormi,
Să nu pót'a s'odihni,
Pân'la mine n'orŭ veni
Și cu min' s'orŭ drăgosti!

Observațiunĭ.

Fata, care voesce să fie cercetată și drăgostită de feciorĭ, rostesce cuvintele acesteĭ vrăjĭ, audită dela o româncă din satulŭ Stulpicanĭ și comunicată de d-lŭ V. Turturénŭ, tot-deauna séra când îșĭ așterne patulŭ și voesce să se culce.

*

Scóterea dragostilorŭ.

Sântă-Mărie, sântă de tine!
Eŭ nu calcŭ degetele tatăluĭ,
Ci calcŭ fetele satuluĭ,
Le calcŭ să fie călcate
Și 'napoĭa mea lăsate.
Cu dreptulŭ că le-am călcatŭ
Și 'napoĭ că le-am lăsatŭ,
Și cu stângulŭ am pășitŭ
Și 'nainte le-am eșitŭ...
Dănilașŭ, Dănilașŭ!

Descalică la orașŭ
Și-mĭ dă mie cheile
Să descuĭ cămările,
Ca să-mĭ scotŭ dragostile
Din cinstea icónelorŭ,
Din fața cucónelorŭ,
Din pălăriile flăcăilorŭ,
Din cușmele bărbaților ŭ,
Din codile fetelorŭ,
Din cârpele nevestelorŭ (1).
Și cum e maĭ sus
Cununa garduluĭ
De fața pămîntuluĭ, (2)
Așà să fiŭ și eŭ maĭ pre sus,
Maĭ cinstită
Și maĭ ĭubită
Decât tóte fetele
Și tóte nevestele!

Observațiunĭ.

Fata, care voesce să fie jucată și băgată în samă de toțĭ feciorii, care vrea să fie maĭ alésă și maĭ căutată dintre tóte cele-lalte fete din satŭ, înainte de a se pornì la jocŭ, fiindŭ încă în casă, își încleștéză mânile, și așà plecându-le în josŭ și călcându-le cu piciorulŭ dreptŭ, începe a rostì versurile de maĭ sus până la

Cu dreptulŭ că le-am călcatŭ
Și 'napoĭ că le-am lăsatŭ.

Iar când dice:

Și cu stângulŭ am pășitŭ
Și 'nainte le-am ĭeșitŭ,

atuncĭ, sosindŭ în pragulŭ ușeĭ, calcă mânile încleștate cu piciorulŭ celŭ stângŭ.

După ce în modulŭ acesta a rostitŭ ea și aceste douĕ versurĭ, când vrea să trécă prin pórta ogrădiĭ, rostesce versurile incepêndŭ dela *Dănilașŭ* și până la sfîrșitŭ.

Unele fete, când voescŭ să-șĭ scótă dragostile, ieaŭ într'o ulcică apă neîncepută și puindŭ într'însa busuiocŭ, o pană de păunŭ și unŭ banŭ de argintŭ, se ducŭ pe la cheutorile garduluĭ într'o Marțĭ, Joĭ saŭ Sâmbătă, și după ce rostescŭ cuvintele de maĭ sus, se spală cu apa și cu cele-lalte obiecte dintr'însa.

Prin procedura acésta și prin rostirea vrăjiĭ acesteia, se dice că

fetele, carĭ în chipulŭ acesta *șĭ-aŭ făcutŭ pe dragoste,* sunt căutate și jucate de toțĭ feciorii din satŭ maĭ multŭ decât orĭ-carĭ alte fete de sémа lorŭ. Ba, ce este încă și maĭ multŭ, ele sunt cinstite, înaintate și respectate într'unŭ modŭ deosebitŭ chiar și de către bĕtrâniĭ și bĕtrânele satuluĭ.

Vraja acésta, dictată dimpreună cu explicarea eĭ de o româncă din Pătrăuțŭ, satŭ în districtulŭ Suceviĭ, mi-a comunicat'o d-lŭ V. Turturénŭ.

Note.

(1) Intr'o variantă a acesteĭ vrăjĭ, totŭ din Pătrăuțŭ, aceste două versurĭ sună așà:

Din gâțele fetelorŭ,
Din legăturile nevestelorŭ.

(2) Fetele, carĭ-șĭ scotŭ dragostile cu ulcica la cheutorile vre-unuĭ gardŭ, rostescŭ versurile acestea așà :

Cum e cununa asta de gardŭ
Maĭ sus decât fața pămîntuluĭ.

*

Ferberea ocneĭ.

Fĭerbe, *ocnă,* 1) clocotesce,
Pămîntulŭ mi-lŭ *coscovesce* 2)
Și ĭérba mĭ-o dogoresce,
Pre N. la mine-lŭ pornesce.
N. să nu pótă bé,
Nicĭ să nu pótă mâncà
Pân' la mine n'a plecà;
Să nu pótă hodinì
Pân' la mine n'a pornì
Și la mine n'a veni,
Cu mine-a se drăgosti,
Cu mine-a se libovi!

Observațiunĭ.

Acéstă vrajă, dictată de o românсă din satulŭ Stulpicanĭ, mi-a împărtășit'o d-lŭ V. Turturénŭ, preotŭ.

Note.

(1) Sub cuv. *ocnă* din vraja acésta se înţelege ulcica saŭ hîrbulŭ, cu care se vrăjesce şi care de regulă se pune la focŭ ca să férbă.

(2) *A coşcovì* = a corojì = a coşi, adecă a rădicà partea saŭ pătura deasupra în sus.

*

Făcĕtură de despărţire.

Cine-ĭ aceea,
Cine-ĭ aceea?
— Catrina!
Ce are pe capŭ?
— Pĭele de dracŭ!
Ce are pe trupŭ?
— Pĭele de lupŭ!
Ce are pe vine?
— Pĭele de câne!
Ce are în gură?
— Pricazŭ şi ură!
Dacă-ĭ aşà,
Să fugă N. de ea
Ca de dracu,
Şi să se témă
Ca de lupŭ,
Şi să se păzéscă
Ca de-unŭ câne turbatŭ!

Observaţiunĭ.

De trăescŭ doĭ inşĭ bine, şi nesuferindŭ acésta fiinţele cele rele, atuncĭ vrăjitórea, după cum mi-a spusŭ Domnica Popescu, româncă din Ciudeiŭ, care mĭ-a dictatŭ vraja acésta, vrêndŭ să despărţéscă pre ceĭ ce trăescŭ bine, se duce în pădure şi caută doĭ copacĭ gemĕnarĭ, carĭ fură desrădĕcinaţĭ de o furtună şi carĭ aŭ cădutŭ unulŭ într'o parte iar celŭ-laltŭ în altă parte. Dintre aceste dóuĕ lemne iea vrăjitórea ţĕrînă şi întrebuinţéză momentulŭ când se află ceĭ doĭ amanţĭ la o laltă, şi rostesce formula de maĭ sus, menindu-ĭ cuvintele atâtŭ unuia câtŭ şi altuia, şi asvêrle ţĕrîna acésta între dînşiĭ.

*

Innegrirea fetelorŭ.

Hîș, cióre negre, buhóse!
Că eŭ sunt N. cea frumósă,
Dintre fete cea alésă.
Eŭ sunt flórea satuluĭ,
Crucea busuĭoculuĭ
Și fruntea noroduluĭ,
Dragostea fecĭorilorŭ
Și fala voĭnicilorŭ!
Eŭ sunt pomŭ mândru 'nfloritŭ,
Gangurŭ galbĕnŭ auritŭ.
Când din gur'oiŭ *gănguri*
Toțĭ fecĭori-oiŭ îndulci,
Toțĭ ceĭ micĭ
Și voĭnicĭ,
Toțĭ săteniĭ
Și poporeniĭ.
Cine de mine s'a lipi,
Ca de vinŭ bunŭ s'a veseli;
Cine de mine s'a atinge,
Ca de mĭere se va linge!

Observațiunĭ.

Acéstă vrajă, culésă dela o româncă din satulŭ Stulpicanĭ, mi-a comunicat'o d-lŭ V. Turtureanŭ.

Când merge o fată la jocŭ, la hramŭ, la o nuntă saŭ la altă petrecere, cum se vede în strînsură, adreséză cătră cele-lalte fete versurile acestea, pre carĭ le rostesce în taină, cu scopŭ ca fecioriĭ numaĭ pe dînsa s'o cinstéscă și s'o jóce, numaĭ cu dînsa să stea de vorbă și să se petrécă, iar pre tóte cele-lalte fete să le desprețuiască ca pre nisce cióre.

—

II. FARMECE.

De dragoste.

I.

Măriór'a sinecatŭ,
Sinecatŭ şĭ-a mânecatŭ
Pe cărarea luĭ Traĭanŭ,
La rîulŭ luĭ Iordanŭ,
Apă rece a luà,
De ură a se spĕlà.
La rîŭ însă nu putea
Nicĭ decum s'apropià,
Că era tinosŭ, glodosŭ,
Şi 'napoĭ mi s'a întorsŭ.
Nimine n'a vĕḑut'o,
Nimene n'a auḑit'o,
Numaĭ câtŭ pismaşele
Şi tóte vrăjmaşele.
Numaĭ ele aŭ vĕḑutŭ
Şi 'nainte ĭ-aŭ eşitŭ,
Şi ĭ-aŭ pusŭ unŭ butucŭ mare
Măriórei în picĭóre,
Unŭ butucŭ ĭ-aŭ aruncatŭ,
De picĭóre-o 'mpĭedicatŭ
Şi de mânĭ o aŭ legatŭ,
De gur' amuţitu-o,
De urechĭ surḑitu-o
Şi de ochĭ orbitu-o.
Măriớra n'a tăcutŭ,
Ci a plânge a 'nceputŭ
Cu glasŭ mare până 'n cerĭŭ,
Cu lacrimĭ şi suspinărĭ,
Lacrimĭ lungĭ până 'n pămîntŭ,
Glasŭ lungŭ pân' la Domnulŭ sfîntŭ.
Nimene n'o aŭ vĕḑutŭ
Nimene n'o auḑitŭ
Numaĭ Maĭca Domnuluĭ
Sus din pórta raĭuluĭ.
Numaĭ Precist'a vĕḑut'o
Şi pe nume a strigat'o:
— Marie! ce glăsuescĭ?
De ce mi te tânguescĭ?
Cu glasŭ mare până 'n cerĭŭ,
Cu lacrimĭ şi suspinărĭ,
Lacrimĭ lungĭ până 'n pămîntŭ,
Glasŭ lungŭ pân' la Domnulŭ sfîntŭ?
— Da cum nu m'oiŭ glăsuì,
Şi cum nu m'oiŭ tânguì,
Dacă eŭ am sinecatŭ,
Sinecatŭ şi mânecatŭ
Sâmbătă desdeminéţă
Pe recóre, pe verdéţă,
Pe cărarea luĭ Trăĭanŭ,
La rîulŭ luĭ Iordanŭ,
Apă rece ca să-mĭ ieaŭ
Şi de ură să mĕ laŭ;
Dar' la rîŭ nu se putea
Nicĭ de cum apropià,
Că era tinosŭ, glodosŭ,
Şi înapoĭ m'am întorsŭ;
Nimene nu m'a vĕḑutŭ,
Nimene nu m'auḑitŭ,
Numaĭ câtŭ pismaşele
Şi tóte vrăjmaşele,
Numaĭ ele m'aŭ vĕḑutŭ
Şi 'nainte mĭ-aŭ eşitŭ

Și din cale m'aŭ opritŭ.
In cale mĭ-aŭ aruncatŭ
Butucŭ mare, colțuratŭ,
De picĭóre m'aŭ 'mpĭedicatŭ
Și mânele mĭ-aŭ legatŭ,
De gură m'aŭ amuțitŭ,
De urechĭ m'aŭ asurḑitŭ,
De ochĭ încă m'aŭ orbitŭ!
Atuncĭ Maĭca Domnuluĭ
Sus din pórta raĭuluĭ
Scară de-aurŭ slobodi
Și 'nainte îĭ eși,
Și de mânĭ a luat'o,
După sóre a'nturnat'o,
Și de-acolea s'aŭ pornitŭ,
Pe Maria a'nsoțitŭ
Pe cărarea luĭ Traĭanŭ,
La rîulŭ luĭ Iordanŭ,
Apoĭ în rîŭ mĭ-a băgat'o
Până'n brâŭ, șĭ-a spělat'o.
Maĭca Domnuluĭ spělà,
Cu banĭ de-argint o săpà,
Și cu grebla mĭ-o greblà,
Cu pana o măturà,
Cu greblă de busuĭocŭ
Și cu pană de păunŭ,
Mĭ-o spělà și mĭ-o greblà,
Măturà și curățĭà.
Și bine spělatu-mĭ-o,
Bine limpeḑitu-mĭ-o
Din crescetulŭ capuluĭ,
De pe faț'obrazuluĭ
Chĭar până'n glesnele
Picĭórelorŭ
Și până'n cununile
Degetelorŭ;
Și bine spělatu-o,
Bine limpeḑitu-o
De ură,
De pîră,
De-adusurĭ,
Supusurĭ,
De fâpturĭ,
Dătăturĭ,
De strigărĭ
Și căscărĭ,
De-uricĭunĭ
Și mincĭunĭ.
Cunună de spinĭ de pe capŭ
Luatu-ĭ-a,
Cunună de aurŭ pe capŭ
Așeḑatu-ĭ-a,
Și de ură curățitu-o,
De dragoste încărcatu-o.
Ochĭ de buhă din capŭ
Luatu-ĭ-a,
Ochĭ de șoĭmŭ în capŭ
Așeḑatu-ĭ-a,
Și mĭ-o curățit'o
Și mĭ-o limpeḑit'o
De ură,
De pîră,
De adusurĭ,
Supusurĭ,
De făpturĭ,
Dătăturĭ,
De strigărĭ
Și căscărĭ,
De-uricĭunĭ
Și mincĭunĭ.
Pĭele de broscă râĭósă
De pe fața eĭ frumósă
Precista luatu-ĭ-a,
Frumusețĭ așeḑatu-ĭ a,
Șĭ-a făcut'o ca o flóre,
Jucândŭ c'o raḑă de sóre,
Și spělatu-o,
Limpeḑitu-o
De ură,
De pîră,

De adusurĭ,
Supusurĭ,
De făpturĭ,
Dătăturĭ,
De strigărĭ,
De căscărĭ,
De uricĭunĭ
Şi mincĭunĭ!
Dinţĭ de osŭ din gură scosu-ĭ-a,
Fagurŭ de mĭere sub limbă pusu-ĭ-a,
Şi spĕlatu-o,
Limpeḑitu-o
De ură,
De pîră,
De adusurĭ,
Supusurĭ,
De făpturĭ,
Dătăturĭ,
De strigărĭ,
De căscărĭ,
De uricĭunĭ
Şi mincĭunĭ.
Din brâŭ de şérpe descinsu-o
Şi'n brâŭ de mătasă încinsu-o,
Şi spĕlatu-o,
Limpeḑitu o
De ură,
De pîră,
De adusurĭ,
Supusurĭ,
De făpturĭ,
Dătăturĭ,
De strigărĭ,
De căscărĭ,
De uricĭunĭ
Şi mincĭunĭ.
Din papucĭ *de plotună* descălţatu o,
Şi'n cisme galbene încălţatu-o,
Şi spĕlatu-o,
Limpeḑitu-o
De ură,
De pîră,
De adusurĭ,
Supusurĭ,
De făpturĭ,
Dădăturĭ,
De strigărĭ,
De căscărĭ,
De uricĭunĭ
Şi mincĭunĭ.
De mâna cea dréptă apucatu-o,
Pe ţermŭ de mărgăritarĭŭ aruncatu-o,
De tótă ura descărcatu-o,
De ură,
De pîră,
De adusurĭ,
Supusurĭ,
De făpturĭ,
Dătăturĭ,
De strigărĭ,
De căscărĭ,
De uricĭunĭ
Şi mincĭunĭ.
Şĭ-a începutŭ Măriόra
Cu bicĭulŭ a trăsni
Şĭ-a plesni,
Cu bucĭumŭ a bucĭuma,
Dragostile a striga:
Dela 'mpĕraţĭ cu 'mpĕrătese,
Dela craĭ şi cu crăĭese,
Dela preoţĭ, preotese,
Dela boerĭ cu cucóne,
Dela domnĭ şi dela dómne,
Dela mirĭ şi cu mirese,
Dela vornicĭ, vornicese,
De pe pălăriile fecĭorilorŭ,
De pe cosiţele fetelorŭ,
De pe stratulŭ cu garoſele,
De pe câmpulŭ cu florile......

Cine
Vine?
Ce 'mpĕrătésă,
Ce crăĭasă,
Ce preotésă,
Ce vornicésă,
Ce mirésă?
Nu-ĭ împĕrătésă
Nicĭ crăĭasă,
Nicĭ vornicésă,
Nicĭ preotésă,
Nicĭ mirésă,
Că ĭ Măriόra cea frumósă,
Dintre tóte maĭ alésă.
Cine-o vede pe din dosŭ
Cată s'o vadă și din faţă,
Care o vede din faţă
Cată s'o vadă și din dosŭ.
Care nu póte s'o vadă,
Pe degete se întinde
Dóră o póte cuprinde,
Numaĭ ca s'o drăgostéscă
Și ca să o *lăbostéscă*.
De-aḑĭ înainte
Cum este alesŭ cuculŭ
Dintre tóte pasĕrile,
Și busuĭoculŭ
Dintre tóte florile,
Și argintulŭ
Din aramă,
Așa să fie și Măriόra
Cea maĭ alésă
Și maĭ frumósă
Dintre tóte fetele
De prin tóte satele!

Observaţiunĭ.

Farmeculŭ acesta mi l'a comunicatŭ conșcolarulŭ și consătenulŭ meŭ d-lŭ George Forgaciŭ în anulŭ 1870, iar d-sa l'a prescrisŭ dintr'unŭ manuscriptŭ alŭ luĭ Leonŭ Popescu, unŭ altŭ conșcolarŭ alŭ meŭ, căruia i l'a fostŭ dictatŭ mama sa Domnica, romancă din orășelulŭ Ciudeiŭ, districtulŭ Storojineţuluĭ.

Nu multŭ după ce l'am căpĕtatŭ, l'am trimisŭ d-luĭ B. P. Hasdeŭ, care l'a publicatŭ apoĭ în «*Columna luĭ Traĭanŭ*» an. I., Bucurescĭ 1870, pag. 4.

La vr'o câţĭ-va anĭ după publicarea acestuĭ farmecŭ, întîlnindu-mĕ singurŭ cu Domnica Popescu la cumnatulŭ meŭ Șamuilŭ Petrescu, parochŭ în Crasna, și rugând'o ca să-mĭ împărtășéscă ceea ce va fi sciindŭ din literatura poporană, ea, între multe alte descântece și farmece, mi-a dictatŭ și farmeculŭ de maĭ sus, însă nu precum îlŭ publicasemŭ, ci cu unele schimbărĭ și adausurĭ, ast-felŭ că cu totŭ dreptulŭ se póte considerà ca o variantă de sine stătătóre.

Dreptŭ aceea m'am hotărîtŭ să publicŭ şi acéstă variantă, aşà după cum mi s'a dictatŭ şi după cum urméză:

II.

S'a sinecatŭ,
S'a mânecatŭ
Măriόra cea istéţă
Sâmbătă des-deminéţă
Pe cărarea luĭ Trăĭanŭ,
La părĕul luĭ Iordanŭ,
Apa limpede să-şĭ ĭee
De ură ca să se spele.
La părĕŭ nu s'o pututŭ
Nicĭ decum apropià,
Că era tinosŭ, glodosŭ,
Şi'napoĭ că s'o întorsŭ.
Nime n'o vĕḑut'o,
Nime n'o auḑit'o,
Numaĭ pismaşele
Şi cu vrăjmaşele,
Numaĭ ele c'aŭ vĕḑut'o,
Numaĭ ele aŭ auḑit'o.
Şi după ce-o auḑitŭ
Inainte ĭ-o ĭeşitŭ,
Butucŭ mare o luatŭ,
In cale-ĭ l'o aruncatŭ,
De picĭόre-o 'mpĭedicat'o,
De mânĭ o legat'o,
De gur'o amuţit'o,
De ochĭ o orbit'o,
De urechĭ o asurḑit'o.
Şĭ-o prins N. a se tângui
Şĭ-a se glăsui
Cu glasŭ mare până 'n cerĭu,
Cu lacrimĭ până 'n pămîntŭ.
Nime n'o vĕḑut'o,
Nime n'o auḑit'o,
Numaĭ Maĭca Domnuluĭ
Sus din naltulŭ cerĭuluĭ,
Numaĭ ea c'o vĕḑut'o,
Numaĭ ea c'o auḑit'o,
Şi pe nume c'o strigat'o,
Şi din gură o 'ntrebat'o:
— N. ce mi te tânguescĭ,
De ce mi te glăsuescĭ
Cu glasŭ mare până 'n cerĭŭ,
Cu lacrimĭ până 'n pămîntŭ?
— Da cum nu m'oiŭ tângui,
Şi cum nu m'oiŭ glăsui
Cu glasŭ mare până 'n cerĭŭ,
Cu lacrimĭ până 'n pămîntŭ,
Că m'am sinecatŭ
Şi m'am mânecatŭ
Sâmbătă des-deminéţă
Pe cărarea luĭ Traĭanŭ,
La părĕulŭ luĭ Iordanŭ,
Apă limpede să-mĭ ieŭ,
De ură ca să mĕ spĕlŭ,
La părĕŭ nu m'am pututŭ
Nicĭ de cum apropià,
Că a fostŭ tinosŭ, glodosŭ,
Şi 'napoĭ că m'am întorsŭ;
Nime nu m'o vĕḑutŭ,
Nime nu m'o auḑitŭ,
Numaĭ pismaşele
Şi cu vrăjmaşele,
Numaĭ ele m'o vĕḑutŭ,
Numaĭ ele m'o auḑitŭ;
Şi pe locŭ cum m'o auḑitŭ,
Inainte mĭ-o eşitŭ,
Butucŭ mare o luatŭ,
In cale mi l'o aruncatŭ,
De picĭόre m'o împĭedicatŭ,
De mânĭ m'o legatŭ,

De gură m'o amuţitŭ,
De urechĭ m'o asurḑitŭ,
Şi de ochĭ că m'o orbitŭ!
Auḑindŭ Maĭca Domnuluĭ
Sus din naltulŭ ceruluĭ,
La N. lungŭ că s'o uĭtatŭ,
Şi aşà ĭ-o cuvîntatŭ:
— Tacĭ N. nu te tângui,
Nu mi te maĭ glăsuì
Cu glasŭ mare până 'n cerĭŭ,
Cu lacrimĭ până 'n pămîntŭ,
Că eŭ sunt vrednică
Şi puternică
Să te lecuescŭ
Şi să-ţĭ folosescŭ!
Şi 'ndată cum o vorbitŭ,
Scară de aurŭ o slobodḑitŭ
Pe dînsa s'o scoborîtŭ
Şi 'nainte ĭ-o ĭeşitŭ,
De mâna dréptă o luat'o,
După sóre o 'nturnat'o
Şĭ-amêndouĕ apoĭ pornit'o
Pe cărarea luĭ Trăĭanŭ,
La părĕulŭ luĭ Iordanŭ.
Cum o sositŭ la părĕŭ,
Maĭca Domnuluĭ
O băgat'o până'n brăŭ
In apa Iordanuluĭ,
Şi-o prinsŭ apoĭ a o spĕlà,
Cu banĭ de-argintŭ a o săpà,
Cu greblă de busuĭocŭ a o greblà,
Cu pană de păunŭ a o măturà,
Cu pene de cucŭ a o neteḑi.
Bine spĕlatu-o,
Bine limpeḑitu-o
Din vîrvulŭ capuluĭ
Până 'n cununele unghiilorŭ.
Bine spĕlatu-o,
Bine limpeḑitu-o
De ură,
De pîră,
De adusurĭ,
De supusurĭ,
De fapturĭ,
De daturĭ,
De strigărĭ,
De căscărĭ,
De uricĭunĭ de pe lume.
Cunună de spinĭ de pe capulŭ eĭ
Luatu-ĭ-o,
Cunună de aurŭ pe capul eĭ
Pusu-ĭ-o,
De ură curăţitu-o,
De dragoste încărcatu-o.
Ochĭ de *budihecĭŭ* (1) din câmpulŭ eĭ
Scosu-ĭ-o,
Ochĭ de şoĭmŭ în capulŭ eĭ
Pusu-ĭ-o,
De ură curăţitu-o,
De dragoste încărcatu-o.
Pĭele de brôscă râĭósă
De pe faţa eĭ luatu-ĭ-o,
Sórele şi luna pe faţa eĭ
Scrisu-ĭ-o,
De ură curăţitu-o,
De dragoste încărcatu-o.
Dinţĭ de osŭ din gura eĭ
Scosu-ĭ-o,
Mărgăritarĭŭ în gura eĭ
Vĕrsatu-ĭ-o,
De ură curăţitu-o,
De dragoste încărcatu-o.
Glasŭ de cucŭ în gura eĭ
Pusu-ĭ-o,
Fagurĭ de miere sub limba eĭ
Intocmitu-ĭ-o,
De ură curăţitu-o,
De dragoste încărcatu-o.
Din cămeşă de spinĭ desbrăcatu-o,
In cămeşă de păióră îmbrăcatu-o,

De ură curăţitu-o,
De dragoste încărcatu-o.
Din brâŭ de şerpe descinsu-o,
Cu brâŭ de mătasă încinsu-o,
De ură desbrăcatu-o,
De dragoste 'ncărcatu-o.
Din opincĭ de *plotună* (2)
Descălţatu-o,
In cisme galbene
Incălţatu-o,
De ură curăţitu-o,
De dragoste 'ncărcatu-o.
De mâna dréptă luatu-o,
Pe ţĕrmură de mărgăritarĭŭ
Aruncatu-o,
De ură descărcatu-o,
De dragoste 'ncărcatu-o.
Pe calŭ albŭ încălicatu-o,
După sóre înturnatu-o,
De ură descărcatu-o,
De dragoste 'ncărcatu-o.
Bucĭumŭ de aurŭ în stânga
Datu-ĭ-o,
Biciŭ de focŭ în drépta
Pusu-ĭ-o,
De ură descărcatu-o,
De dragoste 'ncărcatu-o.
Şĭ-a prinsŭ N. cu bicĭulŭ a plesni
Şĭ-a trăsni,
Tótă lumea a o stârni,
Cu bucĭumulŭ a bucĭumà,
Dragostile a strigà:
Dela 'mpĕraţĭ cu 'mpĕrătese,
Dela ministri cu ministrese,
Dela baronĭ cu baronese,
Dela preoţĭ cu preotese,
Dela domnĭ cu domnişóre
Dela boerĭ cu cucóne,
Dela mirĭ cu mirese,
Dela vornicĭ cu vornicese,
De pe pălăriile flăcăilorŭ,
De pe cosiţele fetelorŭ,
De pe stratulŭ cu florile,
De pe câmpia cu ĭerburile,
De pe tóte florile,
De pe tóte ĭerburile,
De pe tóte pânele,
De pe tóte holdele.
Şĭ-a prinsŭ lumea a s'adunà
Şi din gură a 'ntrebà:
— Cine vine,
Cine vine?
Ce 'mpĕrătésă,
Ce ministrésă,
Ce baronésă,
Ce preotésă,
Ce cucónă,
Ce domnişóră,
Ce vornicéscă,
Ce mirésă?
— Nu e 'mpĕrătésă,
Nicĭ ministrésă,
Nicĭ baronésă,
Nicĭ preotésă,
Nicĭ cucónă,
Nicĭ domnişóră,
Nicĭ vornicésă,
Nicĭ mirésă,
Că e N. cea frumósă,
Dintre tóte cea maĭ alésă!
Cine o vedea din dosŭ
Căta s'o vadă şi din faţă,
Cine o vedea din faţă
Căta s'o vadă şi din dosŭ.
Iar' care n'o putea vedea
Pe degete se 'ntindea
Şi 'n lăuntru-şĭ respundea:
— Ea să drăgostéscă,
Ea să *lăbostéscă* (3)...
De astădĭ înainte

Ea să fie cea maĭ cuminte,
Cea maĭ deșteptă
Și maĭ înțeléptă,
Cea maĭ frumósă
Și maĭ alésă.
Precum îĭ alesŭ cuculŭ
Dintre tóte pasĕrile,
Și păunulŭ
Dintre tóte *gobăile*, (4)
Și busuĭoculŭ
Dintre tóte florile,
Și argintulŭ
Din aramă,
Așà să fie N. maĭ de sémă,
Maĭ frumósă
Și maĭ alésă
Dintre tóte fetele
Și tóte nevestele!

Observațiunĭ.

Fărmecătórea ține în mâna dréptă unŭ strutŭ compusŭ din treĭ pene de cucŭ și una de păunŭ, precum și din treĭ fire de busuiocŭ, tóte legate la unŭ locŭ cu unŭ firŭ de lână țigae roșie, ce trece printr'o monedă, care represintă icóna Sântă-Mărieĭ saŭ a St. Michailŭ, iar mâna stângă o razemă pe pieptulŭ persóneĭ, *căreia ĭ se face pe dragoste.*

Actulŭ acesta se sĕvêrșesce numaĭ într'o Sâmbătă des-deminéță înainte de rĕsăritulŭ sóreluĭ, iar formula farmeculuĭ se rostesce de treĭ orĭ după olaltă.

O sémă de fete, carĭ voescŭ să fie îndrăgostite și iubite, îșĭ facŭ singure pe dragoste. Se scólă într'o Sâmbătă des-deminéță, se ducŭ, până a nu rĕsărì sórele, la unŭ părîŭ, ieaŭ din acela cu unŭ vasŭ apă și aducênd'o acasă punŭ busuiocŭ într'însa și o descântă.

Când aŭ să se ducă la jocŭ, se spală peste totŭ corpulŭ cu apă de acésta, punŭ busuioculŭ sub brâŭ, și așà se pornescŭ apoĭ la jocŭ. Făcêndŭ acésta, credŭ ele că toțĭ fecioriĭ trebue să se bată după dînsele, să le îndrăgéscă și iubéscă și să le jóce maĭ multŭ decât pe orĭ-carĭ altele.

Note.

(1) Cuv. *budihaciŭ* e identicŭ cu *budihaciŭ* și însemnéză o specie de *buhă*. In Bucovina se maĭ usitéză, afară de aceste două cuvinte, încă și cuv. *budihală saŭ bughihală*, care însemnéză ceva sborșitŭ, urîtŭ, dărăbănosŭ.

(2) *Plotună* saŭ *plotonă*, pl. *plotunĭ*, s'a numitŭ, după spusa Românilorŭ din Bucovina, unŭ felŭ de animalŭ sĕlbaticŭ, fórte puternicŭ şi fiorosŭ, care avea unŭ cornŭ în frunte şi care în vechime a trăitŭ prin pădurile Carpaţilorŭ şi maĭ cu sémă prin cele din ţinutulŭ Dorneĭ şi Câmpulunguluĭ din Bucovina. Astădĭ animalulŭ acesta nu maĭ esistă, a dispărutŭ cu totulŭ, numaĭ numele i s'a maĭ păstratŭ.

Dela numele acestuĭ animalŭ credŭ că vine şi numele *Plotoniţa*, unŭ sătişorŭ în Bucovina, districtulŭ Gureĭ-Humoruluĭ.

(3) *Lăbostéscă*, cuv. străinŭ, însémnă *a iubì*, *a desmerdà*.

(4) In cele maĭ multe părţĭ din Bucovina pasĕrile de casă se numescŭ şi *gobăĭ*, sing. *gobac*.

Cum că acésta întru adevĕrŭ e aşà, se póte vedé şi dintr'o satiră poporană din satulŭ Galinescĭ, districtulŭ Rădăuţuluĭ, care sună ast felŭ :

Vine lelea dela Prutŭ
C'o găină de vîndutŭ.
— Ce cerĭ, lele, pe *gobac?*
— Şepte ruble şĭ-o liţcae!
— Lasă, lele, liţcaĭa,
Că ţi-ĭ slabă *gobaca!*

Saŭ într'o variantă :

— Lasă, lele, liţcaĭa,
Că s'a vinde *gobaea!*

*

Totŭ de dragoste.

— Bună deminéţa,
Apă *curĕtóre*. (1)
— *Ţănimŭ* (2) dumitale,
N. fată frumósă!
Da cum de-aĭ venitŭ la mine
Aşà des de deminéţă,
N. fată frumósă?
— Am venitŭ ca să mĕ spelĭ
Şi ca să mĕ curăţescĭ!
Cum te scoborĭ tu şi viĭ
Din munţĭ, de prin obârşiĭ
In vĕrsările câmpuluĭ
De spelĭ tóte malurile
De tóte ruginile,
Şi spelĭ tóte pĭetrile
De tóte *jebrinele*, (3)
Am venitŭ şi eŭ la tine
Ca să mĕ spelĭ şi pre mine
Din vîrvulŭ capuluĭ
Până 'n cununile unghilorŭ,

Bine să mĕ curăţescĭ,
Bine să mĕ limpeḑescĭ:
De ură,
De pîră,
De-adusurĭ,
De supusurĭ,
De fapturĭ,
De daturĭ,
De strigărĭ,
De căscărĭ,
De uricĭunĭ de pe lume! . . .
Maĭca Domnuluĭ a vĕḑut'o
Cu atâta n'a lăsat'o.
De mâna drépță a luat'o,
Dipe (4) sóre a 'nturnat'o,
La *Mira Slava* (?) dusu-o,
Cu mirŭ miruitu-o,
Glasŭ de cucŭ în gură
Pusu-ĭ-o,
Fagurŭ de mĭere sub limbă
Așeḑatu-ĭ-o,
Ca 'ntre ómenĭ când a ĭeși,
Și cu dînșiĭ când va vorbi,
Ca cu mĭere să-ĭ pótă 'ndulci.
Toţĭ săteniĭ,
Toţĭ poporeniĭ,
Toţĭ veciniĭ,
Toţĭ străiniĭ,
Toţĭ fecĭoriĭ,
Toţĭ maĭ mariĭ,
Toţĭ vătămaniĭ,
Ea cum cu gura lĭ-a grăi
Ca cu mĭere ĭ-a 'ndulci,
Cum cu gura a căscà
Ca și cuculŭ a cântà,
Pre toţĭ mi ĭ-a fărmecà.
Iar toţĭ, câţĭ vorŭ fi,
Inaintea eĭ vorŭ ĭeși
Cu cuvinte bune,
Cu păhare pline,
Cu capurile plecate,
Cu cușmele rădicate,
Și care de dînsa s'a atinge
Ca de mĭere se va linge.

Observaţiunĭ.

Farmeculŭ acesta mi l'a dictatŭ Domnica Popescu din Ciudeiŭ.

Fata, care voesce s'o îndrăgostéscă lumea, se îmbracă într'o Sâmbătă des-deminéță în cămeșă albă, îșĭ despletesce pĕrulŭ și-lŭ péptĕnă, însă nu-lŭ împletesce, ci-lŭ lasă s'atârne și să fâlfâe pe spate. Iea după aceea șépte fire de busuiocŭ în mâna drépță și o monetă de argintŭ în mâna stângă, și ast-felŭ alérgă până a nu rĕsărì sórele la o apă curgĕtóre. După ce a sositŭ, îșĭ udă maĭ întâĭ degetele la mânĭ și la picióre de treĭ orĭ și apoĭ se spală cu busuioculŭ și cu argintulŭ, rostindŭ cuvintele de maĭ sus ale farmeculuĭ.

Dacă fata, care voesce a-șĭ face pe dragoste, nu scie singură cuvintele farmeculuĭ, atuncĭ le rostesce în loculŭ eĭ fărmecătórea, care în casulŭ acesta trebue asemenea să se ducă cu dînsa la apă.

Note.

(1) *Curĕtóre* = curgĕtóre. In Bucovina fórte adese-orĭ se aude dicêndŭ *cură* în locŭ de *curge*, *curêndŭ* în locŭ de *curgêndŭ* şi *curĕtorŭ-e* în locŭ de *curgĕtorŭ-e*.

(2) *Ţănimŭ*, prescurtatŭ din *mulţănimŭ* = mulţămimŭ. Românii din Bucovina spunŭ maĭ adese-orĭ *a mulţănì* decât *a mulţămì*, nicĭ când însă *a mulţumì*.

(3) *Jebrină*, pl. *jebrine* = Lâna brósceĭ, lat. conferva rivularis.

(4) Românii din unele sate din districtulŭ Rădăuţuluĭ şi alŭ Storojineţuluĭ din Bucovina, precum bună-óră ceĭ din Vicove, Crasna şi Ciudeiŭ, spunŭ fórte adese-orĭ *dipe* în locŭ de *după: dipe-aceea* = după aceea.

*

Chemarea steleĭ.

I

O stea, gostea,
Dragostea-ĭ a mea;
Douĕ stele, gostele,
Dragostile mele;
Treĭ stele, gostele,
Dragostile mele;
Patru stele, gostele,
Dragostile mele;
Cincĭ stele, gostele.
Dragostile mele:
Şese stele, gostele,
Dragostile mele:
Şepte stele, gostele.
Dragostile mele;
Optŭ stele, gostele,
Dragostile mele;
Ia şĭ-a nóua stea,
Asta-ĭ stéua mea!
Stea, steluţa mea!
Eŭ mĕ voiŭ culcà
Şi m'oiŭ hodinì,
Iar tu nu dormi,
Nu te hodihni,
Ci âmblă ţĕrile
Şi tóte hotarele
Să-mĭ aducĭ dragostile:
Dela nouĕ holdĭ înverdite,
Dela nouĕ secărĭ înflorite,
Dela 99 de mirĭ cu mirese,
Dela 99 de craĭ cu crăĭese,
Dela 99 de'mpĕraţĭ cu'mpĕrătese,
Dela 99 de preoţĭ cu preotese,
Dela 99 de păunĭ cu păuniţe,
Dela 99 hulubĭ cu hulubiţe,
Dela 99 vacĭ cu viţeĭ,
Dela 99 de oĭ cu mĭeĭ,
Dela 99 scrófe cu purceĭ,
Dela 99 pălăriĭ fecĭorescĭ,
Dela 99 struţurĭ fetescĭ;
Să mi le aducĭ, dragă stea,
Până la căsuţa mea,
De cu séră până'n cântătorĭ
De douĕ orĭ,

Iar din cântătorĭ
Până'n dorĭ
De treĭ orĭ,
In astă ulcea cu florĭ!

*

Dumineca deminéţă m'am sculatŭ,
Dumineca deminéţă am mânecatŭ.
Când a'ntratŭ popa'n altarĭŭ
Păsĕrica cânta'n parĭ.
Când popa'n altarĭŭ a întratŭ,
Cu pĭeptene de-argintŭ m'am pĭeptĕ-natŭ,
Cu păharŭ de aurŭ m'am cinstitŭ
Şi la biserică m'am pornitŭ.
Când în biserică am întratŭ,
Toţĭ la mine s'aŭ uĭtatŭ,
Şĭ-aŭ prinsŭ bărbaţiĭ cotindu-se
Şi femeile ghĭontindu-se,
Toţĭ la mine reŭ uĭtându-se.
Da eŭ că m'am supĕratŭ,
Dela biserică m'am înturnatŭ
Totŭ plângêndŭ şi văĭcărândŭ
Cu glasŭ mare până'n cerĭŭ,
Cu lacrimĭ până'n pămîntŭ.
Nime nu m'a auḑitŭ,
Nime nu m'a vĕḑutŭ,
Decât Maĭca Domnuluĭ
Sus din pórta ceriuluĭ.
Şi ea cum m'a auḑitŭ
Şi cum m'a vĕḑutŭ,
A prinsŭ a mĕ întrebà
Şi din gur'a-mĭ spune aşà:
—Ce plângĭ N., ce te căinezĭ,
De ce te văĭcărezĭ
Cu glasŭ mare până'n cerĭŭ,
Cu lacrimĭ până'n pămîntŭ?
—Da eŭ cum n'oiŭ plânge
Şi cum nu m'oiŭ căinà,
Cum nu m'oiŭ văĭcărà,
Dacă eŭ am mânecatŭ
Şi m'am sinecatŭ
Astăḑĭ deminéţă
Când a'ntratŭ popa'n altarĭŭ
Şi păsĕrica cânta'n parĭ,
Şi când popa'n altarĭŭ a'ntratŭ
Cu pĭeptene de-argintŭ m'am pĭeptĕnatŭ,
Cu păharŭ de aurŭ m'am cinstitŭ
Şi la biserică m'am pornitŭ;
Şi'n biserică când am întratŭ
Toţĭ la mine s'aŭ uĭtatŭ,
Şĭ-aŭ prinsŭ bărbaţiĭ a se cotì,
Femeile a se ghĭontì,
Toţĭ la mine cu rĕŭ a privì!
— Tacĭ N. nu plânge,
Nu te căinà,
Nu te maĭ văĭcărà
Cu glasŭ mare până'n cerĭŭ,
Cu lăcrimĭ până'n pămîntŭ,
Că eŭ de mâna dréptă te-oĭŭ luà
Şi'n părĕulŭ Iordanuluĭ te-oiŭ băgà,
Şi te-oiŭ curăţì şi te-oiŭ spĕlà,
Cu cămeşă de dragoste te-oiŭ îmbrăcà,
Cu brâŭ de *ibosŭ* (1) te-oiŭ încinge,
Cunună de florĭ în capŭ ţĭ-oiŭ pune,
Sórele'n faţă pune-ţĭ oiŭ
Lipi-ţi-l-oiŭ,
Străluci-te-te-oiŭ;
Luna 'n pĭeptŭ ţĭ-oiŭ răzimà
Şi lucefereĭ
Pe umereĭ
Ţĭ-oiŭ aşeza!....
Lucéfĕrulŭ celŭ de ḑi sus
Pe mâna dréptă mi l'a pusŭ,
Şi 'n mâna stângă *busuĭocŭ* (2)
Să mĕ ica fecĭoriĭ la jocŭ,
Şi steluţe mĕrunţele
Imprejurulŭ pólelorŭ mele.
Cine la mine a căutatŭ

Ca de vinŭ l'am îmbĕtatŭ;
Cine la mine a grăitŭ
Ca cu pâne de grâŭ l'am hrănitŭ,
Ca cu mĭere l'am îndulcitŭ!

Observațiunĭ.

Farmeculŭ acesta, culesŭ din satulŭ Pătrăuțŭ, nu departe de orașulŭ Sucéva, mi l'a împărtășitŭ d-lŭ V. Turturénŭ.

Fata, care voesce să fie cercetată, jucată și iubită de feciorĭ maĭ multŭ decât alte fete, merge Sâmbătă séra *după tócă,* adecă după *vecernie,* când e cerulŭ seninŭ, în grădina cu florĭ cu o ulcică de apă próspĕtă, neîncepută, în mână, și punêndŭ ulcica între florĭ, rupe unŭ mănunchiŭ de *busuiocŭ* și alte florĭ mirositóre, și punêndu-le apoĭ în ulcica cu apă, se uită la stele și rostesce versurile farmeculuĭ de maĭ sus până la «*Duminecă deminéță.*»

Sfîrșindŭ de rostitŭ de nouĕ orĭ după olaltă acéstă parte a farmeculuĭ, încetéză de a se uità maĭ multŭ la stele. Scóte apoĭ busuioculŭ din ulcică, bea puțină apă, cu puțină se spală pe obrazŭ și se netedesce pe capŭ, cu puțină și cu busuioculŭ fărmecatŭ se duce pe acolo pe unde cugetă că vorŭ trece feciorii și stropesce o parte de locŭ până în pragulŭ ușeĭ dela casă. Iar când ajunge la pragŭ, tórnă dinnaintea luĭ tótă apa câtă a maĭ rĕmasŭ. Din busuiocŭ o parte o rupe și o presură pe cale unde cugetă că vorŭ veni la dînsa feciorii, iar cu ceea-laltă se frécă pe mânĭ și pe obrazŭ. După ce a făcutŭ tóte acestea, se duce și se culcă, în bună speranță că farmeculŭ își va avé efectulŭ doritŭ.

A doua ḑi des-deminéță, adecă Duminecă până nu rĕsare sórele, se scólă și rostesce a doua parte a farmeculuĭ, începêndŭ dela «*Duminecă deminéță*» și până la sfîrșitŭ. După acésta se îmbracă cu cele maĭ frumóse haine ce le are, își pune în capŭ florĭ, sub brâŭ saŭ în sînŭ busuiocŭ, și așà gătită plécă apoĭ la biserică și la *jocŭ,* unde e totŭ tineretulŭ satuluĭ adunatŭ, avêndŭ cea maĭ bună speranță că de acum înainte va fi cea maĭ căutată și maĭ iubită fată din totŭ satulŭ.

O variantă a acestuĭ farmecŭ, culésă dela o româncă din *Sân-Georgiŭ* în Transilvania, se începe așà:

O stea, logostea!
Adă-mĭ dragostea mea
De treĭ orĭ
Până 'n ḑorĭ
La astă ulcea cu florĭ.
Douĕ stele,
Logostele!
Aduceţĭ dragostile mele
De treĭ orĭ
Până 'n ḑorĭ
La astă ulcea cu florĭ!

Și totŭ așà până la:

Nouĕ stele,
Logostele!
Aduceţĭ dragostile mele
De treĭ orĭ
Până 'n ḑorĭ
La astă ulcea cu florĭ!

Trebue însă să însemnezŭ aicĭ, că cuvîntulŭ *gostea* nu l'am întîlnitŭ nicăirĭ până acum, fără numaĭ în farmeculŭ de faţă și celŭ ce urméză, pe când cuvîntul *logostea* provine în maĭ multe farmece și vrăjĭ române maĭ alesŭ din Transilvania și Ungaria. *Gostea* séměnă a fi .scurtatŭ din *logostea*.

Când ajunge fărmecătórea la versurile:

Ia șĭ-a nóua stea,
Asta-ĭ stéua mea!

atuncĭ se uită la cea maĭ frumósă și maĭ luminósă stea de pe întinderea ceréscă, și apoĭ rostesce maĭ departe versurile farmeculuĭ.

Poporulŭ românŭ de pretutindene crede că fie-care omŭ are câte o stea în cerŭ, care este strînsŭ legată de sórtea luĭ și pe care o capĕtă elŭ când se nasce. Câţĭ ómenĭ sunt pe pămîntŭ, atâtea

stele sunt pe cerŭ. Când unŭ românŭ este amenințatŭ de vre-o cursă, atuncĭ ḑice elŭ că stéua luĭ se întunecă; când e persecutatŭ de sórte, când se simte fórte nefericitŭ, ḑice în marea-ĭ întristare și amărăciune că n'are stea în cerŭ, de aceea e așà de nefericitŭ; iar când se apropie de finitulŭ vieţiĭ sale, atuncĭ crede că stéua luĭ nu rĕmâne maĭ multŭ pe cerŭ, ci cade jos. De câte orĭ vede românulŭ căḑêndŭ vre-unŭ meteorŭ, ḑice ca a căḑutŭ stéua unuĭ omŭ, care a muritŭ în momentulŭ acela. Maĭ pe scurtŭ, stelele, atâtŭ cele ordinare, câtŭ și *cele cu códă,* adecă *comeţiĭ,* și maĭ cu sémă aceste din urmă, aŭ o înrîurire fórte mare asupra închipuiriĭ românuluĭ. De aicĭ, dela acéstă credință fórte lățită printre românĭ vine apoĭ că ceĭ maĭ mulțĭ vrăjitorĭ și vrăjitóre, fărmecătorĭ și fărmecătóre *caută* saŭ *cetescŭ în stele sórtea ómenilorŭ;* și totŭ acéstă credință, cugetŭ eŭ, a îndemnatŭ și pe fata din farmeculŭ de față a se adresà către *stéua sa* și a o rugà ca să-ĭ aducă dragostile din tóte părțile și să i le pună în ulcica cea cu apă neîncepută și cu florĭ umplută, cu care îșĭ face ea pe dragoste.

Note.

(1) Cuvîntulŭ *ibosă* din farmeculŭ de față abia acum întâia óră l'am întîlnitŭ în literatura poporană. In vorba de tóte ḑilele nu l'am auḑitŭ nicĭ odată, și nicĭ nu credŭ că se va fi întrebuințândŭ unde-va, celŭ puținŭ în Bucovina nu.

(2) *Busuioculŭ* e unica plantă, care se întrebuințéză de către românce maĭ la tóte farmecele. Elŭ are, după credința românilorŭ, o deosebită putere de a atrage și a fărmecà. De aceea maĭ tóte fetele marĭ și nevestele tinere îndătinéză în ḑile de sĕrbătorĭ a-lŭ purtà legatŭ la cheutórea cămeșilorŭ, sub brâŭ saŭ în sînŭ.

II

O stea
Gostea,
Doue stele
Gostele,
Treĭ stele
Gostele,
Patru stele
Gostele,

Cincĭ stele
Gostele,
Şese stele
Gostele,
Şepte stele
Gostele,
Optŭ stele
Gostele,
Nouĕ stele
Gostele,
Fiţĭ de-ajutorĭŭ stelei mele!
Stéuă, steluşóra mea,
Cea luminósă
Şi vederósă,
Eu acéstă sfîntă apă
Aicĭ voiŭ lăsà
Şi m'oiŭ culcà,
Şĭ oiŭ dormi
Şĭ-oiŭ hodini.
Dar tu stea,
Steluţa mea,
Luminósă,
Vederósă,
Să nu te culcĭ,
Să nu dormĭ,
Să nu te hodinescĭ,
Ci să te ducĭ
Şi să-mĭ aducĭ
Dragostile,
Frumuseţile
Şi tóte *numele*
Dela'mpĕraţĭ cu'mpĕrătese,
Dela craĭ şi cu crăese,
Dela preoţĭ cu preotese,
Dela vornicĭ cu vornicese,
Dela mirĭ cu mirese
Şi dela closce cu puĭ
Şi aice să mi le puĭ.
Deminéţa, când m'oiu sculà,
Eŭ aici în astă apă le-oiŭ aflà,
Cu dînsele pe obrazŭ m'oiu spĕlà!...

Observaţiunĭ.

Fata, care voesce să fie iubită, după cum mi-a spusu Domnica Popescu, care mi-a dictatŭ farmeculŭ acesta, cum a înseratŭ şi aŭ rĕsăritŭ tóte stelele pe cerŭ, se duce şi aduce apă neîncepută dela o fântână saŭ dela unŭ părîŭ într'unŭ vasŭ curatŭ. Atâtŭ când se duce câtŭ şi când aduce apa, caută ca să n'o vadă nimene. După ce aduce apa, o pune într'unŭ locŭ afară, unde să nu ajungă nimicŭ la dînsa, dar nicĭ să fie acoperită cu ceva anume ca să pótă cădé peste nópte róuă într'însa. Iar după ce a adus'o acasă, iea o *pană de păunŭ,* şi umblândŭ cu *păunulŭ* prin dînsa, rostesce de treĭ orĭ farmeculŭ de maĭ sus. Apoĭ pune apa sus ca să stee acolo până a dóua ḑi deminéţă. Totŭ odată, când rostesce cuvintele de maĭ sus, se uită pe cerŭ la stéua cea maĭ luminósă, bună-óră la unŭ lucéfĕrŭ saŭ şi la o altă stea maĭ vederósă.

În serile nourate, când nu se vĕdŭ stelele pe cerŭ, nu se face farmeculŭ acesta, ci numaĭ când e cerulŭ plinŭ de stele.

A doua ḑi deminéţă se spală pe obrazŭ cu apa ast-felŭ descântată şi fermecată, şi apoĭ o aruncă într'unŭ locŭ curatŭ, iar păunulŭ îlŭ pune în capŭ.

*

De frumuseţe.

Duminecă deminéţă
Din aşternutŭ m'am sculatŭ,
Pe faţă că m'am spĕlatŭ,
Frumosŭ că m'am pĭeptĕnatŭ,
Curăţea m'am îmbrăcatŭ,
Pe calŭ sprintenŭ, graurŭ,
Am încălicatŭ,
Bucĭumŭ de argintŭ curatŭ
In mâna drépt'am luatŭ,
Prin mijloculŭ satuluĭ
Am alergatŭ
Totŭ bucĭumândŭ
Şi trîmbiţândŭ.
Câţĭ m'aŭ auḑitŭ
Toţĭ s'aŭ grăbitŭ,
Toţĭ aŭ alergatŭ
Şĭ-aŭ întrebatŭ:
Cine vine bucĭumândŭ?
Cine vine trîmbiţândŭ?
Ce 'mpĕratŭ, ce 'mpĕrătésă?
Ce craiŭ óre, ce crăĭasă?
Nu-ĭ împĕratŭ, nicĭ împĕrătésă,
Nu e craĭŭ, nu e crăĭasă,
Că-ĭ N. cea frumósă,
Dintre fete cea maĭ alésă!
Cine m'o vĕḑutŭ
I-am şi plăcutŭ
Şi m'o şi ĭubitŭ,
Ca de pâne bună s'o săturatŭ,
Ca de vinŭ bunŭ s'o îmbĕtatŭ.
Toţĭ voĭniciĭ din satŭ
După mine s'o luatŭ . . .
Cum îĭ păunulŭ maĭ alesŭ
Decât tóte pasĕrile,
Aşà să fiŭ şi eŭ maĭ alésă
Decât tóte fetele!
Cum îĭ argintulŭ
Maĭ alesŭ din aramă,
Aşa să fiŭ şi eŭ
Din tóte fetele maĭ de samă!
Cum îĭ mătasea maĭ alésă
Şi maĭ vederósă,
Aşà să fiŭ şi eŭ de acuma
Dintre tóte fetele maĭ frumósă!

Observaţiunĭ

Fata, care voesce a fi privită de cea maĭ frumósă dintre tóte fetele şi iubită de fecĭorĭ, ica o pană de păunŭ, unŭ banŭ de argintŭ şi unŭ firŭ de mătase roşie, şi legându-le pre tóte acestea

la unŭ locŭ, rostesce versurile de sus. Aduce apoĭ des-deminéță, până a nu resări sórele, apă neîncepută și descântând'o cu păunulŭ și cu cele-lalte lucrurĭ dice:

Apă sfîntă și curată
Cum aĭ spĕlatŭ, nu odată,
Bolohaniĭ de rugină
Şi malurile de tină,
Aşà se mĕ curățescĭ,
Să mĕ spelĭ și limpedescĭ
Şi pre mine
De tóte metehmele
Şi de tóte relele,
Să rĕmânŭ curată
Şi luminată,
Ca argintulŭ strecuratŭ
Şi ca aurulŭ curatŭ!

După rostirea acestorŭ versurĭ, se spală cu apa descântată, iar cu păunulŭ se împodobesce.

Apa ce are să fie descântată, se póte aduce în orĭ-ce di, afară de Lunĭ, Mercurĭ și Vinerĭ.

*

De iubire.

— Bună deminéța,
Apă albà și curată!
— Mulțămescŭ D-tale,
N. *felegósă!* (1)
— Că eŭ nu-sŭ felegósă,
Că-sŭ mândră și frumósă
Ca o rujă când înflóre
Şi ca sfântulŭ sóre
Când resare!
Eŭ de-acasă m'am pornitŭ
Şi-am venitŭ
Ca să mĕ rogŭ Dumi-tale
Să-mĭ daĭ dragostele,
Frumusețele
Şi mândrețele
Dumitale!
Cum se bate tótă lumea,
Tótă omenimea,
Tóte sufletele,
Tóte vitele,
Tóte paserile
Şi tóte lighioile
După apă bună și curată,
Așà să se bată

Toțĭ fecĭoriĭ,
Toțĭ voĭniciĭ
După dragostile mele,
După frumusețele mele,
După mândrețele mele,
După vorba mea,
După viața mea,
După graĭulŭ meŭ,
După traĭulu meŭ,
După gĭoculŭ meŭ!
Cum nu póte nime trăi
Fără de apă,
Așà să nu pótă feciorii
Fără de mine,
Pân' nu m'orŭ luà în gĭocŭ.
Pân' n'orŭ vorbi,
Pân' n'orŭ sfătui,
Pân' nu m'orŭ ĭubi!

Observațiunĭ.

Farmeculŭ acesta se face în orĭ-ce ḑi, afară de Lunĭ, Mercurĭ și Vinerĭ.

Fata, care voesce să-șĭ facă pe dragoste ca să fie ĭubită și jucată de fecĭorĭ, se duce des-deminéță până a nu rĕsări sórele la o apă curgĕtóre, fără ca s'o vadă cine-va. Ajunsă la apă, stă pe malŭ, rostesce cuvintele de maĭ sus de treĭ orĭ după olaltă, și totŭ de atâtea orĭ se spală cu amêndouĕ mânile pe obrazŭ cu apă din părîŭ.

Când se întórce acasă póte s'o vadă orĭ-cine, căcĭ atuncĭ nu-ĭ strică nimicŭ.

Dacă nu póte merge la o apă curgĕtóre, póte să aducă apă și acasă și aice să rostéscă apoĭ farmeculŭ și să se spele.

Apa o aduce dela unŭ părîŭ, orĭ dela o fântână, însă trebue să fie neîncepută, și când o aduce să nu vorbéscă cu nimene.

După ce a adus'o și s'a spĕlatŭ cu dînsa, restulŭ, ceea ce a maĭ rĕmasŭ, ìlŭ aruncă într'unŭ locŭ curatŭ.

Note.

(1) *Felcgosŭ -ă* = rămțurosŭ, petecosŭ, fórte urîtŭ și murdarŭ îmbrăcatŭ.

*

Chemarea apeĭ rourόse.

Apă, apă rourόsă!
Fă-mĕ mândră şi frumόsă
Ca grâulŭ alesŭ pe masă,
Ca sfîntulŭ sόre
Când rĕsare,
Ca busuĭoculŭ când e'n flόre.

Câtă dragoste-ĭ pe lume
Tόtă s'o puĭ pe mine-anume.
Câţĭ fecĭorĭ că m'orŭ vedé
Eŭ lorŭ dragă le-oiŭ cădé,
Câţĭ bĕtrânĭ m'orŭ audi
Cu cuvîntulŭ m'orŭ cinsti.

Observaţiunĭ.

Fata, care voesce să fie numaĭ decât iubită, se scόlă în ḑiua de *anŭ noŭ* saŭ *Sân-Vasile* des-deminéţă până a nu rĕsări sόrele, se îmbracă cu hainele cele maĭ nόue, maĭ bune şi maĭ curate ce le are, şi ducêndu-se la unŭ isvorŭ saŭ la o apă curgĕtόre din apropiere, rostesce cuvintele maĭ sus arĕtate. După aceea, spĕlându-se pe mânĭ şi pe obrazŭ, se întόrce acasă, căutândŭ în acelaşĭ timpŭ ca nimene să n'o vadă, căcĭ vĕḑênd'o, farmeculŭ n'ar avé nicĭ unŭ efectŭ.

Acestŭ farmecŭ, culesŭ în Pătrăuţulŭ de lângă Sucéva, mi l'a trimesŭ d-lŭ V. Turturénŭ.

*

Chemarea sόreluĭ.

I.

Sfinte sόre
Frăţiόre!
Rĕsaĭ cu 40 de răḑeşόre.
Dar nu rĕsări pe munţĭ,
Nicĭ pe case, nicĭ pe curţĭ,
Nicĭ pe cireḑĭ de boĭ,
Nicĭ pe turme de oĭ!
Sfinte sόre
Frăţiόre!

Rĕsaĭ pe capulŭ meŭ
Şi pe totŭ trupulŭ meŭ.
Dela capŭ pân' la picĭόre
Să strălucescŭ ca tine, sόre,
Precum cata totŭ norodulŭ la tine,
Aşà să caute elŭ şi la mine
Din capŭ şi pân' la picĭόre.
Cum te 'ntornĭ tu, sfinte sόre,
La 'mpĕraţĭ, la 'mpĕrăţĭorĭ,
Aşà să se 'ntόrne şi la mine
Fete, bărbaţĭ şi fecĭorĭ!

Observaţiunĭ.

Acestŭ farmecŭ, care se face de cătră fetele cele marĭ anume ca să se pótă mărità, mi l'a dictatŭ o Româncă din Mitoculŭ-Dragomirneĭ.

II

Rĕsaĭ sóre
Frăţióre
Cu 44 raḑe arḑĕtóre.
Patru-ḑecĭ ţine-ţi-le,
Patru mie dă-mi-le :
Două 'n frunte
Maĭ mĕrunte,
Două maĭ scânteitóre
Peste ochĭ şi ţîţişóre.
Sóre luminosŭ !
Câtŭ eştĭ de răḑosŭ,
Câtŭ eştĭ de frumosŭ,
Aşà să fiŭ şi eŭ de frumósă,
Răḑósă,
Luminósă
In ochiĭ mândruluĭ meŭ,
Peţi-mi-l'ar Dumneḑeŭ !

Farmeculŭ acesta, culesŭ în Moldova, mi l'a împărtăşitŭ ilustrulŭ nostru poetŭ V. Alecsandri.

*

De înfrumuseţare.

Duminică deminéţă m'am sculatŭ,
Pe cale, pe cărare am apucatŭ.
Când am fostŭ la mîeḑŭ de cale
M'aŭ intîlnitŭ 99 de fărmecătóre
Cu 99 de fărmecătorĭ,
99 de săgetătóre,
Cu 99 de săgetătorĭ,
99 de diochitóre
Cu 99 de diochitorĭ.
99 de strigóĭce
Cu 99 de strigoĭ,
99 de moróĭce
Cu 99 de moroĭ,
Ură'n faţă aruncatu-mĭ-aŭ,
Cu cămeşă de bróscă îmbrăcatu-m'aŭ,
Cu brâŭ de şerpe încinsu-m'aŭ,
Cunună de spinĭ în capŭ pusu-mĭ-aŭ.
Eŭ am prinsŭ a mĕ cântà,
Amarŭ a mĕ văerà.
Nime nu m'a vĕḑutŭ,
Nime nu m'a auḑitŭ,
Numaĭ Maĭca Domnuluĭ
Sus din pórta ceruluĭ.
Numaĭ ea că m'a vĕḑutŭ,
Numaĭ ea m'a auḑitŭ
Şi 'ndată cum m'a auḑitŭ
La mine s'a scoborîtŭ
Şi din gură mĭ-a vorbitŭ :

— Ce te cânţĭ, ce te văerezĭ,
De ce mi te căinezĭ?
— Da eŭ cum nu m'oĭŭ cântà,
Şi cum nu m'oĭŭ văerà,
Că Dumlnecă deminéţă m'am sculatŭ,
Pe cale, pe cărare am apucatŭ,
Când am fostŭ la mĭeḑŭ de cale
M'aŭ întîlnitŭ 99 de fărmecătóre
Cu 99 de fărmecătorĭ,
99 de săgetătóre
Cu 99 de săgetătorĭ,
99 de diochitóre
Cu 99 de diochitorĭ,
99 de strigóĭce
Cu 99 de strigoĭ,
99 de moróĭce;
Cu 99 de moroĭ:
Urĭ în faţă aruncatu-mĭ-aŭ,
Cu cămeşă de bróscă 'mbrăcatu-m'aŭ,
Cu brâŭ de şérpe încinsu-m'aŭ,
Cunună de spinĭ în capŭ pusu-mĭ-aŭ,
Bună de nimică făcutu-m'aŭ!
— Tacĭ N. nu te cântà,
Nu te văerà,
Nu te căinà,
Că eŭ de mâna dréptă lua-te-oĭŭ,
Pe cărarea luĭ Traĭanŭ porni-te-oĭŭ,
La fântâna luĭ Iordanŭ duce-te-oĭŭ.
Şĭ-acolo, după ce-om sosì,
Pe scărĭ de aurŭ te-oĭŭ scoborî,
In fântâna luĭ Iordanŭ te-oĭŭ vîrî,
Cu *fisóce* 1) de busuĭocŭ te-oĭŭ stropi,
Cu făcliĭ te-oĭŭ luminà,
Fórte mândru te-oĭŭ spĕlà.
De urĭ că te-oĭŭ curăţi
Şi te-oĭŭ limpeḑi,
Şi multŭ maĭ frumósă-ĭ fi!

Observaţiunĭ.

Acestŭ farmecŭ, din Boianŭ, mi l'a comunicatŭ d-lŭ V. Turturénŭ.

Note.

(1) *Fisocŭ*, pl. *fisóce*, sémĕnă a fi schimositŭ din *sfitocŭ* = struţŭ, mănunchiŭ.

*

Strigarea dragostelorŭ.

Bucĭumŭ de aurŭ scrisu-l'am,
In drépta pusu-mi-l'am.
Telincă de aurŭ scrisu-o-am,
In stânga pusu-mĭ-o-am.
Din bucĭumŭ am bucĭumatŭ,
Din telinc'am telincatŭ,
Dragostile mĭ-am strigatu.
Tóte noródele aŭ statŭ
Şi la mine s'aŭ uĭtatŭ,
Şi din gur'aŭ întrebatŭ:
—Cine bucĭumă,
Cine trîmbiţă?

Ce crăĭasă,
Ce 'mpĕrătésă?
— Nu-ĭ crăĭasă,
Nicĭ împĕrătésă,
Că-ĭ N. cea frumósă,
Dintre fete cea maĭ alésă!...
Scóte vornicĭ din vornicie
Şi dascălĭ din dăscălie,
Şi preoţĭ din preoţie,
Şi 'mpĕraţĭ din împĕrăţie,
Ca ea nime să nu fie.

Observaţiunĭ.

Acestŭ farmecŭ, culesŭ în Boianŭ, mi l'a comunicatŭ d-lŭ V. Turturénŭ.

*

Chemarea apeĭ curgĕtóre.

— Bună deminéţa,
Apă curĕtóre!
— Mulţămimŭ d-tale,
N. frumósă flóre.
— Apă curĕtóre!
Tu curăţĭ malurĭ mlăóse,
Pĭetri ruginóse
Şi fete frumóse,
Curăţă-mĕ şi pe mine
De urĭ,
De gurĭ,
De strigărĭ,
De căscărĭ,
De mâncărĭ.
Curăţă-mĕ de orĭ-ce urĭ
Şi de orĭ-ce făcĕturĭ,
De pe mânĭ, de pe picĭóre,
Să rĕmânŭ eŭ ca o flóre,
Ca o floricea frumósă,
Pe care toţĭ o mirósă.
Curăţă-mĕ de pe faţă,
Ca'n întrégа mea viéţă
Să fiŭ rară frumuséţă,
Ca să rĕmânŭ eŭ curată
Cum îsŭ de Dumnedeŭ dată!

Observaţiunĭ.

Farmeculŭ acesta mi l'a comunicatŭ d-lŭ Ionică alŭ luĭ Iordachi Isacŭ, agricultorŭ din Mahala, iar d-sale i l'a dictatŭ soţia sa Eudochia.

Dacă pe o fată saŭ pe unŭ flăcăŭ aŭ începutŭ ómeniĭ a-ĭ urî aşà dicêndŭ ca din seninŭ, atuncĭ aducŭ maĭ întâĭ o coliţă de

apă, ieaŭ dintr'însa ca o litră plină într'o ulcică, apoĭ maĭ ieaŭ încă și o crenguță de busuiocŭ, și dândŭ cu crenguța în apa din ulcică ḑicŭ cuvintele de maĭ sus. Iar după ce în chipulŭ acesta aŭ descântatŭ apa, se spală cu dînsa pe față.

*

Chemarea róueĭ.

— Bună deminéța
Róuă, rouliță!
— Mulțămimŭ d-tale,
Mândră drăguliță!
— Róuă, rouliță,
Am venitŭ și mě închinŭ
Și mě rogŭ ca să mě spelĭ,
Să mě curățescĭ,
Să mě lipeḑescĭ
De *tăte* urile
Și făcěturile,
Ca să mě facĭ
Drăguță și frumósă,
Ca óule Grecilorŭ,
Ca sarea berbecilorŭ,
Ca laptele juncilorŭ,
Și țîțele pruncilorŭ.
Cum se batŭ Greciĭ
Dipe óuě,
Și berbeciĭ
Dipe sare,
Și vițeiĭ
Dipe lapte,
Și pronciĭ
Dipe țîță,
Așà să se bată și flăcăiĭ
Dipe mine!

Observațiunĭ.

Farmeculŭ acesta e culesŭ din Voitinelŭ, satŭ în districtulŭ Rădăuțuluĭ.

*

Ca să fie fetele jucate.

M'am luatŭ pe sinecă
Pe mânecă
In sfînta Dumineca,
Pe calea luĭ Traĭanŭ,
La apa luĭ Iordanŭ,
Mândru să mě *limpědŭ*,
Mândru să mě *curățŭ*
De tóte datele,
De tóte suratele,
De tóte adusele,

De tóte tunsele.
Căcĭ când a 'nseratŭ
Eŭ m'am fostŭ culcatŭ
Mândră şi frumósă,
Destulŭ de voĭósă.
Iar când m'am trezitŭ,
M'am simţitŭ
De picĭóre 'mpĭedicată,
De mânurĭ legată,
De gur' amuţită,
De nasŭ năduşită,
De ochĭ orbită,
De urechĭ asurḑită,
De pĕrŭ rotunḑită.
Şi când m'am vĕḑutŭ aşà,
Am prinsŭ tare-a mĕ cântà
Şĭ-a mĕ văetà,
Şĭ-am prinsŭ a mĕ dăuli
Şĭ-a mĕ glăsui,
Gândindŭ
Şi socotindŭ
Că nime nu mĕ vede,
Nime nu mĕ aude.
Dar' m'a vĕḑutŭ
Şi m'a auḑitŭ
Maĭca Domnuluĭ
Din pórta cerĭuluĭ,
Şi ea cum m'a auḑitŭ,
Din graĭŭ aşa mĭ-a grăitŭ
— Ce te cânţĭ tu, N. N.
Mândră şi frumósă?
Ce te dăulescĭ,
Ce te glăsuescĭ?
Da eŭ cum nu m'oĭŭ cântà
Şi cum nu m'oĭŭ văetà,
Da cum nu m'oĭŭ dăulì,
Şi cum nu m'oĭŭ glăsuì,
Că m'am luatŭ pe sinecă,
Pe mânecă
In sfînta Duminecă,
Pe calea luĭ Traĭanŭ,
La apa luĭ Iordanŭ,
Mândru să mĕ limpĕdŭ,
Mândru să mĕ curătŭ
De tóte datele,
De tóte suratele,
De tóte adusele,
De tóte tunsele,
Căcĭ când a 'nseratŭ
Eŭ m'am fostŭ culcatŭ
Mândră şi frumósă,
Destulŭ de voĭósă,
Iar când m'am trezitŭ
M'am simţitŭ
De picĭóre 'mpĭedicată,
De mânurĭ legată,
De gur' amuţită,
De nasŭ năduşită,
De ochĭ orbită,
De urechĭ asurḑită,
De pĕrŭ rotunḑită!
— Tacĭ N. nu te maĭ cântà,
Nu te văetà,
Nu te dăulì,
Nu te glăsuì,
Că nemică nu ţĭ-a fi,
Că eŭ de picĭóre despĭedica-te-oĭŭ,
De mânurĭ deslega-te-oĭŭ,
De gură desmuţi-te-oĭŭ,
De nasŭ desnăduşi-te-oĭŭ,
De ochĭ desorbi-te-oĭŭ,
De urechĭ desurḑi-te-oĭŭ,
Pĕrulŭ lungi-ţi-l'oĭŭ!
Şi Maĭca Domnuluĭ
Din pórta cerĭuluĭ,
Aşi-şĭ cum a cuvîntatŭ
Scară de céră a luatŭ,
Scară de céră a întinsŭ,
Cu póle albe m'a cuprinsŭ,
Cunună de aurŭ în capŭ mĭ-a pusŭ,

Și de mână m'a luatŭ
Și într'unŭ rîtŭ frumosŭ m'a dusŭ,
Bucĭumŭ de aurŭ curatŭ
In mâna dréptă că mĭ-a pusŭ
Trîmbiță de aurŭ
In mâna stângă mĭ-a pusŭ,
Și din gur'așà mĭ-a spusŭ:
— Când la tine m'oiŭ uĭtà
Cu bucĭumu-ĭ bucĭuma,
Cu trîmbița îĭ trîmbițà,
Toțĭ săteniĭ,
Toțĭ poporeniĭ
Orŭ alergà
Șĭ-orŭ întrebà:
— Ce judésă,
Ce dómn'alésă?
— Că nu-ĭ judésă,
Nicĭ dómn'alésă,
Că-ĭ N. cea frumósă!
Noĭ în jocŭ să o jucămŭ,
La ea orĭ când să mergemŭ,
In brațe s'o cuprindemŭ,
Cu gura s'o sărutămŭ,
Cu păharele să-ĭ închinămŭ
Și vorbe bune să-ĭ dămŭ!

Observațiunĭ

Farmeculŭ acesta mi l'a dictatŭ o româncă din Sân-Georgiŭ, în Transilvania, în vara anuluĭ 1870.

Fetele, carĭ voescŭ ca feciorii orĭ-unde să le vadă bine și să le jóce, ieaŭ o bucată de pâne, zaharŭ, saŭ orĭ și ce alta bunŭ de mâncatŭ, și rostescŭ vorbele de maĭ sus asupra obiectuluĭ respectivŭ. După aceea ieaŭ merindea ast-felŭ fărmecată și o daŭ feciorilorŭ ca s'o mănânce.

III. DESFACERI.

Depărtarea ureĭ.

Sântă-Mărie, sântă de tine!
Am sinecatŭ,
Am mânecatŭ,
Deminéță m'am sculatŭ,
Pe cărare m'am luatŭ,
La părĕulŭ Iordanŭ am alergatŭ,
Pe cărare neumblată,
Pe róuă nescuturată.
Dar când eram la mĭeḑŭ de cale,
De cale, de cărare,
O femee neĭubitóre
Și de multŭ rĕŭ-voitóre
Inainte mĭ-a ĭeșitŭ
Și din față mĭ-a răpitŭ,
Din pĕrŭ mĭ-a smulsŭ,
Din cosițe mĭ-a tunsŭ,
Din urmă mĭ-a furatŭ,
Din dragoste mĭ-a luatŭ;
Cĭorapĭ de bursucŭ
In picĭóre mĭ-a trasŭ,
Mănușe de rugŭ
In mâne mĭ-a pusŭ,
Ochĭ de bróscă în capŭ mĭ-a lăsatŭ,
De ură m'a încărcatŭ;
Cu care grăĭamŭ,
La care mĕ uĭtamŭ,
Parc că-lŭ strîmbamŭ.
Eŭ acésta cum am vĕḑutŭ
Glasŭ până în cerĭŭ am sloboḑitŭ
Și lacrimĭ până'n pămîntŭ.
Și nime nu m'a auḑitŭ,
Nime nu m'a vĕḑutŭ,
Numaĭ *Dómna cerĭuluĭ*
Din pórta raĭuluĭ.
Și ea cum m'a auḑitŭ
Și cum m'a vĕḑutŭ,
Pe scară de aurŭ s'a scoborîtŭ
Și la mine a venitŭ
Și din gură mĭ-a vorbitŭ:
— Mărĭucă mândră și frumósă,
Dintre tóte fetele maĭ alésă!
Ce plângĭ? ce te căĭnezĭ?
De ce te văĭcărezĭ,
Cu glasŭ lungŭ până la cerĭŭ.
Cu lacrimĭ pân' la pămîntŭ?
— Of! Dómna cerĭuluĭ
Din pórta raĭuluĭ!
Eŭ cum n'oĭŭ plânge
Cu lacrimĭ de sânge,
Cum nu m'oĭŭ văĭcără,
Și cum nu m'oiŭ căĭnà,
Dacă eŭ am sinecatŭ
Și-am mânecatŭ,
Deminéța m'am sculatŭ,
La părĕulŭ Iordanŭ am alergatŭ,
Pe cărare neumblată,
Pe róuă nescuturată,
Din dragoste neluată:
Dar când am fostŭ la mĭeḑŭ de cale
De cale, de cărare,
O femee neĭubitóre
Și de multŭ rĕŭ-voitóre
Inainte mĭ a ĭeșitŭ
Și din față mĭ-a răpitŭ.

Din pĕrŭ că mĭ-a smulsŭ,
Din cosițe că mĭ-a tunsŭ,
Din urmă mĭ-a furatŭ,
Din dragoste mĭ-a luatŭ,
Cĭorapĭ de bursucŭ
In picĭóre mĭ-a trasŭ,
Mănușe de rugŭ
In mâne mĭ-a pusŭ,
Ochĭ de bróscă în capŭ mĭ-a lăsatŭ
De ură m'a încărcatŭ;
Cu care grăĭamŭ,
La care mĕ uĭtamŭ,
Pare că-lŭ strîmbamŭ.
M'am uĭtatŭ în delŭ
N'am vĕḑutŭ pe nime;
M'am uĭtatŭ la vale
Șĭ-am vĕḑutŭ *treĭ ḑorĭ*
Treĭ surorĭ,
Treĭ ḑorĭ de-a cerĭuluĭ
Treĭ *surorĭ de-a sóreluĭ.*
Sora sóreluĭ cea mare
Luna 'n pĭeptŭ pusu-mĭ-o,
Luminatu-mĭ-o,
Strălucitu-mĭ-o,
Ura cu grebla greblatu o,
Departe de mine depărtatu-o.
Sora sóreluĭ cea mijlocie
Luceferĭ în umerĭ pusu-mĭ-o,
Pusu mĭ-o,
Luminatu-mĭ-o,
Ura de la mine cu furca asvîrlitu-o,
Departe de la mine depărtatu-o.
Sora sóreluĭ cea mică
Stele 'n póle bătutu-mĭ-o,
Bătutu-mĭ-o,
Luminatu-mĭ-o,
Strălucitu-mĭ-o,
Cu mătura ura măturatu-o,
Departe dela mine depărtatu-o;
De mâna dréptă m'a luatŭ,
Pe calŭ galbĕnŭ m'a 'ncălicatŭ,
Fluerașŭ de argintŭ
In mâna dréptă mĭ-a pusŭ,
Fluerașŭ de aurŭ
In mâna stângă mĭ-a pusŭ:
Când trîmbițam,
Când bucĭumam
Și când flueram,
Tóte dragostile s'adunà,
De capulŭ meŭ se legà
Și mĕ desmĭerdà.
Ura să se ducă pe capulŭ aceluĭa,
Care mĭ-a dat'o
Și mĭ-a aruncat'o.
Eŭ să rĕmânŭ curată
Și luminată
Cum sunt dela D-ḑeŭ lăsată,
De tótă lumea 'n sémă băgată!

Observațiunĭ.

Acéstă desfacere, culésă dela o romàncă din Pătrăuțŭ, satŭ nu departe de orașulŭ Sucéva, mi-a trimis'o d-lŭ Vasile Turturénŭ.

Fata, care cugetă că cutare vrăjitóre saŭ altŭ cine-va i-a făcutŭ ca să n'o iubéscă și să n'o jóce fecioriĭ, voindŭ a depărta dela sine ura cu care a fostŭ încărcată și a face ca feciorii, și maĭ cu sémă iubitulŭ eĭ, care a lăsat'o, din noŭ și cu maĭ multă tragere de inimă

s'o iubéscă, trebue maĭ înainte de tóte să caute óre-carĭ obiecte, și anume: treĭ potcóve de calŭ și șése bucățele de ferŭ, tóte acestea să fie găsite; apoĭ o pană de păunŭ, o bucată de argintŭ, adecă unŭ puișorŭ saŭ unŭ inelŭ, mătase roșie, busuiocŭ, nouĕ strachine, nouĕ cățeĭ de usturoiŭ, nouĕ fire de tămâe și nouĕ fire de piperŭ. Avêndŭ tóte obiectele acestea strînse la unŭ locŭ, iea unŭ vasŭ curatŭ și se duce cu dînsulŭ într'o Mercure saŭ Vinerĭ singură, saŭ și cu altă fată, ḑiua orĭ nóptea, la unŭ părîŭ, unde scie de maĭ înainte că se află vre-unŭ *vîrtejŭ*, adecă unde se învîrtesce apa. Din vîrtejulŭ acesta iea apoĭ apă neîncepută și se întórce cu dînsa acasă.

Pe cale, atâtŭ când se duce la părîŭ, câtŭ și când se întórce cu apa, caută ca să nu se uite de felŭ înapoĭ, nicĭ să nu vorbéscă cu nime, căcĭ cum se va uità saŭ va vorbì cu cine-va, desfacerea nu e de nicĭ unŭ folosŭ.

După ce a sositŭ acasă, pune vasulŭ cu apa neîncepută într'unŭ locŭ ascunsŭ, și acolo îlŭ păstréză ea până ce înnoptéză. După ce a înnoptatŭ, începe apoĭ a desface și a fărmecà.

Desfacerea se face de treĭ orĭ în treĭ serĭ, saŭ în treĭ nopțĭ după olaltă. Și se face tot-deauna când nu e nime în casă, ci numaĭ singurŭ acela care îșĭ desface. De aceea se ḑice că este cu multŭ maĭ bine, când *farmazona* saŭ *farmazonca* desface cam pe la mieḑulŭ nopțiĭ.

Dacă fata, care-șĭ desface și în acelașĭ timpŭ îșĭ face pe dragoste, voesce să descânte în treĭ serĭ, atuncĭ împarte apa adusă în treĭ părțĭ egale, o tórnă în treĭ strachine și tustrele strachinele le pune apoĭ pe vatră.

Busuioculŭ, mătasea, pana cea de păunŭ și argintulŭ le légă la unŭ locŭ și-șĭ face dintr'însele unŭ struțŭ saŭ buchetŭ. Face apoĭ locŭ în mijloculŭ jăraticuluĭ din vatra foculuĭ și pune acolo o potcóvă, douĕ bucățele de ferŭ, treĭ fire de tămâe, treĭ cățeĭ de usturoiŭ și treĭ fire de piperŭ. După acésta iea struțulŭ, și muindu-lŭ în una dintre cele treĭ strachine cu apă și purtându-lŭ neîncetatŭ prin apa acésta, rostesce versurile de maĭ sus ale desfaceriĭ.

In modulŭ acesta descântă şi farmecă ea fie-care strachină câte de treĭ orĭ după olaltă, purtândŭ neîncetatŭ apa dintr'însele cu struţulŭ.

După acésta scóte potcóva din vatra foculuĭ şi o aruncă în strachina cea d'întâĭ descântată, iară în cele-lalte strachine cele două bucăţele de ferŭ.

Daca voesce să desfacă numaĭ într'o singură séră, pune apa neîncepută în nouĕ strachine, aruncă în jăratecŭ treĭ potcóve, şi din tóte cele-lalte obiecte pune în vatra foculuĭ întreitŭ pe atâtea pe câte pune când are să descânte în treĭ serĭ. Făcêndŭ acésta, pune după desfacere potcóvele în treĭ strachine, carĭ s'aŭ descântatŭ maĭ întâĭ, iară în cele-lalte strachine pune bucăţelele de ferŭ.

După ce, în modulŭ acesta, a descântatŭ pe rêndŭ fie-care strachină şi în fie-care a pusŭ obiectele arĕtate, face semnŭ ca să între în casă mama saŭ o soră a eĭ maĭ mare, nicĭ odată însă maĭ mică; apoĭ se desbracă de haine şi se vîră într'unŭ ciubărŭ, care de maĭ nainte e adusŭ şi pusŭ în mijloculŭ caseĭ.

Mama saŭ sora sa, adecă cine a întratŭ în urma semnuluĭ datŭ în casă, apucă strachina cea d'întâĭ descântată şi fărmecată, şi apa dintr'însa i-o tórnă pe capŭ, apoĭ dintr'a doua strachină, dintr'a treia, şi totŭ aşà până ce sfîrşesce de turnatŭ apa din tóte străchinele.

Pe când i se tórnă apa din strachine pe capŭ, se ḑice că fata, care-şĭ desface de ură şi-şĭ face pe dragoste, nu e bine nicĭ de cum să se spele, ba nicĭ măcarŭ să se atingă cu vre-unŭ degetŭ, ci să se lase aşà după cum o spală apa ce curge din strachine.

După ce i s'a turnatŭ apa din tóte strachinele pe capŭ, ese fata din ciubărŭ afară şi se îmbracă; iară apa, în care într'acestŭ modŭ s'a scăldatŭ, o tórnă într'o ólă nouă. Iea apoĭ din vatra foculuĭ piperulŭ, usturoiulŭ şi tămâea, şi le pune în óla cu scăldătórea. Trage după acésta maĭ mulţĭ cărbunĭ aprinşĭ, şi aruncându-ĭ şi pre aceştia în óla cu scăldătórea, ḑice :

Infocatŭ,
Pipĕratŭ.

Usturoĭatŭ
Tămâĭatŭ,
Inĭĭeratŭ
Potcovitŭ,
Pe capulŭ aceluĭa ce mĭ-a datŭ.
Ea mĭ-a datŭ
Numĕratŭ,
Eŭ îĭ daŭ nenumĕratŭ!

Ola cu scăldătórea și cu tóte cele-lalte obiecte aruncate într'însa se pune în urmă în tindă după ușă, saŭ și în altŭ locŭ, unde póte sta peste nópte neclintită. A doua ḑi însă, fata care și-a desfăcutŭ de ură și totŭ odată și-a făcutŭ pe dragoste, o iea până în ḑiuă, și ducêndu-se cu dînsa până la unŭ părîŭ, o isbesce cu apă cu totŭ în albia acestuia. Când apa din ólă ajunge la o móră, chiar și móra se strică, așà putere mare are ea.

Intórcerea urmeĭ.

De-ĭ făcutŭ de bărbatŭ
Curatŭ,
Necuratŭ,
Sară-ĭ ochiĭ luĭ din capŭ,
Să-ĭ pice totŭ pĕrulŭ
Ca fuĭorulŭ,
Să-ĭ crepe bóșele,
Să-ĭ pusce pișatulŭ,
Să plângă după dînsele.
De-ĭ făcutŭ de femee
Curată,
Necurată,
Să-ĭ saĭe ochiĭ eĭ din capŭ,
Să-ĭ pice totŭ pĕrulŭ
Ca fuĭorulŭ,
Să-ĭ crepe ţîţele,
Să-ĭ pusce laptele,
Să plângă după dînsele.

De-ĭ făcut de fată
Curată,
Necurată,
Să-ĭ saĭe ochiĭ eĭ din capŭ,
Să-ĭ pice totŭ pĕrulŭ
Ca fuĭorulŭ,
Să-ĭ crepe pulpele,
Să-ĭ pusce sângele,
Să plângă după dînsele.
De-ĭ făcutŭ de vĕduvă
Curată,
Necurată,
Să-ĭ saĭe ochiĭ eĭ din capŭ,
Să-ĭ pice totŭ pĕrulŭ
Ca fuĭorulŭ,
Să-ĭ crepe mânele,
Să-ĭ pusce sângele,
Să plângă după dînsele.

Cine-o făcutŭ c'o mână
Eŭ desfacŭ cu douĕ,
Cine-o făcutŭ cu douĕ
Eŭ desfacŭ cu treĭ,
Cine-o făcutŭ cu treĭ
Eŭ desfacŭ cu patru,
Cine-o făcutŭ cu patru
Eŭ desfacŭ cu cincĭ,
Cine-o făcutŭ cu cincĭ
Eŭ desfacŭ cu şese,
Cine-o făcutŭ cu şese
Eŭ desfacŭ cu şepte,
Cine-o făcutŭ cu şepte
Eŭ desfacŭ cu optŭ,
Cine-o făcutŭ cu optŭ
Eŭ desfacŭ cu nouĕ,
Cine-o făcutŭ cu nouĕ
Eŭ desfacŭ cu-a mele cu amêndouĕ,
Cine-o făcutŭ cu ḑece
Mânele să-ĭ sece,
Limba să i se lege,
Să nu pótă maĭ multŭ nimicŭ direge.
N. să rĕmâe curatŭ
Şi luminatŭ,
Cum e de Dumneḑeŭ lăsatŭ
Şi de popa botezatŭ,
Ca sórele 'n seninŭ
In veciĭ vecilorŭ, amin!

Observaţiunĭ.

Acéstă desfacere, care în acelaşĭ timpŭ se póte numì şi vrajă, pentru că e menită nu numaĭ a desface, ci totŭodată şi a face rĕŭ, însăşĭ fărmecătórea, o româncă din Vatra-Dorneĭ, care mi-a dictat'o, mi-a spusŭ că se numesce *Intórcerea urmeĭ.*

Dacă cine-va, după credinţa poporuluĭ, a călcatŭ într'o *urmă rea,* peste nisce *aruncăturĭ* saŭ *făcĕturĭ vrăjite,* şi din causa acésta aŭ începutŭ să-lŭ dóră piciórele aşà de tare, că numaĭ de abia se póte urnì dintr'unŭ locŭ în altulŭ, saŭ chiar de felŭ nu se póte urni, cu nimicŭ nu se póte aşà de iute şi de uşorŭ vindecà ca cu desfacerea acésta.

Fărmecătórea iea nouĕ căţeĭ de usturoiŭ, nouĕ *fuştĭ* saŭ *fiştĭ* (seminţe), carĭ se facŭ pe vîrfulŭ coḑilorŭ dela usturoĭulŭ de tómnă, nouĕ fire de grâŭ de primă-vară, nouĕ grăunţe de orḑŭ, nouĕ fasole (fansule), nouĕ fire de piperŭ, nouĕ grunḑişorĭ de tămâe, nouĕ fire de sĕmînţă de cânepă şi nouĕ cărbunĭ aprinşĭ într'unŭ hârbŭ. Apoĭ din fie-care folŭ pune la unŭ locŭ numaĭ câte treĭ, şi le légă într'o hârtie saŭ în altă ceva ca să se ţie la unŭ locŭ. După acésta iea maiulŭ de bătutŭ cămeşile şi unŭ cuţitŭ şi se duce într'unŭ locŭ unde nu umblă nime, într'unŭ cornŭ

de grădină saŭ aiurea. Acolo ajunsă, pune piciorulŭ dreptŭ pe pămîntŭ și cu cuțitulŭ desémnă pămîntulŭ câtŭ ține talpa piciorulu̇ĭ. Apoĭ, după ce desémnă loculŭ, scóte *urma,* adecă pămîntulŭ însemnatŭ afară. După acésta pune semințele în loculŭ urmeĭ, *întórce urma*, adică *glia* săpată în forma urmeĭ, și o pune cu călcâele spre degete și după acésta bate cu maiulŭ semințele puse în urmă, adecă peste glia pusă întorsŭ, și după ce bate urma cum se cade, rostesce versurile desfaceriĭ arĕtate maĭ sus.

Prin desfacerea și procedura acésta se crede că celŭ bolnavŭ în scurtŭ timpŭ trebue să se vindece.

*

Desfacerea ursiteĭ.

Eŭ nu tragŭ cepurile,
Ci eŭ tragŭ gĭunghĭurile,
Aruncăturile
Și făcĕturile
Din capulŭ luĭ N.,
Din grumazŭ,
De sub grumazŭ,
Din pĭeptŭ,
De sub pĭeptŭ,
Din spate,
De sub spate,
Din inimă,
De sub inimă,
Din mânurĭ,
De sub mânurĭ,
Din deșertŭ,
De sub deșertŭ,
Din cóste,
De sub cóste,
Din picĭóre,
De sub picĭóre,
Din ședutŭ,
Din născutŭ.
Amŭ le-am trasŭ
Șĭ-afară le-am scosŭ,
Din tóte vinele
Și din tóte închieturile,
Din miĭ și sute
De vînuțe,
Din douĕ-ḑecĭ
De degetuțe,
Din miĭ și sute
De închieturele,
Din douĕ-ḑecĭ
De degețele.
Din tóte le-am trasŭ,
Pre tóte le-am scosŭ,
Și le-am sucitŭ,
Și le-am învîrtitŭ
Pe capulŭ cuĭ le-o mânatŭ,
Pe capulŭ cuĭ le-o țipatŭ,
Pe tóte mădulările luĭ,
Pe tótă carnea luĭ
Și pe totŭ trupulŭ luĭ.
N. să rĕmâe curatŭ,
Luminatŭ,
Cum Dumneḑeŭ l'o lăsatŭ!

Observaţiunĭ.

Dacă vre-o femee are mânie nedumerită asupra alteĭ femeĭ saŭ asupra uneĭ fete, atuncĭ nu odată se întîmplă că-ĭ *face pe ursită* ca să móră. Ciudósa şi rĕutăciósa femee se duce adecă în pădure, caută unŭ butucŭ uscatŭ şi ceva rădicatŭ cu unŭ capĕtŭ dela pămîntŭ, şi-lŭ îmbracă cu o cămeşă femeéscă, îlŭ încinge cu o fustă, catrinţă saŭ prigitóre, şi îlŭ îmbrobóde, dacă aceea, căreia voesce să-ĭ facă pe ursită, e nevastă, cu o mâneştergură şi cu fesŭ pe de desubt, iar dacă e fată îlŭ îmbrobóde cu unŭ tulpanŭ, în scurtŭ ḑisŭ îlŭ împodobesce cu tóte vestmintele pe carĭ le întrebuinţéză femeile şi fetele spre îmbrăcare.

După ce a îmbrăcatŭ butuculŭ în chipulŭ cum s'a arĕtatŭ, îlŭ légă de jurŭ împrejurŭ cu o aţă, bate apoĭ peste cămeşa de pe dînsulŭ unulŭ saŭ şi maĭ multe cercurĭ de lemnŭ saŭ, dacă are la îndemână, şi de ferŭ, pre carĭ le întăresce şi înţepenesce apoĭ din tóte părţile cu pene de lemnŭ anume ca să nu pótă cădé de pe dînsulŭ.

Alte femeĭ rĕutăcióse, din contră, ducêndu-se în pădure, maĭ alesŭ pe la Sân-Georgiŭ, légă o sumă de copacĭ saŭ şi crengĭ verḑĭ, cu felurite aţe, şi după aceea, bătêndŭ pene de lemnŭ într'înşiĭ, ḑicŭ:

Cum se légă copacĭulŭ cu aceste aţe
Şi se bate de jurŭ împrejurŭ cu pene,
Aşà să fie şi N. încurcată
Şi legată,
Să nu se pótă
Mărită după N.
Iar N. să nu pótă
Luà altă fată,
Afară de mine!

Saŭ, dacă se face în numele alteia:

Afară de N. N.

Altele se ducŭ în pădure, caută o tișitură saŭ o trupină maĭ grósă și maĭ înaltă, o îmbracă ca pre o fată saŭ nevastă, apoĭ începŭ a bate într'însa cuie saŭ pene de lemnŭ orĭ și fuse, de regulă șépte la numĕrŭ, ḑicêndŭ la fie-care batere:

Cum întră fusele
In vîrvulŭ trupineĭ,
Așà să între gĭunghĭurile
Și aculŭ morțiĭ
In N. cea urîtă,
Căreĭa-ĭ facŭ pe ursită!

Baterea cuielorŭ, penelorŭ saŭ a fuselorŭ în tișitură și cercuirea butuculuĭ cu cercurĭ, însémnă ca așà s'o înțepenéscă junghiurile pe aceea, care a fostŭ sorocită să móră.

Făcêndu-se acestea, se ḑice și se crede că aceea saŭ acela, căruia i s'a făcutŭ pe ursită, îndată cade la zăcare și nu multŭ după aceea póte chiar să și móră în cele maĭ crâncene durerĭ, dacă nu se află cine-va care să-ĭ desfacă, saŭ dacă nu se nimeresce cine-va, care celŭ puținŭ să taie cercurile de pe butucŭ și să rupă cuiele înfipte în tișitură saŭ trupină.

Dreptŭ aceea bărbatulŭ saŭ femeea, care crede că i-a făcutŭ cine-va pe ursită și din causa acésta s'a bolnăvitŭ așà de tare, se duce, dacă maĭ póte, la unŭ butucŭ saŭ tumurugŭ putregăiosŭ și prinde a trage câte unŭ cepŭ dintr'însulŭ, rostindŭ în acelașĭ timpŭ versurile desfaceriĭ de maĭ sus.

Neputêndŭ celŭ ursitŭ să se ducă singurŭ, atuncĭ, după cum mi-a spusŭ o romàncă din Vatra-Dorneĭ, care mi-a dictatŭ desfacerea acésta, e bine să se ducă altŭ cine-va în loculŭ luĭ și să desfacă acela pentru dînsulŭ.

*

Intórcerea ursiteĭ.

Ho! Căpitane,
Antóne!
Ce-aĭ venitŭ, ce cațĭ?
Cine te-o trimĕsŭ?
Inapoĭ să mi te'ntorcĭ
Pe capulŭ cuĭ te-o trimĕsŭ!
Că tu te-aĭ grăbitŭ
Șĭ-aĭ venitŭ
Cu 99 de plăĭeșĭ,
Cu 99 fecĭorĭ vitejĭ,
Rĕĭ și mânioșĭ,
Tare fioroșĭ,
Grozavĭ
Și nemilostivĭ,
Cu apa Iordanuluĭ
Nespĕlațĭ
Și cu botezulŭ Domnuluĭ
Nebotezațĭ,
Cu mirulŭ nemiruițĭ,
Cu pecetea nepecetluițĭ,
In numele Domnuluĭ
Nenumițĭ;
Șĭ-aĭ venitŭ la N.
Și-lŭ năcăjescĭ,
Și-lŭ chinuescĭ,
Și-lŭ trudescĭ,
Și-lŭ muncescĭ
Prin pĭele,
Pe sub pĭele,
Prin pelițā,
Pe sub pelițā,
Prin carne,
Pe sub carne,
Prin cĭolane,
Pe sub cĭolane,
Prin mĕduvă,
Pe sub mĕduvă.
Să ĭeșĭ, să ĭeșĭ,
Cu toțĭ ceĭ 99 de plăĭeșĭ,
Și să mi te depărtezĭ!
Că tu de nu me-ĭ ascultà
Și de nu mi te-ĭ depărtà,
Maĭciĭ Domnuluĭ m'oĭŭ rugà,
Și tu înapoĭ te-ĭ înturnà,
Și tótă truda ta
De geaba că țĭ-a sta,
Că aĭ tĕĭ
Plăĭeșĭ rĕĭ,
Mânioșĭ,
Fioroșĭ,
Grozavĭ
Și nemilostivĭ,
Cu apa Iordanuluĭ
Nu-sŭ spĕlațĭ
Și cu botezulŭ Domnuluĭ
Nu-sŭ botezațĭ,
Cu mirulŭ nu-sŭ miruițĭ,
Cu pecetea nu-sŭ pecetluițĭ,
In numele Domnuluĭ
Nu-sŭ numițĭ!
Și eŭ iarășĭ oĭŭ stà
Maĭciĭ Domnuluĭ m'oĭŭ rugà
Și Maĭca Domnuluĭ v'a mânà
Pre sfințiĭ archangelĭ
Mihailŭ
Și Gavrilŭ
Cu 99 de cete de ângerĭ
Bunĭ, blânḑĭ și vrednicĭ,
Și putернicĭ,
Istețĭ
Și 'nțelepțĭ,
Voĭoșĭ,

Frumoşĭ
Şi miloşĭ,
Cu apa Iordanuluĭ
Spĕlaţĭ
Şi cu botezulŭ Domnuluĭ
Botezaţĭ,
Cu mirulŭ miruiţĭ,
Cu pecetea pecetluiţĭ,
In numele Domnuluĭ
Numiţĭ.
Şĭ-aceĭa orŭ veni asupra ta
Şi la gónă te-orŭ luà,
Şĭ-orŭ goni unulŭ pe treĭ-ḑecĭ,
Treĭ pe nouĕ-ḑecĭ
De aĭ tĕĭ
Plăĭeşĭ rĕĭ.
Şi mi ĭ-orŭ luà
Şi ĭ-orŭ alungà
Prin nourĭ,
Pe sub nourĭ,
Prin vĕsduhŭ,
Pe sub vĕsduhŭ,
Prin mare,
Pe sub mare,
Unulŭ pe treĭ-ḑecĭ,
Treĭ pe nouĕ-ḑecĭ,
Şi ĭ-orŭ face colbŭ,
Cenuşă şi pravŭ,
N. să rĕmâe curatŭ
Şi luminatŭ,
Ca de Dumneḑeŭ sfîntulŭ datŭ,
Ca argintulŭ strecuratŭ,
Ca aurulŭ de curatŭ,
Ca sórele pe seninŭ,
Să nu rĕmâe 'n elŭ bólă
Gĭunghĭŭ şĭ-ameţélă,
Ură
Şi pocitură,
Săgétă şi faptŭ rĕŭ
In totŭ trupulŭ sĕŭ,
Nicĭ câtŭ îĭ unŭ grăunte de macŭ
In 44 de părţĭ despicatŭ,
In mare aruncatŭ.
Să péră cum pere
Stupitulŭ în cărare
Şi bruma de sóre.
Desfacerea dela mine
Léculŭ dela Dumneḑeŭ!

Observaţiunĭ.

Desfacerea acésta, care se întrebuinţéză și ca *descântecŭ de pocitură,* mi-a comunicat'o d-lŭ Pancraţiŭ Prelipcénŭ, învĕţătorŭ superiorŭ în Şcheia, căruia i-a dictat'o tatălŭ sĕŭ Tóderŭ Prelipcénŭ, agricultorŭ din Satulŭ-mare, comună în districtulŭ Rădăuţuluĭ.

Dacă vre-uneĭ neveste saŭ fete, bărbatŭ saŭ feciorŭ *i s'a făcutŭ de cine-va pe ursită,* saŭ dacă a fostŭ de cine-va pocitŭ și din causa acésta s'a bolnăvitŭ, orĭ dacă o persónă e cuprinsă de vre-o altă bólă necunoscută, atuncĭ se întrebuinţéză desfacerea saŭ descânteculŭ acesta, care, după credinţa poporuluĭ, e folositorŭ pentru orĭ-ce bólă, în deosebĭ însă pentru ceĭ despre carĭ se presupune că le-ar fi făcutŭ cine-va pe ursită.

Fărmecătorulŭ saŭ fărmecătórea, descântătorulŭ saŭ descântătórea rostesce de treĭ orĭ versurile acesteĭ desfacerĭ asupra celuĭ bolnavŭ, și după fie-care rostire stupesce în crucișŭ jos în apropriarea celuĭ bolnavŭ.

*

Intórcerea aruncătureĭ.

S'a luatŭ N. de-acasă
De după masă,
Mândră și frumósă
Rumĕnă și voĭósă,
La valea de mirŭ
Cu *țermura* (1) de vinŭ
Și cu prundŭ
De grâŭ mĕruntŭ.
Ca să se spele,
Să se *limpadă*, (2)
Să se *curată* (3)
De tóte aruncăturile,
De tóte făcĕturile,
De totŭ faptulŭ,
De totŭ țipatulŭ,
De *gară*,
De strigare,
De *cârșcare*, (4)
De urgie
De mânie,
De năpaste,
De vorbe slabe,
De tóte aruncăturile,
De tóte gĭunghĭurile,
De tóte săgețile,
De tóte rĕutățile;
Să se spele,
Să se limpadă,
Să se curată,
Să rĕmâe curată
Și luminată
Cum e de Dumnedeŭ lăsată
Și de popa botezată.
N. a gânditŭ,
A socotitŭ,
Că nime'n lume n'o vede.
Nime'n lume n'o aude.
Dar a vĕdut'o
Șĭ-a audit'o
Maĭca Domnuluĭ
Din pórta ceriuluĭ;
Și cum a audit'o,
Cum a vĕdut'o,
Pe scară de argintŭ
S'a scoborîtŭ,
Pe scaunŭ de aurŭ a ședutŭ,
Mândru o a întrebatŭ
Și ĭ-a cuvîntatŭ:
— N. unde te-aĭ luatŭ,
Unde-aĭ apucatŭ
De-acasă
De după masă,
Mândră și frumósă,
Rumĕnă și voĭósă?
— Of! Maĭcă curată,
Maĭcă precurată!
M'am luatŭ de-acasă
De după masă
Mândră și frumósă,
Rumĕnă și voĭósă,

Pe calea drăgăstósă,
Să mĕ ducŭ la valea de mirŭ
Cu ţermura de vinŭ
Şi cu prundŭ
De grâŭ mĕruntŭ,
Să mĕ spĕlŭ,
Să mĕ limpĕdŭ,
Să mĕ curătŭ
De tóte aruncăturile,
De tóte făcĕturile,
De totŭ faptulŭ,
De totŭ ţipatulŭ,
De gară,
De strigare,
De cârşcare,
De urgie,
De mânie,
De năpaste
Şi de tóte vorbele cele slabe,
De tóte aruncăturile,
De tóte făcĕturile,
De tóte gĭunghĭurile,
De tóte săgeţile,
De tóte rĕutăţile;
Să mĕ spĕlŭ,
Să mĕ curătŭ,
Să mĕ limpĕdŭ,
Să rĕmânŭ curată
Şi luminată
Cum sunt de D-ḑeŭ lăsată
Şi de popa botezată!
— N. stăĭ, nu te duce
La valea de mirŭ
Cu ţermura de vinŭ
Şi cu prundŭ
De grâŭ mĕruntŭ,
Că valea de mirŭ
Cu ţermura de vinŭ
Şi cu prundŭ
De grâŭ mĕruntŭ
E de D-ḑeŭ dată
Şi lăsată.
Eŭ de mâna dréptă te-oĭŭ luà,
In fântâna luĭ Iordanŭ te-oĭŭ băgà,
Mândru te-oĭŭ scăldà,
Frumosŭ te-oĭŭ spĕlà
De aruncătură,
De făcĕtură,
De totŭ faptulŭ,
De totŭ ţipatulŭ,
De tóte gĭunghĭurile,
De tóte săgeţile,
De tóte rĕutăţile;
Te-oiŭ scăldà,
Te-oiŭ spĕlà
De gară,
De strigare,
De cârşcare,
De urgie,
De mânie,
De năpaste,
De vorbele cele slabe;
Te-oiŭ scăldà,
Te-oiŭ spĕlà,
Te-oiŭ curăţì,
Şi te-oiŭ limpeḑi,
Să rĕmâĭ curată
Şi luminată,
Cum escĭ de D-ḑeŭ lăsată
Şi de popa botezată;
Cu cămeşă de cinste te-oiŭ îmbrăcà,
Cu cisme de cinste te-oiŭ încălţà,
Cu brâŭ de cinste te-oĭŭ încinge,
Bucĭumŭ de aurŭ îndată ţi-oĭŭ pune,
Trîmbiţă de-argintŭ în mână ţĭ-oĭŭ da,
Cu bucĭumulŭ îĭ bucĭumà,
Cu trîmbiţa îĭ trîmbiţà,
De-a lungulŭ satuluĭ te-ĭ luà,
Câte crăese,
Câte 'mpĕrătese,

Copiĭ în *scăldușe* (5) ĭ-orŭ lăsà,
La feréstră orŭ alergà,
Ceea pe ceea s'orŭ întrebà:
Ce crăésă,
Ce 'mpĕrătésă?
Că nu-ĭ crăésă
Nicĭ împĕrătésă,
Că-ĭ N. cea frumósă,
Dintre tóte fetele
Și nevestele
Cea maĭ alésă;
Că-ĭ N. cea ĭubită,
Cu mĭere 'ndulcită,
Și poftită
Și numită,
De cinste,
De bune cuvinte,
La totŭ norodulŭ înainte-ĭ;
Numită
Și poftită
Cu cuvinte bune,
Cu păhare pline!

Observațiunĭ.

Fărmecătórea, o româncă din Vatra-Dorneĭ, care mi-a dictatŭ desfacerea saŭ farmeculŭ acesta, mi-a spusŭ că elŭ e de mare folosŭ, maĭ cu sémă pentru acele fete saŭ neveste tinere, despre carĭ se presupune că cutare vrăjitóre le-ar fi aruncatŭ ceva în cale și din causa acésta nu numaĭ că s'aŭ bolnăvitŭ, dar li s'a luatŭ încă și din frumusețe și din dragoste.

Fărmecătórea aduce maĭ întâĭ apă curată și neîncepută într'unŭ vasŭ noŭ, și cum ajunge cu dînsa acasă, o pune cu vasŭ cu totŭ pe masă. După acésta, punêndŭ *busuiocŭ* și *argintŭ* în vasulŭ cu apă și umblândŭ cu degetele printr'însulŭ, începe a rosti versurile ce s'aŭ reprodusŭ maĭ sus. Iar după ce a sfîrșitŭ de rostitŭ versurile, spală cu apa fărmecată pre cea bolnavă pe capŭ și pe la tóte închieturile, și dacă maĭ rĕmâne apă, o aruncă pe casă.

Prin recitarea versurilorŭ acestora și prin spĕlarea cu apa descântată, cugetă bolnava nu numaĭ că se însănĕtoșéză, ci încă că devine maĭ plăcută și maĭ frumósă de cum a fostŭ maĭ înainte, și că ceĭ ce aŭ urît'o începŭ iarășĭ a o îndrăgì și iubì.

Note.

(1) *Ţĕrmură*, în locŭ de *țĕrmŭ*, e usitatŭ maĭ cu sémă în descântece și farmece.

(2) *Limpadă*, în locŭ de *limpeḑéscă*, e unŭ provincialismŭ, întrebuinţatŭ asemenea maĭ multŭ în descântece, farmece şi desfacerĭ, iar în vorba de tóte ḑilele se aude maĭ rarŭ.

(3) *Curată*, în locŭ de *curăţéscă*, în forma acéstă se aude adese-orĭ şi în vorba de tóte ḑilele.

(4) *Cârşcare* dela *a cârşcà*, a strînge măselele şi dinţiĭ la unŭ locŭ, ca aceştia să producă unŭ sunetŭ. In unele locurĭ din Bucovina se întrebuinţéză maĭ desŭ *crâşcare* dela *a crâşcà*.

(5) Apa în care se scaldă copiiĭ ceĭ micĭ, se numesce în unele părţĭ ale Bucovineĭ *scăldușă* saŭ *scăldușcă*, iară în alte părţĭ *scăldătóre*. Celŭ maĭ rĕspânditŭ cuvîntŭ este însă celŭ din urmă.

*

De făcĕtură.

Sinecatu-m'am,
Mânecatu-m'am
Desdeminéţă,
Sculatu-m'am
Şi purcesu-am
Pe cale,
Pe cărare,
Şi m'am dusŭ, m'am dusŭ
Până ce-am ajunsŭ
La mĕrulŭ celŭ albŭ,
Cu totuluĭ albŭ,
Cu trupina albă
Şi cu cója albă,
Cu crengile albe,
Cu frunzele albe,
Cu florile albe,
Cu merele albe,
Cu tótele albe.
Acolo eraŭ adunaţĭ
Strigoĭ şi strigóĭce,
Moroĭ şi moróĭce,
Smeĭ şi smeóĭce,
Tricolicĭ şi tricolice.
Numaĭ Irodianca nu erà,
Numaĭ ea singură lipsià.
Dară a venitŭ şi ea;
Şi cum a venitŭ
In cale că m'a opritŭ,
De picĭóre m'a împĭedicatŭ,
De mână m'a luatŭ,
In şanţŭ m'a prăvălitŭ,
Cu spinĭ m'a acoperitŭ.
Eŭ am prinsŭ a mĕ cântà,
A mĕ văerà
Şĭ-a mĕ văetà,
Şi din gură a strigà:
— Aştéptă, Irodiancă, aştéptă,
Şi'napoĭ te *îndĕraptă*, (1)
Că de nu ti'ndĕrĕptà
Cuţitŭ în mânĭ că ţĭ-oiŭ da,
Cercală (2) roş'oĭŭ luà,
Peste mijlocŭ te-oĭŭ legà,
Şi'ndată mi te-oĭŭ mânà
Pe capulŭ cuĭ te-o trimisŭ!
Şi multe altele-am maĭ ḑisŭ
Dar nime nu m'o vĕḑutŭ,

Nime nu m'o audịtŭ,
Numaĭ Maĭca Domnuluĭ
Sus din pórta ceriuluĭ.
Și ea cum m'o audịtŭ
La mine s'o repedịtŭ
Și din gură mĭ-o vorbitŭ:
— N. de ce te văerezĭ,
De ce mi te căinezĭ?
— Da cum nu m'oiŭ văerà,
Și cum nu m'oiŭ văetà,
Că m'am sinecatŭ,
M'am mânecatŭ
Desdeminéță,
M'am sculatŭ
Șĭ-am purcesŭ
Pe cale,
Pe cărare,
Și m'am dusŭ, m'am dusŭ
Până ce-am ajunsŭ
La mĕrulŭ celŭ albŭ,
Cu totuluĭ albŭ,
Cu trupina albă
Și cu cója albă,
Cu crengele albe,
Cu frunzele albe,
Cu florile albe,
Cu merele albe,
Cu tótele albe;
Acolo eraŭ adunațĭ
Strigoĭ și strigóĭce,
Moroĭ și moróĭce,
Smeĭ și smeóĭce,
Tricolicĭ și tricolice,
Toțĭ eraŭ adunațĭ,
Numaĭ Irodianca nu erà,
Numaĭ ea singură lipsìà;
Dară a venitŭ și ea;
Și cum a venitŭ,
In cale că m'a opritŭ,
De picĭóre m'a 'mpĭedicatŭ,
De mână m'a luatŭ,
In șanțŭ m'a prăvălitŭ,
Cu spinĭ m'a acoperitŭ!
—Tacĭ N. nu te văerà,
Nu mi te maĭ văetà,
Din gură nu maĭ strigà,
Că eŭ mi țĭ-oĭŭ ajutà,
Din patŭ că te-oĭŭ rădicà,
Și cum aĭ fostŭ maĭ nainte
Îĭ fi și de acu 'nainte,
Sănĕtosŭ
Și voĭosŭ,
Că te-oĭŭ însănĕtoșà,
Și tu-ĭ rĕmânea
Curatŭ,
Luminatŭ,
Ca argintulŭ strecuratŭ,
Ca aurulŭ de curatŭ,
Ca sórele de luminatŭ,
Ca sórele pe seninŭ,
Ca mă-ta când te-a născutŭ.
Rĕulŭ și faptulŭ să péră,
Făcĕtura să rĕspéră
Cum pere spuma pe mare,
Stupitulŭ în cărare
Și bruma de sóre!
Nu rĕmână bólă și rĕŭ
In totŭ trupulŭ tĕŭ,
Nicĭ câtŭ unŭ firŭ de macŭ
In 44 despicatŭ
Și'n mare aruncatŭ!

Observațiunĭ.

Desfacerea acésta, dictată de Tóderŭ Prelipcénŭ, agricultorŭ în

Satulŭ-mare, districtulŭ Rădăuţuluĭ, şi comunicată de d-lŭ Pancraţiŭ Prelipcénŭ, se repeţesce de treĭ orĭ şi se suflă dela bolnavŭ stupindŭ peste umĕrulŭ stângŭ alŭ acestuia.

Note.

(1) *A se îndĕrĕpta* = a se întórce îndĕrĕptŭ.

(2) *Cercală* se numesce în Bucovina unŭ sacŭ micŭ de pesce, care are formă patrunghiulară şi care e prinsŭ încrucişŭ de cornurĭ cu douĕ arcurĭ de nuele.

Cercală se maĭ numesce încă şi *o jirebie* de tortŭ, cu care se cércă colórea cea roşie ce-o facŭ femeile spre a colorà diferite scule.

Sub cercala din desfacerea de faţă se înţelege cercala din urmă.

Cu cercala de prinsŭ pesce se afumă ómeniĭ de frigurĭ, iar cercala de torsŭ se întrebuinţéză la diferite descântece şi desfacerĭ.

*

Desfacerea făcĕtureĭ.

M'am mânecatŭ,
M'am sinecatŭ,
De-astă deminéţă m'am sculatŭ,
Cofiţă de brăduţŭ în mânĭ am luatŭ,
Pe drumulŭ luĭ Traĭanŭ
Am plecatŭ,
La fântâna luĭ Iordanŭ
Am alergatŭ,
Totŭ oftândŭ
Şi suspinândŭ
Să mĕ spĕlŭ,
Să mĕ curăţescŭ,
Să mĕ limpeḑescŭ
De ură,
De făcĕtură,
De casă,
De masă,
De vecinĭ,
De străinĭ,
De duşmanĭ,
De tiranĭ,
De faptŭ
Şi de datŭ,
Să se ducă pe capulŭ cuĭ mĭ-o datŭ.
Nime nu m'o vĕḑutŭ,
Nime nu m'o auḑitŭ,
Numaĭ Maĭca Domnuluĭ
Sus din pórta ceriuluĭ;
Numaĭ ea că m'o vĕḑutŭ,
Numaĭ ea că m'o auḑitŭ
Şi din gură mĭ-o vorbitŭ:
— Unde te ducĭ N. oftândŭ,
Unde mergĭ tu suspinândŭ?
— Ia mĕ ducŭ şi eŭ
Pe drumulŭ luĭ Traĭanŭ,
La fântâna luĭ Iordanŭ,

Să mě spělŭ,
Să mě curăţescŭ,
Să mě limpeḑescŭ
De ură,
De făcětură,
De casă,
De masă,
De vecinĭ,
De străinĭ,
De duşmanĭ,
De tiranĭ,
De faptŭ
Şi de datŭ
Să se ducă pe capulŭ cuĭ mĭ-o datŭ!
— Tacĭ N. nu oftà,
Nu maĭ suspinà,
Că eŭ de tóte te-oiŭ spělà
Pe părěŭ le-oĭŭ aruncà . . .
Mâna dréptă ţĭ-oĭŭ luà,
Bucĭumŭ de aurŭ că ţĭ-oĭŭ dà
Mâna stângă ţĭ-oĭŭ luà,
Trîmbiţă de aurŭ ţĭ-oĭŭ dà;
Bucĭumulŭ a bucĭumà,
Trîmbiţa a trîmbiţà,
Tótă lumea s'a sculà
Şi spre tine a alergà
Cu cuşmele 'n mâne,
Cu păhare pline,
Şĭ-alergândŭ a întrebà
Şi din gur'a cuvîntà:
— Ce dómnă,
Ce cucónă?
Ce 'mpěrătésă,
Ce hătmănésă?
— Că nu-ĭ dómnă,
Nicĭ cucónă!
Nu-ĭ împěrătésă,
Nicĭ hătmănésă!
Că-ĭ N. cea frumósă,
Cu luna 'n pĭeptŭ
Cu sórele 'n faţă,
La lume, la norodŭ cu dulcéţă,
Ca sân-sóre
Când rěsare,
Şi ca luna când depune,
Să fie dragă la orĭ-cine!
De mâna dréptă mĭ-o luaţĭ,
La cinste, la dragoste-o purtaţĭ!
Iar tu ură
Şi făcětură
De casă,
De masă,
De vecinĭ,
De străinĭ,
De duşmanĭ
De tiranĭ,
Şi tu faptŭ,
Şi tu datŭ
Ieşiţĭ,
Periţĭ
Din vederile ochilorŭ,
Din auḑulŭ urechilorŭ,
Din faţa obrazuluĭ,
Din sgârcĭulŭ nasuluĭ,
Din pĭeptŭ,
De sub pĭeptŭ,
Din inimă,
De sub inimă,
Din maţe,
De sub maţe,
Din tóte cĭolănelele,
Din tóte 'ncheĭeturelele!
N. să rěmâe curată
Şi luminată,
Ca argintulŭ celŭ curatŭ,
Ca aurulŭ strecuratŭ,
Ca mă-sa când o făcut'o
In ḑiua 'n care-o născut'o,
Ca ţîţa pruncilorŭ,
Ca laptele juncilorŭ,

Ca tămâia popiloră,
Ca vinulŭ domniloră,
Ca piperĭulŭ Greciloră,
Ca sarea berbeciloră.
Cum nu póte popa'ntrà
In sĕrbătorĭ, Dumineca,
In biserică fără vinŭ,
Fără prescure
Și fără tămâe,
Așà să nu pótă nicĭ flăcăiĭ
(Saŭ fetele)
Fără de mine!

Observațiunĭ.

Desfacerea acésta mi-a dictat'o Maria Lăcătușŭ din Calafindescĭ, satŭ în districtulŭ Siretuluĭ.

Fata, care voesce să fie iubită, se scólă într'o Duminecă des-deminéță, până ce nu se scólă încă nime, și ducêndu-se la unŭ părîŭ începe a se spĕlà într'însulŭ, rostindŭ în acelașĭ timpŭ cuvintele de maĭ sus.

Dacă în vre-o casă e traiŭ rĕŭ, atuncĭ gospodina caseĭ respective, sculându-se des-deminéță și luândŭ o bucată de mămăligă în mână, se duce asemenea, ca și fata care voesce să fie iubită, la unŭ părîŭ, și spĕlându-se rostesce și ea cuvintele de maĭ sus, în speranță că bărbatulŭ eĭ de aicĭ înainte va iubi-o și orĭ-ce neînțelegere și cértă va dispare din casă

*

Intórcerea făcĕtureĭ.

M'am sinecatŭ,
M'am mânecatŭ
Pe cale,
Pe cărare.
M'am pornitŭ
Și m'am întîlnitŭ
C'o cățea linsă,
Prelinsă,
Cu gura căscată,
Cu limba 'nbălată.
— Unde-apucĭ,
Unde te ducĭ,
Tu cățea linsă,
Prelinsă,
Cu gura căscată,
Cu limba 'nbălată?
— Că eŭ apucŭ
Și mĕ ducŭ
Unde oĭŭ găsi,
Unde-oĭŭ nimeri

Casă cu ură
Și cu făcĕtură,
Și cu scârbe rele,
Și cu valurĭ grele!
— Tu cățea linsă,
Prelinsă,
Tu scii de tóte adusĕturile,
De tóte făcĕturile,
De tóte pusĕturile,
Din talpa caseĭ
Până 'n vîrvulŭ caseĭ,
Din vîrvulŭ caseĭ
Până 'n talpa caseĭ.
Tóte făcĕturile,
Tóte pusĕturile,
Tóte adusĕturile
Te grăbesce și le-adună
Și le ie'n gură
Și te du la cea haĭtă de câne,
Care are ură pe mine,
Care mĭ-a făcutŭ,
Și le dă pe capulŭ eĭ.
Te silesce
Și pe ușă le vîresce;
De nu pe ușă, pe feréstă;
De nu-ĭ încăpé pe feréstă,
Prin vîrvulŭ caseĭ;
Și le pune'n salărița cu sare,
In blidulŭ cu mâncare,
In patulŭ cu culcare,
In bucățica cu îmbucătură,
In lingura cu sorbitură.
Te silesce
Și mațele-ĭ *sboresce* (1).
De-sŭ dela nevastă cu casă,
In față le *șiclesce* (2),
In năframă le 'nvĕlesce;
De-sŭ dela vĕduvă grasă
In față le șiclesce,
In ștergariŭ le'nvĕlesce;
De-sŭ dela fată,
In cosiță le'nvĕlesce
Și'n față le șiclesce;
De-sŭ dela bărbatŭ
In față le șiclesce,
In pălărie le'nvĕlesce.
Eŭ să rĕmânŭ vișinŭ înfloritŭ
De la munte coborîtŭ
Și spre sóre rĕsăritŭ,
Cu vinŭ roșu stropită,
Cu mĭere îndulcită,
De toțĭ îndrăgită;
Da ea (3), *cloșniță* (4) spurcată,
Sub gardŭ aruncată,
Mătură părăsită
Pe uliță asvîrlită,
De toțĭ porciĭ *guzuită*, (5)
De tótă lumea urîtă!

Observațiunĭ.

Desfacerea acésta mi-a trimis'o amiculŭ meŭ d-lŭ V. Turturénŭ, iar d-sale i-a dictat'o o româncă din satulŭ Pătrăuțŭ de lângă orașulŭ Sucéva.

Fata, care crede că altă fată saŭ nevastă saŭ și altulŭ cine-va i-ar fi făcutŭ ca să nu fie iubită și jucată de feciorĭ, voindŭ a întórce acéstă făcĕtură pe capulŭ aceluia care i-a făcut'o, aduce

într'o ḑi de fruptŭ apă neîncepută, şi punêndŭ într'însa busuiocŭ, o descântă, rostindŭ versurile de maĭ sus, iar după acésta se spală pe obrazŭ, şi apa ce maĭ rĕmâne o aruncă într'unŭ locŭ curatŭ.

Unŭ fragmentŭ alŭ desfaceriĭ acesteia, culesŭ din *Sân-Georgiŭ* în Transilvania, se începe în următorulŭ modŭ :

Covăţea, covăţea!
Tu eştĭ mare căţea.
Eŭ te-am ţinutŭ
Covăţea curată,
Tu eştĭ căţea turbată,
Cu códa rădicată,
Cu gura căscată . . .

Note.

(1) Verbulŭ acesta *a sborì* nu l'am auḑitŭ până acuma nicĭ odată; póte că este prescurtată din *sborşì*, saŭ póte că e unŭ archaismŭ vechiŭ compusŭ din *ex* şi *borî*.

(2) Verbulŭ *şiclì* e usitatŭ atâtŭ în unele părţĭ ale Bucovineĭ, câtŭ şi ale Transilvanieĭ. In Bucovina se întrebuinţéză maĭ multŭ cu privire la pĕrŭ: *se şiclesce pĕrulŭ*, adecă se face lipiciosŭ şi greţosŭ.

(3) Aicĭ se înţelege femeea, care a făcutŭ feteĭ ca să nu fie iubită şi jucată de feciorĭ.

(4) Sub cuvîntulŭ *cloşniţă* se înţelege cuibulŭ saŭ pătululŭ în care clocescŭ cloşcele.

(5) Verbulŭ *a guzuì*, în locŭ de *a rîmà*, *a scurmà*, mi-a fostŭ până acum cu totulŭ necunoscutŭ.

*

Spĕlarea ureĭ.

Bună deminéţa, fântâniţă
Mândră şi frumósă!
— Mulţămescŭ dumitale,
Jupânésă Iordănésă!
Dar ce-aĭ venitŭ cu jupânulŭ Iordanŭ
Aşà de mândru şi frumosŭ?
— Dragă fântâniţă
Mândră şi frumósă!
Eŭ n'am venitŭ nicĭ să te beŭ
Nicĭ să te mănâncŭ,

Cĭ-am venitŭ ca să mĕ bagĭ în tine
Și să mĕ spelĭ pre mine
De ură,
De gură
Și de făcĕtură,
De datŭ,
De faptŭ
Și de aruncatŭ,
De crâșcare,
De făcare
Și de urîtulŭ celŭ maĭ mare;
Să mĕ spelĭ, să mĕ curățescĭ,
Cum spală apele curgĕtóre
Și mergĕtóre
Tóte malurile
Și tóte petrile
Și tóte rădĕcinile;
Să mĕ spelĭ și să mĕ facĭ
Cum maĭca m'a făcutŭ,
Să rĕmânŭ curată
Și luminată,
Cum sunt dela Dumnedeŭ lăsată ;
Să mĕ spelĭ și să mĕ 'mbracĭ
Cu cămeșă de drăgostele,
Cu cĭobote de săftiele,
Și să mĕ scoțĭ afară pe *disdelc;*
Să m'alegĭ dintre tóte cele-lalte fete,
Cum se alege păunulŭ din pene
Și busuĭoculŭ din buruĭene;
Iar cele-lalte fete să șédă
Pe lângă gardurĭ *sbîrlite*,
Ca nisce tânjele pîrlite.
Eŭ să fiŭ în totŭ loculŭ maĭ nainte,
Eŭ să fiŭ orĭ și unde maĭ sus,
Cuvîntulŭ meŭ să fie maĭ pe sus
Dintre toțĭ ceĭ ce vorŭ fi cu mine.
Să fiŭ dragă ca sfîntulŭ sóre
Deminéța când rĕsare!...
Vine-unŭ juratŭ c'o jurătóĭe,
Unŭ vornicŭ c'o vornicĭță,
Unŭ vătavŭ c'o vătăjiță,
Unŭ boerĭŭ c'o boeriță,
Unŭ preotŭ c'o preotésă,
Unŭ împĕratŭ c'o 'mpĕrătésă.
Nu-ĭ juratŭ cu jurătóĭe,
Nicĭ vornicŭ cu vornicĭță,
Nicĭ vătavŭ cu vătăjiță,
Nicĭ boeriŭ cu boeriță,
Nicĭ preotŭ cu preotésă,
Nicĭ împĕratŭ cu 'mpĕrătésă,
Că-ĭ N. a luĭ N. cea frumósă,
Că-ĭ N.. cea maĭ frumósă,
Maĭ mândră și maĭ alésă
Dintre tóte fetele
Și tóte nevestele.
Tótă lumea peste gardŭ s'a uĭtà
Și la mine-a căutà.
Iar' la Domnĭ când voiŭ întrà
Cunună de aurŭ în capŭ mĭ-a picà!

Observațiunĭ.

Ilinca a Mieluluĭ Capra, țigancă din satulŭ Stupca, care mi-a dictatŭ desfacerea acésta, când face uneĭ fete *pe dragoste,* desface și farmecă în următorulŭ modŭ :

Se duce des-deminéță, până nu rĕsare sórele, la o fântână, și luândŭ c'unŭ vasŭ apă dintr'însa, rostesce versurile desfaceriĭ acesteia,

și apoĭ se întórce cu apa acasă. Apa acésta neîncepută trebue să fie fórte curată, și fărmecătórea, care o aduce, trebue să o aducă cu cea maĭ mare curățenie, să nu se spurce de felŭ pe drumŭ, ci să mérgă și să vină smerită și cu capulŭ plecatŭ spre pămîntŭ. Asemenea caută fărmecătórea ca, atâtŭ când se duce după apă, câtŭ și când se întórce îndĕrĕptŭ, să nu se uite de felŭ înapoĭ, nicĭ să vorbéscă cu cine-va, căcĭ cum se va uità înapoĭ saŭ va vorbì cu cine-va, totŭ farmeculŭ n'are apoĭ nicĭ unŭ efectŭ.

După ce a sositŭ acasă, spală cu apa adusă pe fata care-șĭ face pe dragoste, atâtŭ pe obrazŭ câtŭ și pe trupŭ, însă nu în jos ca de altă dată, ci în sus spre creștetulŭ capuluĭ, rostindŭ în acelașĭ timpŭ de treĭ orĭ după olaltă versurile citate. Iar după ce a gătit'o de spĕlatŭ, apa ce a maĭ rĕmasŭ o aruncă într'unŭ locŭ curatŭ, unde nu umblă nimenĭ.

După acésta iea puțină *miere,* și rostindŭ și asupra acesteia versurile desfaceriĭ, o descântă și pe acésta. Cu acea miere fărmecată unge apoĭ fata pe feciorulŭ pe care îlŭ iubesce și pe care îlŭ doresce ea ca să-ĭ fie bărbatŭ.

Se maĭ face desfacerea acésta încă și în următorulŭ modŭ :

Fărmecătórea iea maĭ întâĭ și întâĭ țernă din urma piciorului dreptŭ alŭ unuĭ calŭ și ducênd'o acasă, o pune într'o ulcică cu apă neîncepută, saŭ și cu rachiŭ, ca să férbă. In timpulŭ ferberiĭ și a rostiriĭ de treĭ orĭ după olaltă a desfaceriĭ, fărmecătórea caută ca ulcica să fie legată la gură cu o ață. Cu o parte din apă saŭ din rachiŭ, amestecată cu țernă și fărmecată, spală apoĭ fata pe feciorulŭ saŭ bărbatulŭ pe care doresce să-lŭ aibă de soțŭ, iar o parte maĭ mică i-o dă de bĕutŭ.

E de însemnatŭ încă și aceea, că fata saŭ fărmecătórea, care este anume plătită să întórcă și să farmece pentru dînsa, trebue să le facă tóte acestea pe nesciute, ca feciorulŭ să nu pricépă de locŭ, căcĭ cum va prinde de veste și se va pricepe ce se lucră cu dînsulŭ, nu numaĭ că farmeculŭ nu se prinde, dar póte încă să dea și peste alte neplăcerĭ, și atuncĭ tótă munca e în zadarŭ.

După ce în modulŭ arĕtatŭ, *l'a unsŭ cu miere* și i-a datŭ să bea din

bĕutura fărmecată, din minutulŭ acela feciorulŭ, căruia i s'aŭ făcutŭ tóte acestea, se ḑice că umblă mortŭ după fata care i-a făcutŭ. Și de ar fi fata câtŭ de urîtă și de slută, elŭ după nimene nu se bate așà de tare ca după dînsa.

Incă o lămurire.

Românii din Bucovina aŭ datină de a pune pe lângă fântânile lorŭ unŭ felŭ de îngrăditură pătrată, făcută și încheiată din 12—14 bârnișóre cioplite, cu puținŭ ceva maĭ lungĭ de cum ține zidulŭ fântânilorŭ. Acéstă îngrăditură se numesce *disdele.*

Tineretulŭ românŭ din Bucovina îndătinéză maĭ tot-deauna și maĭ alesŭ vara de a jucà afară, într'unŭ locŭ deschisŭ. Fetele carĭ nu jócă staŭ cam de comunŭ sub umbra unorŭ sălciĭ saŭ alțĭ arborĭ, saŭ în apropierea unuĭ gardŭ, și de acolo privescŭ apoĭ la jocŭ, până ce una saŭ alta dintre dînsele e chemată să jóce. Iar fetele ce nu sunt luate la jocŭ staŭ loculuĭ, privindŭ cum jócă alțiĭ, până la unŭ timpŭ, și apoĭ urîndu-li-se de atâta privire și stare de geaba, se ducŭ pe acasă. Decĭ prin versurile:

Iar cele-lalte fete să șéḑă
Pe lângă gardurĭ sbîrlite,
Ca nisce tânjele pârlite,

doresce fărmecătórea ca tóte cele-lalte fete să nu fie nicĭ când luate la jocŭ, ci să stea pe lângă gardurĭ și să privéscă cum va jucà și va petrece numaĭ ea singură.

*

De eșitŭ din ură.

— Bună deminéța, vidră de baltă!
— Mulțămescŭ dumitale, mândră fată!
Da ce-mĭ ḑicĭ mie vidră de baltă?
— Cum nu țĭ-oiŭ ḑice
Și cum n'oiŭ venì
Ție a mĕ jeluì?

Că eŭ m'am aflatŭ
Când am sinecatŭ
Și am mânecatŭ
Din dosŭ închinată,
In față băligată,
De ură 'ncărcată,

De ura fecĭorilorŭ,
Şi a fetelorŭ,
Şi a satuluĭ,
Şi de-aceea am venitŭ
Ca să mĕ spelĭ,
Să mĕ limpeḑescĭ,
Să mĕ curăţescĭ
De ură,
De făcĕtură,
De datŭ,
De faptŭ,
De cârşcare,
De făcare,
De urîtulŭ celŭ maĭ mare;
Să mĕ spelĭ,
Să mĕ curăţescĭ,
Să mĕ limpeḑescĭ,
Să rĕmânŭ curată
Şi luminată,
Ca ţîţa pruncilorŭ,
Ca laptele juncelorŭ,
Ca tămâĭa popilorŭ,
Ca vinulŭ Domnilorŭ;
Să mĕ curăţescĭ
Ca piperĭulŭ Grecilorŭ,
Ca sarea berbecilorŭ.
Cum nu póte popa
In biserică întrà
Şi de slujbă' a se-apucà
Fără vinŭ, fără tămâe
Şi fără de prescure,
Aşà să nu pótă
Flăcăiĭ fără de mine!
Să mĕ spelĭ, să mĕ curăţescĭ
Şi să mĕ limpeḑescĭ,
Că eŭ mĕ plângeamŭ
Şi mĕ ofelĭamŭ,
Nime'n lume nu mĕ auḑĭa,
Nime nu mĕ vedea,
Numaĭ Maĭca Domnuluĭ
Din pórta cerĭuluĭ.
Şi ea când auḑĭa
Milă i se făcea,
Jos pe scară
De céră
Se scoborĭà,
Şi din gur'aşa vorbĭà:
— Ce plângĭ N.
Ce te tânguescĭ,
Ce te isbescĭ,
Ce te ofilescĭ?
Că eŭ maĭ frumósă purta-te-oĭŭ,
De mâna dréptă lua-te-oĭŭ,
Pe părĕŭ în sus duce te-oĭŭ,
In volbură cu mirŭ svîrli-te-oĭŭ,
Cu mirŭ mirui-te-oĭŭ,
Cu aghĭasmă de cea mare stropi-te-oĭŭ,
Cu mĭere îndulci-te-oĭŭ.
Câţĭ fecĭorĭ cu tine s'orŭ întîlni
Ca de mĭere s'orŭ îndulci,
Ca de sóre s'orŭ încălḑi,
Alta nu lĭ-a trebui!

Observaţiunĭ.

Desfacerea saŭ farmeculŭ acesta mi l'a dictatŭ Ilinca a Mieluluĭ Capra, ţigancă din Stupca.

Fata, care nu este iubită de fecĭorĭ, din causă că, după credinţa eĭ, altă fată saŭ altŭ cine-va i-ar fi făcutŭ anume ca să nu fie

iubită de nimenĭ, se duce într'o Marțĭ des-deminéță, când e lună nouă, la unŭ părîŭ, și scăldându-se într'acesta și spĕlându-șĭ totŭ corpulŭ dela capŭ în jos spre picióre, rostesce versurile farmeculuĭ. Iar după ce a gătitŭ de rostitŭ versurile, încheie farmeculŭ dicêndŭ: «*să fiŭ maĭ sus de câtŭ toțĭ, vorba mea să fie maĭ presus decât a tuturora, eŭ să fiŭ pretutindenĭ maĭ înainte, la mine să se uite și ceĭ maĭ marĭ ómenĭ!*»

Din acésta faptă cugetă fata farmazónă că feciorіĭ începŭ îndată a o iubì și a le fi maĭ dragă decât orĭ-care altă fată. Insă caută ea ca, atâtŭ atuncĭ când se duce la părîŭ, câtŭ și atuncĭ când se scaldă și se întórce înapoĭ dela părîŭ, să n'o vadă nimene, căcĭ cum va vedé-o, farmeculŭ n'are nicĭ unŭ efectŭ.

*

Desfacerea urelorŭ.

Joĭ de deminéță m'am sinecatŭ
Și m'am mânecatŭ,
La sfînta *rugă* m'am gătatŭ,
Cămeșă cu *ghivizіŭ* am îmbrăcatŭ,
Cu *fotă* (1) m'am împrejuratŭ,
In brâŭ de *șamă* (2) m'am încinsŭ,
Cu *ciobote galbene* (3) m'am încălțatŭ,
Mănunchĭŭ de busuĭocŭ în mâna dréptă
Și bucĭumŭ de aurŭ în mâna stângă
Am luatŭ, și m'am grăbitŭ,
Spre sfânta biserică m'am pornitŭ
Cu *căutătura ganguruluĭ*
Și cu *graĭulŭ cuculuĭ.*
Când din guriță vorbĭamŭ
Taftă (4) ghivizie croĭamŭ;
Când din guriță căscamŭ
Mărgăritariŭ albŭ vĕrsamŭ.
Când în mĭedŭ de cale, de cărare,
M'aŭ întâlnitŭ treĭ fărmecătóre,
Treĭ fărmecătóre îngânătóre,
Póle albe mĭ-aŭ întinsŭ,
Calea mie mĭ-aŭ cuprinsŭ,
Din haĭne de dragoste m'aŭ desbrăcatŭ
In haĭne de *urĭ* m'aŭ îmbrăcatŭ,
Sânge de omŭ mortŭ în obrazŭ mĭ-aŭ [datŭ.
Când în biserică am intratŭ,
Ușile s'aŭ închisŭ,
Făcliile s'aŭ stînsŭ,
Mesele s'aŭ strînsŭ,
Preoțiĭ de cetitŭ aŭ statŭ,
Tótă lumea cu dosulŭ s'a înturnatŭ.
Eŭ tare m'am supĕratŭ,
Din biserică m'am înturnatŭ
Șĭ-am prinsŭ a mĕ văĭeta,
Amarŭ a mĕ *mișelà* (5)
Cu glasŭ lungŭ până în cerĭŭ,
Cu lacrimĭ până 'n pămîntŭ.
Nime 'n lume n'a vĕdutŭ,
Nime 'n lume n'a auditŭ.
Numaĭ Maĭca Domnuluĭ

Sus din pórta ceriuluĭ.
Și ea cum a audițū
Și pre mine m'a vĕḑutū,
Pe scară de aurŭ s'a scoborîtŭ
Și din gură mĭ-a vorbitŭ:
— N. ce te văerezĭ,
Ce te mișelezĭ
Cu glasŭ lungŭ până la cerĭŭ,
Cu lacrimĭ până 'n pămîntŭ ?
— Da eŭ cum nu m'oiŭ văerà
Și cum nu m'oiŭ mișelà
Cu glasŭ lungŭ până la cerĭŭ
Și cu lacrimĭ până la pămîntŭ,
Că eŭ Joĭ deminéță m'am sinecatŭ
Și m'am mânecatŭ,
La sfînta rugă m'am gătatŭ,
Cămeșă de ghiviziŭ am îmbrăcatŭ,
Cu fotă m'am împrejuratŭ,
Cu cĭobote galbene m'am încălțatŭ,
Cu brâŭ de șamă m'am încinsŭ,
Mănunchĭŭ de busuĭocŭ în mâna dréptă,
Bucĭumŭ de aurŭ în mâna stângă
Am luatŭ, și m'am grăbitŭ,
La sfânta biserică m'am pornitŭ
Cu căutătura ganguruluĭ,
Cu graĭulŭ cuculuĭ;
Când din guriță vorbĭamŭ,
Taftă ghivizie croĭamŭ,
Când din guriță căscamŭ,
Mărgăritarĭŭ albŭ vĕrsamŭ;
Când am fostŭ în mĭeḑŭ de cale,
De cale și cărare,
M'aŭ întâlnitŭ treĭ fărmecătóre,
Treĭ fărmecătóre îngânătóre,
Póle albe mĭ-aŭ întinsŭ,
Mie calea mĭ-aŭ cuprinsŭ,
Din haĭne de dragoste m'aŭ desbrăcatŭ,
In haĭne de urĭ m'aŭ îmbrăcatŭ,
Sânge de omŭ mortŭ în obrazŭ mĭ-aŭ [datŭ;
Când în biserică am întratŭ
Ușile s'aŭ închisŭ,
Făcliile s'aŭ stînsŭ,
Mesele s'aŭ strînsŭ,
Preoțiĭ de cetitŭ aŭ statŭ,
Tótă lumea cu dosulŭ s'a înturnatŭ!
— Tacĭ N. nu te văerà,
Nu te mișelà
Cu glasŭ lungŭ până în cerĭŭ,
Cu lacrimĭ până 'n pămîntŭ,
Că eŭ de mâna dréptă luate-oĭŭ,
Pe cărare dréptă duce-te-oĭŭ,
Pe cărarea luĭ Adamŭ
La fântâna luĭ Iordanŭ,
Busduganŭ de aurŭ oĭŭ aruncà,
Cu mâna dréptă l'oĭŭ luà,
Și eŭ de urĭ că te-oĭŭ spĕlà
Din capŭ până 'n grumazŭ,
Din grumazŭ
Până 'n umerĭ,
Din umerĭ
Până 'n mijlocŭ,
Din mijlocŭ
Până 'n glesne,
Din glesne
Până 'n călcâe,
Din călcâe
Până 'n degete . . .
Joĭ deminéță m'am sinecatŭ
Și m'am mânecatŭ,
La sfânta rugă m'am gătatŭ,
Cameșă cu ghiviziŭ am îmbrăcatŭ,
Cu fotă m'am împrejuratŭ,
Cu brâŭ de șamă m'am încinsŭ,
Cu cĭobote galbene m'am încălțatŭ,
Mănunchiŭ de busuĭocŭ în mâna dréptă,
Bucĭumŭ de aurŭ în mâna stângă
Am luatŭ, și m'am grăbitŭ
La sfânta biserică m'am pornitŭ
Cu căutătura ganguruluĭ
Și cu graiulŭ cuculuĭ.

Când din guriță vorbĭamŭ,
Taftă ghivizie croĭamŭ,
Când din guriță căscamŭ,
Mărgăritarĭŭ albŭ vĕrsamŭ.
Când în biserică am întratŭ
Ușile s'aŭ deschisŭ,
Făcliile s'aŭ aprinsŭ,
Mesele s'aŭ întinsŭ,
Preoțiĭ la slujbă aŭ statŭ,
Toțĭ cu fața la mine s'aŭ înturnatŭ,
Cu inimile plecate,
Cu cușmele rădicate,
Cu mânele sărutate.
Éră eŭ m'am înturnatŭ,
La sfintele icóne m'am închinatŭ.
Șĭ-am remasŭ curată
Și luminată,
Cum sunt dela Dumnedeŭ lăsată
Și de preotulŭ botezată.
Șĭ-am rĕmasŭ curată, aminŭ,
Ca sórele în sĕninŭ!

Observațiunĭ.

Desfacerea acésta, dictată de Anița Dorosŭ, româncă din Mahala, satŭ românescŭ peste Prutŭ, nu departe de Cernăuțĭ, mi-a trimis'o d-lŭ George Tomoiagă, cantorŭ bisericescŭ.

Note.

(1) *Fotă* se numesce unŭ felŭ de *prigitóre* de mătase cu vîrste roșiĭ și galbene saŭ albastre și roșiĭ, care se purtà maĭ demultŭ fórte tare de către româncele din Bucovina. Acum însă rarŭ care româncă o maĭ pórtă.

(2) *Șamă* saŭ *șamŭ* e unŭ felŭ de brâŭ turcescŭ, pe care-lŭ purtaŭ maĭ de multŭ atâtŭ româniĭ câtŭ și româncele.

(3) Datina de a purtà ciobote de săftianŭ galbenŭ există în timpulŭ presentŭ numaĭ în unele sate din ținutulŭ Cernăuțuluĭ. Maĭ demultŭ însă se purtaŭ *ciobote galbene* și în cele-lalte părțĭ ale Bucovineĭ.

(4) Cuvîntulŭ *taftă* provine adese-orĭ în poesia poporală, și maĭ cu sémă în *orațiile* saŭ *urările* ce se țină la nunțĭ. Elŭ însémnă unŭ feliŭ de materie de mătase.

(5) Verbulŭ *mișelà* saŭ *mnișelà* provine fórte desŭ în descântece și farmece și însémnă a lamentà.

*

De faptŭ.

S'o sinecatŭ,
S'o mânecatŭ
N. la sfânta ḑi de astăḑĭ
Să cineze,
S'ospeteze.
Dar' nicĭ n'o cinatŭ,
Nicĭ n'o ospĕtatŭ,
Că elŭ are mare faptŭ.
Da voĭ nouĕ *Ḑorĭ*,
Voĭ nouĕ surorĭ!
Veniţĭ, alergaţĭ,
Faptulŭ îlŭ cătaţĭ
In ocolulŭ vacilorŭ,
In sălaşulŭ boilorŭ,
In porcăréţa porcilorŭ,
In cuştiréţa gâscelorŭ,
In pătululŭ găinelorŭ,
In calea luĭ,
In cărarea luĭ,
In lazulŭ luĭ,
In prilazulŭ luĭ,
In tinda luĭ,
In casa luĭ,
In masa luĭ,
In patulŭ luĭ,
In aşternutulŭ luĭ;
Că voĭ sciţĭ maĭ bine
Decât orĭ şi cine
De-ĭ face fată voĭnică,
De-ĭ face copilă mică,
De-ĭ face nevastă,
De-ĭ face vĕdană,
De-ĭ face femee de mĕsură,
De-ĭ face fată părăsită.
De-ĭ face babă părăsită,
De-ĭ face flăcăŭ părăsitŭ,
De-ĭ face moşnégŭ părăsitŭ;
De-ĭ face Rusŭ,
De-ĭ face Ruscă,
De-ĭ face Ţiganŭ
De-ĭ face Ţigancă,
De-ĭ face Lipovanŭ,
De-ĭ face Lipovancă,
De-ĭ face Armanŭ,
De-ĭ face Armancă,
De-ĭ face Némţŭ,
De-ĭ face Nemţóĭcă,
De-ĭ face Ungurŭ,
De-ĭ face Unguróĭcă;
De-ĭ din câmpŭ, de-ĭ de prin viĭ,
De pe munţĭ, de prin pustiĭ.
Că elŭ singurŭ n'o sciutŭ
A face faptŭ,
Că altulŭ o trebuitŭ
Anume să fi plătitŭ
Ca să-ĭ facă.
Şĭ-o plătitŭ cuĭ o sciutŭ
Şĭ-acela faptŭ ĭ-o făcutŭ.
Da voĭ nouĕ Ḑorĭ,
Nouĕ surorĭ!
Voĭ sciţĭ multŭ maĭ bine
Decât orĭ şi cine
De i l'o suflatŭ
Cu gâtlanŭ de lupŭ,
Cu labe de ĭepure,
Cu usturoiŭ împuţitŭ,
Orĭ cu mălaiŭ *mĕnunţelŭ*,
Orĭ cu mâncăturĭ de câne,
Unde cāniĭ s'aŭ mâncatŭ,
De-ĭ face în pădure
La unŭ rugŭ de mure,
Orĭ la unŭ butucŭ căḑutŭ,

Orî la o ţişitură
In picîóre cu ţepuşe
De nouĕ feliurî de lemnŭ,
Şi făcêndŭ le bate
Cu muchea securiî
Orî cu muchea bărdiî;
Orî îî face faptŭ
Cu cue de fierŭ găsite,
Orî cu fuse părăsite,
Orî cu lingurî părăsite,
Şi-lŭ închipuesce
Pe părete,
Orî su părete,
Pe patŭ,
Orî su patŭ,
La cahlă,
Orî su cahlă;
Orî îî face faptŭ
Cu untură de ariciŭ,
Orî cu maţe de ariciŭ,
Orî cu crierî de mâţă,
Orî cu *jare* (1) de bróscă,
Orî cu capŭ de şórecŭ,
Orî cu scârnavŭ de mâţŭ,
Orî cu scârnavŭ de omŭ
Şi cu duhotŭ negru
De pe drumŭ aflatŭ;
Orî îî face faptŭ
Cu cenuşă din obrocŭ,
Orî cu scurmătură de cîóră,
Orî cu cuîbŭ de rîndunică părăsită;
Orî îî face cu lutŭ
Dela cuptîorîŭ părăsitŭ,
Orî cu lutŭ din rîpă,
Şi o sorocitŭ
Când s'orŭ tîlni rîpele,
Atuncî să se tîlnéscă
Şi eî unulŭ
Cu altulŭ;
Orî î-o făcutŭ
Cu lutŭ
Dela capĕtulŭ punţilorŭ,
Şi î-o sorocitŭ
Când s'orŭ tîlni capetele
Unulŭ
Cu altulŭ,
Atuncî să se tîlnéscă
Ceî ce-sŭ de Dumnedeŭ daţî
Şi de dînsulŭ dreptŭ lăsaţî.
Şi de î-o făcutŭ faptŭ
Cu pîedică dela mortŭ,
Orî cu mĕsură dela mortŭ,
Orî cu lumină,
Ce s'o ţinutŭ mortuluî în mână;
Orî îî face faptŭ
Cu scăldătórea,
In care mortulŭ s'o scăldatŭ,
Orî cu gunoîŭ măturatŭ
După mortŭ;
Orî îî face faptŭ
Cu cîoturî de pânză,
Orî cu aţă
De mătură părăsită,
Orî cu aţă dela sacŭ
Cu făină furată
Dela altă casă;
Orî îî face faptŭ
Cu clonţŭ de cîóră,
Cu capŭ de pupăză;
Cu ochî de cotobatură
Şi cu hârburî
Din nouĕ târgurî,
Cu hârbŭ de ólă părăsită,
Orî de strachină părăsită,
Cu hârbŭ de şipŭ părăsitŭ,
Cu pîetri din nouĕ vadurî
Cusute cu mătasă roşie
In gură la nouĕ brósce;
Orî î-o făcutŭ faptŭ cu aţă
Cu care s'o întorsŭ treî buhaî,

Orĭ s'o întorsŭ şepte,
Orĭ s'o întorsŭ nouĕ,
Şi o 'ntorsŭ lumea şi norodulŭ;
Dela omulŭ cela,
Căruĭa ĭ-o făcutŭ faptulŭ;
Orĭ ĭ-o făcutŭ
Cu céră dela mortŭ
In vatra foculuĭ,
Şi ĭ-o sorocitŭ
Cum se topesce céra de focŭ,
Aşà să topéscă omulŭ
Căruĭa îĭ face faptulŭ,
Şi cum s'o uĭtatŭ
Cânepa cea de vară
Prin cânepa cea de tómnă,
Aşà să-lŭ uĭte lumea
Şi totŭ norodulŭ;
Orĭ o prinsŭ unŭ racŭ
Şi l'o ţinutŭ nouĕ ḑile
Intr'o ulcică nouă
Cu apă neîncepută;
Orĭ îĭ face faptŭ
    Infocatŭ
    Şi 'nfioratŭ,
    Şi o legatŭ
    Cinstea omuluĭ
    Şi dragostea luĭ,
Şi ĭ-o 'nchisŭ drumurile
Şi tóte cărările.
    Da voĭ, nouĕ Ḑorĭ,
    Voĭ nouĕ surorĭ!
Voĭ sciţĭ multŭ maĭ bine
Decât orĭ şi cine
    Cu ce ĭ-o făcutŭ
Aĭestuĭ omŭ faptulŭ.
    De ĭ-o făcutŭ
    Cu lutŭ
    Dela mormîntŭ
    De omŭ mortŭ
    Din ţinterimŭ,
Şi ĭ-o 'ngropatŭ,
In crucile drumuluĭ,
Unde se 'ntrolócă
Treĭ garduri la unŭ locŭ,
Orĭ ĭ-o pusŭ sub pétră
De 'naintea uşeĭ,
Să calce 'n piciĭóre.
Da voĭ nouĕ Ḑorĭ,
Voĭ nouĕ surorĭ!
Veniţĭ, alergaţĭ
Faptulŭ istuĭ omŭ cătaţĭ
Din aĭesta ceasŭ înainte,
Cu 99 cóse cosiţi-lŭ,
Cu 99 greble greblaţi-lŭ,
Cu 99 măturĭ măturaţi-lŭ,
Cu 99 furcĭ încărcaţi-lŭ,
Pe 99 cărărĭ porniţi-lŭ,
Pe 99 drumurĭ duceţi-lŭ
La vinovatulŭ,
Că eŭ trimitŭ faptulŭ
    Din vadŭ
    In vadŭ
Pe capulŭ celuĭ vinovatŭ.
Când s'orŭ *desbrăna* (2)
Cĭocanele vinovatuluĭ
    Dela pĭele,
Atuncea să se curăţéscă
    De faptele
Cuĭ ĭ-o făcutŭ elŭ grele.
Cu-atâta nu m'oiŭ lăsà,
La Maĭca Domnuluĭ m'oĭu rugà,
Că Maĭca Domnuluĭ are-o căţea
Négră ca corbulŭ
Şi ĭute ca foculŭ. . .
Eŭ atuncĭ oĭŭ îngenunchĭà
Şi la dînsa m'oiŭ rugà,
Faptulŭ şi ur'oiŭ luà
Şi pe codru că l'oiŭ dà,
Orĭ pe carpenĭ groşĭ,
Pe butucĭ borţoşĭ.

Cu atâta nu m'oiŭ lăsa.
Când s'orŭ desbrăna
Cĭolanele vinovatuluĭ
Dela pĭele,
Atuncĭ să se curăţéscă
De făpturile care-o făcutŭ
Aĭestuĭa omŭ grele.
De eştĭ faptŭ rătăcitŭ,
Orĭ prăpăditŭ,
Orĭ aĭ fostŭ trimisŭ aĭurea,
Orĭ aĭ datŭ
Peste-aĭestŭ omŭ
Din vîntŭ,
Orĭ din sóre,
Orĭ din nópte,
Orĭ din ḑiuă,
Apoĭ te alege
Şi te culege,
Să nu remâĭ l'aĭestŭ omŭ
Câtŭ unŭ firŭ de macŭ curatŭ
In 77 despicatŭ
In mare-aruncatŭ.
Şi te du'n codri pustiĭ,
Unde paserĭ nu sbóră,
Să rĕmâĭ acolo,
In *muştegaiŭ* (3)
Şi 'n putregaiŭ.
Aĭesta omŭ
Ce ĭ-am desfăcutŭ
Să rĕmâe curatŭ,
Luminatŭ,
Ca argintulŭ la sleitŭ,
Ca apa la isvorîtŭ,
Ca busuĭocu 'n flóre,
Ca sfîntulŭ sóre
Când rĕsare.
Cum am ḑisŭ, aşâ să fie,
De lécŭ în vecĭ să rĕmâe!

Observaţiunĭ.

Desfacerea acésta, culésă în Vicovulŭ-de-sus, districtulŭ Rădăuţuluĭ, mi-a comunicat'o d-lŭ dr. Dim. Onciulŭ, profesorŭ.

La desfacerea acésta, care se rostesce de treĭ orĭ, se iea apă din nouĕ isvóre. După ce s'aŭ rostitŭ versurile, persóna, pentru care s'aŭ rostitŭ, se spală cu apa pregătită, iar apa, cu care s'a spĕlatŭ, se pune într'o ólă şi se duce pe o învîrtitóre, ce se învîrtesce îndĕrĕtŭ, nu după sóre. Atuncĭ se crede că acela, căruĭa i s'a desfăcutŭ, are să-lŭ scie pre celŭ vinovatŭ.

In fine, maĭ e de însemnatŭ încă şi aceea, că desfacerea acésta e unica din întréga colecţiune de faţă, care ne arată chipulŭ şi obiectele, ce le întrebuinţéză romăncele când *vrăjescŭ*.

Note.

(1) *Jare.* Nu sciŭ sigurŭ ce însemnéză, sémĕnă însă a fi *jebrina* saŭ *lâna bróscei.*

(2) *Desbrăna*, în alte părțĭ ale Bucovineĭ se dice *a desbârna* = a deslipi desbina.
(3) *Muștegaiŭ* = mucegaiŭ.

*

Totŭ de faptŭ.

Venit'aŭ, venitŭ,
Pe-ascunsŭ c'aŭ sositŭ,
Cine, cinerițele (1)
Și *vecinărițele, (2)*
Cu cĭungĭ marĭ cĭungițĭ,
Cu cânĭ împuțițĭ,
Cu hârcăiturĭ
Și cu *stopiturĭ, (3)*
Cu aruncăturĭ
Și cu făcĕturĭ,
Cu gâtlanŭ de lupŭ
Și cu pĕrŭ de lupŭ,
Cu lutŭ
Dela mormîntŭ,
Cu pĭedică de omŭ mortŭ
Legată de 99 orĭ cĭotŭ,
Cu smólă
Dela móră,
Cu osŭ dela miserniță,
Cu pusderie dela meliță,
Cu rositură de pe copacĭ,
Cu scórță de pe răslogĭ,
Cu surcele dela ferestеŭ
Și cu scânteĭ de *cétlăŭ, (4)*
Cu óuĕ clocite,
Cu ițe părăsite,
Cu coșŭ de racŭ
Și cu pĭeĭ de dracŭ,
Cu cânepă de pe câmpŭ rĕmasă,
Cu pĭele de bróscă râĭósă,
Cu rîcâitură
Și cu scurmătură
Négră de găină,
Și cu tină
De găină,
Cu tină dela topilă,
Cu scursurĭ de pe tocilă,
Cu țernă négră din rîpă
Și cu códă de *nopârcă*, (5)
Și'n pragŭ luĭ N. le-o turnatŭ,
Șĭ-acolo că le-o lăsatŭ,
Și mĭ-o turnatŭ
Faptŭ în cale
Faptŭ în cărare.
N. din casă a eșitŭ
Și 'ntr'însele a pășitŭ,
Séma bine n'a luatŭ
Și 'ntr'însele a călcatŭ,
Câtŭ ochiĭ maĭ nu șĭ-a scosŭ,
Câtŭ mânele nu șĭ-a ruptŭ,
Pĭcĭórele nu șĭ-a frântŭ.
Șĭ-a prinsŭ N. a plânge
Cu lacrimĭ de sânge,
Șĭ-a se văerà,
Șĭ-a se căinà,
Șĭ-a se tângui,
Șĭ-a se glăsui
Cu glasŭ mare până 'n cerĭŭ,
Cu lacrimĭ până 'n pămîntŭ.
Nime nu l'a vĕdutŭ,
Nime nu l'a audĭtŭ,
Numaĭ Maĭca Domnuluĭ

Sus din pórta ceriuluĭ.
Numaĭ ea că l'a vĕḑutŭ,
Numaĭ ea l'a auḑitŭ,
Și pe nume l'a strigatŭ
Și din din gur' a cuvîntatŭ:
— De ce plângĭ tu, Calistratŭ,
Ce te văirezĭ,
Ce te căinezĭ,
Ce te tânguescĭ,
Ce te glăsuescĭ
Cu glasŭ mare până 'n ceriŭ,
Cu lacrimĭ până 'n pămîntŭ?
— Da eŭ cum n'oiŭ plânge
Cu lacrimĭ de sânge,
Cum nu m'oiŭ văerà,
Cum nu m'oĭŭ căinà,
Cum nu m'oiŭ tângui,
Cum nu m'oĭŭ glăsui
Cu glasŭ mare până 'n ceriŭ,
Cu lacrimĭ până 'n pămîntŭ,
Dacă mĭ-aŭ venitŭ,
Pe ascunsŭ aŭ sositŭ,
Cine, cinerițele
Și vecinărițele,
Cu cĭungĭ marĭ cĭungițĭ,
Cu cânĭ împuțițĭ,
Cu hârcăiturĭ
Și cu stopiturĭ,
Cu aruncăturĭ
Și cu făcĕturĭ,
Cu gâtlanŭ de lupŭ
Și cu pĕrŭ de lupŭ,
Cu lutŭ
Dela mormîntŭ,
Cu pĭedică de omŭ mortŭ
Legată de 99 orĭ cĭotŭ,
Cu smólă
Dela móră,
Cu osŭ dela misernițǎ
Cu pusderie dela melițǎ,
Cu rositură de copacĭ,
Cu scórță de pe răslogĭ,
Cu surcele dela feresteŭ
Și cu scânteĭ de cétlăŭ,
Cu óuĕ clocite,
Cu ițe părăsite,
Cu coșŭ de racŭ
Și cu pĭeĭ de dracŭ,
Cu cânepă de pe câmpŭ rĕmasă,
Cu pĭele de bróscă râĭósă,
Cu rîcâitură
Și cu scurmătură
Négră de găină,
Și cu tină
De găină,
Cu tină dela topilă,
Cu scursurĭ de pe tocilă,
Cu țernă négră din rîpă
Și cu códă de nopârcă;
Și 'n pragŭ mi le-o turnatŭ
Șĭ-acolo că le-o lăsatŭ,
Și mĭ-o turnatŭ
Faptŭ în cale,
Faptŭ în cărare;
Eŭ din casă am ĭeșitŭ
Și'ntr'însele am pășitŭ,
Séma bine n'am luatŭ
Și'ntr'însele am călcatŭ,
Incât ochiĭ nu mĭ-am scosŭ,
Picĭórele nu mĭ-am frântŭ
Și mânele nu mĭ-am ruptŭ!
— Tacĭ N. nu maĭ plânge
Cu lacrimĭ de sânge!
Nu te căinà,
Nu te văerà,
Nu te tânguì,
Nu te glăsui
Cu glasŭ mare până'n ceriŭ,
Cu lacrimĭ până'n pămîntŭ,
Că eŭ-sŭ vrednică

Și puternică
Să te lecuescŭ
Și să-ți folosescŭ.
De mâna dréptă te-oiŭ luà,
Pe scară de-aurŭ te-oiŭ înălțà,
Pe calŭ galbĕnŭ te-oiŭ încălicà,
Pe drumulŭ luĭ Traĭanŭ
Pornite-oiŭ,
La fôntâna luĭ Iordanŭ
Duce-te-oiŭ,
De treĭ orĭ te-oiŭ cufundà,
De tóte relele, câte-ĭ aveà,
De tóte te-oiŭ spĕlà!
Sântă Maĭca Domnuluĭ
Sus din pórta ceriuluĭ
Ast-felĭŭ cum a cuvîntatŭ
Sucnă de mĕtasă alb'a luatŭ,
Pe brațele luĭ N. a întins'o,
Scară de aurŭ a slobodițŭ,
Inaintea luĭ N. a ĭeșitŭ,
De mâna dréptă l'a luatŭ,
Dipe sóre l'a 'nturnatŭ,
Pe scară de aurŭ l'a 'nălțatŭ,
Pe calŭ galbĕnŭ l'a 'ncălicatŭ,
Și-apoĭ la drumŭ c'aŭ plecatŭ.
Șĭ-aŭ mersŭ pe drumulŭ luĭ Traĭanŭ
La fôntâna luĭ Iordanŭ.
Șĭ-acolo cum aŭ ajunsŭ,
De mâna dréptă l'a luatŭ,
Dipe sóre l'a 'nturnatŭ,
In fôntână l'a băgatŭ,
De treĭ orĭ la cufundatŭ,
De rĕutățĭ l'a spĕlatŭ.
Corónă de spinĭ
Din capŭ ĭ-a luatŭ,
Corónă de aurŭ
In locŭ ĭ-a așezatŭ.
Scórță de stejarŭ
De pe obrazŭ ĭ-a deslipitŭ,
Cólă de hârtie albă
Pe obrazŭ că ĭ-a lipitŭ.
Din cămeșă de urzică
L'a desbrăcatŭ,
In cămeșă de dragoste
L'a îmbrăcatŭ.
Din brâŭ de șerpe
L'a *descingatŭ*, (6)
Cu brâŭ de dragoste
L'a încingatŭ.
Din opincĭ de câne
L'a desculțatŭ,
In papucĭ de *buĭemastru*
L'a încălțatŭ.
Și 'ncă Maĭca Domnuluĭ
Cu-atâta nu s'a lăsatŭ.
Nouĕ armăsarĭ a strigatŭ,
Nouĕ armasarĭ negri,
Ponigri,
Negri ca corbulŭ
Și ĭuțĭ ca foculŭ,
Nouĕ armasarĭ strigat'aŭ,
Nouĕ armasarĭ venit'aŭ,
De gură mutițĭ,
De vederĭ orbițĭ,
De ochĭ înholbațĭ,
De picĭóre 'mpĭedicațĭ,
Cu codile înodațĭ.
Maĭca Domnuluĭ,
Cum armasariĭ aŭ sositŭ,
Gura că le-aŭ desmuțitŭ,
Vederea le-aŭ desorbitŭ,
Ochiĭ că le-aŭ desholbatŭ,
Picĭórele le-aŭ despĭedicatŭ,
Codile le-aŭ desnodatŭ.
Armasariĭ aŭ îngenunchĭatŭ
Și pe N. că l'aŭ spĕlatŭ
De tóte făcĕturile,
De tóte aruncăturile,
De tóte hârcăiturile,
De tóte stopiturile,

De tóte rĕutăţile,
De totŭ faptulŭ
Şi de totŭ datulŭ.
Bine spĕlatu-l'aŭ,
Bine limpeḑitu-l'aŭ.
Faptŭ şi ură ĭ-aŭ luatŭ
Şi pe codri că le-aŭ datŭ,
Pe butucĭ borţoşĭ
Şi pe carpinĭ groşĭ.
Cu limbele că l'aŭ linsŭ,
Făcĕturile le-aŭ strînsŭ,
Cu nările aŭ suflatŭ,
In vîntŭ că le-aŭ aruncatŭ,
Unde cânĭ negri nu latră,
Unde cucoşĭ negri nu cântă,
Vacă négră nu se mulge,
Şi unde fată fecióră
Cosiţă négră nu 'mpletesce . . .
Cine ĭ-a făcutŭ c'o mână
Eŭ îĭ desfacŭ cu douĕ;
Cine ĭ-a făcutŭ cu douĕ
Eŭ îĭ desfacŭ cu treĭ;
Cine ĭ-a făcutŭ cu treĭ
Eŭ îĭ desfacŭ cu patru;
Cine ĭ-a făcutŭ cu patru
Eŭ îĭ desfacŭ cu cincĭ;
Cine ĭ-a făcutŭ cu cincĭ
Eŭ îĭ desfacŭ cu şese;
Cine ĭ-a făcutŭ cu şese
Eŭ îĭ desfacŭ cu şepte;
Cine ĭ-a făcutŭ cu şepte
Eŭ îĭ desfacŭ cu optŭ;
Cine ĭ-a făcutŭ cu optŭ
Eŭ îĭ desfacŭ cu nouĕ;
Cine ĭ-a făcutŭ cu nouĕ,
Eŭ îĭ desfacŭ cu amêndouĕ
Mânele mele
Tóte făcĕturile cele rele.
Să se ducă
Faptŭ şi făcĕtură,
Datŭ şĭ-aruncătură
Din vadŭ
In vadŭ
Până'n nouĕ vadurĭ.
Şĭ-apoĭ să sară pe-uscatŭ,
Să se ducă
Pe capulŭ celuĭ vinovatŭ,
Şĭ-acela din vécŭ în vécŭ
Să nu-şĭ maĭ dee de lécŭ!
N. să rĕmâe curatŭ,
Luminatŭ,
Ca argintulŭ
Şi ca aurulŭ.
Cum nu potŭ *mârsiţiĭ* (7)
Fără sare
Şi flămânḑiĭ
Fără mâncare,
Insetaţiĭ
Fără apă,
Aşă să nu pótă
Lumea tótă
De acuma înainte
Fără de-acestŭ omŭ cuminte,
Căruĭa ĭ-am desfăcutŭ.
Desfacerea dela mine
Léculŭ dela Dumneḑeŭ!
Cum am ḑisŭ, aşă să fie,
De lécŭ în vecĭ să remâe!

Observaţiunĭ.

Fărmecătórea, rostindŭ de treĭ orĭ după olaltă versurile desfaceriĭ acesteia, pe care mi-a dictat'o Domnica Popescu, româncă din

Ciudeiŭ, bâlbăe într'o gălétă cu apă cu o rămurea verde de răchită. După acésta, celŭ cu faptulŭ bea pe inima deșartă câte o țîră din apa într'acestŭ chipŭ descântată și fărmecată în cele treĭ ḑile de postŭ ale sĕptĕmâneĭ, adecă Lunĭ, Mercurĭ și Vinerĭ.

Note.

(1) Poporulŭ din cele maĭ multe părțĭ ale Bucovineĭ cuvintele *finŭ* și *fină* le rostesce *cinŭ* și *cină*. Deci eŭ credŭ că în versulŭ de față e vorba despre *fine*, *finerițe*.

(2) Intr'o variantă a desfaceriĭ acesteia, culésă în Vicovulŭ-de-sus, figuréză *vecinițele*, în locŭ de *vecinărițele*. Versurile respective sună așà:

Cine, cinerițele,
Rele vecinițele.

(3) *Stopiturĭ* = stupiturĭ = scuipiturĭ, pl. dela *stopitură* = stupitură, și acésta dela *stupitŭ*, căcĭ Bucovineniĭ ḑicŭ *stupitŭ* și *a stupì* în locŭ de *scuipitŭ* și *a scuipì*.

(4) *Cétlăŭ* se numesce o nuea grósă de fagŭ saŭ de carpenŭ saŭ și de altŭ lemnŭ vĕnjosŭ, lungă ca de vr'o treĭ metri, cu care *se cetluescŭ*, adecă cu care se strîngŭ la unŭ locŭ lemnele încărcate în carĕ saŭ săniĭ, ca să nu cadă jos. *Cétleele* se tae tot-deauna dela rădĕcină.

(5) *Nopârcă* se pronunță în unele părțĭ *năpârcă*.

(6) *Descingatŭ* și *încingatŭ*, forme locale în locŭ de *descinsŭ* și *încinsŭ*.

(7) *Mârsitŭ -ă*, pl. *mârsițĭ -e*. O vită care se bate fórte tare după sare, care linge locurile cele sărate, se numesce în unele părțĭ ale Bucovineĭ *mârsită*, masc. *mârsitŭ*. Dar și ómeniĭ, carĭ se batŭ după sare, încă se numescŭ *mârsițĭ*.

*

Iarășĭ de faptŭ.

Dragă ḑi de aḑĭ!
Sâmbătă
Deminéță
M'am sculatŭ,
Fuga pe ușă
Am luatŭ,
In faptŭ am călcatŭ,
Capulŭ mi l'am ruptŭ
Mânele mĭ-am frântŭ.
Faptŭ în cale,
Faptŭ aruncatŭ în cărare,
Faptŭ adusŭ,

Faptŭ supusŭ,
Faptŭ trimisŭ
Cu maţe de ariciŭ,
C'untură de câne,
Cu óuĕ clocite,
Cu iţe părăsite,
Cu tină
Din topilă,
Cu smólă
Dela móră,
Cu bugégŭ de pe biserică,
Cu ţĕrînă dela mormîntŭ,
Cu pĭedică de omŭ mortŭ,
Cu *sagnă* (?) de calŭ,
Cu stavilă
De épă,
Cu surpătură
De rîpă.....
Cu opincĭ de câne
M'aŭ încălţatŭ,
Cu contoşŭ de lupŭ
M'aŭ îmbrăcatŭ,
Cu brâŭ de spinĭ
M'aŭ încinsŭ,
Şi işlicŭ de ursŭ
In capŭ mĭ-aŭ pusŭ,
Sórele mi l'aŭ ascunsŭ,
Şi pe mine m'aŭ făcutŭ
Cĭungŭ pârlitŭ,
Cărbune potolitŭ,
Şi pe munţĭ m'aŭ asvîrlitŭ,
Nimĕruĭ n'am trebuitŭ,
Acolo m'aŭ lăsatŭ de peritŭ.
Eŭ am prinsŭ a mĕ *glăsà*
Şĭ-a strigà
Cu glasŭ mare
Până'n cerĭŭ,
Cu strigare
Pe sub cerĭŭ,
Cu lacrimĭ până'n pămîntŭ.
Nime nu m'a auḑitŭ,
Nime nu m'a vĕḑutŭ,
Numaĭ Maĭca Domnuluĭ
Din nălţimea cerĭuluĭ.
Şi ea cum m'a auḑitŭ
Şi cum m'a vĕḑutŭ,
Pe scărĭ de aurŭ,
S'a scoborîtŭ,
Şi'n cârjĭ de-argintŭ
S'a sprijinitŭ,
Braţe sfinte a întinsŭ,
Calea 'ndată mĭ-a cuprinsŭ,
Şi pe mine m'a'ntrebatŭ
Şi din gur'a cuvîntatŭ:
— Ce te mişelezĭ,
Ce te văerezĭ,
Cu glasŭ mare
Până'n cerĭŭ,
Cu strigare
Pe sub cerĭŭ,
Cu lacrimĭ până'n pămîntŭ?
— Eŭ cum nu m'oiŭ mişelà
Şi cum nu m'oiŭ văerà,
Dacă dragă ḑi de aḑĭ,
M'am sculatŭ
Şi fug'am datŭ,
In faptŭ am călcatŭ,
Capulŭ mi l-am ruptŭ,
Mânele mĭ-am frântŭ;
Faptŭ în cărare,
Faptŭ aruncatŭ în cale,
Faptŭ adusŭ,
Faptŭ supusŭ,
Faptŭ trimisŭ
Cu maţe de aricĭŭ,
C'untură de câne,
Cu óuĕ clocite,
Cu iţe părăsite,
Cu tină
Din topilă,

Cu smólă
Dela móră,
Cu bugégŭ de pe biserică,
Cu ţernă dela mormîntŭ,
Cu chĭedică dela omŭ mortŭ
Cu sagnă de calŭ,
Cu stavilă
De épă,
Cu surpătură
De rîpă...
Cu opincĭ de câne
M'aŭ încălţatŭ,
In contoşŭ de lupŭ
M'aŭ îmbrăcatŭ,
Cu brâŭ de spinĭ
M'aŭ încinsŭ,
Şi işlicŭ de ursŭ
In capŭ mĭ-aŭ pusŭ,
Sórele mi l-aŭ ascunsŭ,
Şi pe mine m'aŭ făcutŭ
Cĭungŭ pârlitŭ,
Cărbune potolitŭ,
Pe munţĭ m'aŭ asvîrlitŭ,
Nimĕruĭ n'am trebuitŭ,
Acolo m'aŭ lăsatŭ de peritŭ.
Maĭca Domnuluĭ
De mână că m'o luatŭ,
Pe calea luĭ Traĭanŭ
M'o îndreptatŭ,
La fântâna luĭ Iordanŭ
M'o dusŭ,
Apă într'o ólă nouă
O scosŭ,
De treĭ orĭ m'o cufundatŭ,
Tare frumosŭ m'o spĕlatŭ,
Frumosŭ m'o curăţitŭ,
Frumosŭ m'o limpeḑitŭ.
Din opincĭ de câne
M'o desculţatŭ,
In opincĭ de argintŭ
M'o încălţatŭ,
Din brâŭ de spinĭ
M'o descinsŭ,
Şi cu brâulŭ sóreluĭ
M'o încinsŭ.
Din contoşŭ de lupŭ
M'o desbrăcatŭ,
Işlicŭ de ursŭ din capŭ
Jos mĭ-o luatŭ,
Cunună de aurŭ în capŭ
Mĭ-o aşezatŭ,
Sórele în pĭeptŭ mĭ-o pusŭ
Şi luna'n spate,
Iar pe umereĭ
Ceĭ doĭ luceferеĭ
Ce rĕsarŭ în ḑorĭ de ḑi,
Sórele mĭ-o luminatŭ
Şi pe mine m'o făcutŭ
Curatŭ (ă),
Luminatŭ (ă)
Ca dela Dumneḑeŭ datŭ (ă).
Pe calŭ galbĕnŭ amŭ încălicatŭ,
La jocŭ am alergatŭ,
Câţĭ m'aŭ vĕḑutŭ
Toţĭ s'aŭ minunatŭ;
Eŭ în frunte am căḑutŭ
Şi tuturorŭ le-am plăcutŭ!

Observaţiunĭ.

Desfacerea acésta e din Voitinelŭ, satŭ în districtulŭ Rădăuţuluĭ.

*

Desfacerea faptuluĭ.

— Bună deminéța, apă lină!
— Mulțămescŭ d-tale, gospodină!
— Apă lină și curată
Dela Dumnedeŭ lăsată!
Ție'nchinu-mĕ,
Rogu-mĕ,
Să-mĭ daĭ cele nouĕ fete
Curate
Și luminate,
Cu mânecele suflecate,
Să-mĭ desfacă istŭ faptŭ mare.
De-ĭ faptŭ de nene,
De-ĭ faptŭ de mamă,
De-ĭ faptŭ de frate,
De-ĭ faptŭ de soră,
De-ĭ faptŭ de vecinŭ,
De-ĭ faptŭ de străinŭ,
De-ĭ faptŭ de vecină,
De-ĭ faptŭ de străină,
De-ĭ faptŭ cu piciĭóre de epure,
De-ĭ faptŭ cu brόscă răpănόsă,
De-ĭ faptŭ cu pĭele de şérpe,
De-ĭ faptŭ cu *sĕŭ dela mόră*,
De-ĭ faptŭ de malŭ răsipitŭ,
De-ĭ faptŭ cu mucĭ de moşnégŭ bĕtrânŭ,
De-ĭ faptŭ cu stupitŭ de femee burduhόsă,
De-ĭ faptŭ cu ştréngŭ de spânzurătóre,
De-ĭ faptŭ cu osŭ de omŭ mortŭ,
Rogu-mĕ,
Inchinu-mĕ,
La voĭ nouĕ fete curate,
Luminate,
Cu mânecile suflecate,
Cu pόlele rădicate,
Să-mĭ desfaceţĭ istŭ faptŭ mare.
Luaţĭ nouĕ-deci şi nouĕ de săpuşόre,
Nouĕ-decĭ şi nouĕ de hârleciόre.
Nouĕ-decĭ şi nouĕ de grebluţe,
Nouĕ-decĭ şi nouĕ de furcuţe,
Nouĕ-decĭ şi nouĕ de măturele,
Şi nouĕ-decĭ şi nouĕ de oborocele,
Faptulŭ de grabă să mi-lŭ strîngeţĭ
Cu săpuşόrele îlŭ radeţĭ,
Cu hârleţele îlŭ săpaţĭ,
Cu grebluţele îlŭ greblaţĭ,
Cu furcuţele îlŭ înfurcaţĭ,
Cu măturile îlŭ măturaţĭ,
Sărcinuţe mi-lŭ legaţĭ
Şi 'n oborocele îlŭ încărcaţĭ,
Şi-lŭ duceţĭ din satŭ în satŭ
Pe capulŭ celuĭ vinovatŭ,
Imprejurulŭ satuluĭ
Pe capulŭ vinovatuluĭ.
Păreţiĭ îĭ deslipiţĭ,
Ferestrele îĭ stricaţĭ,
In vîrvulŭ caseĭ îlŭ turnaţĭ.
Să *cure* în masa luĭ,
In cina luĭ
Şi 'n hodina luĭ.
Eŭ să rĕmânŭ curată,
Luminată
Cum sunt dela Dumnedeŭ lăsată
Şi de popa botezată;
Eŭ să rĕmânŭ ca sórele 'n seninŭ
Curată, aminŭ!

Observațiunĭ.

Desfacerea acésta, dictată de Anița Doroșŭ, din satulŭ Mahala, mi-a trimis'o d-lŭ Gheorghe Tomoiagă, cantorŭ bisericescŭ.

Fata, care crede că i-ar fi făcutŭ cine-va *pe faptŭ* ca să nu fie iubită și jucată de feciorĭ, se scólă într'o ḑi des-deminéță, și ducêndu-se înainte de rĕsăritulŭ sóreluĭ la o apă curgĕtóre, se scaldă într'însa rostindŭ în acelașĭ timpŭ versurile desfacerіĭ. Făcêndŭ acésta, crede ea că totŭ *faptulŭ* trimisŭ asupra eĭ îlŭ întórce pe capulŭ aceluia care i l'a trimisŭ, iar ea începe din ḑiua aceea a fi iubită și jucată la orĭ-ce petrecere.

*

Desfacerea relelorŭ.

M'am sinecatŭ,
M'am mânecatŭ,
Mĭercurĭ desdeminéță
M'am sculatŭ
Și m'am gătitŭ,
M'am podobitŭ,
Ca sórele când îĭ rĕsăritŭ.
Da vrăjmașele
Și pismașele
M'o pânditŭ,
Și 'nainte mĭ-o ĭeșitŭ,
Și n'o statŭ,
Nu m'o întrebatŭ
De vĭéță cum vĭețuescŭ
Și de traiŭ cum trăescŭ.
Da ele m'o pusŭ
Călare pe-un ursŭ,
Și mĭ-o pusŭ
In capŭ
Comănacŭ
De dracŭ,
Și brόscă râĭósă,
Fórte urîcĭósă
In față mĭ-o scrisŭ,
Și apoĭ s'o dusŭ.
Eŭ m'am văiratŭ
Și m'am căinatŭ,
Și m'am tânguitŭ
Și m'am glăsuitŭ
Cu glasŭ mare până 'n cerĭŭ,
Cu glasŭ micŭ până 'n pămîntŭ.
Nime nu m'o auḑitŭ,
Nime nu m'o vĕḑutŭ,
Numaĭ Maĭca Domnuluĭ
Sus din naltulŭ cerĭuluĭ.
Numaĭ ea m'o auḑitŭ,
Numaĭ ea că m'o vĕḑutŭ.
Și ea cum m'o auḑitŭ,
Cum m'o vĕḑutŭ,
La mine s'o scoborîtŭ

Și din gură mi-o vorbitŭ:
— Tacĭ, omule, tacĭ!
Nu te căinà,
Nu te văirà,
Nu te tânguì,
Nu te glăsuì
Cu glasŭ mare până 'n cerĭŭ,
Cu glasŭ micŭ până 'n pămîntŭ,
Că eŭ de mâna cea dréptă
Te-oĭŭ luà
Și te-oĭŭ duce
Pe cărarea luĭ Adamŭ,
La fântâna luĭ Iordanŭ;
Cu cofiță de brădanŭ
Din fântâna luĭ Iordanŭ
De treĭ orĭ ap'oĭŭ luà,
Și pe tine oĭŭ turnà
Și te-oĭŭ spĕla,
De tóte relele
Mi te-oĭŭ limpeḑì,
De tóte relele
Mi te-oĭŭ curățì,
Și 'n corăbiuța mea
Te-oĭŭ aruncà,
Și veĭ arĕtà
Multŭ maĭ frumușelŭ
Și maĭ spĕlățelŭ
Ca la maĭca ta,
Care te-o născutŭ
Și mi te-o crescutŭ......
Cu trupŭ de romaniță,
Cu glasŭ de cuculiță,
Cu ochĭ de păuniță . . .
Istuĭ omŭ ĭ-am desfăcutŭ.
Până ómeniĭ
Cu dînsulŭ n'orŭ grăì,
Să le pară c'orŭ plesni.
Sunt fete
Și neveste
In lume maĭ frumóse,
Da-sŭ cățele bărdăhănóse.
Și sunt ómenĭ și flăcăĭ
Maĭ frumoșĭ,
Da toțĭ îsŭ broscoĭ
Râĭoșĭ
Și lupĭ flocoșĭ,

Observațiunĭ

Desfacerea acésta, culésă din Vicovulŭ-de-sus, mi-a comunicat'o d-lŭ Dr Dim. Onciulŭ, profesorŭ.

*

Desfacerea împedicăturei.

M'am sinecatŭ,
M'am mânecatŭ,
Din patŭ de-argintŭ m'am sculatŭ,
Pe obrazŭ m'am spĕlatŭ,
In strae de-argintŭ m'am îmbrăcatŭ,
La Maĭca Domnuluĭ m'am rugatŭ.
Șĭ-am voitŭ să mĕ pornescŭ la jocŭ,
Dar m'am găsitŭ stândŭ în locŭ
De picĭóre 'mpĭedicată,
De mânurĭ legată,
De gură mută,
De urechĭ surdă,

De ochĭ chĭóră,
De nasŭ cârnă,
De picĭóre chilavă.
Şi de urîtă
Şi de slută,
Nu m'am pututŭ de felĭŭ găti,
Nu m'am pututŭ împodobì,
Nu m'am pututŭ la jocŭ pornì.
Atuncĭ am prinsŭ a plânge
Cu lacrimĭ de sânge,
Şĭ-a mĕ căinà,
Şĭ-a mĕ văcrà.
Nime nu m'a auḑitŭ,
Nime nu m'a vĕḑutŭ,
Numaĭ Maĭca Domnuluĭ
Sus din pórta cerĭuluĭ.
Şi ea cum a auḑitŭ
Şi m'a vĕḑutŭ,
Pe scară de aurŭ s'a scoborîtŭ,
La mine-a venitŭ
Şi din gură mĭ-a vorbitŭ:
— Ce te căinezĭ, fată
Mândră şi frumósă?
— Da eŭ cum n'oiŭ plânge
Cu lacrimĭ de sânge,
Cum nu m'oiŭ văicărà
Şi cum nu m'oiŭ căinà,
Că Duminică din patŭ
De-argintŭ m'am sculatŭ,
Cu straĭe de-argintŭ m'am îmbrăcatŭ,
La Maĭca Domnuluĭ m'am rugatŭ,
Şĭ-am voitŭ să mĕ pornescŭ la jocŭ,
Dar m'am găsitŭ stândŭ în locŭ,
De picĭóre 'mpĭedicată,
De mânurĭ legată,
De gură mută,
De urechĭ surdă,
De ochĭ chĭóră,
De nasŭ cârnă,
De picĭóre chilavă,
Şi de urîtă
Şi de slută,
Nu m'am pututŭ nicĭ decum găti,
Nu m'am pututŭ împodobi,
Nu m'am pututŭ la jocŭ pornì.
— Tacĭ, fată mândră şi frumósă,
Nu fiĭ aşà de fricósă!
Că eŭ de gură te-oiŭ desmuţi,
De ochĭ te-oĭŭ deschĭori,
De nasŭ te-oĭŭ descârni,
De picĭóre te-oĭŭ deschilăvi,
Şi tu te-ĭ puté găti,
Te-ĭ puté împodobi,
Şi la jocŭ te-ĭ puté porni.
Tóte urîtele
Şi slutele,
Tóte gureşele
Şi chilavele
Cu mătura le-oĭŭ măturà,
In gunoiŭ le-oĭŭ aruncà,
Găinele le-orŭ scurmà
Şi 'n picĭóre le-orŭ călcà.
Pe tine de mână lua-te-oĭŭ,
Pe la mese pline purta-te-oĭŭ,
Cu mĭere îndulci-te-oĭŭ,
Cu păhare de vinŭ adăpa-te-oĭŭ,
Cu paĭe de busuĭocŭ scălda-te-oĭŭ,
Şi te-oiŭ scăldà cu paĭe de busuĭocŭ
Ca să te ĭee toţĭ fecĭoriĭ la jocŭ.
Fecĭoriĭ pe gardŭ stà
Şi se uĭtà
Şi se 'ntrebà:
Ce *'năltésă*,
Impĕrătésă
Va veni
Şi la jocŭ va fi?
Nu-ĭ 'năltésă,
Nu-ĭ 'mpĕrătésă,
Că-ĭ N. cea frumósă,
Dintre tóte maĭ alésă;

Că-ĭ N. cu mĭere îndulcită,
Cu păhare de vinŭ adăpată,
Cu paĭe de busuĭocŭ scăldată,
Scăldată cu paĭe de busuĭocŭ,
Ca s'o ĭee toțĭ fecĭoriĭ la jocŭ!

Observațiunĭ.

Desfacerea acésta, culésă în Pătrăuțŭ, mi-a trimis'o d-lŭ V. Turturénŭ, preotŭ.

*

Curățirea făcĕturilorŭ.

Duminică deminéță m'am sculatŭ,
Pe cale, pe cărare am apucatŭ.
Dar' cum m'am pornitŭ
M'am și întîlnitŭ
Cu Vasilinele
Și cu Mădălinele,
Cu cămeșĭ nóuĕ îmbrăcate,
Cu póle albe suflecate
Și cu cĭobote încălțate,
Cu 99 de sape,
Cu 99 de greble,
Cu 99 de măturĭ,
Cu 99 de lopețĭ.
Și cum le-am tîlnitŭ,
In cale le-am opritŭ,
Din gură le-am vorbitŭ:
— Unde vĕ ducețĭ voĭ, fete!
Cu cămeșĭ nóuĕ îmbrăcate,
Cu póle albe suflecate
Și cu cĭobote încălțate?
Cu 99 de sape,
Cu 99 de greble,
Cu 99 de măturĭ,
Cu 99 de lopețĭ?
— Ne ducemŭ la biserică!
— La biserică nu mergețĭ.
Ci maĭ curînd vĕ întórcețĭ,
Pe N. căutațĭ,
La N. alergațĭ,
Făcĕturile
Și tóte urile
Din capulŭ eĭ le-apucațĭ,
Cu sapele le săpațĭ,
Cu greblele le greblațĭ,
Cu măturile le măturațĭ,
Cu lopețile le luațĭ,
In Marea négră le-aruncațĭ,
Că din Marea négr'a eși,
Armasariŭ negru s'a ivì
Și peste N. c'a sări,
Fórte mândru a spĕlà-o,
Fórte mândru-a limpeḑi-o,
Fórte mândru-a curăți-o
De tóte făcĕturile
Și de tóte urile,
Și N. a rĕmâné curată
Și luminată,
Ca argintulŭ strecuratŭ
De Maĭca Domnuluĭ lăsatŭ!

Observaţiunĭ.

Acéstă desfacere, dictată de o româncă din satulŭ Stulpicanĭ, mi-a comunicat'o d-lŭ V. Turturénŭ.

Fata, care crede că i-a făcutŭ cine-va, şi din causa acésta nu se póte mărită, se scólă într'o Duminecă des-de-diminéţă înainte de rĕsăritulŭ sóreluĭ, se îmbracă în hainele cele maĭ frumóse ce le are, şi ast-felŭ se duce apoĭ la o apă curgĕtóre din apropiere, ca de acolo să iee şi să aducă apă neîncepută.

După ce sosesce la apă, tae maĭ întâĭ în crucişŭ cu nisce fórfece, pre care asemenea le-a luatŭ cu sine, în apă în cotro merge apa şi îndĕrĕptŭ totŭ în crucişŭ, dicêndŭ :

Eŭ nu taĭ apa,
Ci taĭ piedica
Ursituluĭ meŭ
Şĭ-alesuluĭ meŭ,
A mea despre dînsulŭ,
Şĭ-a luĭ despre mine!

După acésta iea apă, se întórce cu dînsa acasă, şi aicĭ, luândŭ unŭ mănunchiŭ de busuiocŭ şi purtându-lŭ prin apa adusă, rostesce versurile de maĭ sus ale desfaceriĭ.

Cum a rostitŭ cuvintele de maĭ sus, se spală cu apa ast-felŭ descântată şi fărmecată.

In fine, maĭ e de însemnatŭ încă şi accea, că fata, care voesce să-şĭ desfacă, când se duce la apă, póte luà şi pre o altă fată cu sine. Trebue însă să caute ca nime să nu le vadă, nicĭ când se ducŭ, nicĭ când se întorcŭ, căcĭ apoĭ desfacerea nu póte avé efectulŭ doritŭ.